

IOANNIS
LONGLONDI DEI

gratia Lincolniē Episcopi, tres con-
ciones reuerendissimo Domino. do.
vvaramo Cantuariensi Archie-
piscopo totius Angliæ
primati merito
nun-
cupatæ.

NUPER VBI VERBA secretam venerande pater in tua ceterorumque presulum illustri presentia, qui conueneratis ea gratia ut Heresis Lutherana iam serpere incipientis in Anglia seminaria pro uirili tolleretis: cogitabam apud me rem illam adeo memorabilem et actionem tam celebrem haud obliuione penitus abolendam. Nec aliam tum uiam eius reueruande paratiorem arbitrabar quam si concionem ipsam quae tum mihi forte fortuna obuenit in qua de conuentu illo et eius causa dicitur, memoriae commendarem: non ideo certe quod in ea quid relatu dignum habeatur, sed ne res ipsa memoratu dignissima deleatur. Et quia duas alias non multum ab his milis materiae conciones habebam, quarum alteram dixi in monastico cetu, quando dominus Thomas cardinalis et Archiepiscopus Eboracensis cum Laurentio Titulo sancti Thomae in parione cardinali uisitationem illam suam apud indytum Westmonasterium iuxta Londinum in domo (quod dicunt) capitulari celebrabant, alteram uero in iaciendo fundamento Collegij quod conditum ac situm est in eo loco ubi caenobium ante, sanctae Fredisuyidae steterat. Huic illas annectere decreui, ut tres simul tantae paternitati meritissime nuncuparem, eo temporis ordine quo declamaui. Prima fuit concio uisitationis habitae, secunda iacti fundaminis, tertia conuentus episcoporum ad abolendas hereses. Iuxta hunc eundem ordinem tua paternitas accipiet, Oro grater accipias. Nam amor hic erga te meus et in me tua merita praecipua, causa sunt quod tibi dedicem, sed et alia causa subest quod tu nec immerito primas habearis et Archiepiscopus noster cui debemus obedientiam. Et ideo quod in confesso coepiscoporum gestum est, ubi et tu simul aderas, (ut ab istiusmodi tam praedaris actis haud abesse soles) tuae paternitati uisum est, ante alios omnes oportere dedicari. Quae urgentes praeterea causae sint quae mouere possent plurimum, ut hoc ipsum facerem. Primum quod Oxonia te peperit et prouexit ad hunc apicem, quae mihi tecum communis

est

est mater : cuius collegia sicut ingenue nos aluerunt, ita quo magis excreuerint et floruerint, eo delectamur amplius. Hæc Theologia mihi paruum uber aperuit, tibi iuris amplissimum intulit : ut reliquam studij tui præstantiam haud conumerem. Certe ab ipsis incunbulis doctrinaeque rudimentis sic institutus es et studiosè profecisti, ut necessariarum disciplinarum nihil intermitteres, et denique in ipsius iuris studio pro fine perstares. Nec abs re pfecto : quoniam ea scientia est quæ decus suum apud omnes singulariter ostendit, utilitatem cunctis ex æquo communem in se cõplectitur, necessitatem sui, uarijs argumentis aperte demonstrat. Diuinarum enim hæc simul et humanarum rerum peritiā habet, et habere cupientibus abunde suggerit. Quo quid (quæso) melius, illustrius, aut humano generi conducibilius uel aliunde dari, uel ab ipso deo conferri potuit? Huius origo uetustissima, si tamen non æterna ut quæ cum deo et a deo semper extiterit : excellentia maxima, utilitas admiranda. Exordium eius nonnulli (nec iniuria) numini referunt acceptum. De diuina lege, nihil addubitandum. Multi primæuis hominibus, aut hominum principibus potius, immo uitæ lucernis ac luminibus tribuendum extimant, Hermes (ut aiunt) Trimegistus Egyptijs, Phoroneus Argiuis, Solon Atheniēsis, Lacedæmonijs Lycurgus, Numa Romanis, et alijs alij leges instituerunt. Qui quod Hermeti, multo ueracius Abrahamo Moysi que tribuissent. Hij namque quod ab ipso deo tam familiariter ipsos edocente sumpserunt : ad totius Orbis aptissima gubernacula ueracissime trāstulerunt. Authore Plutharco non errabis si septem illis sophis quos adeo mirata est Græcia primas in condendis legibus attribuas. Neque desunt qui Cererem primam esse legiferam asseuerent, quæ sicut fruges ac alimenta sic et leges adinuenisset : ut corpus et animum una pasceret. Homines etenim tam legibus seruari quàm aliis cibis oportet. At illi si quod simulachro ueritatis, ipsi ueritati synceriter ascripissent : non absurda ratione moti uideri possent. Si patriarchis, prophetis : si ducibus atque regibus : si cæteris afflatu diuino concitatis : si Christo deo

Ita deo et homini legum conditionem assignassent: optima atque inuicta se ratione firmassent. Ab hijs etenim corporis atque animæ nutrimentum pariter emerit. Ab hijs legum latio caput, et in hos definit. Verumenimvero si quis ultra limites naturæ non aspiciat, inueniet ex ipsis philosophiæ penetralibus, ex adytis Socraticæ disciplinæ tanquam e diuino quodam sacrario, leges ab initio profectas esse. Moralis enim est philosophiæ quam Socrates tanquam e coelo deuocasse scribitur, uirtutum ac uiciorum naturam et discrimen adaperire: ad illas acriter hortando ab hijs acertime dehortari. Sed eo leges aut ipsa philosophia sunt superiores, aut eius saltem sunt portio prestantissima, quod ille imperio uindictaque nituntur hæc solum hortando dehortandoque procedit, Laudare sequi quod uirtutem et uicia fugere ac detestari legibus cum morali ciuilique disciplina comune est: sed leges insuper uirtutes ex merito premijs ornant, fauoribus augent, et honoribus extollunt: flagitia uero non uetant modo, sed debitis etiam supplicijs admissa castigant. Ad obseruationem virtutis et honestæ conuersationis impellunt, a turpi uiciosaque uita retrahunt inuitos: igne ferro simili quæ censurarum seueritate scelera de ciuitatibus excludunt, ut uirtutes ibi solas inserant, qua solū gratia sunt utiliter a maioribus introductæ. Harū itaque utilitatem si perspicere cupias, inde facillime colliges si res quas per legum auctoritatē adipiscimur, introspicias. Quales sunt libertas, pax, tranquillitas, et honeste prospereque uiuendi facultas. Libertas inæstimabilis profecto thesaurus, in seruitutem cito recidit, si leges auferas. Sublata legum auctoritate, pax omnis euanescit et tranquillitas: nihil in uita quietum, nil tutum aut honestum consistere poterit, ut mori sit satius quam exleges uiuere: non esse melius, quam sic esse. Quicquid multis laboribus maximisque periculis quaesitum est, si sic teneamus ut in usum nostrum tuto et quiete conuertere possimus, totum id bonitati legum debemus: quæ nisi libidines insanas et abominandas cupiditates perditorum hominum infringere atque cohibere, latronum parricidarum et sicariorum indignissima turba bonis

ha bonis ac honestis quibusque uiris omnem tranquille uiuendi locum intercluderent. Quid ab homicidio uel adulterio, quid orbem ab omni flagitio liberat nisi timor et reuerentia legum? An uxores in complexu uirorum, in sinu parentum liberi: an usque ulli tuti forent nisi legum beneficio? Extra id, non hospes ab hospite tutus, nemo rerum suarum sed nec uitae securus. Iura inuenta metu iniusti fateare necesse est. Tempora si fastos quod uelis euoluere mundi (ut inquit Horacius). Ante leges conditas impotentiorum uiribus aeditior cadebat ut in grege Taurus. Tum ob id ceperant ponere leges, ne quis fur esset, neu latro ne quis adulter, ne quis ullis se criminibus inficeret aut ab honestioris uitae tramite deuiaret. Bonos itaque studiosos quod lex ipsa coronat, malos arguendo corrigit: elatos deprimat, dum humiles ac modestos euehit et sublimat: uoluptuosos cruciat, et castos exhilarat: ambiciosos exinanit, dum gloriae refugos ad honorem ac gloriam eleuat: laboriosos muneribus donat, dum torpentes et ociosos excitat: colapsam ecclesiae statum reparat et inflaurat, dum cunctos errores atterit et expellit. Hinc namque uelut e prato florum omni genere consperso, quaecumque iurant rem ecclesiasticam, quaecumque uirtutum aedificia struunt, quaecumque uicia comprimunt et ardores concupiscentiae restringunt: tanquam ad manum habemus. Hinc euangelica margarita queritur, thesaurus absconditus adinuenitur. Hinc arma sumuntur quibus heretici quique iugulantur, quibus olores perfidi sacramentorum orthodoxaeque ecclesiae prosternuntur. Hinc abunde promittitur quo CHRISTI qui est sponsus ecclesiae, sponsaeque libertates appositissime tueamur. Hinc Arii, Sabellij, Eunomij, Cherinthi, Nouati, Nepotiani, Montani, Heterionis, Hussi, Vvyleffy ceterorumque prorsus heresiarcharum capita contunduntur, et ipsorum omnia membra vastantur. Hinc imperatores et reges, sacerdotes et pontifices audiunt, quo regere regique debeant: hinc totius populi norma deriuatur, hinc omnis humanae uitae synceritas et religio pendet. Sola legum maiestas salutis et uitae custos est fidissima, sola societatis humanae uinculum

uinculum indissolubile. Ad cuius noticiam qui diuino munere
longoq; studio conscenderint, magnum præ cæteris honorem ac
uenerationem indipiscuntur. Hijs magistratus et officia (nec im-
merito) comittuntur, hijs rerum et regnorum arbitria creduntur,
in horum iudicijs difficillima quæq; negotia collocantur. Vnde
crassus non illepide censuit domum Iuriscōsulti totius oraculum
ciuitatis esse: ut a quo omnes calamitosi et grauati subsidium ex-
petunt, responsa uitæq; consilia flagitant. Illuc plariq; anxij so-
licitiq; ueniūt, qui responsis gratis tanq̃ ab Apolline receptis, spe
bona plenè redeunt. Quam obrem legum uocantur antistis-
tes, humanæ uitæ duces et rerum diuinarum simul et
humanarū sacerdotes et præclari iudices. Inter quos
tu uenerāde præsul eluces, ut inter stellas Luna
minores. Hoc itaq; quicquid est exigui
muneris, leta frōte tua paternitas
admittat: et quod exposcit
præsens patrocinium
impendat.
Valeat tua paternitas
ueneranda,

The following is a list of the names of the persons who have been appointed to the various committees of the Board of Directors of the City of New York, for the year 1898.

6 OC 62

6 00 62

1950-1951

to a very small amount.

1944

1947

• I-10-100

21.11.1944

10

IOANNIS LONGLONDI DEI GRATIA

Lincolniensis episcopi dedamatio, coram reuerendissimis
in Christo patribus, domino, dño Thoma miseratione di-
uina Romanæ ecclesiæ presbytero Cardinali, Eboracensi
archiepiscopo, Angliæ cancellario: et domino Laurentio
Cardinali, sedis apostolicæ de latere quoq; legato, prin-
cipio uisitacionis ordinis beati Benedicti, apud indistans
Westmonasterium inite, decimo die Ianuarij Anno sa-
lutis. 1519.

A. **D**ESCENDAM ET VIDEO, utrum
clamorem qui uenit ad me opere compleue-
rint: an non est ita, ut sciam.

E POSTEAQ; primus parens hominum,
uestem nuptialem, uestem illam omni candore,
omni suauitate conspersam, uestem opulen-
tissimam qua dominus illum exornarat, spontaneus exuerat:
postq; originale iusticiam qua uiuere potuit illesus ac impollu-
tus in eternum, infelix abiecerat: magnificentissimi donatoris
gratiam et amorem simul effudit. Effusa dei gratia, paradysum
amoenissimam atq; tutissimam amplius inhabitare non potuit,
sed in terram de qua sumptus erat, electus est: ubi commissi
poenas non solus ipse luit, sed omnigena quoq; posteritati mi-
seriarum omnium longeuam sarcinam imposuit. Tandem in-
telligens (nam uexatio dat intellectum) omnium malorum ge-
nus ex ista diuinæ gratiæ amissione prouenire: continuo gra-
tiæ recipiendæ desyderio quasi tabescens, in dies magisq; clami-
tare cepit Veni domine, ueni, uide, uisita uineam istam.
Veni ostende faciem tuam, et salui erimus. Venias obsecro,
iam noli tardare, relaxa facinora, sordida ablue, peccata tue
plebis absterge. Veni inq; domine, ueni et uisita nos in sa-
lutari tuo. Visitari cupit hic humanum genus, ut post uitæ
correctionem deletamq; poenitentia culpam, redeat in gratiam:
B quam sibi

Ge. viii.

Desyderis
factosq; pa-
tes videndi
christi re-
demptoris.

Esai. pp
viii.

psal. lxxix

Ibidem.

Psal. Cxv.

quam sibi restitutam utiq; conseruet, et conseruatam augeat. Sic orabat lapsus Adamus, in Adamo genus humanum. Sic clamabant sancti patres in limbo, sic uilitari praeoptabat suo quisq; iustus ordine post Adamum usq; ad **C H R I S T V M**, qui est salutaris immo uerissima salus omnium hominum: qua se uilitari, seq; donari postulabant, tam crebro supplicâtes *Visita nos uisita nos domine, uisita nos in salutari tuo. De quibus C H R I S T V S*, de quorum desyderijs inuicem ait apostolis Multi iusti uoluerunt uidere quae uos uidetis, et non uiderunt: et audire quae uos auditis et non audierunt. At horum lacrimosa suspiria, horum singultus, et ductos alto de pectore gemitus, clementissimè prospiciens deus pater Vbi uenit plenitudo temporis misit filium suum, ut horum uotiuo clamori satisfaceret: et benignissimus filius cum in forma dei esset, semetipsum exinaniuit formam serui accipiens, in similitudinem hominum factus, et habitu inuentus ut homo: cū esset uerbum, caro factus est et habitauit in nobis, in terris uisus et cum hominibus conuersatus est: factus est sub lege, factus obediens usq; ad mortem, ut eos q; sub lege erant copiosissimo sanguinis sui precio redimeret, ut peccatores ex inferorum ergastulo uinctos uisitando solueret, ut impie uiuentes ad uiam uirtutis, ut errantes et inscios ad lumen ueritatis reduceret, ut omnes ad charitatem et beatitudinē exemplo suo prouocaret. Vniuersis ea redemptio sufficit: sed sūt qui sibi uirtutem eius praecludunt, dum uitam adaptare nolūt ut recipiant. Formanda est uita ad imitationem Christi hijs, qui uolūt regni eius cohæredes esse. Deriuat enim Christus a deo patre quod hominibus proponat imitandum. Et q̄q; in deo potentia, sapientia, maximaq; copia rerum insunt: insunt simul benignitas et clementia, pietas et misericordia: nec tamen potētiam aut sapientiam exigit a nobis, sed misericordiae solius imitationem. Vt misericordiam ante omnia imitari conemur, Christus admoniturus inquit Estote misericordes sicut pater uester coelestis misericors est. Estote misericordes (inquit) misericordes, sicut pater coelestis. Notate uerba, signate

Psalm. Cxvi.

Mat. xiii.

Galat. iiii.

Phil. ii.

Joannis. i.

Baruch. i.

Galat. iiii.

*Luce. vi.
Eppo.*

signate mysteria. Notate uerba non hominis, sed Christi: non ho-
 minis sed omnipotentis dei. Signate mysteria, quibus edocemini
 sola misericordia sua deum operatum esse salutem hominū: ut in-
 ter si semper habendae mutuae charitatis illinc ansam arripescent.
 Notate q̄ non dixerit Estote potentes, q̄ non dixerit estote sapi-
 entes, uel estote locupletes sicut pater uester coelestis potens, sa-
 piens, aut locuples est: sed tantū estote misericordes. In deo namq̄
 nos imitari uult non quidlibet, sed quod est imitabile. Sapientia,
 potestas, et opulentia inimitabilia sūt: imitabilis sola misericordia,
 quam ut assequi collaboremus adhortatur. A reliquorum fastuos-
 sis desyderijs ubiq̄ scripturarum absterret, pericula quae sequi so-
 lent inculcans. Precipitem appetitum potentiae gloriæq̄ munda-
 nae repentina fere deiectio sequitur: affirmante propheta Deiecisti
 eos dum alleuarentur, Et cantico Mariano Dilperit superbos
 mente cordis sui, Deposuit potentes de sede. Sapientiam seu sci-
 entiam superbia saepe comitatur, uel assertore quidem apostolo
 Scientia inflat: et superbiae ruina comes est. Diuitiae concipiunt
 et pariunt obliuionem dei, quemadmodum Moyses prophetarum
 primus approbat. Incrassatus est dilectus et recalcitrauit, incras-
 satus dereliquit deum factorem suum. Qui uero dereliquit de-
 um, derelinquetur ab eo. Derelictus a deo, beneficio uacat aduen-
 tus CHRISTI: uacat gratia quam solus CHRISTVS at-
 tulit hijs, quos uisitare dignatus est. Ideo non potentiam, non
 diuitias aut sapientiam nos queritare iubet, in quibus deum non
 imitari possumus (q̄ hijs nunq̄ non optime deus utatur, nos ser-
 me semper abutamur) sed misericordiam, sed perpetuum mutue
 charitatis exercitium, in quo qui dei uestigia consecretantur, ueraci-
 ter adimplent quod CHRISTVS iniungit Estote misericor-
 des sicut pater uester coelestis misericors est. Et hij ueri sunt filij
 dei qui spiritu dei sic aguntur. Pater enim coelestis Misericordiam
 (inquit) uolo, et non sacrificium. En paternam uocem christiane
 fili. Misericordiam (inquit) uolo, misericordiam. Sed quare se-
 nolle sacrificiū ait? Sacrificium ne uituperat qui per os prophetae
 B. 2. sic omnes

Notate
 in sola m.

2. ad Cor. 1.

Psal. 72

Luc. 14

1. ad Cor. 2.

Deut. 32.

Expo.

2. Para. 15.

Luce. 6.

Roma. 8.

Math. 9.

Expo.

115 vituperat
 sacrificiū sed
 mō p̄fecto

Psal. 4.

sic omnes alloquitur Sacrificate sacrificium iustitiæ: Nequaquam uis tuperat, non damnat, sed apertissime demonstrat sacrificiū abique misericordia sibi minime placere, nec esse laude prosequendum. Verum, Scribe et Pharisei christianæ doctrinæ calumniatores, ad aure dumtaxat popularis ancupium intenti, diuinæque uoluntatis obliui: sacrificia frequētabant intermissis misericordiæ operibus, e quibus solis uera fidei iustitia nascitur. Quorum idcirco simus

Math. 5.

præhendens, cæteros ita cōmonitacit Nisi abundauerit iusticia, uestra plusquā scribarum et phariseorum, non intrabitis in regnum, coelorum. Quia contempta turba pauperiorum et eorum necessitatibus non humaniter adiutis: non arbitramur per solas oblationes et sacrificia, per solas uictimas et holocausta, nos adipisci posse

Marc. 12.

regnum dei, Nempe proximum diligere tanquā seipsum, maius est omnibus holocaustis et sacrificijs (ut ait euangelista). Itaque pijs ac benignis operibus et quotidianis misericordiarū exercitijs, premia consequantur æterna necesse est. Oportet, oportet

Iacobi. 2.

accedentem ad deum credere, quoniam sine fide impossibile est placere deo: at fides sine operibus mortua est, nec ex uide tantum, sed ex operibus quoque secundū fidem exhibitis iustificatur homo. Horum autem operum cuiusmodi debeant esse (sicut præhibuimus)

Ioānis. 13.

exemplar cōstituitur ipse IESVS CHRISTVS, qui de se sic ait Exemplū dedi uobis ut quemadmodū ego feci, ita et uos, faciat. Qualiter imitemur et in qualibus operibus: in libro uitæ, in sacra scriptura cōtemplabimur. Ex omnibus autem opera misericordiæ maximopere proponit imitanda nobis: in quibus (quod possumus) ut illum tanquā præceptorem optimū imitemur oremus. Cum prius ostenderimus quomodo CHRISTVS iussu patris B. e caelo descendit, ut quos per misericordiam a peccato redimens salutē restituerat, ad imitationem misericordiæ cōcitaret: nunc ostendamus (auspice deo) qualiter et ante descendit et semper est descensus, ut qui suauī consilio duci nolunt ad perpetuam honestatem ac uirtutem, flagello trahat ad uitæ correctionem, iuxta quod deus (ut

, deus (ut in Genesi scribitur) ait Descendam et uidebo utrum cla-
 , morem qui uenit ad me opere compleuerint . Inter omnia quidem
 opera misericordie, errata corrigere uitiaq; propulsare, primum
 lib locum uendicat : sicut apparet clarissime, in distinctione qua
 , dragesima quinta, cap. tria genera. Tria sunt enim genera misericordie,
 , cordie, una corporalis, egeni dare cum poteris : altera spiritualis,
 , et remittere a quo laetus tueris : tertia delinquentes corrigere et er-
 , rantes in uiam reducere ueritatis . Ut duo priora transeamus, hoc
 unum tertium membrum uix tota concio nostra sufficiet enarrare.
 Hoc inter omnia misericordiarum opera primum est, precipuum
 et deo pariter ac omnibus acceptissimum . Quid enim melius,
 quid dignius aut praestantius est q̃ peccata sic prohibere ne comi-
 tantur : et quae commissa sunt iustissime retundere ? Quid gratiosius,
 quid sanctius, et quid (ut uere dicam) est diuinus : q̃ curare ut
 rebus omnibus modus et ordo seruentur ? Quid magnificentius
 aut gloriosius q̃ omnem operam et animi curam huc conserere, ut
 singuli debitam uiuendi formam obseruent : utq; bene uiuentes
 uirtutum premia ferant : et errantes in ueram C H R I S T I uiam
 uel inuiti redeant : Rem deo gratissimam facimus quando compas-
 siuites, mala proximorum abstergimus : quando mansuetudo cum
 seueritate et lenitas cum rectitudinis zelo temperatur : quando cum
 apostolo incommodum aut miseriam aliorum in nostram ipsorum
 uertimus, uerissimos affectus misericordie tanq̃ ex ipsis precordiis
 , ita testari Quis infirmatur et ego non infirmor, quis scandalizatur
 , et ego non uxor ? Mala proculdubio committentibus potius q̃ incom-
 moda patientibus, est condolendum. Cui mellifluis spiritu plenus
 , Bernardus ita subscribit Sunt ne in te uiscera christiana o homo,
 , qui corpus plangis a quo recessit anima, et non animam a qua res-
 , cessit deus ? Quanto praestat anima corpori, tanto mitius in ani-
 , mam q̃ corpus actitandum . Si chara sint quae foris habemus :
 , quanto charior esse debet quam possidemus intus anima . Si ne-
 , gligentes animam, sedulo curemus terrenam : merito reprehende-
 , mur a C H R I S T O cum Phariseis audituri Cuius uestrum bob

Tria genera
 misericordie,
 Gene. 18.

1. 10. 11. 12.

2. 1. 2. 3. 4.

3. 1. 2. 3.

4. 1. 2. 3. 4. 5.

2. ad Co. 11.

Bernard.

2. 1. 11. 12.

Luce. 19.

B. 3. aut alio

aut asinus in puteum cadet, et non continuo extrahet eum? At
 quanto melior est anima hominis asino, quanto boue præstanti-
 or? Asinum etiam alienum uidens in foueam aut uolutabrum pe-
 riculose delapsum, illico subleuans educis: corpus proximi languis-
 dum aut uulneribus affectum fomentis, emplastris et cataplasmatis
 adiutas: et animam eius tam multo preciosiorem, preciosissimo
CHRISTI sanguine redemptam, cum languida fuerit aut a-
 licunde periculata, non iuuabis? Oues perituras non curabis re-
 ducendas ad gregem? Quis mercenarius deferens, amissas fugiat:
 bonus pastor ne prorsum pereant undique requirit. Misericors
 pastor pascet manentes in pascuis, errantes reportabit, et re-
 portatas acri custodia tuebitur. Etenim omnipotens deus qui pa-
 ter est misericordiarum et deus totius consolationis, quum So-
 domorum et Gomorre detestanda scelera nimium inualuisse cer-
 neret: corrigere uolens aut extinguere, sic intime dilecto sibi
 Abrahamo prædicit Descendam et uidebo utrum clamorem qui C.
 uenit ad me opere compleuerint, an non est ita ut sciam: et pa-
 stor optimus immo pastorum primas ac caput ecclesiæ **CHRIS-
 TVS IESVS** uere omnes langores nostros ipse tulit, uul-
 neratus est propter iniquitates nostras, et attritus propter sceles-
 ra nostra: peccata nostra ipse pertulit in corpore tuo super lig-
 num, cuius liuore sanati sumus. At quando deum uel patrem,
 uel filium ex caelo descendisse dicimus, ne mutationem in alterutro
 localem inde colligas qui ubique præsens est, qui omnia continet:
 sed tunc descendere dicitur quum rerum humanarum prouidentia-
 am, quum humanæ fragilitatis se curam habere demonstrans aut
 peccatis extinctis per flagella peccatores emendat, transgresso-
 res corripit, correptos reformat atque reconciliat: aut bene bea-
 teque uiuentibus parata præmia distribuit. Quæ quidem omnia
 tunc operatus est et compleuit apertissime: quando non rapinam,
 arbitratus est esse se equalem deo, sed exinaniens semetipsum ac for-
 mam seruus accipiens, descendit et processit ex patre, non ad curan-
 das dumtaxat oves quæ perierant: sed ad portandas etiam ipsas
 rum ini-

1. ad Cor. 1.

Gene. 18.
Expo.

Esa. 53.

1. Petri. 2.

Deum descen-
dere quid sit.

Phili. 2.

rum iniquitates. Et licet **CHRISTI** descensus incarnatio sit eius: in alio tamen sensu alijs sursum est et ascendit, alijs deorsum et descendit. Cum tribus electissimis apostolis in montem excelsum ascendit, coram illis in eodem monte transfiguratus est, hijs et ceteris omnibus quibus datum est nosse mytheria et archana regni celestis ascendit et sursum est. Scribis Pharisaeis et horum sequacibus quorum vitam improbat et peccata condemnat, castigare uolens: plane descendit et deorsum est. Descendit ut flagellus ydolorum cultus, et ubiq; diffusa scelera deleteret. Hic autem **DEVS CHRISTVS** clementissimus, postq; morte deuicta potitus egregio triumpho contra mortis imperiũ celebre trophæum erexit, et regressus unde uenerat, sedit ad dexteram patris ubi nunc ipsum aduocatum habemus: nequaquã immemor remansure fragilitatis utut deleta fuit iniquitas: ne gregem suũ sine pastore derelictum, luporũ morbus inuaderet, ne uinea sine cultore sterneret, ne ecclesia sine rectore uacillaret, ne christiana religio sine diligentia principis insolentia periret, ne totus deniq; terrarum orbis sine doctore præceps in uicia ruens intabesceret: arte piensissima uereq; diuina prouidit. Ante recessum uicarium generalem delegit, instituit, et omni modo confirmauit: qui statim a recessu suo sua uice fungeretur in terris, et eadem identidem functuros alios seriatim diligendos ostenderet. Quorũ unicuiq; plenam ligandi soluendiq; potestatem conferens inquit Tibi dabo clauem regni caelorum, Quodecumq; solueris super terram erit solutum et in caelis, et quodecumq; ligaueris erit ligatum. Clauem ait, quia clauem bifariam Petrum, Petriq; successores donauit: ut qui dignis inuas aperiant, indignos excludant. Hæc gemina clauis longa iam patrum serie, peruenit ad Leonem decimum patrem sanctissimum atq; uigilantissimum, et meritissimum **CHRISTI** nunc uicariũ: qui non oblitus qualiter deus pater se descensurum ait ad corrigendos mores peccatorum, et **CHRISTVS** filius iniquitates ipse perferens aboleuit: illud elogij diuini secum in animo repensans et adimplere præoptans ait Descendam et uidebo utrum clauem

Deus esse
ascendit
descendit

Math. 16.
Expo.

Claues
Petri.

Gene. 18.

morem

Delegatus per
testes totius
pontificatus.

Hiere. 1.

Lib. 10. de
ciuita dei.

Religio desin-
itur.

Religio quo-
druplex.

Rel. 330

morem qui uenit ad me : opere compleuerint . Videbo num erro-
res orbis increbrescant, de quibus tam frequens uociferatio iactis-
tatur : et an errores tuos admonitus agnoscere uelit . Sed quoni-
am non omnibus suam presentiam exhibere potest : quam accep-
pit a C H R I S T O potestatem , dignioribus et sui similibus
(uti necessitas expolcit) ubiq; paratur . Itaq; iam descendit ad huc
orbis angulum non ipse, sed cum eius autoritate ac mandatis hij
celeberrimi reuerendissimiq; in C H R I S T O patres, hij duo car-
dinales incliti, sedis apostolicę merituissimi de latere legati, duo uiri
eximie uirtutis ac doctrinę, uiri plane apostolici : quibus hoc ne-
gotium iniunxit et suam potestatem ita credidit, ut uicia domitent
et mores componant, ut maculas abstergant et uitę candorem in-
troducant, errores ut tollant et lumen ueritatis ostendant, ut mala
propulsent et uentura gaudia monstrent: deniq; (quo multa pau-
cis absoluiam) ut euellant, destituant, dissipent, at disperdant, ut
aedificent et plantent : ut enormitates extirpent et uires uirtutum
constabiliant . Verum quia religiosorum nunc res agitur, et ad D.
eorum peculiare solacium ac spirituale gaudium uisitatio presens
instituitur : ad eos noster iam sermo conuertetur . Et quoniam om-
nis institutio quę a ratione suscipitur, debet a definitione proticis-
sci, ut intelligatur quid sit de quo sermo habetur : principio dicen-
dum quid sit religio et quoruplex . Religio uero (ut Augustinus ,
ait) est cultus diuinus , Nempe religio cultu et honorem soli uero ,
deo debitum significat : Fit sic quotquot fideles sunt, iidem religio-
si nuncupantur . Vel id designat religio quod sanctitatem quan-
dam synceram et absolutam indicat, quomodo quicunq; christiani
formatam (ut uocant) fidem habent, qui fidei charitatis opera
iugiter annectunt, religiosi sunt : et sic optimi quicq; christiani, reli-
giosi merito censentur . Et quia clerici plus ceteris dei cultum atq;
diuinorum operum prolesuntur et prę se ferunt exercitium : non
absurde seorsum religiosi uocantur . At qui professione uoceq;
se totos dei, pręlati quoq; sui subdunt imperio, et uero renuncian-
tes et omnia quę possident, corpus ac animam ultro relinque-
ntes : hij

tes: hijs soli præcipue quidem, et automaticè seu per quandam
 excellentiam religiosi uocantur. Hijs certe professores apostolicę
 uitę cum **CHRISTO** in montem ascendentes auiculant, con-
 templantur, et quę docentur in scripturis inaudiunt. Audiunt
 Beati pauperes spiritu, beati qui lugent, beati mundi corde, beati Math. 5.
 qui persecutionem patiuntur pro nomine **CHRISTI**. Audis-
 unt Qui uult meus esse discipulus abneget semetipsū, tollat cru- Luce. 9.
 cem suam, et sequatur me. Audiunt Si uis perfectus esse, uade et Math. 19.
 uende omnia quę habes, Da pauperibus et ueni sequere me. Aus-
 diunt Thesaurisate uobis thesauros in celis. Audiunt Qui res Math. 6.
 liquerint domū, fratres, sorores, patrem, matrem, uxorem, lilios, Math. 19.
 agros, propter nomen meum, centuplum accipient et uitam æter-
 nam possidebunt: et cum apostolis respondent Ecce nos reliqui- Ibidem,
 mus omnia et secuti sumus te. Nos ad imitationē **CHRISTI**
 cūcta facimus: ut **CHRISTI** patientiam ut **CHRISTI** ex-
 emplar imitemur, omnia patimur. Huius autem religionis tria Eris substantia
religionis
me.
 præcipue sunt precepta: Paupertatis uidelicet, obedientię, Casti-
 tatis: quę etiam substantialia dicuntur, propterea q̃ quotquot eam
 profitentur, ad hæc perpetim obseruanda dent fidem adiuncto
 uoto solenni. Quanta (mirum) christiane synceritatis inde na-
 scantur exempla, si hæc integre seruentur ex professo: sin uiolens-
 ter aut repide custodiantur, graui surgunt offendicula. Quare
 cum iam fama percrebuerit ac clamor assiduus ad aures præfati
 sanctissimi patris deuenit, nunc istanc, ruīnam minitari uel frigi-
 de quidem obseruari: idem paterne compatiens ait Descendam
 , et uidebo utrum clamorem qui uenit ad me opere compleuerint.
 Et quod ipse spiritu præfens ait: id hijs duo reuerendissimi patres
 corpore præfentes exequuntur. At nos quod nostra nunc interest
 concionem nostram (quantilla sequetur) eo referamus, ut exhor-
 tatio religiosos ad emendationem sui (si qua sit opus) alliciat. Et Religionis me
dum concerno
nem.
 ut status uester religiosissimi uiri religiole teneatur: affectus ue-
 stros ab amore mundi primum oportet aperrere. Vos ita Ioan- 1. Ioan. 2.
 nes alloquitur Nolite diligere mundum neq̃ ea quę in mundo
 sunt,

sunt, Omne quod est in mundo concupiscentia carnis est, concupiscentia oculorum, aut superbia uitae. Oculorum ista concupiscentia a deo mentem alienat, sensum distrahit, perfectior nem imminuit: quorum contemplatio cum superis esset et in caelo conuersatio inferne rapit, ac totum hominem corrumpit. Oculos igitur claudite, cohibete reliquos sensus, ut solis supernarum rerum speciebus ad mentem pateat introitus: et tunc perfecta dei charitas ad quam anhelare debetis, exclusis mundi lubricis amoribus, manebit in uobis. Tunc deus erit in uobis, et uos eritis in illo. In hoc scietis quod in illo sitis, si quemadmodum ipse ambulauit et uos ambuletis. Ipse ambulans in paupertate uobis ait, uenite post me. Pro uobis itaque pollicentur apostoli Nos relinquimus omnia ut sequamur te. Quapropter secundum apostolicam traditionem, omnes antiqui patres communi uoto decreuerunt ut religiosi (quatenus deo uigilantius ac tutius inservirent) sicut unum sentirent in domino, cor unum et animam unam habentes: ita communem quoque substantiam haberent, ut comuniter omnia possiderent, nec auderet quisque aliquid tanquam sibi proprium uendicare, uel hoc aut illud suum dicere. Tollenda censuerunt, tollenda de medio monachorum haec duo pronomina Meum atque tuum: quod ex eis iurgia frequenter et obloquia, ex eis dissensiones, irae, rixae, contentiones, inuidiae, contumeliae, seditiones, et ceterae dissolutiones nonnunquam oriuntur. Tollendam censuit CHRISTVS omnem sollicitudinem mundanam, omnem curam corporalem, quibus ita praecipit Nolite solliciti esse discipuli. Quid manducabimus, quid bibemus, aut quo operiemur. Scit pater uester coelestis quod hijs omnibus indigetis. Primum querite regnum dei, et haec omnia adijciuntur uobis. Querite quae dei sunt non quae uestra: querite deum non mundum, lucrum animae non commoda corporis aut mundi compendia: querite sanctam ac religiosam regulam, regulam ueritatis ac uirtutis: et inuente, sinceritatem obseruate quo uitam istam monasticam quam habitu nomineque praefertis opere compleatis, et haec omnia adijciuntur uobis:

Ibidem.

Math. 4.

Math. 19.

Act. 4.

Ex medio tollenda meum atque tuum.

Luce. 12.

Expo.

uobis: nihil necessarium uobis deerit, sed optimus dominus operarijs suis quæ sunt huic uitæ necessaria prouidebit. Signasti **CHRISTVM**, signasti quem imiteris o monache, notasti beatos apostolos. Horum itaq; uoluntariam, horum sanctam et perfectam paupertatem uolens amplectere, Nunq̃ ab animo tuo recedat, quemadmodum **CHRISTVS** paupertatem secutus ipse sit, adeo laudari in alijs atq; magnificerit. Laudauit inquam et extulit uerbi preconio, extulit etiam et sublimauit opere suo. Verbo, quo paupertati beatitudinem futurā ibi prenūciat Beati pauperes spiritu quoniam ipsorum est regnum cælorum. Opere quidem, quoniam (ut Bernardus inquit) **CHRISTVS** pauper natus est, pauper uixit, pauper obiit. Cuidam auaro assentatori uitæ suæ paupertatem ipse commendando declarat in hunc modum Vulpes foueas habent et uolucres cæli nidos: filius autem hominis non habet ubi caput suū reclinet. Voluit ille auarus Scriba **IESVM** sequi, ut per eius miracula questum faceret. At **IESVS** me uides inquit, ne domum quidem habere propriam. Talē oportet esse qui me sequetur: Et tu bone monache qui cum Scriba ex professione fateris Domine **IESVS** sequar te quocunq; ieris: amplas porticus et ingentia tectorum spacia metieris: immo latifundia conquire, et quesita omni lacrimonia defendes: **CHRISTVS** autem quo nemo pauperior, nemo humilior, nemo apud mundum abiectior: hanc ideo formam uilissimam, hanc pauperrimam induit, ut exemplo uitæ suæ certissimum scopum suis imitatoribus, suis religiosi, suis monachis præfigeret: quorum unicuiq; cum euangelico adolescente ad uitam cælestem uelut anhelati responderet Si uis perfectus esse uade et uende omnia que habes, et da pauperibus. Hoc audiant omnes religiosi, audiant monachi. Audient audient qui ueri monachi sunt. Sed nonnulli dicent, Nonne christianis omnibus id **CHRISTVS** aiebat: Non est ipsis eadem causa quæ cæteris. Ipsi se perfectos fore polliciti sunt, quando sese castrauerunt propter regnum dei. Perfecti uero ministri **CHRISTI** nihil præter **CHRISTVM** habere de-

Math. 5.

Bernar.

Mat. viii.
Eppo.

Munda pp
ter diuitias
christi secu
ti sunt.

Ibidem

Mat. xix.
Eppo.

perfectus
solus chri
sti est imi
tator.

Matth. vi. habere debent, sicut euangelium coronat Nemo potest duobus dominis seruire, Deo et Mammona. Itaque si perfecti sint, mundana bona non desyderant, sed solo **CHRISTO** contenti sunt. Sin prater **CHRISTVM** quid habeant aut habere desyderent perfecti non sūt. Et si perfecti non sint qui se perfectos fore promiserant, si non sint quales uoto se astrinxerāt: ueritas in eis non est, Et os quod mentitur, occidit animam. Quapropter arripe **P.** aures tu religiose, **CHRISTVM** ausculta tu serue dei tibi loquentem, considera pie monache quid dixerit. Non dixit Si uis perfectus esse potēter epulare, strenue pota, crapulare sape, dormita sapius: non dixit Si uis esse perfectus ad honores aspira magistratus sublimes appete, ad principatum contende et delicijs frui: neq; dixit Si perfectus esse uelis agros aut prouētus agrorum conquiras, thesauros accumules, preciosis uestimentis atq; uasis domos adornes: aureis, argenteis ue poculis abachum aut mensam instruas: hæc aut alia monumenta preciosa recondas. Nihil horū, nihil horum: sed, sed uendēs (inquit) da: non partem bonorum tuorum ut Ananias et Saphira timidi dispensatores, qui post uotum ex patrimonio suo portionem precij sibi reseruantes, præsentij petiere uindicta, expirantes ante pedes Petri. Nec id crudelitate sententiæ, sed correptionis exemplo fiebat. Verū omnia (inquit) dato quæ iuste possides, si possideas. Quibus (inquies) dabo? Da pauperibus non histrionibus, non parasitis, non assētatoribus, non inanibus seruorū cateruis, sed nec ullis diuitibus: non consanguineis aut affinibus opulentis. Siue cognatus siue sit alienus, tantū in eo paupertatem considera. An quibus dicitur: hoc obseruatur a religiosis? An ad mensam pauperes inuitant? an hospitales sunt? an fores aperiunt et secula pauperibus apparant? Si quibus: solis certe diuitibus hostia patesfaciunt. Ad prandium uel cenam non cecos, non claudos: non debiles: sed amicos, sed cognatos et uicinos locupletes inuitant, qui reuicare uel retribuere possūt. An uagos et peregrinos, per uias, per sepes atq; plateas miserabiles incedentes, an opibus et auxilio

**Facienda
pauperib;
elemosy-
na.**

Act. 8.

**Hospitali-
tas religio-
sorum decus.**

auxilio destitutos, an Lazarum pro foribus iacentem in domum suam introducunt? an uestimentis nudos operiunt? esurientibus panem frangunt, sitientibus potum erogant? an infirmos et in carcere clauos misericorditer uisitant? Si sic, si sic faciant, probabit eorum facta dominus uisitans eos ex alto: probabit sanctissimus Leo pontifex summus, qui nunc descendit ut eos uisitet: probabunt huius spectatissimi patres qui talem inter eos uitam inuentam experunt. Erubescere religiole, erubescere: uia praeuenerat te puer, qui uitam multo aliam quam tui sancti patres et praecessores actitas. Quomodo signa perfectionis ostendis, quomodo perfecte religionis habitum ut te perfectum ostendas induis, qui non minimam perfectionis partem obseruas? Quomodo religiosus appellari uis qui nec ad plenum religiose uiuis, uixque quid sit uera religio cognoscis? aut si scias, mirum ut in actione tam rarerer ex hubeas? Videre uideor uitam religioni contrariam inter complures eorum, qui pro religiosus habentur. Arbitror nimirum, auctorior si uera sint (ut sunt profecto uerissima) quae in sanctorum patrum libris scribuntur, uix umbram religionis, uix umbram nostrae clericalis professionis quae sub ipsis sanctis ab initio patribus cepta est: iam in orbe remanere. Nonne si magnificos apparatus, ornamenta preciosa, mensas omnibus artificijs instructas: si lautitijs et exquisitis epulis oneratas, secundis quoque uel tercijs ferculorum missilibus et tragimatis etiam (ne quid desit) adimplatas habeant: si uarios equorum ornatus, si aucupiorum, uenationis, negotiorum secularium, irreligiosarum uagationum frequentiam conlectentur: si uestium aut aliorum eiusmodi curiositatem et molliciem asciscant: nonne magnatum secularium, nonne mundanorum hominum potius quam religiosorum haec esse reputabuntur? Haec nimirum omnia synceriter sanctis monachis interdicuntur in Clemenina illa. Ne in agro dominico de statu monachorum: et in Legatina in constitutionibus Octoboni de monachis et alijs religiosus proprietarijs, ubi cuncta ad statum monachorum requisita plene traduntur: quaeque nociua detruncantur, uenationes, aucupia, ne-

C goria se

Quid sit bona
die religiosus
pescat.

In Cle. Metro
agro edico. 13
Legato
Octoboni de
monacho.

gocia secularia, uagationes omnino prohibentur: ubi uestium et omnium aliarum rerum quibus utuntur luxus et excessus accurate tolluntur, adiectis quoque transgressorum et contrauenientium poenis. Arbitrantur tamen nonnulli, quod potentes præclarisque natalibus orti, minus ample, minus splendide uiuant ac multi religionis et clericorum hodie: qui contemptores potius essemus omnis istiusmodi uanitatis et gloriæ. Hæc lama clamat. At ut G. fama sileat miserorum fames ipsa non silebit: testabuntur egenorum uiscera. Inclamant pauperes quorum causa donata nobis sunt patrimonia, Clamant nudi, clamant infirmi, clamant famelici, clamant siticulosi, ad fores clamant: ad fores iacent, clamant uinculis oppressi. Non sint igitur nostræ aures, non sint nostræ manus immisericordes, non sint inhospita tecta nostra, non obferentur aures ad hos clamores, non claudantur manus: memoria repetamus diuitem et lazarum, huius miseriam et illius immisericordiam ac austeritatem quæ dei uindictam excitat. Quapropter quæ in nobis est omnis adhibeatur opera ut hæc reuocentur in integrum, et uulgi opinio famaque deinde remoueatur. Hic clamor nonne ascendit in aures domini Sabaoth? Ascendit certe in aures illius qui dicit Descendam et uidebo utrum clamorem qui uenit ad me opere compleuerint. Visitabo (inquit) in uirga iniquitates eorum in ægestate, et penuriam inferam. Bone, deus quid dicam amplius? Semper ante ueram expertus sum, sed nunc uerissimam esse perspicio sententiam illam Chrysostomi. Nemo læditur nisi a seipso ut in eo quoque libro qui sic inscribitur, multis et manifestis rationibus ostendit. Hodie læditur ecclesia, cuius antiqua pietas fere deserbuit. Et nūquid a seipsa leditur? A seipsa profecto. Veri præcessores nostri tam religiosi quam seculares sacerdotes sanctam ac onerosam agebant uitam, nos multo faciliorem atque molliorem, qui iam priorem uenustatem et pietatem mundanis affectibus infecimus. Non sunt hæc non sunt hæc arma perfectionis, non sunt hæc insignia monastica, non sunt clericalia: non sunt arma lucis, arma uirtutis, arma religionis: non sunt hæc

Psal. 88.

Chryso.

sunt hæc stigmata **CHRISTI IESV**. Vos autem præcipue
 abnegationem uestri, uos carnis uestre mortificationem, contem-
 tum mundi: uos **CHRISTI** patientiam, Apostolorum, marty-
 rum, confessorum et sanctarum uirginum imitationem promi-
 litis. At illi talia non querebant, talia possidere nolebant. Non
 excidat e memoria quod legitur Bona ecclesiæ bona pauperum
 esse, et in pauperum necessitates distribuenda. Monasteriorum
 conditores et primitiui patres hæc quæ prædiximus speriebant,
 et uos quælo spernitote: neque qui seculo renuntiastis, tam solici
 sitis quid manducetis quid bibatis aut quid induamini, non soli-
 citi sitis in hijs terrenis acquirendis. Spreuisse forsan hæc omnia
 nihilque fecisse dicetis. Sed respondero tunc mihi quisquis id affir-
 mas: Si spernas isthæc omnia, cur ab ingressuris religionem cy-
 phum, coctear, aut simile quid extorques: quid in annum proba-
 tionis ingressuro uestimentum ab amicis exigis: Si uilipendas (ut
 ais) omnia: quare certa salaria poscis: cur quæ refectioni super-
 sunt uenundas: cur non pauperibus distribuis. Oh quo deuenis
 antiqua illa parsimonia: quorsum abiit religionum austeria uita:
 ubi tempus quo nihil non comune fuit et id comune perpusillum
 erat, quo dispensatores boni et fideles fideliter omnia pauperibus
 pro quibus acceperant erogabant: Nunc unicuique plus satis, non
 est satis: tunc paululum, omnibus satis erat. Si uendere uelis, uende
 sicut **CHRISTVS** hortatur omnia quæ habes, et da quælo, da
 pauperibus, et ueniens sequere **CHRISTVM IESVM**: Tunc
 bonus, tunc uerus ac perfectus eris monachus, perfecte religiosus.
 Quales si uos nunc inuenti fueritis, bene audietis ab hijs duobus
 reuerendissimis patribus, ab hijs qui monasticæ regulæ religiosæque
 uitæ conuenientia constabiliunt, et enormia dissona que rescindunt:
H. per quos uigilantissimus pastor ac pontifex sumus ait Descendam
 , et uidebo utrum clamorem opere compleuerint. Visurus est an
 iugum paupertatis oblectantes excusseritis: an et obedientiæ
 iugum, atque castitatis, æquo animo necne tuleritis. Vobis enim
 , **CHRISTVS** ait Tollite iugum meum super uos et discite a me, **Math. 23.**
 C. 1. quia mihi

Math. 8.

Phili. 2.

Math. 11.

Obedientia
implet.

quia mitis sum et humilis corde. Discite quia castus sum, castissimus de uirgine natus. Discite quia pauper sum, non habens ubi caput reclinem: et obediens sum, patri factus obediens usque ad contumeliam crucis. Tribus hijs preceptis CHRISTI iugum (quod idem religionis est) adimpletur, de quo subdit Iugum meum suauis est et onus meum leue. Suauis quidem ac leue est uolentibus ac humilibus: quod impatientibus, obstreperis, et superbis inuicundum est atque graue. Non omnis autem obedientia probabilis est, sed solum quae perfecta est. Stulta uero et superba uitanda. Stultam intellige, quoties homines ueluti pecora quae natura ad uentrem prona sunt uoluptati se dedunt, uentriculo seruiunt, et carnis affectionibus obediunt. Vnde mentis incertitudo, corporis inquietatio, meditationis impeditio, delectationes indignae, uagi discursus, uenationis et aucupij frequens desiderium, chorearum, lusuum, ceterarumque lasciuiarum appetitio, edacitas, compositio, somnolentia, sodalicium et omnitaria luxuria generantur: quae cum sint inidoneae ceteris, a religiosorum ac clericorum ceribus abhorrent. Igitur o sancti, sancti monachi soli deo dedicati, uni altissimo famulaturi: o uiri deo digni, supernae puritatis et angelicae uitae dignationibus insigniti, sicut uas electionis et euangelicae uirtutis custos integerrimus apostolus uobis impendio consulit. Non regnet peccatum in uestro mortali corpore, ut obediatis concupiscentijs uestris: sed spiritu ambulate et desideria carnis nolite perlicere, opera carnis nolite adimplere: quae sunt fornicatio, immunditia, impudicitia, luxuria, ebrietates et comestationes. Haec desideria carnis et opera nolitis adimplere: sed mortificate membra uestra quae sunt super terram. Mortificate ferocientis carnis insolentiam laboribus, mortificate ieiunijs et uigilijs: redigite corpus in seruitutem ut imperium animi conseruantes assiduis orationibus, multis compunctionibus, lachrimis, singultibus et suspirijs feruorem pectoris exprimatis. Frugum conuiuium, thoros asper, et amictus, uilis: perpetuae temperantiae testimonium perhibeant. Sordidae uestes, candidae mentis indicia sint: modicus ac temperatus cibus,

Ad Ro. 6.

ad Gala. 5.

Ad Colo. 3.

Expo.

tus cibis, flammam carni non subministrat: cellulas nostras co-
 pia librorum coornatas habere pro paradiso, unde tanq[ue] lignum
 vite, scripturarum manu poma decerpit. Amate scripturas et
 carnis uicia non timebitis ait Hieronimus. Nunq[ue] liber e manibus
 aut oculis abscedat. Oratio sua sine intermissione: nec uigil senius
 uana cogitationi patet, neq[ue] uana cogitatio uarias perturbatio-
 nes enurdat. Quae si passionibus uestris insederint: dominabun-
 tur uestri, et deducunt uos ad peccata maxima. Semper aliquid
 operis facitote, quo diabolus inueniat occupatos. Vex mona-
 chis illis, uex qui dum proficiscuntur ab Egipto per desertum in
 terram desiderabilem, dum relicto seculo per arctam niam reli-
 gionis et angustam portam conantur ad caelestem uitam: noctes
 antequam atq[ue] dies ollas plenas carnum cum filiis Israel suspirantes,
 iterum in Egiptum reuerti cupiunt, ubi comederant carnes et pa-
 nem in saturitate super manna nauseando, uex qui abiecta perfe-
 ctione in m[un]danis oblectamētis se uoluant. Vex qui religionem
 uentre, gulae confundunt quorum deus uenter est et gloria co-
 rum in contusione. Vex hijs qui ante conuersionem, qui ante
 susceptam religionem parce sobrieq[ue] uiuentes: post religionis in-
 gressum gulosi fiunt, helluones et potores abiecti. Habet, habet
 iste deus (uenter inquam) suos quoq[ue] mystas et suos clericos, ha-
 bet religiosos suos et suos monachos qui per ocium quo liberi se-
 cularibus negotijs soli spiritui uacarent: in ecclesia torpescunt, laxi,
 remissiq[ue] uiuunt. Vex qui non ex animo frequentant orationes
 ac lectiones cum secretas atq[ue] priuatas, tum uero cōmuniter insti-
 tutas: sed publica conuenticula, publica magis appetunt, et fabu-
 losas ridiculasq[ue] narrationes hauriunt: non amore CHRISTI
 suspiria mittunt, non contemplatione rapti plorant, non ob pro-
 pria peccata lachrimati singultiunt, non peccatis aliorum condole-
 lent: sed ingurgitationi sed insolentiae student: pleni ructant,
 pleni desident, ridet, remisse quidem et inaniter plurimum tem-
 pus transmittunt. At hijs si canones ad se spectantes legere uel-
 lent: licentiam gustandi sumendi ue carnes sibi negatam inueni-
 rent, ne:

Difficilis est
 se scire ante
 iudicium.

Hiero.

Act. 13.

Hiero.

Periculi est
 gignere res
 ligiois imple-
 dere.

ad Phil. 3.

C. 3.

rent, ne:

rent, nedum prohibitam ingluuiem: et prauicatoribus in sen-
 menles retrulionis penam impositam: nisi quoad moderamine
 quoda actus carnis egrotis liceat. Obedientia superba id est super-
 borum, dyabolica magis quam humana potest appellari: qua murmu-
 rantes, indignantes et liuidi trahuntur inulti ad quid faciendum.
 Quo modo daemones (iubente **CHRISTO**) de corporibus obu-
 sellis exierunt, sed exclamantes insultando. Quid tui nobis secum,
 est? Sed nec hac quidem meritoria. Ceterum obedientia uera,
 humilis, deuota et perfecta: est qua quis semetipsum abnegans
 et **CHRISTVM** sequens amore dei, voluntatem suam uolun-
 tati superioris hominis seu prelati sui subijcit in omnibus rebus
 honestis, canonicis, et non illicitis. Qui taliter obediens iubens
 repugnat, nusquam cauetur aut obmutatur, nec iussiones rationes
 inquit uel causas interrogat, quis talia iubere debeat, an sibi pos-
 sit? quomodo possit tam ingens preceptum adimplere? cur non
 alijs una iubeat? sed humiliter, simpliciter, libenter: sed hilariter
 et uiriliter omnia perficit. Hanc obedientiam uere speciem Paulo
 iam conuerso **CHRISTVS** insudit in exemplum nostri, qui pro-
 fessus ait. Domine quid uis faciam? Ac si diceret apertissime,
 Domine paratus sum ad facienda que uis. Patri talem ipse Chris-
 stus exhibuit sub mortem, inquit. Non sicut ego uolo pater,
 sed sicut tu uis. Fiat uoluntas tua. Similem formam proposuit,
 apostolis imitandam quando dixit. Si quis uult uenire post me,
 abneget semetipsum, tollat crucem suam et sequatur me. Si quis
 (inquit) uult uenire post me per amorem debitum, per sincerum
 imitationis affectum, per dignam conuersationem, et religionem
 sanctam: abneget semetipsum, uelle suum abijcet, et proprium
 libitum, propriam uoluntatem alieno submittat arbitrio: quia sola
 uoluntas ardescit in inferno. Tolle propriam uoluntatem (Ber-
 nardus ait) et non erit infernus. Abnegat autem semetipsum cu-
 ius uoluntas non est sua, sed eadem que dei est: abnegat semeti-
 ipsum qui non curat seipsum, sed deus solus est sibi curae: non pre-
 fert uitam temporaneam amoris **CHRISTI**, cuius causa san-
 guinem

Mar. 1.

Act. 9.

Math. 26.

Luce. 9.

Expo.
Cruz christi
peranda est
religiosa.

Bernar.

guidem libenter effunderet, et presentem vitam si necesse foret de-
 lectabiliter ob illius honorem amitteret. Sic ergo religiosus ab-
 neget semetipsum et tollat crucem suam. Per crucem suam qui in
 persecutionibus et adversitatibus pro nomine I. H. S. V. gaudens om-
 nia perferet, et manet invidius a malo, fert crucem suam qui vitam
 vere religiosam degit, et in vitam agens per penitentiam, carnem more-
 tificans, tam sua quam aliorum commissa lugens, et miseria omnino
 deplorans. Tollat itaque crucem suam et sequatur me, et sequatur
 CHRISTUM, qui dei non quæ sunt hominum sapit, ad an-
 duum, ad iudicium ac salutem divinam infusionis donum aspi-
 cit, sobrie, pie, iuste, et in veritate religiose regulæ semper in hoc seculo
 loquitur: et futuri denique seculi gaudia comparabit. Id quod uni-
 K. cuique vestrum paternæ volens diligentissimus pastorat. Delectem-
 dam eruidebo utrum hæc omnia opere compleverint. Postremo
 de castitate paucis est dicendum, quam non est postrema, sed inter
 monasticas virtutes insignem locum habens. Hæc terrenos ho-
 mines angelis equiparat, hæc ex hominibus fere celum efficit, hæc
 divina maiestatis visionem conciliat, auctore CHRISTO Beati
 mundo corde, quoniam ipsi deum videbunt. Cum mundicie cor-
 dis impudicitia corporis esse nequit. Vnde si beati, tales mundi
 sint: immundos et carnali desiderio pollutos, miseros esse collige.
 Videbunt illi deum, visusque fruentur: isti non fruentur nec videbunt.
 Omnibus itaque pudicitia convenit: at religiosis qui virtutum ex-
 emplar alijs esse debent, summopere necessaria est. Quam ut tue-
 antur et conservent omni cura niti debent. Nec integram servare
 poterunt nisi vitent offendicula: qualia sunt suspecta loca, sus-
 pecta consortia, lascivii gestus, solutior vultus, tactus immodestior,
 pravaque colloquia. Foeminarum ubique societas evitanda: ne si
 vultus earum cordi tuo hæreant, tacitum veniat sub pectore vul-
 nus. Inter has facillime candidissimus flos castitatis emarcescit,
 inter has pudoris liliū excidit. Quid igitur o monache mona-
 che servæ dei omnipotentis, in CHRISTI famulicium electis-
 simæ: quid foeminarum queris colloquia? quid in claustris, quid in
 æde, quid

ligo V

7.00 b e a

8.11211

Math. 5.
Expo.

Summum rella
glossa decon
castitas

7.00 b e a
101111

7.00 b e a

Ubi debet
obscure
hæreant
adhibet

ade, quid in prophanis sacrisq, quid ullis in locis cum illis stare
sustines? quomodo, quomodo praesentiam earum non exhorres?
quare tempus quod tibi deo debes, inutili cum eis sermone transi-
gis? Dederit, non convenit in publicis aut manifestis locis eas ale-
locies: tantum abest ut in angulis, occultis vel locis solas convenire
se debeat. Esto mali nihil agas, mali nihil cogites, non ita ta-
men intamiam fugis: sed tibi ipsi totiq, religioni notam intuis.
Ideo mulierem fuge tanq, pestem. Quamvis bona, quantumvis
sancta, pudica, immo pudicissima sit, tibi pestis est: tibi later
anguis in herba. Quare consortium, colloquium, et familiarita-
tem multis evita. Consuetudo namq, muliebris mala seculari-
bus, petat ecclesiasticis: religiosis multo pessima. Bonum est (in-
quit apostolus) mulierem non tangere: et nunquid non alloqui,
aut non videre quoq, mulierem bonum erit? Si qui videt mulie-
rem ad concupiscendum fornicetur aut committat adulterium: non
ne bonum est non videre vel alloqui, ne concupiscas? Ne flammam
manum admoneas quam nolis urere. Licet accensa lucerna pa-
rietem in quo desigis non adurat, fumo tamen denigrat. Sicut ac-
cessus monachorum ad mulieres, sic accessus mulierum ad illos,
licet in peccatum non erumpat, peccati tamen occasionem, fuliginem
intamiam, nominisq, denigrationem generat. Noli in faciem,
virginis intendere (Solomon inquit) ne te scandaliset vultus eius.
Sampsonem fortissimum, Solomonem sapientissimum, et electis-
simum Dauidem corripit aspectus et loquela mulieris. Vas ele-
ctionis sentit carnis ardorem, ut quod non vult ad id quasi com-
pellatur. Beatissimus Hieronimus incentiva viciorum ardoremq,
naturae ferre non poterat: et tu te arbitraris absq, lapsu et vulnere
posse transire, nisi omni custodia te premunieris? Non leve muni-
mentum oportet esse, quo tutus evades. Solum remedium est
quod docet apostolus Fuge fornicationem. Sola fuga inceditur,
huic morbo. Fuge petulcos oculos, petulantes linguas, gestus
indecoros: fuge vultus impudicos, genus enorme uestium, genus
omne mulieru: et si qua sit, haec erit evadendi via ne petter. Fuge
cunctas

Vergil.

1. ad Co. 7.

Math. 5.

2. Tim. 2.
1. Cor. 7.

Eccle. 9.

Ad Ro. 7.

Hiero.

1. ad Cor. 6.

Expo.

Sola fuga car-
nis inceditur
ut excludat.

cunctas occasiones peccandi, peccatorum incrementa queq; deuota. Si pius, si moderatus, si castus (quod debes) esse uelis: intra claustrum te contine, monasterij septa uel nunq; uel rarenter egredere, ciuitatum et oppidorum frequentias dechina, tabernarum te periculis nunq; expone, foro et officinis abstine. Quid indignius quid absurdius est, q; uidere eos mensarum ministros, rei domesticæ curatores et œconomos esse, qui uerbi diuini fideles esset dispensatores: qui orationibus sine intermissione instarent? Quod magis scandalum aut dedecus esse potest, q; soli deo diuinoq; cultui consecratos et solenniter addictos, uel in foro uenali carnes, pisces, aut quecunq; edulia coemere, coemptaq; domi disponere: uel in foro iudiciali causas exhibere? Iam quidē omnino delictum est in illis q; forū uel iudicium adeūt. Procuratores igitur, questores, et œconomi uestri seculares ex æquo bonoq; sint: et uos cum sitis genus electum, regale sacerdotium, gens sancta, et populus acquisitionis: si uocatione qua uocati estis digni ambuletis, uti-
L. mini delicijs scripturarum, et harum complexu fruimini. Fœlix uestra conscientia, fœlix et beata uirginitas, si præter amorem **CHRISTI** (qui est sapientia, castitas, obedientia, paupertas, ceteraq; uirtutes) nullus alius amor uersetur in corde uestro. Hic amor amorem mundanum, sicut clauus clauum excludat. Vobis selecta uia seruanda, uobis inter huius seculi scorpiones et colubros incedendum, uobis accinctis lumbis, calceatis pedibus, et apprehensis manu baculis, iter per insidias et uenena seculi faciendum: ut conscientiam puram habentes, cum propheta uere dicentes Domine dilexi decorem domus tuæ, et locum habitatio-
 nis gloriæ tuæ Vnam petij a te, hanc requiram ut inhabitem in
 , domo domini omnibus diebus uitæ mee: tandem peruenire possitis ad dulces illas Iordanis aquas, terram illam repromissionis intrare, et ad domum dei ascendere. Ad quod ut uos accingant, uel accinctos adiutent et promoueant, conuenerunt autoritate sanctissimi domini Leonis pape, hij duo reuerendissimi celeberrimiq; patres in **CHRISTO IESU**: quibus censendi, corrigendi, res

Psal. 25.

Psal. 26.

pena negli-
gendi? vltima
soubus periti-
mescenda.

gendi, restituendiq; plena potestas est facta. Siqui suo non per-
fungantur eatenus officio, si quæ castiganda non castigarint, si quæ
redintegranda non redintegrarint, si quæ redigenda sint in ordinem
non ueraciter et plene redegerint: sanguinem uestrum, peccata ue-
stra de manibus eorum requireret iustus dominus in seверо iudicio
suo, quo malis poenam inferet, bonis autem uitam perpetuam du-
raturam donabit: quam nobis omnibus cōcedat **CHRISTVS**
ille **IESVS**, iustus iudex, fortis, et patiens, qui cū patre et spi-
ritu sancto uiuit et regnat deus per seculorum secula Amen.

DEO GRATIAS

Dominus dedit.

CONCIO IOANNIS LONGLONDI LIN.

colniensis episcopi, habitā coram eruditissimo Oxonię

ensis Achademię auditorio in iaciendo collegij

fundamento. Anno

dominici natalis .1529.

Proue. 9.

SAPIENTIA EDIFICAVIT SIBI do. M.

mmum, excidit columnas septem, immolauit uictis,

mas suas, miscuit uinum, et proposuit mensam su-

am. Solomonem optasse sapientiam, et optatam

obtinuisse docet historia tercij Regum. Apparens

5. Reg. 3.

enim ei dominus per somnium Postula quod uis (inquit) ut,

dem tibi. Ille memoratis erga patrem seq; dei beneficijs, perpen-

dens onus imperij iam suis humeris impositum, citra magnū sa-

pientię donum haud quāq; posse dirigi non diuitias, non longam

uitam, non sanitatem corporis, non uindictam hostium, nec aliud

quicq; corporale uel mundanum appetit: sed dabis (ait) seruo tuo,

cor docile, ut populum tuum recto iudicio iudicare possit, et dis-

cernere inter bonum et malum. Quibus uerbis tria postulantur:

Docilitas, rectitudo iudicij, et boni maliq; discretio. Et hijs tribus

sapientię

Tria pe-
tist Solo-
mon a deo.

sapientiæ munus absolutum. Cor docile signanter expetit. At
 quodnam est hoc cor docile? Cor autem illud docile dicitur, quod
 facilitate quadam intelligendi apprehendit audita lecta ue, uiuaci
 memoria tenet, et alijs eadem facilitate subministrat atq; comuni-
 cat. Cor docile petit, petit capacitatem intellectus, tenacitatem
 memorię, promptitudinem et acumen ingenij cum faciendia. Multi
 ingrati deo, creatorem, datorem uniuersarum bonitatis ignorantes,
 deū grauius offendentes, a dei cultu recedentes nec eundem adorantes,
 ista dote præstantes erant. Accessit proculdubio nonnullis ac-
 cumen ingenij, secunditas intelligentiæ, memoriæq; tenacitas: a
 quibus rectus, sanus, et diuinus intellectus aberat. Multis caprus
 facilitas et propensio, rerumq; mundanarum sapientiæ data est:
 quibus uera scripturarum intelligentia, cognitio dei suiq; noticia
 non obtrigit: accessit natura foelix quibus gratia mensq; bona de-
 fuit. Verū Solomonis ista petitio tota, spectauit ad res diuinas.
 Iam præstat ac multo satius est intellectum habere bonum et di-
 uinitus institutum: q̄ omnem intelligendi facultatem ac prompti-
 tudinem alio deerrantem. Exorat ergo Solomon per cor docile
 facilitatem intelligendi non quamlibet, sed diuinis rebus inten-
 tam, exorat facilem animi captū, ingenij uiuidam aciem ac prom-
 ptitudinem: sed qua cœlestia perspiciat, et operando uiuendoq;
 perspectis insistat. Fuere (ut iam dixi) complures ingeniosi,
 prudentes in rebus administrandis, et in causis inuestigandis sa-
 pientes de quibus Apostolus ita pronunciat *Obscuratum est in-* *Roma. 1.*
 , sapiens cor eorum, quoniam euauerunt in cogitationibus suis,
 , et dicentes se esse sapientes stulti facti sunt. Non enim ueritas
 scripturarum, non ueram dei cognitionem, non sui notici-
 am: sed carnis, sed mundi uolubilem quandam et incertam ha-
 bebant intelligentiam. Se deus illis manifestauit: et gratias au-
 thori tamen non egerunt. Inuisibilia ipsius per ea quæ uidentur *Ibidem.*
 , atq; facta sunt intellexerunt, neq; deum tamen intellectum glori-
 ficauerunt, non ad dei normam uixerunt. Vnde talis humana
 sapientia solius mundi corruptioni seruiens, stulticia est apud
 deum: et

Esa. 19. et
1. Cor. 1.

Ioannis. 6.
Expo.

Et docetur
obus modis
accipitur.

Psal. 118.

deum; et eam sub persona dei quo meretur iaculo propheta peti-
cutit. Perdam (inquiens) sapientiam sapientium et prudentiam,
prudentium reprobabo. Solomon autem eam docilitatem, eam,
sapientiam expetit, qua ad deum et diuina facile conscendat: de qua
Ioannes scriptum in prophetis recitat. Erunt omnes dociles dei.
Vbi per docilitatem intelligunt eam propensionem ac facilitatem
sulcipiendae doctrinae CHRISTI (sicut attigimus ante) qua
pater caeli trahit uenturos ad CHRISTVM. Et ut scolasticis
scolastica suo loco memorem, cor docile diuinarum rerum duo-
bus modis appellatur: per abnegationem autem et positionem.
Per abnegationem uero docilis est, quisquis non conformatur
huic saeculo, sed immaculatum se custodit ad eodem, et omnem
eius tristitiam quae mortem operatur exterminat: qui non studet
secularibus et humanis operibus, qui non curat terrenas et curiosas
adinuentiones, uoluptates mundi contemnit, illecebrosa ac mo-
mentanea gaudia uitat, omnia quae mentem inficiunt uel infectam
detinent, quae retrahunt a dei seruitio, immo quaecumque non ad uir-
tutem faciunt, uitam componunt et mores aedificant, assidue des-
clinat: ac huiusmodi se prebet indisciplinabilem et indocilem. Al-
tero modo positue docilis esse probatur, qui uicijis uirtutes oppo-
nit et pro malis moribus bonos imbibit: qui deum et quae spectant
ad eum inprimis agnoscere contendit, leges eius et praecepta, uo-
luntatem eius omnino disquirat ut impleat, qui semetipsum dei
donis et charissimatis sanctispiritus adaptat, semet aptum, se pa-
ratum diuinae doctrinae demonstrat, se deo disciplinabilem, se do-
cilem offert. Ita Solomon cor docile rogans non ibi sistit: sed ius-
ticiam, sed pietatem, et omnium actionum rectitudinem efflagi-
tans addit, ut iudicare possit populum, et discernere inter bonum
et malum. Id quod et Dauid pater eius sepius exorans ait. Do-
mine doce me iustificationes tuas, Viam iustificationum tuarum,
instrue me, et exercebor in mirabilibus tuis. Da mihi intellectum,
et scrutabor legem tuam, et custodiam in toto corde meo, Inclina,
cor meum deus in testimonia tua et non in auariciam, Bonitatem,
et disciplis

et disciplinam et scientiam doce me. Sic (ut Paulus affirmat) seruum dei oportet esse docilem. Si quis nunc querat in quibus oportet esse docilem et flexibilem: in hijs certe quæ spectant ad amorem, ad seruitiũ, ad cultum, ad honorem et laudem dei. Tota namq; bonitas serui est nolle quid aliud doceri q̃ quod respicit seruiturium domini sui. Nos itaq; candidati sapientiz, nos oportet cũ Solomone rogare cor docile, quo peruenire possimus ad uerã dei cognitionem, et uni cognito seruire placereq; studeamus: non mundo, non carni, non hominibus. Petijt inluper Solomon (ut prænotauiamus) populum recte iudicandi facultatem: quæ uirtus ad reges et prefectos seorsum attinet. Sed quoniam non adest horum nuerus ad quos sit deuoluta talis authoritas: huins petitionis declarationem in alium locũ differemus, et tercię petitioni qua boni maliq; discretionem Solomon exoptat instabimus. Hoc opus, hoc studium, parui properemus et ampli. Hoc eque magnis et paruis, eque pauperibus et locupletibus prodesse solet: eque neglectum iuuenibus senibusq; nocebit. Hæc discernendi uirtus iudiciũ præeat et sequatur oportet, hæc omni recte actioni coheret. Sine hac electio boni, maliq; declinatio constare nequit, hæc inter alias uirtutes emicat, ut inter stellas luna minores. Est autem hæc discretio (ne uos ratio uocabuli fallat) progressio quedã siue motus animæ directus in id quod reprehendi non potest, et hæc nunq̃ a dictamine recte rationis, nunq̃ a trutina iustitię uel ueritatis euariat. Hæc uultum, gustum, loquelam, gressum: hæc omnem corporis et animi cultum, hæc totam uitam instruit, aptat, et moderatur. Hæc duce nunq̃ ad ea te conferes, ea nunq̃ admittes quæ discrepant a ratione, a iudicio ueritatis, necessitate, uel oportunitate. Hæc duce nunq̃ turpiter agere uel incipies, uel agere recta desines. Nam retrahens a malo cogitatu seu proposito, persuadet honestum. Hæc sedudit omne malum, a se unumquodq; segregat incommodum: et singula queq; comodissime perficit. Hæc si te non ducat atq; regat: ubiq; laberis et errabis, et quod alioquin bonum et acceptum esset inuerteres. Sine hac ac-

ii. Timo. ii
Eppo.

Horatius.
Discretio
semper ex-
quirenda.

Discretio
definitur.

D ceptabilis

ceptabilis et beneplacens alioquin oratio displicet. Sine hac, laudabile ieiunium sit illaudatum. Sine hac, quāracūq; distributio rerum et liberalis eleemosynarū erogatio uanescit. Sine hac, præstantissima uerbi dei predicatio fastiditur, et odiola fit. Tolle discretionem et ubi uirtus? tolle discretionē et quę uirtus uirtus erit? tolle discretionem et uirtus non est uirtus, tolle discretionem et omnis uirtus uitium erit. In uitium ducit culpę fuga, si careat hac arte. Sine hac, si non te uitium illudat, at mali species fraudulenter imponet: et uitans unum uitium curres in contrarium. Tu uir litterare, tu litterarū candidate, si præter hanc discretionem et prudentiam te studijs immisceas, si libris insudes, si cartis impalleas: ad innumera deuenies incōmoda. Grammatum, troporum, rationum, numerorū, dimensionū, coelestium dispositionum, harmoniarum, artis medicę, naturalis auscultationis, ethicę cohortationis, utriusq; Iuris, et ipsius theologię, ad quam hæc omnia coordinantur: publice lectiones fiunt et priuate. Iam si hanc discretionem habeas: in horum studio neutiq; cespitabis, quia nil contra naturam, aut extra gratiam attētabis. Hac neglecta: presumptuosa persuasio, fallax opinio, et heretica demum adhesio nascitur. Solomon ergo iustissime rogabat docilitatem cordis et aptitudinem, iudiciij rectitudinem ac æquitatem, et bonum atq; malum discernendi uirtutem: et nos precor auditores eruditi cum illo rogemus eadem, iamq; futurę rogationis breue fundamentum iaciamus. Post orationem istam qua deo supplicauimus, ut suscipiendę sapientię docilitatem, Solomonice similem nobis infundat: iam dispiciamus quomodo sapientiā qua Solomon imbutus erat claruerit, et quomodo C H R I S T I sapiētiā per eam designata clarissima fuerit ac efficacissima: dicturi deniq; de sapiētiā qua rex noster nobilissimus ac illustrissimus cū Solomonem tum C H R I S T V M imitatur. Sapientiā ædificauit sibi domum, et deinceps ut prescriptum est. Sapientiā qua præditus erat Solomon seu Solomon ipse sapiens, fecit domū salus libani, fecit regiam se profecto dignam, et porticum solij in qua tribunal erat: domum

Horatius.

Diuisio.

Prom. ip.

domum quoque fecit filia Pharaonis quam duxerat uxorem opere
 magnifico. Ad hanc fabricam Solomon animum appulit, ut sua
 quonque prudentia mouere solet ad extruendas aedes in quas se reci-
 pias, et a curis ac laboribus tuto quieteq; recondat: quibus se tuta-
 tur a procellis, a periculis, nocuentis et hostilibus iniurijs, soles-
 tur, reticiat, et conseruet. Ab hijs nemo alterum iure deturbet,
 uel in hijs inquietare debeat. He sunt arx et certū munimen uni-
 cuique possessori. Vnusquisque dominus in domo sua rex est: nedum
 rex in regia sua rex erit. Prudentissimus sane regum Solomon,
 inditissimus, et magnificentissimus, splendidissimis aedificijs non
 inequalem familiae splendorem, parem supellectilis ornatum, et
 undique decus incomparabile simul adiecit. Sed quoniam non do-
 minus a domo, sed a domino domus ornanda est: haec omnia So-
 lomon uirtutis et sapiētiæ suæ splendore perstrinxit et offuscavit.
 Quæ cū non satis in hijs mūdānis eluxerint: diuinas ad diuina cō-
 uertit, conuertit omnem animi conatū ad sui paterniq; uoti cōple-
 mētum, ad augustissimi templi totius orbis aedificiū: in quo deum
 solum sapientiæ largitorem quereret, adoraret, et contemplaretur.
 Quod Hiram regi Tyri significans, et eius adiutorium sibi con-
 iungens ait, Tu scis uoluntatem Dauid patris mei qui non pote-
 rat aedificare domum nomini domini dei sui propter bella immi-
 nentia per circuitum, quia toties bella gesserat, et tantū sanguinis
 humani fuderat: nunc autem requiem dedit deus meus mihi, et
 non est Sathan neq; occurus malus: quamobrem cogito aedificare
 templum, sicut locutus est deus patri meo Filius tuus quem dabo
 pro te super solium tuum ipse aedificabit domum nomini meo. Et
 haec est uere proprieq; sapientia. Est namq; sapientia rerum diui-
 narum cognitio seu contemplatio: sicut tam theologis q̄ philoso-
 phis sonat. Siquidem (ut scribit Augustinus) Sapiētia est in con-
 templatione aeternorum: scientia in occupatione temporalium. Et
 Aristotele definitore Sapiētia est cognitio primarum et altissi-
 marum causarum. Et per eūdem in rethorica Sapiētia est mul-
 tarum et mirabilium rerum scientia. Vnde proprie Scientia siue
 prudentia,

*Quid Solomoni mens
 uenturum fuit
 plus edificandi*

3. Reg. 5.

*Sapientia est
 scientia aeterna
 sunt, et deinde
 omnia.*

Augusti.

*Aristotele
 Sapiētia.*

Scientia,

D. 2.

prudentia, rerum humanarum est cognitio, sapientia diuinarum.
 Scientia habitus demonstratiuus seu cum demōstratione, prudens
 tia habitus agendi uera cum ratione: sapientia intellectus et sciētia,
 sciētia eorum quæ sunt honorabilissima: qua qui peditus est, non
 solum quæ cognoscuntur ex principijs, sed et ipsa principia uere
 cognouit. Vnde metaphorice quoq; qui sunt in lingulis artibus
 et scientijs exactissimi, sapientes appellantur. Sed est hæc ani
 malis et terrena sapientia, qua prouidetur et curantur temporalia,
 qua queruntur corpori necessaria, cōmoda, grata, delectabilia,
 qualia sunt domus, uictus, et uestitus. Bene habet si quis ibi si
 litat. Sin ad diuitias, honores, et latifundia fiat attentus, se mundi
 periculis insipienter exponit. Non est igitur hæc sapientia (seu
 manis) scientia uel prudentia per quam singularem suam laudem
 et gloriam Solomon obtinuit, quā ea quoq; moderate proq; digni
 tate sit usus, et magnū in ea sui doni sueq; gratiæ specimen ostens
 derit. At dedit ei dominus sapientiam, prudentiam multam ni
 mis, et latitudinem cordis quali harenam quæ est in littore maris,
 precedentem sapientiam omnium orientalium et Egiptiorum: per
 quam locutus est Solomon tria millia parabolarum, quinque millia
 carminum, disputans super lignis a cedro ad Hysopum, et disse
 rens de iumentis, uolucris, reptilibus et piscibus. Dominus
 autem dans hanc ei dixit Quia postulasti sapientiam, et non dies
 multos, diuitias, aut animas inimicorum: ecce feci tibi secundum
 sermonem tuum, et dedi tibi cor sapiens et intelligens, intantum
 ut nullus ante te similis tui fuerit, nec post te surrecturus sit. So
 lomon itaq; munitus et perornatus hac singulari diuinæ sapien
 tia, considerans quoq; per eam principatum, gloriam, diuitias,
 possessiones, excellētiā, potestatem regiam, maiestatemq; quæ
 deus insuper ita dederat ut nemo similis tui fuerit in regibus, cun
 ctis retro diebus: ait intra se Cogito ædificare templum nomini
 domini dei mei: in quo deum adorem, hanc eius erga me magnifi
 centiam glorificem, peccatorum ueniam confessus exorem, holo
 caustis et uictimas immolem, arcam foederis introducam et omne
 officium

3. Reg. 4.

3. Reg. 3.

Solomon sa
pientiam petiit
et obtinuit.

3. Regū. 5.
6. et 15.

, officium deo debitum adimpleant. Mira certe prudentia paruit in
 , ea domo, quam sibi construxit et amicis: sed multo maior immo
 , maxima sapientia resplenduit in ædificato dei templo. Quam ob
 , rem huius tantus honor in orbem tandem peruenit, tanta fama per-
 , crebuit, tanta gloria undique peruolauit: ut de cunctis populis et ab
 , uniuersis terrarum regibus uenirent ad uidendam gloriam et audien-
 , dam sapientiam eius. Inter quos et Regina Saba (audita fama
 , Solomonis) in nomine domini ueniens multo cum comitatu, di-
 , uitijs, aromatibus, gemmis preciosis et auro infinito, locuta est ei
 , uniuersa quæ habebat in corde. Nec fuit sermo qui regem posset
 , latere et non responderet ei: sed docuit eam oia uerba et enigmata
 , quæ proposuit. Quæ cum audisset sapientiam eius et uidisset domum
 , quam ædificarat, cibos mensæ eius, habitacula seruorum et ordines
 , ac multitudinem ministrantium et uestes preciosas eorum, pin-
 , cernas, et holocausta quæ offerebat in domo domini: cum uidisset
 , regalitatem, gloriam, maiestatem et magnificentiam eius, mag-
 , natum nobilitatem, et nobilium concursum, totius aulae præstan-
 , tiam, speciosissimam et singularem rerum omnium constitutio-
 , nem, diuitias, thesauros, et summam inter hæc omnia eius ipsius
 , sapientiam, non habebat ultra spiritum præ stupore: non habebat
 , quod auderet ultra rogare. Denique tamen subinferens ait ad re-
 , gem Verus est sermo quem audiui de te. Non credebam narra-
 , tibus mihi donec ipsa ueniens uidissem et probassem his oculis.
 , Nunc probo quod media pars non fuerit narrata mihi: sed maior est
 , sapientia tua quam rumor, uicisti famam uirtutibus et operibus tuis.
 O. Sed plus quam Solomon hic, mysteria hæc omnia. Si quis itaque nunc
 , querat quorsum tot de Solomone dicta, quo res hæc spectet: illuc, ut
 , ab hoc terreno Solomone peruenias ad cælestem: a filio Dauidis,
 , ad CHRISTVM dei filium: cui pater inquit Ero ei in patrem
 , et ipse erit mihi in filium. Erat enim iste Solomon præsentanea
 , CHRISTI figura, Regina ecclesiae: de qua CHRISTVS ipse
 , fatetur in euangelio quod Regina Austris quæ uenit a sinibus terre ad
 , audiendam sapientiam Solomonis surrectura sit, et in iudicio con-

D. 3. demnatura

2. Para. 9.

Obstupescit
ista regina sa-
ba uiso Solo-
mone.

Ibidem.

Math. 11.

plusquam Solo-
mon Christus.

2. Reg. 7.

Solomon sta-
tura æqualis
regina Saba
ecclesie.

Math. 11.

Ibidem.

dennatura generationem quæ non uenit ad **CHRISTVM**.

Nam plus q̃ Solomon hic. Quæ de Solomone scribuntur, magis, et efficacius in **CHRISTO** complentur, et sub eius nomine de **CHRISTO** scripta sciuntur. In ipso multo uerior q̃ in Solo-

Proue. 9.

mane sententia est quam inijtio proposuimus Sapiencia edificas, uit sibi domum. Solomon solum sapiens aut sapientia præditus,

2. Eue. 7.

adit. 2. Eue. 7.

adit. 2. Eue. 7.

erat: at æterna **CHRISTI** diuinitas ipsamet increata sapientia sibi domū edificauit, hominem in unitatem suæ personæ suscepit, et ex uiuis lapidibus sibi construxit ecclesiam. Construxit ex ho-

Esaie. 55.

Ioānis. 4.

Expo.

minibus, quos simul omnes ad se **CHRISTVS** inuitans inquit Omnes sitientes uenite ad aquas. Aqua quam ego dabo, fiet in uobis fons aquæ salientis in uitam æternam. Vos omnes qui desyderatis ipsam aquam sapientiæ, ipsam dei noticiam ac intelligentiam, cognitionem salutis uestræ necessariam: uenite ad me, et ego uobis hauriam atq̃ propinabo gustum quem Solomon nunq̃ dare potuit: Dabo uobis lectionem, eam doctrinā prebebo quam Solomon nunq̃ agnouit. Solomon hanc dare non potuit, sed eam

Psal. 41.

sitiuit. Sitiuit et pater eius quando dixit Sitiuit anima mea ad deū fontem uiuum. Quemadmodū desyderat ceruus ad fontes aquarū, ita desyderat anima mea ad te deus. Si quis ergo sitiat (ait,

Ioānis. 7.

CHRISTVS) ueniat ad me et bibat. Qui uero biberit, flumina de uentre eius fluent aquæ uiuæ. Abundabit gratia sancti spiritus, abundabit uera sapientia quæ ducit ad salutem animarum, quæ ducit ad **CHRISTVM**, sine quo non est salus: in quo sunt omnes thesauri sapientiæ et scientiæ dei absconditi. Quocirca si

2. Eue. 7.

adit. 2. Eue. 7.

adit. 2. Eue. 7.

non uocata sed fama dumtaxat cōmota Regina Saba uenerit ad audiendam sapientiam Solomonis: q̃ insipientes et merito damnandi sumus, si nos tot modis inuitati non accesserimus ad Christum, eius inaudituri sapientiam? At sicut non diligimus **CHRISTVM** nisi quia prior ipse dilexit nos: ita non ueniemus ad eum:

Math. 25.

Expo.

nisi prior ad nos ipse uenerit. Sed ecce sponsus uenit, exeamus, obuiam ei. Pulsat hostium cordis: aperiat ei. Si nesciatis certam horam qua uenturus ad nos sit: uidete uigiletis, ut quando-

cunq̃ ue-

cumq; uenerit nos semper paratos inueniat, ne dormientes præter-
 riens, cū fatuis uirginibus exclusos postea non intromittat. Ergo
 uidere, uigilare studiosissimi uiri: sacerrime scripturæ dei, discipulis
 methodicis et ad eam præuijs incumbite: uelis ac remis ope-
 ram huc uestram intendite. Non uni, non paucis, sed uobis om-
 nibus dico. Vigilate: et tanq̃ uirgunculæ prudentes oleo cum lam-
 padibus accepto uenite obuiam sponso, tidem operibus adorna-
 tam habentes uenite ad **CHRISTVM**, sic **CHRISTI** que-
 rite sapientiam ut ad amussim et regulam eius, uitam instituatis et
 componatis. Hæc **CHRISTI** sapiëntia longissime superat So-
 lomonicam, superat omnem humanam. Ecce plusq̃ Solomon hic **Math. 12.**
 Plusq̃ Solomon **CHRISTVS**. Vt corpus umbra sequitur: ita
CHRISTVM figurans imitatur Solomon. Ad sapientiam
CHRISTI, Solomon nunq̃ aspirare potuit. Ille huius ignis
 solas scintillas habuit, huius fluminis guttulas, ille huius sapiëntiæ
 dumtaxat umbram tenuit. Mundum redimere, reparare seculum,
 seruare genus humanum non suffecit sapientia Solomonis, non
 Aristotelis, non Platonis, non omniū quotquot in orbe fuere sapi-
 entum: sufficit **CHRISTI** sapiëntia. Non poterat, non pote-
 rat horum aliquis animam unam, ab interis eripere, a tentatio-
 nibus munire, non poterat horū aliquis iudeis, non poterat gen-
 tibus uiam salutis et æternæ uitæ præmonstrare: **CHRISTVS**
 uerissime dixit Missus sum ad oues quæ perierunt domus Israel **Math. 15.**
 Venio uocaturus peccatores ad poenitentiam. Qui crediderit euan- **Math. 9.**
 gelio et baptizatus fuerit saluus erit. Illi uero quid suis sectatoribus, **Mar. 16.**
 solum quod est mundanum et seculare tribuebant: suis Christus
 imitatoribus ait. Qui relinquit mundum amore mei me sequens: **Math. 19.**
 accipiet centuplum et uitam æternam possidebit. Non tradebant
 illi sapientiam puram, immixtam, et æternam: sed opinionibus in-
 tricatum, inuiam, cænosam, caducā, et euanidam: **CHRISTVS**
 suæ certitudinem, sinceritatem, et perpetuitatem ostēdens inquit
 Ego sum uia, ueritas, et uita. Illi non poterant hostes animæ suæ **Ioānis. 14.**
 doctrina propulsare, non poterāt homines e periculis et angustijs
 animæ ac

1. ad Co. 12.

Esa. 55.

Expo.

Triplex sapi-
entia Christi:
increate, prae-
ctica, specula-
tiua.

Roma. 11.

Eccle. 1.

Prouer. 6.

Prouer. 4.

Math. 11.

Ioanis. 13.

Math. 4.

animæ ac corporis liberare: **CHRISTVS** se posse uelleq; testa-
tus, dicit Sufficit tibi (quisquis es) iussit mundo gratia mea. Ad
hanc **CHRISTI** sapientiam nos ibi deus inuitat Omnes sitis-
entes uenite ad aquas, uenite ad aquas limpidas, ad aquas simpli-
ces et incorruptas, ad aquas sapientiæ salutaris: De quibus qui bi-
berit non sitiet iterum, sed spiritu intelligentiæ satiabitur. Qui sa-
cram semel paginam gustarit: ceteras præ illa disciplinas fastidiet,
ea sola replebitur. Sed an citra discrimen ad omnimodam Christi
sapientiam aduocamur? Est triplex **CHRISTI** sapientia. Est
increate, practica, speculatiua. Increate est quæ sit inimitabilis,
infinita, incomprehensibilis: qua fundauit terram, qua stabiluit
caelos, erumpere fecit abyssos et nubes concreescere: qua facta sunt
omnia, creata sunt uniuersa, qua disponuntur, gubernantur, et sua
uicissitudine procedunt omnia: quæ harenam maris, pluuiæ gut-
tas, et dies seculi dinumerauit: altitudinem cæli, latitudinem terræ,
et profundum maris dimensa præcedit omnia. Non ad hanc uo-
camur, quoniam inscrutabilem et inuestigabilem esse ibi Paulus
indicat O altitudo sapientiæ et scientiæ dei, quæ incomprehensibilia,
sunt iudicia eius, et inuestigabiles uia eius, quis cognouit sensum,
eius, aut quis consiliarius eius fuit? Quis igitur hanc intellexit?
Vnus altissimus creator omniū. Ipse creauit illam in spiritu sancto,
ipse effudit eam super oia opera sua, et super omnem carnem secun-
dum datum suum, præbens illam diligentibus se. Non uocamur,
ad hanc ut discamus mundum, Solem, lunam, stellas uelle facere:
sed allicimur ad eam de qua sapiens admonet Fili attende ad sa-
pientiam meam, uiam sapientiæ monstrabo tibi: Et in Euangelio,
CHRISTVS hortatur, Discite a me quia mitis sum et humilis
corde Exemplum enim dedi uobis ut quemadmodum ego se-
ci, sic et uos faciatis. Hæc est ipsa uita **CHRISTI**, practica,
uidelicet: quam gessit in forma uisibili, præmonstrans uiam om-
nibus, qualiter oporteat uiuere aspirantes ad uitam æternam.
Hanc Petro, Andree: hanc Iacobo, Iohanni, Mattheo: hanc om-
nibus tum apostolis tum apostolicis uiris persuadens ait Venite,
post me.

post me. Sed quid hoc est Venite post me? Certe nihil aliud q̄ **Expo.**

Derelinquite sapientiam huius seculi, de qua plus haurire mali est, q̄ ex re decerpere fructus: inflatam sapientiam turgide philosophantium fugite, causas actantium, contrahentium, et mundo utentium dolos omnino dedinate: et nouum ego ludum uobis aperiam, nouam doctrinam, fores nouæ sapientiæ patefaciam.

Patefecit omnibus euangelium, nobis predicando. Hoc ipsum euangelium sapientia **CHRISTI** speculatiua est, in hac **CHRIST**um contemplamur, in hac **CHRISTI** uitam intuemur, **CHRISTI** patientiam, **CHRISTI** temperantiam, iusticiam, misericordiam, benignitatem: **CHRISTI** humilitatem, castitatem, liberalitatem, abstinentiam, obedientiam, et paupertatem abũde spe-

Euangelii speculatiua speculatio

P. culamur. In hac itaq; uitam nostram expendamus, ex hac perdiscemus qualiter animas et quomodo corpora nostra simul exornemus: per hanc uerĩ fixiq; siemus imitatores **CHRISTI**.

Quoniam ipse factus est nobis a deo sapientia. Sed dicent Iudei qui signa querũt, dicent Græci qui sapientiam petũt, dicent sapientes et inquisitores huius seculi, dicent mūdani diuites et principes seculariũ scientiarum Quam tu uocas sapientiam: sapiētia non est, sed stulticia potius: q̄ in hoc euangelij libro de quo tot et tanta loqueris, undiq; stulticia scateat. Iubet enim quæ non solum non implent homines, sed nec implere posse uidentur, Iubet inuitatum ad conuiuium in nouissimo loco recumbere, Iubet habentem duas tunicas, alteram non habenti dare, Iubet alapa percussam alteram maxillam percutienti præbere, Iubet euntes predicatorum neminem in uia salutare: sine pera, sine comeatu, sine uictu, sine calciamentis incedere. Iubet inimicos diligere, maledictis a foribus benefacere beneq; dicere, pro calumniatoribus orare: Iubet omni petenti tribuere, mutuum dare nihil inde sperantes: Iubet non amicos, non cognatos, non diuites qui reinuitare possunt, ad cōuiuia uocare: sed eos solum qui nihil habent unde retribuunt, Vult omnes omnibus offensas facile remitti: aurum, argentum, ac non possideri, sed diuitias contemni, paupertatem amplecti,

1. ad Co. 1.

Quo sapiētia mundana contemnitur et gēticam

Luce. 6.

amplecti, sperni mundum, recondi thesaurum in caelis, omnia res
 linqui, damnari uoluptatem, poenitentiam admitti, iocos et gau-
 dia uitari, poenam et dolorem suscipi: iubet non irasci, non con-
 cupiscere, non omnino iurare. Quis (aiunt) adeo demens est ut
 cū in sublimiori sede locari queat, se tamen ad inferiorem demittat?
 Quis ita delyrat ut duarum subucularum alterā egenti uolens im-
 partiat? quis sic insanit aut fracti deiectiq; pectoris est, ut percu-
 tiētem ultro ferat, et percuti denuo sustineat? Quis honestam sa-
 lutandi resalutandiq; consuetudinem non egre pretermitti uideat?
 Quid itidem inhonestum obuios insalutatos dimittere? Quis adeo
 desipit, ut nudus incedere uelit, cum possit calceis et tibialibus in-
 dui? Quis potest benefacere male de se merito? Si quis omni se
 petenti daret: quid in marsupio sibi reliquum esset? Si quis mutuo
 semper daret nec quid inde lucraturus: quomodo uitam ultra de-
 geret honestam? Et quod rusticum ac indignum esset mendicos et ab-
 iectos ad mensam inuitare, relictis amicis ac consanguinijs, caris-
 risq; uiris honestis? Inimicos diligere, offensas ubiq; relaxare, di-
 uitias, uoluptates, mundum et omnia delectabilia spernere: quo-
 modo possumus et in mundo sic uiuere? Hæc inquit isti carna-
 les et mundani, sunt apud homines inhumana, inhonesta, stulta,
 et quasi impossibilia. Sed oportet, oportet omnino carnalis ho-
 muncio consideret in hac re scientiæ quam predicamus ænergiam
 ostendi: quæ docet non humana infirmitate uirtutem esse metien-
 dam, sed diuina potestate, et si quis bene ceperit: adiutore deo
 posse sic proficere, ut perfectus fiat. Ideoq; deo presertim esse con-
 fidendum, apud quem uirtus nostræ salutis est et potestas nostræ
 uirtutis: qui uult omnes homines saluos fieri et ad agnitionem,
 ueritatis uenire. Verū hijs moueri non uult humana philosophia,
 mundanaq; sapientia, quin euangelicam doctrinam stulticiam ap-
 pellitare pergat. Cui quid dicam aliud, q̄ q̄ ipsa quæ mundana
 et humana dicitur sapientia, fastu supercilioq; turgida sit, contene-
 tiosa, fallax, impetuosa, futilis, uentosa, uana, friuola: q̄ sit indigi-
 nissima quæ de sacra scriptura sententiam ferat. In qua quo quis
 uerbosior,

1. Timo. 2.

Quæcunq;
 duo sapientes
 opinentur.

uerbosior, eo plerumq; indicabitur cruditior: et ut (quod habet
 optime) dicam, solius in ea rationis preualet acumen. Nam quo
 quis ratiocinatur acutius: concinnius, ac uenustius exponit: collis-
 git exactius et determinat audacius, eo prestatior esse declaratur:
 quæ res de qua sermo suscipitur uel impercepta, uel imperfecte nos-
 ta manet. Nititur omnia ratione comprehendere, non terrena
 modo: sed etiam opera coelestia, secretaq; et archana dei misteria.
 Iam ratio quodamtenus prodire potest et ascendere in rebus hu-
 manis, sed non datur ultra: in supernis, in occultis, et mysticis re-
 bus nihil efficere potest. Considerate mihi Aristotelem philo-
 sophorum facile principem: quem tantifacit frequentia scolæ phi-
 losophicæ. Post longam inuestigationem deuenit ad primū mo-
 torem, ad primā causam, ad ens unum, simplex et primū: unum
 omnium principem. Sed quem tot præclaris nominibus expres-
 sit, an certo cognouit? Nequaquam. Si quemadmodum scire pos-
 tuit, scisset: haud dubie quemadmodum oportuit, honorasset.
 Hunc si rogasses quidnam esset illud primum ens, illa prima cau-
 sa quam nominauit, etiam si periculum capitis ageretur, respon-
 dere non posset: multo minus attributa quiditati demonstras-
 set. Tantum quod ratione cæca collegit, hallucinando pronun-
 ciavit. Veram autem sapientiam suiq; noticiam, solum se dili-
 gentibus suisq; cultoribus deus infundit. Quam qui uolet indi-
 pisci, discipuli formam assumet, et in captiuitatem rediget intel-
 lectum, ac rationem in obsequium C H R I S T I: sicut adolescē-
 tulo percontanti uiam ueniendi ad uitam æternam (quæ finis est
 omnis sapientiæ) C H R I S T V S imperat ut se sequat, abneget
 semetipsum, rationem atq; uoluntatem suam. Quocirca tu chri-
 stianæ, simplex, rectæ, timens deū atq; recedens a malo: tua cog-
 nitio longe superat non solum quantacūq; Aristotelis, sed et Pla-
 tonis, et omnium retro philosophorum. Non improbandus Ari-
 stoteles, non aliorum quisq; q; tam sublimia sine conati, q; inueni-
 endis altissimarum rerum causis obnixè studerent: sed ob id accu-
 sandi sūt et improbandi, q; eum quem tantis studijs adinuenierat,
 ulteriore

Scientia
 christiano
 rā cognitio
 nē oīm phī
 losophorū
 mundano
 rum longe
 superat.

tu taceas : non tacebit fides qua tu niteris : Ipsam precor fidem,
pro te respondeat : Dic tu fides catholica, loquere tu fides ortho-
doxa pro clientulo, pro fideli, pro christiano, Quod est subiectum
tuum ? quam rem, quam materiam tractas tu ? Loquere, loquere.
Ego pro te loquar : Subiectum circa quod tu fides uersaris, a quo
progredieris, et in quod reuerteris : deus æternus, deus gloriolus,
deus omnipotens est, illud obiectum quod aspectas . O sanctis-
sima fides tu deum respicis, tu hominem doces qualiter ad deum
ascendat, qualiter deum intelligat et intellectum timendo diligat :
qualiter deum ueraciter inspiciat, inspectum possideat, et potestio
uerissime fruatur . Videmus enim iam (te duce) per speculum in
enigmate, per te tandem uidebimus facie ad faciem . Tunc cum
apparuerit quid erimus, uidebimus deum sicuti est : et cognosce-
mus sicut cogniti sumus . Quando nōdum apparuit quid erimus,
interim ostendis quo perueniamus, interim ostendis quid sit deus.
Quid ergo est ? Scio facilius dicere quid non sit, q̄ quid sit . Quan-
tumuis ratio philosophorum contendat : nunq̄ id edocebit, uel as-
sertore Simonide philosopho, quem cum rogasset rex quid esset
deus, deliberationi diem unum exorauit . Cum idem postridie
rogasset, biduum optabat ad consultandum . Eidem idipsum se-
pius urgenti, dicrum semper numerum duplicauit . Tandem acris-
ter interroganti cur id faceret, respondit Quanto diucius confy-
dero, tanto mihi res uidetur obscurior . At ubi ratio nihil potest :
tu præclara fides, ede quoad describere uales . Quid ergo est deus ?
Respondet fides, Deus est quoddam bonum increatum, omnem
excedens intellectum . Quid est deus ? Respondet fides, Deus est
quoddam bonū, cui omnia comparata mala sunt . Quid est deus ?
Respondet fides, Deus est quoddam summum bonum in se con-
tinens omne bonum, extra quod nihil est bonum . At quid est ?
Deus est quoddam bonum infinitum satians atq; replens omnem
rationalem appetitum . Quid est deus ? Deus est quoddam bo-
num de quo plene loqui nulla lingua potest, nec ullus intellectus
id percipere . Quid ergo est ? Deus est summa dulcedo, charitas
E infinita,

Subiectum
fides

1. Corin. 13.

Deus quid
est.

Responso Si-
monidis de
deo.

Clara fides
cognitio.

infinita, infinita mens, per immensas mundi partes commeans et ;
 diffusa : cuius prouidentia mundus quem condidit assidue guber ;
 natur. An hanc cognitionem et scientiam habuit gentiliū philoso ;
 phorū ullus ? Quamuis hallucinatrix mens eorum huc peruenerit
 ut dicerent eorum aliqui deum esse mentem infinitam quæ per se
 mouetur, animum ex quo quæ uiuunt omnia uitam accipiunt, esse
 prestantem naturam qua nihil melius : tamen quod dixerunt quo
 referrent nesciebant, nec quem sciebant in imagine, coluerunt in
 ueritate . Quare tu christifidelis anima, plus fide uides q̄ omnes R.
 etiam sapientissimi philosophi, sapientia sua potuerunt intelligere :
 tua sapientia qua deum uidens adoras, longe præstat illorum ia-
 ctuose sapientiæ qua se uidere putant omnia, neq̄ uident (uti de-
 bent) authorem omnium . Tu dei cognoscis immensitatem, æter-
 nitatem, omnipotentiam, incircūscriptibilitatem, inuisibilitatem,
 incōmutabilitatem, unitatem in trinitate et trinitatem in unitate :
 quæ penitus ignorabant philosophi omnes . Tu scis deum om-
 nia creasse ex nihilo, tu scis q̄ In principio creauit deus cælum et ;
 terram : philosophi affirmant ex nihilo nihil fieri . Tu fateris esse ,
 uerissimū quod **CHRISTVS** patri ait, Dilexisti me ante con- ;
 stitutionem mundi, et inde necessario colligis mundum habuisse ,
 principium : philosophus mundanus asserit, motum cæli perpe-
 tuum esse nec incepisse . Tua philosophia, philosophia christia-
 na clamat, Cælum et terra transibunt: mundana dictitat Mun-
 dus est æternus et nunq̄ desinet . Te fidei claritas illuminat, phi-
 losophos fallacia rationis excecatur . Tu christiane frater, tu optime
 cognoscis **CHRISTVM** deum et hominem e uirgine natum,
 conceptum ex spiritu sancto, passum sub Pontio Pilato : mor-
 tuum, sepultum, a morte resurrexisse, descendisse ad inferos, ad
 cælos ascendisse, sedere ad dexteram dei patris equalem ei et spiri-
 tui sancto, ueturum in maiestate sua cum angelis, ut iudicet mun-
 dum, et reddat unicuiq̄ secundum opera quæ gessit in corpore .
 Sunt hæc iudeis scandalum, gentilibus et quibusq̄ pereuntibus,
 stulticia : hijs qui salui fiunt uirtus dei . Deus enim abscondit,
 hæc a sa-

Gene. 1.

Ioānis. 17.

Math. 24.

1. Corin. 1.

Math. 11.

, hanc a sapientibus et prudendibus seculi, quæ reuelauit paruulis.
 , Vnde Paulus qui non ab homine didicit sed per reuelationem Gala. 1.
 , IESU CHRISTI, non in persuasibilibus humanæ sapiētiae uer- 1. Corin. 2.
 , bis, sed in ostensione spiritus ac uirtutis, se loqui sapientiam ait,
 , quam nemo principum seu philosophorum huius seculi cognouit.
 , Cognouerunt infimi quidam homines et uilissimi piscatores,
 , imperiti seculariū litterarum. Cognoscunt omnes qui fidem chris-
 , tianam professi, qui discipuli formam assumūt: sed aliter alij. Sing-
 ,ulis quod est necessarium spiritus sanctus suggerit, quibuldam
 , quotidiana meditatio diuinæ legis accedit. In singulas fidei ra-
 , tiones explicare, possunt, quas illi cōmuni quadam pietate com-
 , plicant. At omnibus christiana uita tam doctis q̃ indoctis in-
 , iungitur, ut hanc sapiētiam quam deus prædestinauit, in mysterio
 , absconditam: et homunciones perituri stulticiam, pauperiem, et
 , miseriam appellitant: apprehendere queant. Qui bene christia-
 , neque uiuūt, iuxta quod scriptum est Dociles erunt dei. Liber sig- Apoca. 3. 5.
 , natus septem sigillis aperietur eis, quem nemo aperit nisi qui tenet
 , clauem Dauid: aperit et nemo claudit, claudit et nemo aperit.
 , Sentient internas reuelationes, sentient secretas uisiones et grati- 1. Thimotheo. 2. 10.
 , simas uisionum consolationes, suæ contemplationis cæleste gau- templationis.
 , dium et spirituale solacium, spirituales sentient unctiones: quales
 , et quantas nemo mundanus posset estimare. Raptus apostolus 2. Cor. 12.
 , in terciū cælum audiuit archana quæ non licet homini loqui, cap-
 , tus amore dei Cupio (inquit) dissolui et esse cum CHRISTO. Phil. 1.
 , Multi similiter affecti, in sinum amoris diuini se totos infuderunt,
 , obliti mūdi huius, obliti rerum suarum, obliti sui etiam ipsorum:
 , quorū multi uidēt cruce, pauci unctiones. Hic CHRISTVS 1. Corin. 1.
 , factus est a deo sapientia. Sic christiani sapientes sunt, docti pa-
 , riter atq; indocti: qui ductu fidei perueniunt ad claram, puram et
 , mellis suam dei cōtemplationem atq; cognitionem. Sed ubi pren-
 , satur ista fidei cognitio? In sacra certe scriptura, in illa uera theos-
 , logia. At si noticiam istam fidei, deitatis, æternitatis eius, im-
 , mensitatis et omnipotentie in sacra scriptura habuerimus: plane
 E. 2. sequitur

Dignitas
dei et sacre
scripture.

sequitur ipsam theologiam sacram ut scripturam scientiarum esse dignissimam: quæ fidem et eius præclarissimas comites abunde demonstrat. Videtis iam (credo) fidei et theologiæ sacræ (quæ docet eandem) nobilitatem, e nobilitate subiecti collectam. Colligere poteritis eandem e certitudine demonstrandi, ab autore qui tradit, cum materia quæ traditur, et ex effectu siue ex fine ad quem suos dirigit alumnos. Ista nempe theologia dignior est cæteris sciētijs (ut diuus quoq; Thomas edocet) propter nobilitatem subiecti, propter certitudinem materiæ, propter finem altiorem. Demonstrandi certitudo patet. Virtus enim dei reuelatur ex fide in fidem, et iustus ex fide uiuit. Fides autem e scripturis exculpta, dei proprietates et attributa: sapientiam, iusticiam, ueritatem, misericordiam, potētiā: creationis, cōseruationis, prouidentię, redemptionis, iustificationis et glorificationis opera clarissimis, apertissimis rationibus, signis et exemplis ostendit. Author est spiritus sanctus, unde sancta siue sacra scriptura uocitatur. Materia est deus uel uirtus ut prædiximus. Effectus est doctrina ueritatis, redargutio falsitatis, dissuasio mali boniq; persuasio, et ad perfectam uitam introductio, iuxta quod Paulus asseuerat. Omnis scriptura diuinitus inspirata utilis est ad docendum, arguendum, corripendum, ad erudiendum in iusticia: ut perfectus sit homo, dei ad omne opus bonum instructus. Et alibi Quecumq; scripta sunt ad nostram doctrinam scripta sunt, ut per patientiam et consolationem scripturarum spem habeamus. Finis est gloriæ celestis et æternæ uitæ secunda possessio. Fides quam docet sacra scriptura saluum facit. Hanc qui suscepit saluus erit, qui uero non crediderit condemnabitur. Hæc est fides catholica q; qui bona egerūt ibunt in uitam æternam: qui uero mala in ignem æternum. Hæc est fides Qui relinquens mundum secutus fuerit Christum, centuplum accipiet et uitam æternam possidebit. E scripturis hauritur ista practica CHRISTI sapientia, quam eandem formam uiuendi in CHRISTO dicimus: præter quam nulla proba, nulla pia, nulla licita, nulla sufficiens inuenitur. De qua Solomon pro-

1. Timo. 3.

Roma. 15.

Trinitas
in Symbolo.

Math. 19.

Sapientia Christi
practica.

lomon prophético spiritu **C H R I S T O** confitetur in hunc mo-
 dum. Si abstulerit ab homine sapientia tua, quasi in nihilum repu-
 tabitur. Factus est ergo nobis (ut apostolus ait) **C H R I S T V S** 1. Cor. 1.
 a deo sapientia: per uitam suam celestis sapientie fores aperuit et
 formam ostendit, cum esset in forma dei: formam hominis, serui
 formam accepit, ut inter nos conuersatus formam uiuendi sapien-
 ter, ostenderet. Hæc sapientia, hæc euangelica doctrina quam per
 manus nobis tradidit: uerbis simplicibus, uerbis humilibus, sed
 altissima summæq; mysterijs: de stultis sapientes, fideles ex infide-
 libus, ex idololatriis pientissimos dei cultores, ex peccatoribus ius-
 tos, e spiritaliter mortuis, fide charitatemq; uiuos, ex inimicis
 dei charos amicos, e terrenis cælestes efficit. Hæc theologicis ar-
 chanisq; uirtutibus, hæc beatissimis sacramentis quasi quibusdam
 instrumentis supernos uectes amouet, ut uenientibus in cælum
 liber pateat introitus: hæc moralibus suis uiam præstruit ne quis
 in itinere huius uitæ quo peregrinatur a deo deuiet, sed recta con-
 tendat ad deum: hæc suis moralibus seras inferni claudis, hæc ima-
 ginem et similitudinem dei peccato deformatam in homine resti-
 tuit, restitutam exornat et exornatam conseruat. Ecce plusq; So-
 lomon hic. Sapientior itaq; Solomone qui talem doctrinam ex-
 hibet. Sed expaciamur in ista fidei scripturæq; cõmendatione,
 quam si quis desyderet ampliorem: nusq; non reperiet amplissi-
 mam, nos plus satis obiter attigisse uidemur. Ideo reuertamur
 ad institutum, et quæ de Solomone scripta sunt quomodo perfici-
 antur in **C H R I S T O** et ecclesia perspiciamus. Quenam est Re-
 gina ista tam longinquo itinere ueniens ad audiendam sapientiam
 Solomonis? Si quis bene reputet inueniet animam hominis esse
 quæ ueniens a mundo ad **C H R I S T V M**, a carne ad spiritum,
 a peccato ad poenitentiam, ab infidelitate ad ecclesiam, audit Chri-
 sti sapientiam: quæ documenta sacræ scripturæ suscipit. Nempe
 Regina uocatur omnis anima bene regi, bene regere uolens.
 Conuenienter autem regina uenit ad regem, ut sicut conuenientia
 nominis, dignitatis, et officij est: sic conuenientia quoq; uitæ, mo-
 rum et

Quid per re-
 ginam Saba
 de signetur.

rum et intentionis existat. Regis et Regine nomina conveniunt
undiquaque. Rex et regina ad idem instituantur. Superest ut
vita concordia, similitudo morum, convenientia intentionis: eos
unum, animam unam, et unam voluntatem efficiant. Si talis
anima tamque conformis accedat ad **CHRISTVM**: multo cum
honore suscepta, manebit apud eum gloriosa. Venit Regina Sa-
ba quae australis erat, multo comitatu, magno apparatu, copio-
sis circūvallata diuitijs: deferet anima fidelis ad **CHRISTVM**
virtutum comitatum, bonorum operum ac sanctorum desiderio-
rum apparatus, divitissimamque sacramentorum efficaciam. Vi-
dens illa Regina sapientiam Solomonis, domum quam edificarat,
cibos mensae, servorum habitacula, et uestes eorum, pincernas et
ordinem ministrantium, non habebat ultra spiritum: et tu fidelis,
anima audiens **CHRISTUM** sapientiam, videns per eam omnia
creata, gubernata, restituta, mirabilem caeli terraeque structuram,
Angelorum ordines et decus eorum, caeli volubilis ornatu et splen-
dencia, sidera, elementorum mirandam mutabilitatem, motuum
et influentiarum varietatem, stabilis terrae flores, fructus et sepe-
ras, volucres caeli, pisces maris et animantia terrae, non eris atto-
nita: non extasi praestupore correpta mutesces. Non erat in ea,
praestupore spiritus quando mortale decus et cito transitorium,
aspexit: et tu videns decus aeternum numero, pondere, mensuraque
firmatum non obstupesces. Nonne si scanderes excelsa caelorum,
si spaciaberis per vasta terrarum, et descenderes in profunda maris
ac fluctuum, descenderes in abyssos et intuereris uniformem dispa-
rium elementorum connexionem, admiratio magna te caperet.
Nunquid intuita spiritus creati cum corpore creato connexionem,
et ineffabilem increati spiritus cum corpore creato unionem, con-
siderans quomodo **CHRISTVS** se corpori semel univit per
naturam, quotidie unit animae per gratiam, non admiraberis.
Cetera quae fecit, quae disposuit et ornavit, non mihi si linguae cen-
tum essent oraque centum, dicere possem: inimitabilia, ineffabilia,
inscrutabilia sunt, quae si cernerentur hijs oculis, si sciretur, magnas
excitarent

2. Para. 9.

excitarent admirationes sapientie CHRISTI, quæ parit multo
 clarior et maior Solomonica. Non potuit, non potuit Solomon
 rerum in orbe minimarum uel unam, non animalculum ullum,
 non exiguum culicem, non fruticem, non flosculum facere. Non
 potest ars humana flores quos CHRISTVS in natura pro-
 ducit aut natos rerum colores imitando representare, uel repre-
 sentando fingere. Non in tota gloria sua Solomon ita splenduit
 ut isti soleat. Quod sericum nobilium, quæ regum purpura, qua-
 lis pictura cœptum, quodnam artificium comparari possit flori-
 bus? Quid ut rosa rubet? Quid candet ut lilium? Viola purpu-
 ram nullo superari ostro, nullo murice, oculorum magis quàm sermo-
 nis indicium est. Quis, qualis, ac quantus odor ipsorum, quàm mira
 uarietas odorû, quanta suauitas atque delectatio cernitur? Videns
 insuper, uidens Regina domum seu templum dei quod Solomon
 edificarat de lapidibus dolatis, uidens longitudinem, latitudi-
 nem, et altitudinem magnificam, tabulata parietum, domum ce-
 drinis laquearibus tectam, omnia cedrinis tabulis uestita, cornu-
 turas et iuncturas sabrefactas et cælaturas eminentes, sanctu-
 arium sanctorum, oraculum, duos cherubin, nihil in templo non
 auro tectum, omnia laminis et clauis aureis opere quadro sculpta
 ad regulam, uasa aurea et utensilia præciosa præciososque lapides,
 omnia præciosa: non habens ultra spiritum præ stupore siluit. Sed
 tu christiane si templum dei, si CHRISTI respicias ecclesiam:
 reputanti multo maior admirationis causa subibit. Hæc omnia
 contingebant illis in figura: quorum in ecclesia ueritas inuenitur.
 Extruitur ipsa uiuis ex lapidibus et quadratis. Quadrati sunt
 homines qui quatuor cardinibus et reliquis uirtutibus sunt expoliti.
 Dolantur qui tormentis, tusionibus, et pressuris non deterren-
 tur ab ecclesiastica fide: probantur ut aurum in fornace. Marga-
 ritis et gēpis omnibus nitidiores ac rutilantiores per fidem, spem,
 et charitatem habentur: per castitatem corporis et spiritus integritatem
 lucidissimi. Non cedri diuturnitas, sed in illis constantie
 manet eternitas. Tornantur, pinguntur, cælantur, operum bonorum et

Nō potest ars
 naturale fieri
 decus expre-
 ssibile

Dei. 1. 1. 1. 1.

Matth. 6. 1.

Illud quod in
 illis uirtutibus
 consistit

3. Reg. 6.

2. Tim. 2.

1. ad Cor. 10.

Et ut et quo-
 drati lapides
 templi dei sūt
 homines.

membro sublato, centum adduntur corpori: unius effuso sanguine, ter centum exurgunt: per unius passionem mille concurrunt ad fidem: unum granum cadens in terram et mortuum, multa grana progenerat. **C H R I S T V S** angularis lapis est, qui neclitur in utroque parietum: caput est corporis ecclesiae, primogenitus ex mortuis, in omnibus ipse primatum tenens. Ipso passio quot deponentes capita, quot pectora tundentes contugerunt ad fidem: An non omnes inde fideles ortum habuerunt, quorum antesignanus erat ille Centurio, et qui cum illo erant clamantes identidem. Vere filius dei erat iste: Viuus lapis et uegetus ramus erat Stephanus: quo mortuo quot fideles et timorati plangentes eum surrexerunt: Nonne Paulus qui lapides infinitos coaptauit ecclesiae, inde surrexit: Saul hic antea dictus erat, consentiens neci eius. Mox auctoritatem habens a principibus sacerdotum ut abiens Damascum quos inueniret huius uiae uiros ac mulieres uinctos perduceret Hierusalem, hoc templum uel ecclesiam dei subuertere uoluit. Sed oratio Stephani supplicantis Domine ne statuas illis hoc peccatum adeo praeualuit, ut circumfulgens eum lux de caelo faceret e seuiissimo persecutore mansuetissimum christianum, et summum fidei propugnatorem. Audientes autem plurimi qualiter hic euangelizabat fidem quam aliquando expugnabat: in eo clarificabant deum. Granum erat beatus Laurentius, lapis atque granum sancta Katherina: quorum martyrijs infideles innumeri conuersi sunt, inter quos praecipui numerantur oratores quinquaginta litteris humanis famigeratissimi, quos spiritu docta Katherina superauit. Viui lapides et grana mortua praeterea fuerunt utriusque sexus infiniti, quorum admirandas passiones et acerbis uiuendi rationes si studiose percenseas: mirabilem quoque conuersionis modum et conuersorum numerum esse perspicias. Horum stabilitas et constantia tam praeclare cepit, hactenus adeo creuit et perdurat, ut hijs principijs ecclesia fundata: cuniculis, arietibus, et alijs machinamentis peti possit, expugnari non possit: concuti possit, frangi non possit, uexari non subueri queat: molestijs, aduersitatibus et angustijs tentari

Eccles. 1. 10.

Math. 17.

Act. 9.

Act. 7.

tentari posset ut eisdem tamen gaudeat: iniurijs affici possit, nulla
 tyrannide uinci uel opprimi possit. Non imperatores, non reges,
 non ullae potestates sic eam inuadent: nulli philosophi, nulli liter-
 tari, scismatici, uel haeretici sic impugnabunt: quin ipsa stabit et
 florebit. Haec est domus domini firmiter et pulcherrime construc-
 cta: cuius decore Dauid alleclus acclamatur. Domine dilexi decor
 rem domus tuae. Decor iste non qualis erat templi Hierosolymis,
 tamen quod Solomon ornauit, consistit in pauimentorum, parietum,
 tectorum, delubrorum, et imaginum exquisitis ornamentis: sed
 in simplicibus innocentis animi dignitatibus. Non est forinsecus
 et uisibilis, qui stultorum carnales pascit oculos: sed internus et in-
 uisibilis, qui coniungit homines ceteribus angelicis. Omnis gloria
 eius filiae regis abintus inquit propheta. Iam uides non extrinsecam,
 sed internam ecclesiae pulchritudinem, non fluxis et momentaneis,
 constare sed incorruptilibus ornamentis: in simbris aureis circū-
 mictam uarietate, hoc est uirtutum diuersarum indissolubili ca-
 thena sic insignitam, ut inter omnes sicut aurum inter metalla cha-
 ritas emineat. Fit domus ut in ea se quis tueatur, se quis reficiat
 et quietet. Et ubi maior est quies, ubi lautius cōuiuium, aut mora
 securior: quā intra ecclesiam in qua deus est protector omnium qui
 sperant in se. Cuiusmodi praesidium ita precatur propheta. Esto
 mihi in deum protectorem et in domum refugij ut saluum me fa-
 cias. Huiusque inhabitationis tanto desyderio feruescit, ut in do-
 mo ea minimum, quā in orbe sumptum se malle esse pronunciet. Elegi
 (inquit) abiectus esse in domo dei mei magis quā habitare in ta-
 bernaculis peccatorum. Quoniam qui plantantur in ecclesia per
 fidem charitate coornatam, tanquā flores lingulis uirtutibus odora-
 tissimi conrescent, donec fructum aeternae uitae producant in cae-
 lesti patria: quod idem propheta non ignorans ait. Plantati in do-
 mo domini, in atrijs domus dei nostri florebut. Ideo plusquā So-
 lomon hic. Multo maior est sapiētia CHRISTI, qui deum
 spiritualem, uniuersalem, tutam, stabilem, et aeternam: quā sapien-
 tia Solomonis, qui materialem, particularem periculis expositam,
 inualidam

Psal. 25.

Decor do-
mus dei.

Psal. 44.

Psal. 30.

Psal. 83.

Psal. 91.

V.

inualidam et temporariam erexit. Vterq; tamen domum sapi-
 enter edificauit, edificatam columnis septem uterq; suffulit: sed
 hic periturius et fluxus, **CHRISTVS** in eternum perman-
 sis. Moyses septem erexit Solomon: sacramenta septem Christus
 instituit. Quæ tamen columnarum nomine recte ueniunt appel-
 landa, q; sicut columnis ædificium, ita sacramentis ecclesia suppor-
 tatur. Et sicut ædificiorum fastigia columnis imposita firmant eas
 et confirmantur ab eis: sic gratia sacramentis intusa robur addit
 eis a quibus portatur. Sublatis colūnis quicquid superstructum
 est corruet: et sacramentis exterminatis gratiosa uirtus ecclesiæ tol-
 litur. Sed he septem columnæ solidæ, inflexiles, et irrenuissæ ma-
 nent. Et nos omnes catholice credimus per hæc septem sacramen-
 ta, christianis omnibus digne sumentibus gratiam infundi. Ce-
 lebris illo matrimonio contra carnis concupiscentiam atq; uolupta-
 tem instituto, prodimus in hanc lucem seruituri deo. Grauioso
 baptismo quo tollitur originale, ex aqua et spiritu sancto, renasci-
 mur filij dei. Gratiola confirmatione qua corporis infirmitas, in-
 firmitas recte faciendi, peccatoq; resistendi debilitas auferretur, et
 ueniale peccatum aboletur: stabilimur in dei gratia. Sacrosancta
 eucharistia contra enormem mundi cupiditatem et inordinatum
 amorem sui electa: spiritualiter enutrimur. Digna illa poeniten-
 tia qua tollitur unumquodq; peccatum actuale: lapsi resurgimus.
 Sacro supremæ unctionis uatico deo cōmendamur, et aduersus
 diabolū ac omnes eius insidias roboramur. Sacro ordine uera
 potestas habetur hæc omnia administrandi: qui contra humanam
 ignorantiam, etiam introducit. Sunt he septem columnæ super
 quas domus dei firmiter ædificata non ruit: sed durat immutabi-
 lis, indeclinabilis, infracta, inexpugnabilis, æterna. Videns hæc
 Regina, proba sui rectrix anima consyderans, stupore afficitur: et
 maiorem esse uim istorum q̄ ut intelligere possit agnoscit. Ad hoc
 sapientia Solomonis proposuit mensam, Regina Saba mirabatur
 cibos illius: et non mirabitur anima christiana uidens epulas mense
CHRISTI preciosissimas ad quas inuitatur. In qua materia
 tam plena

Septem colline
 templi et totius
 domus ecclesie.

Conferunt unde
 quedam sacra-
 menta gratia.

Mensa Sol-
 omonis dis-
 cerna.

an illa mensa
fides mensa
Christi / qua
suauissima fer-
cula propo-
nuntur.

an illa mensa
Christi / qua
suauissima fer-
cula propo-
nuntur.

Gene. 3.

Gene. 9.

Gene. 14.

Psal. 77.

et Exo. 3.

3. Reg. 14.

Leuit. 24.

Math. 15.

Math. 14.

tam plena laudum, ipsa me copia dicendi facit inopem: qui sub-
dubitare egor de tot modo rebus quam potissimum introducam.
Nam ut omnes una tractem, nec tempus suppetit: neq; si suppe-
teret eas una capiet oratio. De hac mensa **CHRISTI** quid di-
cam: quale fuisse signabo: Non qualem Solomon habebat aurea,
argentea, uel eburnea: non marmorea, non lignea, non materia-
lis aut metallica: sed spiritualis est et aeterna. Adhuc nescitis quae
sit Illa est quam **CHRISTVS** cunctis fidelibus proponit, ut
in conuiuio suo coepulentur. Sed quenam est? Est autem catho-
lica fides de cuiusmodi mensa cibos omnifarios nostri solacij fe-
rente, sic propheta scribit Parasti in conspectu meo mentam ad-
uersus omnes qui tribulant me. Dedisti mihi fidem in qua recum-
bens, nullo daemonum ueneno possim infici: in qua qui appo-
nuntur tibi tam salubres sunt, ut quisquis comedat: spiritu pin-
guescat. Produxit dominus deus homini adhuc innocenti, omne
lignum pulchrum uisu et ad uescendum suaue, uitae quoq; lignum in
medio paradisi: post peccatum de paradiso uoluptatis in terram
iecto, dixit In sudore uultus tui uesceris pane tuo. Noe et filiis
eius benedicens ait Omne quod mouetur et uiuit: erit uobis in
cibum. Melchisedechus Abraamo panem atq; uinum protulit.
Israelitis manna de caelo pluit: eisdem promissa terra frugifera,
melle ac lacte fluens. Exquisitae Solomonis caeterorumq; regum
et magnatum epulae memorantur. Duodecim celeberrimi panes
in mensa propositionis pia sedulitate seruati sunt. Septem panis-
bus et paucis pisciculis quattuor millia uirorum: quinque panibus et
duobus piscibus quinque millia satiata sunt in deserto. Farina simi-
laq; uinum et Sicera palato placent, pectus enutrient et totum
hominem consolidant atq; letificant. Delicati pisces, delictiores
carnes sunt: suaue nectar, Ambrosia mellitissima. An horum pa-
num aliquis, ciborum, deliciarum hic cibus est de quo loquimur?
cibus huius mense quam praedicamus? Certe si nunc eduliorum,
poculorum, si tragimatum, si deliciarum cupedias omneis in unum
congeras aceruum: si coquorum et pharmacopolarum confectiones
accumules,

accumulesi non ad huius cibi uel umbratilem similitudinem accedes. An hic cibus istorum similis est? Multo alius est. Tam dissidet iste cibus a ceteris, quā res ipsa distat a figmento; corpus ab umbra, lux a tenebris, ueritas a figura. In hijs panibus, in hijs cibis de quibus est prædictum, non est hoc infimum: immo (si singula recte perpendas) inuenies hoc esse præcipium quod hunc cibum, hunc panem præsignari. esse futurum. Quis itaque panis iste, quis cibus est? Cibus profecto supernæ uitæ, panis angelorum. An Angeli pascuntur in cælo? Certe. Sed qua re pascuntur? Non tam re, quā rerum omnium principio. Deo creatore, Christo redemptore pariter ac seruatore. Et quomodo pascuntur eo? Eius uisione capti tenentur, eius fruitione satiantur. Cibus autem iste non mortaliū est: sed incorruptibilis et immortalis immortalium. Reuera qui cælites pascit: isiple se mortalibus sumendum porrigi sinit in illa altaris hostia cōsecrata. Non experior (inquis) quod docetur, non sentio quod dicitur. Profecto uides ibi quod non est, non uides quod est: sumis quod non uides. Sumis uerum atque uiuū corpus domini nostri I E S V C H R I S T I, quod corpus et animam tuam custodit in uitam æternam. At iudaizans, tamen interrogas. Quomodo potest dare nobis corpus suum ad manducandum? Qui credis in C H R I S T V M et hijs eius credes sermonibus. Caro mea uere est cibus et sanguis meus uere est potus, Ego sum panis uitæ qui de cælo descendi, Si quis manducauerit ex hoc pane uiuet in æternum. Et hunc panem, hunc cibum positū super mensa fidei docens ait. Qui uenit et credit in me non esuriet neque sitiet in æternum, Ego sum panis uitæ, de quo scriptum intelligitur Angelorum esca nutriiisti populum tuum, panem de cælo presticisti eis, omne delectamentū in se habētem et omnis saporis suauitatem. Quā littera sentit ibi de Manna dato filiis Israel: at idem huius panis certa figura fuit. Non Moyses dedit hūc panem, non Solomon in gloriola mensa sua similem, non Assuerus in uestibulo nemoris ac horti, non omnes insimul reges pascunt: pater ex cælo dat nobis hunc panem. Qualesquales erant illorum pa-

Quod angeli
in cælo pascuntur.

Eucharistia
dignitas et
prestantia.

Ioannis. 6.

Ioannis. 6.
Hester. 1.

F lorum pa-

Ioānis. 6.

Mansiones do
mⁱ dei multe.

Ioānis. 14.

Expo.

Psal. 83.

Math. 13.

Unica dei do
mus in terra.

lorum panes ac cibi: uitam non dabant, sed exiguo dumtaxat tem-
pore uitam corporis adiuuare seruareq; ualebant: at qui mandu-
cat hunc panem uiuet in eternum. Excellit igitur hic panis, illi-
us mentis cibus omnes boues, arietes, uitulos, agnos, phasianos,
coturnices, turtures et perdices, omnes cibos in quos regina austri
prospiciens spiritu delectit, excellit omnes hostias et holocausta:
omnes antiqui ritus oblationes. Hunc cibum aspiciens anima
regina corporis, obstupetacta clamat O sacrū conuiuium, O sa-
lutaris hostia qua C H R I S T V S sumitur, qua mens impletur
gratia, pignusq; datur gloriæ. Videris quo pacto Sapientia men-
tam posuit dum eandem hanc ad firmandum cor syncretum ostendit:
dum corpus suum hominibus administrat, dum miscuit uinum
quod uertit in suum sanguinem, ut animos spirituali gaudio per-
tunderet. Regina ista Saba multum mirabatur habitacula mini-
strorū in domo Solomonis, sed si fuisset in domo C H R I S T I:
quanto maior admirandi causa eidem contigisset? Iam tu christia-
na anima cuius illa typum gerit, C H R I S T I seruorum habita-
cula respice. Respiciens illius domus habitacula de qua Christus
dicit In domo patris mei mansiones multe sunt: an non admi-
taberis, et admiratione uicta deficies? Audis multas esse mansio-
nes, sed quales sint ignoras et tecū ipsa ratiocinaris. Quales esse
putabo mansiones istas? Si quis me roget: describere non pos-
sum, credo neminem posse dicere: sed hoc unū certo scio, q; beati,
sint qui habitant in domo dei. Scio q; nullis incendijs, nullis in-
fortunijs aut procellis ea domus uiolari possit: scio nullum ibi cor-
poralis cibi, potus, aut rerum aliarum fore desyderium: nullam fri-
goris, estus, egritudinis, paupertatis, aut iniuriæ formidinem: nul-
lam mundi, carnis, aut diaboli perturbationem: non naturæ gra-
uamen, aut fortunæ dispendium: non mortem sed æternam uitam:
non discordiam sed pacem et leticiam continuam: scio q; ibi iusti,
fulgebunt ut sol. Sed hæc domus cælestis, hoc supernum est ha-
bitaculum: cuius innumere mansiones sunt. C H R I S T V S in
cælo diues, multas habet mansiones. Idem in terra pauper unam
mansionem

mansionem pro seruis suis, unicum ibidem habet habitaculum ec-
 clesiam: quæ fratrum cōcordiam parturit, quæ pacem et mutuum
 amorem omnium hominum ingenerat. De qua re sic adhortans
 do pater Solomonis David spiritu prophetico refert Ecce q̄ bo- Psal. 133
 num et q̄ iocundum habitare fratres in unum. Multos charitate
 cōnitos parua domus continet: paucissimos discordes et con-
 tentiosos ampla non sustinet. Qui domum occupat neminem
 non unanimen et amore coniunctum admittit: cum multis con-
 sentaneis et amicis patientissime cohabitatur. Discordia contra-
 hitur amplitudo: paruitas unitate dilatatur. Regnante Solomone
 nondum unitas fidei, spei, charitatis: ad cōcordiā et unitatem
 uitæ, christianos attraxerat, Nondum repulsa Synagoga gentis
 unius, Ecclesijs mundum impleuerat: non cōtubernales et cōno-
 bitas ad collegium et unitatem obedientiæ perduxerat: non tot in
 Egipto, Thebaide, Scythia, Naym, in monte Sina, Armeniæ re-
 gionibus, in Græcia, Italia, Germania, Gallia, Britannia, cæterisque
 mundi sinibus, tot monasteria sacraq̄ loca diffuderat: nondum
 erat hæc unitas animorum, quæ nullis spacijs aut locorum inter-
 uallis secernitur, sed ubiq̄ terrarum sui similis esse perseverat, nul-
 lam diuersitatem agnoscit, omne diuortium ignorat. Tempore
 C H R I S T I talem exortam, suis semper incrementis adauctam
 unitatem: ad hos usq̄ dies peruenisse cernitis, quæ C H R I S T I
 longanimitas, ad ecclesiastice uirtutis exercitium atq̄ decus, et re-
 liquorū singulare meritum, quorundam tergiuersationes et trans-
 fugia subinde permittat: itaq̄ sic habitare fratres in unum, op-
 timum et incundissimum esse. Hoc est illud unicum habitaculum
 C H R I S T I, domus una dei firmiter edificata supra petram im-
 mobilem, non super harenam fluitantem: quæ nullis casibus aut
 procellis eueri, nullis aduersantium armis et torminibus poterit
 expugnari: nisi fragiles C H R I S T I milites ab imperatore suo
 deficientes, suæ perditionis ac ruinæ causam inferant. Hoc habi-
 taculū unanimittatis, supernæ cohabitationis et æternæ salutis pre-
 ambulum est. Vt in hoc simul habitent christiani fratres, ut ip-
F. 1. forum

forum una sit anima, cor unum, una uoluntas, unum desiderium, unus in CHRISTO IESU consensus orandum obtestandusque est: ut ad hoc habitaculum (si qua pars orbis terrarum lapsa fuerit) integre redeat quotidianis est precibus implorandum. Non habitaculum tale Solomon, non Regum ullus ædificare potuit: solus CHRISTVS, solus CHRISTVS erectum firmavit: et ne quis omnium hominum demoliri satagat, acriter iniungens

Ioānis. 13. Mandatum (ait) nouum do uobis ut diligatis inuicem sicut dilexi uos. In hac habitare domo melius ac eligibilius est, quā in potentissimis tabernaculis peccatorum: melior hic una dies quā millia dierum in litigiosis mundi turbulentijs. Ideo dicit unusquisque cum

Psal. 26. propheta Vnam petij a domino hanc requiram ut inhabitem in domo domini omnibus diebus uitæ meæ. Domus insuper non

Ordo ministrorum in domo Solomonicæ.

parua commendatio sumitur ab ordine ministrorum. Ministrantes autem in aula Solomonis singuli sic ordinati fuerunt, ut Reginam raperent in stuporem. Ordo namque semper aptos homines ad officia iungit: inter quos ita suis quisque partibus fungitur, ut nihil citra decorum fiat. Verum anima fidelis si consideret in ecclesia dei domo, numerum et ordinem CHRISTO IESU seruientium: si respiciat ut ecclesiastica dispensatio suo quocunque loco statuique cooptat, num admirari cogetur? Si prælatorum, subditorum, doctorum et discipulorum, dilerte predicantium ac auditorum: si iugiter orantium, humillime psallentium, et sincere ieiunantium: si contemplantium, lectionibus incumbantium, studijs aduigilantium, si modis alijs in ecclesia collaborantium ordines introspeciat: quanta demirandi materia paratur? Alij respublicas prudenter ac iuste gubernant, nonnulli priuatas administrant: plerique publicas animarum curas, alij priuatas agunt: in urbibus multi, alij seorsum in heremo, in nemoribus, in agris et maritimis, in carceribus, in solitudinibus, in montibus, speluncis et in cauernis terre habitacula deligunt, ubi cum solo deo soli uiuant: in coenobijs alij mutuis exhortationibus et exemplis ad deum proficiendo contendunt, diuitiarum distributione diuites, uoluntaria paupertatis tolerantia pauperes,

Ordo ministrorum in ecclesia militante.

pauperes, modesto salubrique dignitatis et honoris usu nobiles, et
 quabili sui status acceptatione uiles et ignoti Alij per uirginalem
 pudiciam, alij per ueram matrimonij continentiam aspirant ad
 dei gratiam. Hic ordo manifeste uidetur in ecclesia. Sed hic ordo
 uisibilis, sequitur illum inuisibilem et hierarchicum in celo. Siqui-
 dem tam hic q̄ ibi qui superiores sunt, lumen cognitionis inferiori-
 bus addunt. Si uidisset Regina Saba presentem hunc ordinem
 ecclesie, plusq̄ in atrio Solomonis obstupescita fuisset: quæ si cæ-
 lestem illum uidere potuisset, nōne stupore nimio defecisset? Re-
 spice et considera, neq; quid inordinatum, indigestum: nihil ab-
 surdum aut incompolitum esse perspicias in hac ecclesia. At obij-
 ciet aliquis Ordinem ecclesie licet tantum extollas: non eo tamen
 ut continuum et inuiolabilem affirmes. Nam in ecclesia multa
 inordinata contingunt et absurda. Huic sic ibo responsum, Or-
 dinem ecclesie non ab hoc uel illo dependere, sed ab omnium co-
 herentium unione: de qua si negligentet ac sponte corruat unus
 aut alter, filius dei non est: membrum CHRISTI non est, de
 domo dei non est, de ecclesia CHRISTI non est: sed ut putris
 caruncula, ut membrum inutile et abscissum, cōtagiosaq; pars cor-
 poris abijciatur: uti debitus ordo ecclesie interim in reliquis inte-
 ger ac perseuerans habeatur. Vt ab hijs qui sic ambulant inordi-
 nate ceteri se subtrahant, neq; de talibus curā habeant, Apostolus
 ita submonet Quid enim mihi de hijs qui foris sūt iudicare? Nam
 qui uere ministrat: macula caret, caret enormi crimine, caret uicio
 notabili: cuiusmodi quisquis erit, animo corporeq; cōpositus ac or-
 dinatus, dei filius et uerus Christi minister est: quod illic affirmat
 , Ambulās in pia immaculata hīc mihi ministrabit. Aliter in eccle-
 sia ministrātes ostendis, ostēdis questuosos, turpilucros, auaros, ad
 rem suam q̄ diuinā attentiores, incontinētes et alijs sceleribus iure
 notatos, qui sua querūt, non quæ Iesu Christi Hīj deo non seruiūt,
 hīj non obsequiosi Christo ministrāt, sed sibiipsis uiuūt. Quādo-
 quidē Christo ministrare, est ea quæ sūt Christi querere. Quoties
 Z. ergo qui uidetur in ecclesia minister: in operibus suis non Christi
 F. 3. laudem,

2. Thessa. 3.

1. Corin. 5.

Psal. 100.

Phil. 2.

Quid sit mi-
nistrare Chri-
sto.

laudem, non dei gloriam, non luctum animarum **CHRISTO**
 querit: sed ad suum dumtaxat commodum aduigilat, non hic deo
 sed sibi ministrat. Verum itaq; **CHRISTI** ministrum arguit
 ista: cor sincerum, pura mens, intentio recta, immaculata consci-
 entia, uita iusta, et opera sancta. Sed penitus introspeciamus or-
 dinem ac multitudinem ministrorum inuisibilium **CHRISTI**,
 cui millia millium ministrant, et decies millies centena millia assis-
 stunt ei: et post peractam diaboli tentationem in deserto, descen-
 debant angeli et ministrabant ei. Si quale ministerium illud fue-
 rit interrogas: certe nescio, scriptura non meminit. Sed illud cer-
 tissime scio tale fuisse quale uoluit: ordinatissimam, obsequiosissi-
 mamq; diligentiam extitisse qua uoluntatem eius statim ac sine
 murmure perficiebant, et cunctos homines ad eandem pariter im-
 plendam comouebant. Id quod semper faciebant et faciunt sedu-
 lo, iuxta quod ibi docet Apostolus. Nonne omnes sunt admini-
 stratorij spiritus in ministerium missi, propter eos qui hereditatem
 capient salutis? O quot et quanta dei magnalia sub caelo sunt, quot
 in ecclesia **CHRISTI** mirabilia, angelorum ministerio perfecta?
 Quis enarrare potest quae circa homines administrant? Nemo
 nisi qui mittit eos, et cui uoluerit ipse reuelare. Nos si uidere pos-
 semus uel modice pulchritudinem, decus et excellentiam huius or-
 dinis in caelo: oh quantum in nobis sui desiderium excitaret! O si
 uideamus aliquando. Si Regina Saba quam splendor mortalis
 aulae tam mirabiliter affecit, conspicata fuisset huius aeternae regiae
 gloriam: ad qualem extasim deuenisset? Veniet, ueniet dies quo
 uerus minister ad dominum semper cum eo uicturus et congauis-
 surus accedet. Nimirum **CHRISTVS** tale se premium suis
 seruare ministris ait. Volo ut ubi sum ego illic sit et minister meus.
 Hoc nemini suorum concessit Solomon. Noluit quicquam eorum
 fulgore gloriae sibi parem. Mortalis enim regni sublimitas im-
 patiens est consortis. Noluit honorem sibi debitum ad alios de-
 uolui, **CHRISTVS** autem Solomon ac rex noster inclitissi-
 mus, immo rex regum ac dominus dominorum, gloria sua minis-
 tros omnes

Quid ministrum
 in ecclesia
 sit triumphanti.

Dani. 7.

Math. 4.

Hebre. 1.

1. Cor. 12.

1. Tim. 3.

1. Pet. 1.

Ioannis. 17.

stros omnes suos impartit. Cuius aequalitatem licet eis non tri-
 buat: unicuique tamen satietatem addit. Solomon non omnes ser-
 uos suos secum semper habere uoluit, nec qui secum erant, faciem
 eius semper intuebantur: sed in condaui cum paucis, in cubiculo
 cum paucioribus, ubi uolebat solus erat. Interpositio patietum et
 noctium obscuritas seruos exclusit. Apud regiam **CHRISTI**
 maiestatem illustre famulitiū nihil horū patitur: deo nihil horum
 inest, nihil horū minister Christi sustinet in cælo. A liquidissima
 namque fidei claritate, nemo nisi uolens excluditur. Fides tenebras
 nescit: sed nox fidei lucet. Dormire mens æterna nequit, superna
 ciuitas in immensū luce solis est lucidior: ad quam qui peruenierit,
 dominū suū quem per speciem in enigmate prius aspexit: semper
 facie ad faciem plane uidebit. Nihil interpositum, nihil obcu-
 rum, nulla nox, nullæ tenebræ, nullum prorsus impedimentum:
 sed omnia clare patentia, omnia consona, omnia amore coniūcta,
 omnia perpetua, omnia cælestia et perfecto gaudio plena. Atqui
 saltū insignem fecimus, nimis ardua tentauimus, qui de regia tem-
 ploque Solomonis ad cælū et dei thronū ascendimus. Redeamus ad
 ima, retractemus quæ restant de Solomone. Iam iam audiui-
 mus qualiter ordinatissimā ministrorum aciem atque seriem semper alue-
 rit, quomodo nullos ad officium officij non peritos admisit: non
 pocillatorem inexpertum, non structorem inertem, non chyrono-
 mum nisi cibos apte discerpere queat, non alios aulae ministros,
 non cubiculi uernulas, non æconomos inidoneos, non sacerdotes
 indoctos aut sacrorum inscios assumi designari ue uoluerit: sed ta-
 les solū a quibus sua uolūtas ut posset, ita perimpleri deberet: ma-
 nifestam **CHRISTI** figuram exhibens qui suis ita ministris in-
 , fit Qui uult mihi ministrare uel meus esse discipulus me sequatur,
 , uoluntatem meam adimpleat. Superest ut uestimenta tum regis
 tum ministrorum attingamus. Regis extra comparisonem erant
 insignissima, dignissima, preciosissima. Sed eorum quibus induti
 fuere ministri raritas, uarietas, subtilitas, et prestantia maiorem re-
 gine stuporem iniecerunt. At hic mihi subdubitabis an hæc res
 ad Christum

Ioānis. 12.

Solomonis
ministri.

Beati Christi
ministri et
vestimenta
Solomonis
seruorum illius.

Math. 17.

ad Christum possit applicari, nūquid istiusmodi splendor uestium inter eius ministros extiterit. Nunquid in Christo multo maior extitit, cuius uestimenta facta sunt splendentia, retulgentia et candida nimis uelut nix, qualis fullo non potest super tetram facere? Quid si Regina uidisset eum cum Petro Iacobo et Ioanne in montem ascendentem? quid si sic transfiguratum aspexisset? quid si faciem sole splendidorem, uestimenta niue candidiora uidisset? At profecto splendor hic aulicus et mūdānus in Christo non fuit, qui puer in præsepio reclinatus uix domum habebat ubi caput reclinaret. In ministris eius non apparuisse dices si Ioannem, Heliā, si ceteros similes introspecies. Si Ioannem qui uestimentum habebat de pilis camelorum, et zonam pelliceam circa lumbos suos. Hispida uestis ista fuit, cuius horror sane non pulchritudo demirationem effecit in plebe. Hæc hirsuta uestis, cingulumque prædurum non placeret teneris mūdānorum oculis: multo magis corporum molliciem offenderet: Christo uero perplacens ab eo summe cōmendatur, ubi diues inuestitus purpura bissoque uilipēditur. Venit enim subinde Ioannes prædicaturus in deserto, captus ab Herode et trusus in carcerem ubi prædicare desijt: uenit Christus itidem facturus, et inter prædicandum cepit dicere ad turbas de Ioanne. Quid existitis in desertū uidere, hominem molibus uestitum? Ecce qui mollibus uestiuntur in domibus regum, sunt. Ioannes a puero spiritu confortatus, erat in desertis usque ad diem ostensionis suæ ad Israel: ne uitam suam macularet ex conuictu leuis ac mollis populi. Non uidentur igitur uestes quibus, induebantur ministri Christi uestibus aulae Solomonicæ similes extitisse. Verum id est, cum corporales ille fuerint, iste spirituales: nisi quoad priores, alteras apposite præsignarint. Ecce duplicibus uestiti sunt qui ministri sunt dei. Incedunt in uestitu deaurato circumdati uarietate. Vestiuntur claritate uirtutum diuinarum, et conspiciuitate morum. Vestiuntur fide, spe et charitate: charitate dei, dilectione proximi, ueritate intellectus, puritate affectus, synceritate uitæ, castitate corporis, animæ pudicitia, prudentia, fortitudine,

Math. 11.

Psal. 44.

fortitudine, patientia, iusticia, liberalitate, temperantia. He uestes sunt quæ mentem exornant, he uirtutes quæ beatificant, he splendidissimum operimentum animæ conficiunt. Et hic ad uos o sacerdotes, ad uos clerici, ad uos quotquot adestis studioli concio nostra uertetur: ut uestes animi quibus aut insigniti estis aut, insigniri debetis, intelligatis. Vos enim estis genus illud electum, de quo Petrus scribit Vos estis regale sacerdotium, gens sancta, populus acquisitionis: ut omnes uirtutes eius annuncietis, qui uos, cauit uos de tenebris in admirabile lumen suum. Non opis est uestre sacram intelligere scripturam, et doctrinarum uarietatem adipisci: si non ipse sapientiæ lumen infundat, si non ipse scientiæ claritatem edoceat, et intellectum ueritatis adaperiat. Ideo sacri uobis Euangelij, totius sacre paginæ, cæterarumq; probatarum disciplinarum intelligentiæ adhibet: ut per ipsius potentiæ atq; gloriæ predicationem, et uitæ uestre doctrinæq; cõformitatem, cæte-

Scro et idos
neue vestitus
clericum.

1. Petri. 2.

A. ros ad imitationem Christi et morum probitatem adducatis. Vos

A. bis apostolus Paulus scripsit illud Oportet episcopum esse irreprehensibilem: sobrium, pudicum, ornatum, prudentem, doctorem, modestum: non uinolentum, non percussorem, non litigiosum, non cupidum: sed modestum cum castitate. Post episcopum cum quo simul presbyterum intelligit, diaconos quorum nomine cæteros quoq; clericos comprehendit, sic instituit: ut sint pudici, non bislingues, non uino dediti, non turpe lucrum sectantes, nullum crimen habentes: sed habentes ministerium fidei in conscientia pura. Mementote q; uos irreprehensibiles esse, nec ullum graue crimen aut notabile habere uelit. Id enim decet doctores, quales uos esse debere subdit. Vacare debet omni uicio, qui aliorum uicia reprehensurus est. Cuius improba uita despicitur: restat eius doctrina contemnatur. Vita turpis abrogat authoritatem docenti.

1. Timo. 3.
Expo.

Quales oportet
esse illos
doctores.

Grego.

Quare quisquis alios reprehendet: sine reprehensione necesse est uiuat, uitabit omnium criminum occasiones: cuiusmodi sunt frequens compotatio, nimia familiaritas aut conuersatio cum laicis, cum prophanis, ludorum illicitorum exercitatio, accessus ad suspectas

S E R M O

Sobrius.

Suspecta loca vitanda.

Prudens.

Doctor.

spectas ædes, ad suspectas personas, et huius generis vel in mala vel malorum species, ut omnis vitetur suspicio. Sobrium inquit opereretur esse, Mementote quod sobrios esse iubeat: non uoraces, non bibones, non ebrios, non domorum uinariarum aut ceruiliarum cultores, non uini cupidos in quo est luxuria: non crapulis, uagationibus, non leuitati morum, non lasciuijs aut uicijs deditos. Scilicet presbyterum, diaconum, clericum, scolasticum, studijs addictum in ceruisiaria uinaria uel domo delidentem aspectabimus? Certum esto quod hijs nihil indecētius, nihil obscenius euenire possit. Sed cum bonis, sed cum honestis te sodalibus hoc tacere tolere dicis. An id satis est? Quid si lupanar cum talibus introires? Num sodales isti tale factum honestum redderent? an non tactum istud te pariter ac illos dehonestaret? Dehonestaret sane plurimum, cum locus iste tibi non conueniat. Quandoquidem locus aliquando sanctificat: aliquando deturpat. Bonus quos recipit, uirtutis occasionem præstat et famam bonam auget: malus uero trahit ad uitium et infamiam generat. Hæc inconuenientia loci facit ut introire non oporteat. Prudentem ait. Mementote prudentiæ (de qua pauca diximus in inijtio) cupientes ut facultatem discernendi bonum a malo, conueniens ab incommodo: quam hic prudentiam uocat Apostolus, cum Solomone requireretis. Si quis hanc habens sequatur: nihil temere, nihil perturbate, nihil inconsulto: sed omnia mature, omnia cum deliberatione perficiet. Curam dumtaxat uiribus æquam sumit: ubi sumperit grauius administrat, populum sibi commissum sicut tempus postulat, nunc leniter, nunc aspere tractat oleum uino commiscens. Predicationem, sacramentorum administrationem, confessionum auditionem, et alias actiones omnes sic attemperabit, ut solum quod expediat aggrediatur. Sic docebit, sic increpabit, et obsecrabit: ut nec increpationem desperatio, nec exhortantis consolationem præsumptio consequatur. Doctorem inquit. Monet itidem Apostolus ut qui docendi peritiam nacti estis, sedulo doceatis: reliqui quottidiano studio tales esse contendat, ut doctores potentes sint ad exhortandum

tandum et cōtradictentes reuincendum: ut recte prædicandi, uere ac erudite interpretandi, sane consulendi, iuste corrigendi, rempessive consolandi, matureq; docendi uirtutem habeant. Monet non esse litigiosos, ut neq; discordias ipsi suscitatis, nec ab alijs suscitatas sectemini: sed animis primo uestris tranquillis, mox eandem tranquillitatem conscientijs aliorum inseminare conemini, quo merito uobis a C H R I S T O dicatur Beati pacifici, uos possidebitis terram uiuentium. Nec hoc dictum exultimari uelim q; acutas sophistarum digladiatiunculas, constantes dialecticorum argutias, certas philosophorū disceptationes, et necessarias theologorum rationes non cōmendem: q̄q; et hæc ea cum modestia geri uelim, ut ueritatis non gloriæ causa gesta uideantur, ut enucleatio non confusio ueritatis exurgat. Quare subiungit Apostolus oportere uos esse modestos: ut temperatum ac æquabile disputandi genus obseruetis: non percussores: ut ex ira furor, e furore uolentia nascatur. Si quis uideretur contentiosus esse: nos (inquit Paulus) talem consuetudinem non habemus neq; ecclesia dei. Talis acerba contentio cito mouet iram. Monet igitur ut contentiosi non sitis: ut nihil per cōtentionem aut inanem gloriam actistis, non quæ uestra sunt consyderantes, sed quæ sunt aliorum: ut neminem percutiatis, neq; molestis uerbis, neq; prauis consilijs, non pugno, non gladio: ut subditorum uirtutes mitioribus stimulis augeatis, et quos corrigendos habetis non tam seueritate q̄ beneuolentia, magis exhortatione q̄ impulsu, plus charitate q̄ potestate corrigatis. Ideo dicit modestum, ut omnia cum modestia fiant. Memineritis oro q; castos et pudicos esse oportere dicat. Ore castos, castos oculis, manibus, toto corpore: castos animo corporeq; simul: qui nihil cogitabitis, nihil loquimini, uel facietis impudice. Portemus C H R I S T V M mūdo corpore, imo maculato corde, puro spiritu, sancta conuersatione. Nam oportet animam sacerdotis atq; clerici labis omnis immunem, immo mundiorē ac splendidiorē radijs solatibus esse: ut nunq; a spiritu sancto deserta, dicere possit Viuo ego, iam non ego, sed uiuit in me Chris

Non litigiosus.

Math. 5.

Modestus.

Non percussor.
1. Corin. 11.

Non contentiosus.

Pudicus.

Ad Gal. 2.

Esaie. 52.
Expo.

in me **CHRISTVS**. Mundamini ergo vos qui fertis uasa do-
mini. Non aurea fertis aut argentea: sed ipsa per uiuentia, un-
ctione spiritus tincta, quæ sunt interna secretaq; uasa, in quibus
CHRISTVS inhabitat et ipse Christi spiritus: et pro quibus
ipse dominus **IESVS** mori dignatus est. Cuius nomen ille Pau-
lus uas electionis portabat coram gentibus, regibus, et filiis Israel.
Ad memoriam reuocate quid uobis dicat idem Apostolus. Nesci-
tis q; templum dei estis, et spiritus dei habitat in uobis: nescitis q;
membra uestra templum sunt spiritus sancti, quem habetis a deo,
et non estis uestri. Mementote quid **CHRISTVS** quoq; dis-
cat. Vos estis sal terræ, lux mundi, uos estis lucerna accensa et sus-
per candelabrū posita, uos ciuitas in monte cōstituta: uos estis cor-
lumina templi, uos lignum sciētiæ in medio ecclesiæ positi, lignum
sciētiæ quo pascuntur et uiuunt imbecilliorum animæ: uos estis
rectores animarum apostolico gradu succedentes: Vos dii estis,
et filij excelsi omnes: quos sermo dei sanctificat, per quos et cæteri
christiani sunt: uos estis uicarij **CHRISTI**, gerentes Christi uis-
cem clauēs regni cælorum habetis, quibus quodāmodo ante iu-
dicij diem iudicatis, et ipsam sponsam domini ecclesiam sobria ca-
stitate conseruatis: uobis soluendi atq; ligandi, aperiendi cælos et
inferna claudendi data est potestas. O sacerdos, sacerdos uel qui
nunc es uel esse proponis, sacerdos quis ille mediator inter deum et
hominem, hominem atq; deum: tu tanq; medius inter deum et
hominem intercurris, ab homine deferens ad deum, et quod uult
deus ad homines reportans. O sacerdos tu iudex es in secreto illo
conscientiæ foro, sequester inter homines et deum, pro homini-
bus aduocatus causam animæ coram deo sollicitas: tu orationes,
tu eleemosynas et omnia bona opera in memoriam ascendere fa-
cis, qui ore sacratissimum **CHRISTI** corpus conficis, qui ma-
nibus attrēctas, oculo conspicias, ore ad os loqueris, ore suscipis,
alijs sumendū administras: tu offers Deum deo, filium patri, uni-
genitū ingenito. O sacerdos, nec homo nec angelus aut archan-
gelus, non Cherub aut Seraph: sed ipse **CHRISTVS IESVS**
hoc tuum

hoc tuum munus instituit : hoc officium omne transcendit officium, hæc dignitas omnem dignitatem superat : ligare et soluere, seruare et damnare, tradere Sathanæ in interitum carnis ut spiritus saluus sit, et spiritali mucrone ferire quis Angelorum unquam potuit?

1. Corin. 5.

CHRISTVS potest et successores eius. Nam quæ sacerdos desorsum operatur, dominus in cælo sursum confirmat : et sententiam seruorum suorum in terris corroborat dominus in cælis. O sacerdos qui cælum hac mira potestate claudis et aperis, noli claudere regnum cælorum ante homines : sed introiens ipse cæteros introire finito. Claudis si uirtutes non doceas, claudis si peccata non corrigas, claudis dum non finis intrare quos malo exemplo corrumpis, claudis dum talia perperam exempla præbes alijs. Oh quam iuste, pie, quam pure sancteq; uiuere debes : cuius unum peccatum centum peccatis uiliorum hominum, laicorum uel est nocentius ! Tua uirtus est præcipua : tuum uitium est deterrimum. Fac ergo sis lumen uirtutis et pietatis alijs : sis oculus cæcis, sis pes claudis, consolatio miseris, et speculum laicis. Videtis o sancti studiosiq; uiri uestes uestras, uestrum iam cernitis ornatum. Videtis quanta pudicitia, quanta sanctitas, quanta deniq; uirtus in episcopo, in sacerdote, in diacono, in clerico semper exigatur. Iubet enim Apostolus ut ornati sitis : ornati mentis, ornati corporis insignibus : ornati foris et intus, ornati rheologicis, hæroicis, et cardineis uirtutibus : ornati contemplatione, pura cogitatione, sincera uoluntate, uera humiliatione, cæterisq; recte conscientia dotibus : ornati moribus, gestus, habitus, et loquelæ decentissimis. Non fuit Solomon ornatus in tota gloria sua ut horum unum ornabit clericum : nullus fulgor uestimentorum faciet ad hunc uirtutum ornatum. Hic est ornatus templi dei. Templum autem dei sanctum est quod estis uos. Hic ornatus est episcoporum, hic sacerdotum, hic diaconorum, et omnium insimul clericorum. Non iuuat hos, non iuuat litterarum professores sui nominis ornamentum : si non ad dignitatem, uirtutis efficaciam adiecerint. Episcopus, presbyter, diaconus, clericus, scolasticus, non ideo scilicet sunt aut deo grati, quod

Ornatus.

Math. 6.

1. Cor. 6.

Qui sit alio
apud deum pie
serendi ?

G

episcopi

episcopi & presbyteri sint, & alij alioqui præclaris nominibus as-
fulgeant: sed si quis eas qualitates habeat, eas uirtutes obtineat
quæ spectant ad ordinem, dignitatem aut officium suum: is bea-
tus, et acceptus erit deo. Sinaliter si diaconus sanctior aut uirtute
prestantior erit: apud **CHRISTVM** deum maior et excellen-
tior habebitur. An leuita Stephanus et prothomartyr, an Diony-
sius, an Laurentius, an Vincentius, an cæteri cū diaconi tum dia-
conis minores: in regno cælorum inferiores erunt cunctis episco-
pis? An Timotheum et Titum quot dignitate priores erant: tot
merito præcesserūt? Vt alios horum alijs subijcere non audeo: ita
nec antepone. Sed id scire uideor, si quis eas uirtutes quæ spe-
ctant ad ordinem et dignitatem suam habeat, et alios in uirtutibus
superet: hunc iure cæteris pro nominis honore præferendum.

Nomina in-
stantium in
exercitu.

Q̃simillimus est ordo christianæ militiæ illi, quem in exercitu cō-
spicamur. Sunt in exercitu duces, sunt Tribuni, centuriones, de-
curiones, ferentarij, sunt gregarij milites et manipuli. Disparti-
untur singulis officia, et suos quicq; duces agnoscunt ac sequuntur.
At ubi pugna cōmissa semel extiterit: uacant nomina dignitatum,
uacant officiorum nomina: et sola fortitudo queritur. Sic qui ueri
christiani sunt et contra dæmones in hoc mundo, in tentationis
campo præliocq; dimicant: eorum non nomina, non dignitates,
sed opera penduntur, non honores sed uirtutes. Ab imperatore
nostro **CHRISTO** non genus estimatur, non honor, non dig-
nitas aut conditio: sed tantum uitæ probitas. Et prior apud eum
ac gloriosior habetur, non qui nobilior: sed qui fortior extat.

Leuiti. 19.

Excellentius
holocausti in
ecclia & olim
illud in tēplo.

Estote ergo fortes in hoc bello, pugnaturi contra serpentem an-
tiquum. Estote sancti quoniam ego sanctus sum dicit dominus. **C.**
Deniq; (ne quid inchoate figuræ prætermittam) uictimas et ho- **C.**
locausta quæ immolabantur in templo Regina uidens, non nihil
est admirata: quæ si uidisset hostiam illam nouam, hostiam pu-
ram, hostiam sanctam, hostiam illam immaculatam: si uidisset
uerum **CHRISTI** corpus quod in ara crucis semel oblatum,
in altaribus ecclesiæ quotidie pro nobis omnibus immolatur:
quanto

quanto, quanto stupore tunc rapta fuisset? Acceptabile munus
 Abelis, gratū Abrahami patriarchæ sacrificiū, beneplacens quod
 Melchisedechus obtulit, nō ingrata quæ uel in tabernaculo uel in
 templo solenni ritu sunt oblata: sed nihil ad hoc nostrum sacrifi-
 ciū, nihil plane. Si beatissime passionis, si clarissime resurrectio-
 nis et gloriosissime in celos alcētionis, representatam in hoc sanc-
 tissimo sacrificio memoriam Regina precepisset: quid dicturam
 arbitramini? Si pro CHRISTO christianæq; fide tot beatorum
 martyrum oblata corpora qui simul ibant a cōspectu consilij gau-
 dentes pro nomine IESV contumeliam pati, et mille tormētos
 rum generibus interfecti sunt, et quali oues ad occisionem ducti:
 si cōtēssores, si uirgines seipsos offerētes, corpora sua pro Christo
 ieiunijs, uigilijs, orationibus, contemplationibus fatigantes: dis-
 ris et asperis uestibus, pellibus animalium ac melotis, afflictionis
 bus et uerberibus macerantes, seq; ipsos mortificantes et clami-
 tantes ad deū Propter te mortificamur tota die cernere potuisset:
 si thesauros ecclesiæ remanētes inde, si concessas in salutem atq; se-
 curitatem animarum remissiones et benignissimas indulgentias
 intellexisset: nonne dicere uoluisset Verus est sermo quem de te
 audiui, et non credebam narrantibus donec ipsa uidi probauiq;
 q; media pars nunciata mihi non fuerit? Multo maior est sapien-
 tia tua et opera maiora q; rumor quem audiui, famam uirtutibus
 uicisti Vicit ecclesia CHRISTI famam et opinionem homi-
 num uirtutibus suis. Beati qui audiunt in ea sapientiam Christi,
 beati qui audiunt uerbum dei et custodiunt illud. Sed quod illa
 dicere non potuit: dicat nunc omnis anima christiana, dicat tota
 ecclesia. Magna, mira, plena mysterijs est CHRISTI sapien-
 tia. Quis plene scire poterit aut enarrare CHRISTI nati, pas-
 si, sepulti, resuscitati uirtutem? Eternam eius generationem quis
 enarrabit? Quis inuestigabit quæ preparauit deus diligētibus se?
 Nec oculus uidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit.
 Arcanica cognoscēdi semita, fides est. Nec Iudeus, nec Paganus,
 nec alius quisq; aliquid eius scire poterit: si non ad CHRISTI

G. 1.

fidem ue-

Act. 8.

Psal. xliii

iii. Reg. p.

Luc. xi.

Esaie. liii,
i. Cor. ii.

Psal. 33.

ps. cxxiii.

Solomon
vixit.

fidem venerit. Quisquis intra fidelis ecclesie septa constituitur:
intelligit. Verum non tam cognitio quam praeiudicatio quaedam fu-
tura cognitionis haec est, ad quam propheta sic nos instigat. Qui-
state et videte quod suavis est dominus. Beati qui habitant in domo
tua domine, beati qui sapientiam tuam audiunt in ea. Beati-
dinem Solomon polliceri non potuit. Quare plusquam Solomon
hic. Cur diuinis et sublimioribus hisce rebus immoramur? cur
CHRISTI mysterijs in Solomone diutius insistimus, prae-
sertim cum alio conetur oratio? Quorsum rogatis? Nimirum
ut hodie uiuentem uobis Solomonem ostendam. Absurda uox
illa uidetur. Millia sunt annorum postquam obiit, et adhuc uiuit So-
lomon? Viuit, uiuit non qui fuit olim: sed eius imago uiuacissi-
ma. Vix forsan hoc dictum equanimiter accipitur, ut uiuentium
ullus comparatur Solomoni: et obijciatis fortassis assentationem
ita praedicanti. Sed hic mihi considerate ueritatis auditores,
nunquid idem deus qui tantam Solomoni sapientiam ante tem-
pus gratiae concessit: non possit similem uel non adeo dissimilem
tempore gratiae concedere? Sicq; similitudinem Solomonice pre-
stantiae clavis argumentis in aliquo deprehendamus: quare non
hunc Solomoni non absimilem dicamus? quare Solomonis no-
mine non appellemus? Nisi sint abs te impatientes aures: non
eas grauabit haec nomenclatura rationi ualde consentanea. Is de
quo loquimur rex noster est inelytissimus Henricus, huius no-
minis octauus, fidei defensor: cuius animi corporisq; dotes, cuius
singularia diuinae gratiae munera si perpendas: inuenies So-
lomonice sapientiae propinquum. Solomon regni sui solium
peculiare sapientiae donum, diuitias, gloriam, omnia diuina bo-
nitate refert accepit: hic deum sibi sapientiam, ingenium, ho-
norem, sublimitatem, facultates, opes et quae possiderentur
dedisse resciscit. Solomon omnia uerit ad honorem eius a quo
prius accepit: hic dei gloriam praefigit omnibus quae facit aut
statuit. Solomon sapientiae specimen ostendit in iudicio: hic
CHRISTUS in nobis: in quo nobis aut diuinitas
et ueritas

multis huius insulae Britanniae iudicijs maximis, et arduissimis
 causis amplissimam suam sapientiam iudicandiq; peritiam exerce-
 et ostendit. Solomon concertantes mulierculas acutissime com-
 posuit: hic tuendo pauperes a diuitibus, simplices ac innocentes
 a uastis ac uersipellis omnes omnium causas exactissime finit.
 Solomon in regno suo pacem quam inuenit aluit hic aut per sibi
 subditos iudices et consultos acutissime semper electos iuniri fa-
 cit, summa cum sapientia singula regni sui negotia disponit atq;
 administrat, pacemq; continuam regno suo peperit. Solomon
 familiam exquisitissimam habuit: hic domum ordinatissimis mi-
 nisterijs ornavit. Solomon sibi se digna palacia fecit: hic sibi
 splendidissimas aedes erexit. Solomon deniq; domino deo suo
 templum augustissimum exedificauit: hic non templum solum
 sed cum templo prænobile quoq; collegium, ample, prudenter,
 et magnifice quidem edificari uult cuius idonea structura, et do-
 tatio preclara futura est. Eant nunc et dicant si qui quod de hoc
 Solomone dixi, grauatum accipiant: num qui talibus factis ad
 Solomonice sapientie uirtutem, ad clara Solomonis acta sic ap-
 propinquat: digne Solomonis nomen obtineat? Dicant num
 qui tam prope Solomonis uestigijs insistit, et Solomonem ex-
 primit si non in omnibus, at in multis: rite Solomon uocari que-
 at? nunquid quod de Solomone dictum est huius meritisime pos-
 sit applicari Sapientia edificauit sibi domum et suffulit eam sep-
 tem columinis ut sicut ille factis suis prefigurauit C H R I S T V M:
 sic iste benefactis Solomonem imitetur? Edificari facit ista sa-
 pientia: prestans et illustre collegium: quod septem scientijs ful-
 dre simul et ornare nunc omnino proponit. Immolat iste uicti-
 mas suas, qui theologos, utriusq; iuris peritos: adolescentulos, et
 uitos omniquaq; doctos in ea nutrire cogitat ac instituit. Hæc est
 deo clara uictima, hoc sacrificiũ acceptissimum: quando sic edu-
 cantur homines ab adolescentia, ut illorum alij sacrarum litera-
 rum consumman doctores et interpretes euadant, aliq; populis
 in diuino

Septem co-
lumnæ.

uictimæ ho-
ius Solom-
onis.

G. 3. in diuino

in diuino cultu promoueat: alij singulas in republica uirtutis ac honestatis causas acute prosequantur. Quodnam sacrificium est isto melius aut eminētius? quo sic adolefcentes educantur in doctrinarum et uirtutum exercitijs: quo doctores, concionatores, et informatores plebis emergūt? Quod inquam sacrificiū deo grātius aut acceptabilius istis? Ista sacrificia uel perrina inter quę temper ueteribus noua et nouo in finem mundi succedunt: licet mutua doctorum et litteratorum parturitio, stirpis initium interire non permittit. Sed ubi domum hanc ædificat? ubi has uictimas offert? In omnium certe bonarū et præclarissimarū artium Academia hac ipsa Oxonia, alma matre studiosorum compluriū, in qua tam diligenter bonis litteris et uirtutum studijs incumbant, ut deū ipsum bonitatis omnis authorem et ipsi pie colant et alios uenerari doceant, ut fidei negotia promoueat ac incrementa præstent, regni decus et honorem prouehant et bonos ubiq; mores adiutent atq; omne bonum passim inseminant. Quod ab eo factum nolo mireris cū ipse non magis doctos adamet et enutrire studeat, q̄ sit ipsemet doctus omnibusq; bonis litteris consummatus. Posuit itaq; mensam, sacram dico scripturam, in qua cibi sufficientes appōnuntur, quibus et suauiter et plene refici possūt omnes aduenientes: cibo sapientię, cibo intellectus et scientię abunde nutriendi. Mittuntur autem quadrifida ciborum fercula. Ferculum historię, Tropologie ferculum, Allegorię, et Analogię. Historia quidem res ipsa quomodo secundum litteram gesta fuerit, enarratur. Iam illo ferculo fouentur paruuli, simplices, et nuper ad fidem accedentes: quibus lac conuenit non cibus solidus. Horum non est rationibus, et præceptis arctanda, fides: sed suauiloquijs et manifestis operibus allicienda. Tales enim cum audiant (explanata historia) CHRISTVM aquam in uinum commutasse, Lazarum suscitasse, Leprosos emundasse, cæcos illuminasse, mutis loquelam, surdis auditum, et claudis gressum reddidisse: manifestis istiusmodi documentis, attrahuntur et facile commouentur. Tunc autem simplicium, turba pas-

Mensa.

Quadruplex ferculum.

Historia.

1. Cor. xiii.

Grego.

, turba pascitur, quando fides eorum per rem gestam miraculis, et
 , exemplis roboratur ut ait Gregorius. Alterum Tropologiæ fercu-
 lum est quo doctrina moralis introducitur, institutio uitæ sanaq;
 correctio demonstratur: ut uirtus atq; pietas animis instillata pro-
 tinus uitium excludat. Nec istud ferculū a gustu plebis alienum,
 non inerudito uulgo negatum: quia nunc ad pietatis officium a-
 perte ciet, ad fidem atq; charitatem incitat: quemadmodum facit
 , Ioānis illud Filioli non diligamus uerbo neq; lingua, sed opere et Ioānis. 9.
 , ueritate: nūc mystice quidem et occulte, modo tamen facile peruiso
 , tradit et prosequit idipsum, sicut fit illo Solomonis Omni tem- Eccle. 9.
 , pore sint uestimenta tua candida, et oleum de capite tuo non defis-
 , ciat: quo significatur emundanda nobis opera, et habendam in
 corde charitatem. Morum institutio sumēda nobis ē sacris præci-
 pue litteris, sed nec undequaq; sumi prohibita, adeo nimirum ut
 si quid erudite probeq; dictum in libris etiam Ethnicorū inuenia-
 tur: ad honestatem uitæ nostræ uertere conueniat. Tercium alle-
 gorie ferculum est, quo circa CHRISTVM et ecclesiam quid
 tactum ostenditur. Sic CHRISTVM Ysaacus, CHRISTI
 passionem aries occisus indicat: CHRISTI sapiētiā eminens-
 tia montis quem ascendit, interfectus a Dauide Goliath diabolum a
 CHRISTO superatum. Sic septem mulieres quæ uirum unum Esa. 4.
 apprehēderunt septem dona gratiarum CHRISTI seu septem
 ecclesiæ sacramenta designant: Et isto ferculo pascuntur qui uege-
 tiore sunt ingenio, dum ex una re colligunt alterius intellectum
 ad ædificium ac incrementum christianæ fidei. Quibus quando
 promittitur panis omne in sese delectamentum habens: non mor-
 rantur circa istum materiale panem quo uescimur, sed ad corpus
 domini nostri IESV CHRISTI quo pascuntur cælitus, as-
 cendūt: ex cuius manducatione resurrectio promittitur, uita æter-
 na speratur, ianua regni cælestis aperitur, mēsa refectionis æternæ
 propinatur et preparata sumitur. Nam carnem assumptam Ie-
 sus nobis in edulium proposuit, ut per cibum carnis intremus ad
 gustum diuinitatis. Postremo iam Anagogiæ ferculo nutriuntur
 spirituales

Math. 5.
Apoca. 22.

Vinum.

Cant. 4.

Psal. 41.

Psal. 15.

spirituales homines et perfecti. Anagogia pertinet ad ecclesiam triumphantem, ut ad militantem allegoria. Anagogia ducit ad superna, premium demonstrat in caelo iururum: licet illinc intelligitur Beati mundo corde quoniam uidebunt deum. Beati qui, stolas suas lauant in sanguine agni ut sit illis potestas in ligno uitae, et per portas intrent ciuitatem, hoc est qui cogitationes emendant ut uideant CHRISTVM IESVM in gloria. Est enim Anagogia quedam ascensio siue eleuatio mentis in contemplationem, supernorum. Per hanc itaq; mentis ascensionem quis transcendit ferculum narrationis et historiae, per hanc contemplationem transcendit acumen allegoriae, per hanc transcendit Tropologiae doctrinam: cum istiusmodi cōtemplatio praecipuum sit mentis alimentum. At hijs simul omnibus expletur et ornatur mensa dominice refectionis. Strata uero coornataq; mensa uinum etiam apposuit. Vinum istud dulcedo est sacrae scripturae, dulcedo praefatorum sensuum quae letificat cor hominis, spiritualis et internus est intellectus qui mentem exhilarat. Mel enim et lac sub lingua, eius: Dulcedo haec rapit animam supra seipsam, caelestia pandens, terrenaq; despiciens, haec sic internum appetitum afficit, ut quisquis ex eo uino semel biberit: iterum atq; iterum illudiptum exoptet. Quo plus potatur: eo sititur amplius, de quo propheta fatetur Quemadmodum desyderat ceruus ad fontes aquarum: ita, desyderat anima mea ad te deus. Desyderabilia super aurum et lapidem preciosum eloquia tua, et dulciora super mel et sauum. Quam quidem eloquiorum dei dulcedinem, si quis hic recte studendo sanctaq; et iuste uiuendo nactus erit: perueniet ad caelestem, quae corpus et animam pascet in eternū: quam nobis concedat omnipotens deus qui uiuit in gloria per infinita seculorum secula. AMEN.

DOMINVS dedit

Deo gratia.

IOANNIS LONGLONDI CON-

gio habita coram celeberrimo conuentu

tum archiepiscoporum, cum episc-

coporum, ceteraque multitudi-

nis in occidentalis canobij

sacruario iuxta Lodi-

num. Anno salutis. 1517. die. 17.

Novembris.

V. EXVRGENS DOMINE MISE-

reberis syon, quia tempus miserendi eius, quia

uenit tempus.

PROPHETARVM eximius David (ut e

psalmorum plus uno loco licet excerpte) hunc

humanæ uitæ tractum, hodiernam rerum son-

ditionem, immo periculum reip. christiane et angustiam, grauem

atq; miserabilem calamitatem sacrosanctæ matri ecclesiæ: a filijs

etiam suis quos suo nixu pepererat, quos suo lacte, quos suis mās-

illis nutrierat et ad iustā ac plenā ætatem educarat, multis ante

seculis perspexit inferendam. Perspexit inclitus Esaias qui uice ma-

tris ita cū filijs ingratitudinem expostulat Filios enutriui et exal-

taui: ipsi autem spreuerūt me. Principes, prelatos, magistratus,

omnes omnino christianos, acriter quæla compellat: ut suæ causæ

prospiciant, ut suæ salutis cōsulant, et ab aduersarijs propugnent

Auribus (inquiens) percipe terra: populus meus me non cog-

nouit et me non intellexit. Sunt quibus indolem probam, sunt

quibus præsens ingenium, præclaras animi corporisq; doctes clar-

gitus est dominus: quas ipsi uertunt ad suas ineptias (ne dicam

ad prestigia dæmonis) auertunt a deo. Per quos tale negotium

exhibetur ecclesiæ: ut nisi deus ipse manum auxiliarem apponat,

res tota uacillet ac pessum eat. At longe ante intellexit propheta

(quæ postea litteris expressit Apostolus) uerba dei loquentis

ad omnes christifideles Despondi nos uni uiro. uirginem ca-

Psalm. 136.

Esaias.

Quæris

matris ec-

clesiæ adue-

sus ingra-

tos filios.

Ibidem.

ii. Cor. ii.

H

stam ex-

Ephe. 5.
Eppo.

Cur mag-
nū vocatur
cōiugij vin-
culum.

Gene. ii.

Mat. xix.

Ibidem.

Itam exhibere CHRISTO, Intellexit q̄ CHRISTVS deus,
et homo, uerus ac ppetuus esset sponsus huius uirginis ecclesiae.
Intellexit quod alibi scribit idem Apostolus Sicut ecclesia iube-
ta est CHRISTO, ita mulieres uiris suis: erunt duo in carne,
una Sacramentum hoc magnum est: Ego autem dico in Christo,
et in ecclesia. Sacramentum hoc magnum inquit: intelligens hijs
uerbis, hoc matrimoniale uinculū indissolubile: et ideo magnū.
Magnum p̄sertim ob significationem illius cōiunctionis Chris-
sti et unionis cum ecclesia: q̄ q̄ ex se quoq̄ magnum sit ob perpe-
tuam coniugum cohabitationem et amorem inter sese continuū,
magnum ob foedus solenniter initum, ob datam fidem, datā dex-
teram, datum osculum, datū annulum, neutrum unq̄ alteri defu-
turum: sed utranq̄ fortunam, aduersam cum secunda: utrumq̄
corporis habitum, inuenustū cum uenusto, sanum cum egroto:
utroq̄q̄ mores, immanisuetos cum placidis: aetatem utranq̄, cum
iuuentute senii (usq̄ deq̄ laturos, equanimiter omnia suscepturos.
Tanta necessitudo, tantum amoris uinculum, tātus nodus, tam
fortis, tam solidus coniugū in matrimonio: de quo dictum a do-
mino, repetitum a CHRISTO Propter hoc relinquet homo,
patrem et matrem et adhærebit uxori. De nuptijs diuortio non
soluēdis, id euangelicum intelligit oraculum, non fas esse signifi-
cans ut homo separet quod deus ipse coniūxit: itaq̄ iam non esse
duos sed unam carnem: uel propter sceminā de uiri latere sump-
tam, uel q̄ e duobus una caro fiat in prole, uel quoniam sicut qui
se spiritualiter amant, una dicuntur anima: ita mas et scemina qui-
bus tam necessarium mutui amoris in carne uinculum iniūgitur,
nuncupantur una caro, quod sola mors (alioquin insolubile) sol-
uit. Longe tamen maius est hoc uinculum ecclesiae cum deo, cris-
tianorum cum CHRISTO: cuius hoc uinculū inter matrimo-
nio iunctos sacramentum dumtaxat aut signum est. Sic enim
CHRISTVS adhæret ecclesiae sicut eam nolit in ulla aduersi-
tate, in nullo infortunio, nullis angustiis relinquere: sed ubiq̄ tu-
tam reddere. Huic spōsae, huic fidelū multitudini Christus inquit
Ero uos

• Ero uobiscum usque ad consummationem seculi. Huic fidelissime Math. 28.
 promittit non solum suae praesentiae solatium: sed et alium (inquit)
 • Paracletum mittam uobis qui docebit uos omnia: et manebit uos
 • biscum in eternum: ut quando uolet et ubi uolet quod est adminis-
 strandum administret, quod dandum uberrime tribuat, et quod
 inspirandum inspiret. An non uidetis nunc ut CHRISTO co-
 pulatur ecclesia: quomodo quam tantopere diligit haud unquam ad-
 iutorio destituet: non solam, non derelictam in aduersis, non de-
 solatam esse permittet: Reliquit ipse patrem et matrem ut adhe-
 reret huic uxori suae. An non reliquisse uidetur qui de caelo des-
 cendens quasi patrem deseruit, non tamen deserens: Nonne ma-
 trem dereliquit, qui de Synagoga incredula recessit: An non sacro-
 sanctae cohesit ecclesiae quam tam longe quesiuit: inuentam tanto
 cum honore, tanto nuptiarum apparatu accepit, acceptam coluit,
 seruauit, protexit, multiplici prole secundauit et tam ardentem ad-
 amauit, ut neque supplicio turpissimo crucis ab eius amore potue-
 rit abduci: multo satius esse putans sic mori quam eam perire sineret,
 quam usque ad finem seculorum se non deserturum esse promiserit:
 In una carne duo quoque facti sunt, quando sicut ex Adami costa
 foemina prodijt, ita de latere CHRISTI prodijt ecclesia, san-
 guis nostrae redemptionis et mysterium baptismatis effluxit: quo
 nos etiam christiani CHRISTO copulamur omnes. Prophe-
 ta, propheta Dauid (ut ab exordio diximus) ista perpendens, et
 periculi quod impendit ecclesiae praescius, immo miseriae quam iam
 iam patitur, non extimuit sed ut necessarium sic et opportunum
 esse credidit, ut opem sponsi sponsae deposceret: rite postulatam
 B. saluberrime conferendam non addubitauit, inquit Tu exurgens Psal. 101.
 , domine misereberis Syon, quia tempus miserendi eius, quia uenit Expo.
 , tempus. Te nunc sponsum, te coniugem, te uirum, uirum strenuum
 ac magnanimum ostende: te pugilem inuictum et athletam inditum
 in causa sponsae tuae declara. Sinaliter occidit in ipsa sponsa. Ecce
 rogat quod cupit, quid speret ostendit. Rogat ut in causa sponsae
 suae CHRISTVS manum auxiliatricem interponat: rogat ut
 H. 2. erumnose

Christus ecc-
 lesiae que sibi
 nupte / non
 derelinquet.

Sicut ex ubi
 latere semper
 na sic e latere
 Christi prodit
 ecclesia.

Syon inter-
pretatio.

Psal. 7.

Patentia dei
magna et diu-
turna.

erumnosae multisq; modis afflictæ cōpatiat, ut misceatur consili-
et opis egenti. Sperat ut quantacunq; sit angustia præiens aut im-
minens ipsi Syon, gratioſo eius intuitu, ipsius milericordia singu-
lari mitelcat. Syon interpretatur specula seu speculario: signifi-
cans ecclesiam hic militantem, laboribus et erumnis attritam. Vt
huic in tempore tribulationis et angustia CHR I S T V S suppet-
tias ferat, propheta supplex exorat: ut ubiq; suppetias ferre velit,
(qualiscunq; sit mundanae plebis opinio) te certum esse designat
quando dicit Tu exurgens domine misereberis Syon. Licet uul-
gus ignarum, licet imperita multitudo (ne dicam impia) cōiectet
et opinetur, te status ecclesiae tuae, status istius ecclesiastici, te fidei
catholicae, te rerum tuarū uel negligentem uel oblitum esse: succla-
mans indignissime Deus dereliquit eam, persequimini, compre-
hendite, non est qui eripiat: tu tamen intueris omnia, patiens et
longanimis addis opem et solaris ecclesiam: tu uides ista quæ sūt
cum fauore, cū gratia respicis. At quæ gratia (dices) uel quod-
nam est adiutorium eius qui tantam cladem ecclesiae suae uidet il-
latam, et sustinet? Sustinet crudelem hominum gregem et exerci-
tum immitem, augustissimum atq; sanctissimū mundi templum
manufactum, urbem in orbe præcipuam, immo caput et decus
orbis inuadere, spoliare, diripere, sedem illam sanctam sedem Apo-
stolicam, oratorium sanctorum, fidei propugnaculum et oraculo-
rum adytum (infandum) temerare. Sustinet ecclesiae bona des-
dicata, uenerandas templi reliquias, ueneranda sanctorum mo-
numēta uastare: ut nec sacrosanctam et horrendam illam Eucha-
ristiam sua reuerentia dignati sint indignissimi perditissimiq; ho-
mines. Sustinet ecclesias et ecclesiasticos ac optimos quosq; ui-
ros, nunc hunc, nunc illum afficere tormentis, affligere, perfidissi-
meq; trucidare: incendio, cede, sanguine omnia miscere, omnia
prophanare, omnia sua libidine contundere. Sustinet autem ista
fieri, ut tanto maiorem in fine uictoriam, constantiam alacriorem,
splendidioremq; triumphum in patientibus exhibeat: eoq; meri-
tum amplius, premium excellentius, et coronam magis eximiam
eisdem re-

eisdem reponat : Quo maior tibi quoque deus alme gloria comparatur . Magna profecto gratia, magna: presentaneum est adiutorium dei, qui templum hoc manufactum, ex lignis lapidibus et metallis structum, de quo scribitur apud Ioannem Ascendit Iesus *Ioanis. 7.* in templum et docebat : hoc templum ex ossibus nervis et carne, fabrefactum, de quo CHRISTVS Soluite templum hoc et in *Ioanis. 2.* tribus diebus illud excitabo : uiolari, uexari, frangi permittit, ut templum (de quo scribit Apostolus Templum dei uos estis) pugnet, uincat, et triumphet . Sustinet quod et ab ecclesiae primitiis sustinuit, corpora sanctorum iniustis cruciatibus et tormentis affici: ut animi uictores, ut animi felices regnent in caelis et exultent . Et quo pugna durior, eo uictoria faustior: quo uictoria difficilior, eo corona prestabilior . Nam secundum patientiae magnitudinem erit magnitudo meriti, proque meriti magnitudine, futura est magnitudo coronae et gloriae . Quanto uero maior est constantia uictoris, tanto clarius, honorificentius, et gloriosius es tu domine qui uincenti (quam habet) uirtutem tribuis . Haec magna, haec ingens est dei misericordia, qua fortes facit ad uincendum, et nihilo minore uictores premio donat . Sustinet manufacta templa per orbem aliquando pollui, aliquando dissipari, ut homines probet et patientiam coronet : sustinet ut post probationem illam et uitae correctionem, sui liberationem exorent . Id quod orandi genus, ne utique fallax dei misericordia sequi solet . Pro quorum utroque, tam ut sanctorum fortitudo sibi constet, quam ut ecclesiae restituatur integritas : orat, et orandi nos uiam docet hic propheta Tu exurgens *Expo.* domine misereberis Syon . Tu exurgens ait . Quoniam hostes dei qui pios et fideles semper oppugnant : impie censebant inter se, deum hominum dormitantium, sedentium, aut iacentium existisse similem: cum qui sic dormiunt, qui sic cubant aut sedent, parum apti uideantur aut expediti ad aliquid recte gerendum, ad suos suaque protegendum : sed qui neglectim ac incuriose singula praetercant . Ideo namque dicit exurgens: tanquam diceret, Talem te opere tuo praebes, sic ecclesiam tuam protegas, sic tuearis, ut qui uident quod

Magnitudo uictoris corporis
tamen magnitudo premio.

H. 3. tu facis

S E R M O

tu facis pro eadem: non te dormientem, non tanq̃ negligentem aut sedentem, sed uigilantem, sed promptissimum esse sciant ad terendam opem. Tu exurgens domine misereberis Syon, misereberis C. ecclesie: Quare? Quia tempus miserendi eius. Quare miserendi, tempus? quia uenit tempus. Quale? tempus miserie, tempus calamitatis, luctus, gemitus: tempus persecutionis et afflictionis.

Eccle. 3.

Misericordie
definitio.

Ecclesia misere
re constitatur.

Quoniam cum omnia tempus habeant: ut suū tempus misericordie simul habeat oportet. Et quodnam est tempus misericordie? Tempus certe miserationum et persecutionum, quas praxidiximus. Est enim misericordia dolor ex alicuius miseria susceptus: nec esse, proprie potest, nisi in eos quorum afflictā miseraq̃ conditio est. Vbi langor et egritudo, ibi compassio: ubi calamitas et persecutio, ibi condolendi locus: ubi aduersitas et inopia, ibi pietas, ubi molesta et grauis animi perturbatio, ibi necessaria debet ostendi misericordia. Si sit ergo tempus miserendi ecclesie: patitur nūc ecclesia miseriam, ut cui miserearis. Patitur, patitur: et miserrimam. Patitur ipsa Metropolis, ipsa princeps ecclesia Roma persecutionem patitur a tibi subditis, a tibi sacramento obuinctis, a faccedarijs, a proprijs filijs cum belligerantibus tum impijssime blasphemantibus. Ideo iam tempus est miserescenti eius. Eius. Cuius eius? eius urbis quam Romulus mundo: eius Ecclesie quam Petrus celo fundauit. Eius, quæ caput CHRISTVM, christianos omnes corpus habet. Eius, quæ sedes est Apostolorum, summorum pontificum, et domiciliū sanctissimorum patrum. Eius, quæ natos ire filios, gratiæ restituit: inferno genitos, celo regenerat. Eius, quæ mundo ualedicentes, transuehit ad superos. Hæc ipsa est tua sponsa domine, cui tantam uirtutem indidisti, cui talem potestatem fecisti, singulari sublimitate dotaſti: cuius causa cum maxime te respiciat qui sponsus es, nostra nos interesse putamus, ut tuam assidue clementiam interellemus: neq̃ dubitamus quin interpellatus, ubi tempus erit sponsæ tuæ recordari uelis. Nos itaq̃ te rogamus cum propheta clamitantes Tu exurgens, domine misereberis Syon: quia tempus miserendi eius, quia uenit, tempus

Expo.

, tempus. Quale tempus, aut quo spectat quod iterum ait, quia uenit tempus? Hic tempus, et tempus. Non miseriae solum tempus, non solum miserendi: sed et orandi tempus. Licet ea geminatio posita ut Emphasim faciat intelligi possit: tamen hinc non absurde colligitur orandi quoque (sicuti praeteritur) necessitas. Si quidem cum non oremus in tempore necessitatis: sapissime non facit deus quod alioqui facturus esset. At iugis et opportune praecationis comes indiuidua, misericordia est. Quam in eternum deus salutem ecclesiae suae prouiderit, licet in totum conseruandam, protegendam: licet in totum sublimandam, honorandam et glorificandam esse praedixarit: quis unum et alterum, iam hunc nunc illum qui sunt ecclesiae partes, praedestinavit ad gloriam: tamen intermedio rogatu, uotorum sedulitate, instantia precum et anhelante desiderio, concedit et adimplet. Docet id hic prophetae uersiculus, quem habemus in manibus: docent uersus alij mille, docent prophetae, lex et euangelium: Docent sanctissimi quoque doctores, docet et manifestat illud Gregorij dicentis in dialogis.

, Nimirum constat quod praedestinatio precibus impletur: quando is, in quo deus multiplicare semen Abrahae praedestinauerat, oratione obtinuit ut filios habere potuisset. Non est, non est haec quae nunc agitur persecutionum ecclesiae prima, sed multas inquam, multas identidem ante perpeffa est: quis sit haec omnia una teterrima, saeuissima, sordidissima. Persecuti sunt ecclesiam imperatores, persecuti sunt principes et scelerosi magistratus: de quibus extant tot martyrum erecta trophoea. Magi persecuti sunt, Harioli, Pythonici, Enthei, Mathematici, Sortilegi, qui uanissime se deos, se deo plenos, Apollinis se spiritu repletos, siderum obseruatione, rerum et uerborum maleficijs omnia se scire, omnia se facere posse fingunt: futura praedicendi et incognita cognoscendi, facultatem abiurde sibi tribuunt: a ueritate ad mendacium, a deo uiuo ad idolum, a deo uero ad diabolum, a deo ad mundum, ab ecclesia ad supersticiosam sectam, a uita ad mortem penitus auertunt homines.

D. Persequebantur qui dotatam ecclesiam: sua dote, sua possessione, spoliare

Emphasim.

Grego. in dialo.

Multiplex esse persecutio.

S E R M O

Heronis cru-
delitas.

Domitianus.

spoliare conati sunt. Persecuti sunt et persequi pergunt Iudei, Turchæ, Saraceni, Barbari, Mauri, et infideles omnes: inuidiosissime tamen inuadunt ac persequuntur hæretici et fallaces christiani. Sanguinarios Imperatores agnoscitis infestissimū Neronem, Domitianum improbissimum, Pie impium Traianum, Marcum Antonium, Seuerum, Maximianum, cruentissimum Decium, Valerium Aurelianum, Diocletianum insanissimum, furiosissimum Maxentium, Iulianum apostatam, et alios similis notæ. Quorum primus Nero (uti scribit Eusebius) adeo seuit in christianos, ut promiscue ætatis, cuiuscunque conditionis, et utriusque sexus homines interficiens, illorum cadaueribus plateas ciuitatis impleret. Petrum cruce, Paulum gladio sustulit. Sed huic crudelitati finis suæ uitæ respondit. Mortem ipse sibi consciuit, qui tot christianis et bonis uiris uitam abstulit. Domitianus quæ in multis impius, hoc inprimis notabile fecisse perscribitur. Secutus Herodem qui formidolosus tot infantes iugulauit, ut CHRISTVM una tolleret: omnes Dauidicæ stirpis extingui iussit. Huius alia et aliorum quæ plurima nefanda facinora profari, tam non libet quæ breuitas orationis non patitur. At huic misere tyrannidi semper concors erat finis uitæ miserabilis. Hic ventris profluuium miserrime periit. Cæterorum uitam et acta si recenseas, si mortem animo reuoluas: inuenies magnam et mirabilem dei uindictam, quam talibus omnibus inflixit. Inuasores ecclesiæ, iure, priuilegijs, et pronentibus donate, Constantium Constantini magni filium, Iulianum, Constantium tertium, Leonem tertium cæterosque præsertim uiginti numero, obedientiam ecclesiæ debitam irritare conatos: uoraces ecclesiastici patrimonij raptores, et exterminium eius anhelantes: qua deus ultione percussit, qui Cæsarum gesta perlegere uelit, intelliget. Certe digna percussit: et incassum abire fecit ipsorum machinamenta. Vanis, magicis, maleficis et prohibitis artibus imbutos, iniquissime diuinationibus, incantationibus, geomantia, ychthiomantia, Hydromantia, Chiromantia, Aeromantia, Pyromantia, Necromantia, Cleronomantia, Haruspicijs fastinationibus lignis

bus, ligaturis, sortilegijs, et augurijs operatos, quorū technis, artibus atq; imposturis complures illusi sunt, et a dei cultu ad diabolicum seducti: ueraci potenteq; christianorū operatione subegit et protriuit. Protriuit iam dæmonū euocandorū mille artes, quas satius est ne nominari quidem. Iudei qui (quod CHRISTVS eis exprobrat) prophetas occiderunt: patrum mēsuram impleuerunt, dum CHRISTVM e medio tulerunt. At iidem quod in CHRISTI morte non potuerunt, scilicet ecclesiam subuertere: contenderunt in apostolorum, martyrum, confessorum atq; uirginum fidelissimorū imitatorum CHRISTI persecutionibus adimplere. Verū frustra quoq; cessit pestifer ille conatus, certissima, plaga uenit quam CHRISTVS est interminatus eis Relicta, est eis deserta domus, impleta est imprecatio illa qua clamabant Sanguis eius super nos et super filios nostros: quādo iam ipsi non solum toto terrarū orbe sedibus uagantur incertis, sed et uario tributo subacti seruituteq; pressi degūt, nescio quas præterea daturi poenas. Turchæ, Saraceni, Mauri, cæteriq; infideles nos indefinēter inuadunt, sinibus nostris incubant, bellis urgent: urbes, oppida, regna capiunt et diripiunt, multum est si non sua faciant, li non suæ ditioni cuncta subijciant: quod ualde formidandum est nisi deus manum suam auxiliatricem apponat, et sponsa Christi supplex interueniat. Hierosolimam, immo totā Syriam, Constantinopolim, immo totam Græciam rapuerunt: nuper Rhodum et ferme Hungariam duo fere christianismi præcipua propugnacula suæ ditioni subdidere: nescio quid contra uniuersalem ecclesiam machinati. Non parui ponderis ista sunt. Talium auditu capita leuare cōmonemur, et cauere nobis ab ulteriori flagello, Sed et sæpius aduersum illos dei sensimus adiutorium q̄ ut de christianismi uel ecclesiæ casu dubitemus, utut illi moliētur ut cadat. Postremo surrexerunt nec iamdudum insurgere desinunt latebrosa hæreticorum conuenticula: qui fidem tot annis inualecentem euertere uel immutare proponunt, De quibus spiritus (ut inquit apostolus) manifeste dicit, q̄ In nouissimis diebus hoc est hac ætate nostra quæ

Iudei.
Math. 23.

Math. 23.

Quæritur in
hæretico chris-
tianorū sinis
bus imminet.

1. Cor. 4.

1. Cor. 10.
Expo.

1. Thim.

1. Thim.

Ioānis. 19.

Ecclesia vna
sancta/cathos-
lica/aplica.

Cant. 6.
Expo.
Vna.

stra quæ a CHRISTO durabit in finem (nos enim sumus in
quos fines seculorum deueniunt) discedent quidam a fide, atten-
dentes spiritibus erroris. Discedent a fide CHRISTI, a fide
catholica, a fide cōmuniter christianis approbata, et longinquitate
temporis offirmata. Id quod omnes hæretici faciunt, qui fuerunt
a Simone Mago ad hæreticos nunc uiuentes. Simon Petrus et
sequaces eius, petra seu fundamento quod positum est a Christo
superedificant aurum, argentū, lapides præciosos: Simon Magus
et qui sectantur eum aut illud fundamentū diruunt, aut ligna, ioc-
num, et stipulam superstruunt. Semper attenderunt spiritibus
erroris, sed nunc attendunt maxime, semper doctrinis demonio-
rum, nunc hærent irreuulsi: docentur a diabolo et docent diabo-
lica, auscultant spiritibus erroris, et errores introducunt: semper
habuerunt conscientiam cauteriatam, nunc multorum conscien-
tias inficiunt: semper hypocrysim, sed ea deprehensa punieba-
tur antea, at eheu nunc intellecta defenditur. Ipsi nanq; dia-
bolico spiritu ducti: dictis, factis, scriptis, facta, mores, uitam
christianam obliterant: et errores suos inter simplices et indos-
ctos tanq; lolium in tritico disseminant, uolentes ita dissecare ec-
clesiam mysticum CHRISTI corpus, per tunicam illam in-
consutilem designatum, cui Iudei CHRISTI tortores peper-
cerunt, non ausi discerpere dicentes Non scindamus eam sed sor- E.
tiamur de illa cuius sit. Non est igitur o crudeles hæretici, non est,
ecclesia scindenda. Si de sorte sitis ecclesiæ: una quæ fuit hactenus
esse permittite. At ut uelitis, scindere non potestis. Ab antiqua,
a sua, a uera fidei ratione: ab antiquo statu, nolite deuocare. Quid-
uis autem feceritis: ipsa manebit una, ipsa manebit sancta, catho-
lica, et apostolica. Vnam esse CHRISTVS asserit, unicæ sibi
coniunctam: ubi sub persona dilecti, dilectam salutat ecclesiam in
hunc modum. Pulchra es amica mea, suauis, et electa. Et addit,
Vna est columba mea, perfecta mea. Vna, charitate una et sine,
inseparabilis ac indiuisa. Charitate una, quæ cunctos ad se con-
fugientes ut unice dilectos admittit, nec ullos abijcit: impendio
desyderans

desyderans omnes simul in unā ac eandem fidei, spei, atq; charitatis cōnexionem adduci, in unumq; CHRISTI corpus redigi et in unicū deniq; dei cultum. Vnitas ista ecclesiæ in tribus præcipue consistit; Fide, charitate, et obediētia. Hoc autem illud est uinculum de quo scribitur Funiculus triplex difficile rumpitur, et eodem fideles una uinciuntur. Rupta fide, statim hæresis emergit: Charitate rupta, scisma confurgit: Obedientia rupta, consumacia nascitur: propter quæ sola, censura canonū, procedit excomunicatio. Vnde et tunc una dicitur, q̄ in huiusmodi copulam unitatis ac cultus unitatē tunc plene omnes inducet, quādo quod scribitur impletum fuerit Erit unus pastor et unum ouile. Vnus itaq; CHRISTVS, una ecclesiā, unus uir, una uxor, unus dominus, una familia, una fides, unum baptisma, unus deus. An diuīsus est CHRISTVS: CHRISTVM ipsi diuidunt, per quos factiones et scismata surrepūt in ecclesiā. Neq; mireris ecclesiā unam appellitari, qui tātam membrorū multitudinem intrueris. Nam quemadmodum uides ipsum Solem multos habere radios, in hanc et illam immo cūstas regiones diffusos, tum tamen sit unum luminare, sol unicus: multos et uarios arboris ramos cum sit arbor una, truncus unus, unus stipes: multos riuos, multos fluuios, gurgites multos, ab uno et eodem fonte manātes: in hijs autem omnibus cæterisq; similibus, ipsam originis unitatem ubiq; retineri: sic ecclesiā splendorem suum, radios suos porrigit: sic ecclesiā ramos, sic frondes suos dilatat: sic ecclesiā fluuios suos atq; riuulos per omnem orbem diffundit: Attamen hæc ecclesiā est unum luminare, fons unus, corpus unum, mater una, mater uniuersalis: cuius nos omnes filij sumus. Ad eius ubera lactemus, māmās exugimus, ab illa renascimur, ab illa uitam deriuamus: per illam honeste uiuimus, et in illa uitam bene beateq; transigimus. Hæc illa ipsa sponsa CHRISTI est, una uni dilectissima, neutiq; fornicatrix aut adultera: uerum ipse zelotes hæc solius amānissima, sed hæc incorrupta, casta, pudica et purissima uirgo. Hanc sibi gloriosam, non habētem maculam, aut rugam, aut ali-

Unitas ecclesie in tri-
bus consistit.
Eccle. iii.

Joānis, i.

i. Cor. i.

Santa,

aut ali-

Ephe. 5.

Sancta.

Excomuni-
catus siue
exclusus ab
ecclesia pe-
nit.

aut aliquid huiusmodi sed sanctam et immaculatam, sed erroris et peccati nesciam exhibet. Hanc sic educat, instituit, componit et perficit: ut solum se sponsum, se solum deum ac dominum, unum se caput: suam solius domum, unicum cubiculum suum, unicum suum thorum agnoscat. Hanc ita dilexit, ut seipsum tradens pro ea, et illam sanguine suo mundans lauacro aquae sanctificaret in uerbo uitae. Quo fit, ut sancta quoque uerissime dicatur, immo sanctissima, purissima, mundissima, castissima, suauissima mater, et erga suos adiutrix pietissima. Sed quare sancta tantopere praedicatur? Profecto de se sancta uocatur, quod sit corpus CHRISTI mysticum, quod sit coniunx CHRISTI: Sancta quoniam alios sanctificat et CHRISTI membra constituit, si mansionem sibi fixam deligant apud eam: Sancta uero, quod a deo aeterna praedestinatione scita sit et praedordinata: Sancta, quia sanguine CHRISTI tincta, mundata, repurgata. Nam si (quod in lege frequens erat) hostiae sanguine tinctum proritus est sanctificatum: quo magis ipso purissimo ac innocentissimo CHRISTI sanguine ecclesia quae lauatur, purgatissima sit? Sancta, quoniam a spiritu sancto fundata ac constabilita, ab eodemque spiritu singulis insimul uirtutibus: theologicis, cardineis, ceterisque moralibus insignita ac perornata. Si quae dicuntur addubites: inuisibilem sed efficacissimam sacramentorum operationem animaduerte, quorum suam quodque uirtutem ac aeternam elicit e pretiosissimo sanguine et sacrosancta passione domini nostri IESU CHRISTI. Maxima uis ista sacramentorum est, sola ualens ad salutem, sola delictis humanaque uitae morbis mederi potens: sed potius ecclesia sola conferre, quorum qui pertinet ad eam firmiter adherens, capax est: si excommunicatus aut aliter exclusus ab ea fuerit, a sacramentis simul excluditur ac ipsorum salutari uigore. Qui non pertinet ad hanc ecclesiam: nec ad deum pertinet. Qui hanc non habet ecclesiam matrem: deum nequit patrem habere. Qui sibi commero suo pracludit introitum huius ecclesiae, statim excidens a CHRISTO corruit in laqueum aduersarij, periturus: ut quotquot archa Noe

non conser-

non cōtinuit tempore cataclismi, perierunt. Si tollas soli radium,
 radius obscuratur: si arbori ramum aut palmitem præscindas, a-
 rescit ramus, palmes emarcescit: si fontem riuulo auferas, fluuius
 exsiccatur: et tu diuisus ab ecclesia, rescissus a corpore Christi, lumen
 profuturæ fidei non amittes: tu seclusus aut excōmunicatus a fide-
 liū multitudine, fructum afferes in CHRISTO gratiæ humo-
 rem aut in ipso uitam habebis: Digritus e manu, ramus ab ar-
 bore substractus interit: et tu raptus a brachio CHRISTO nec
 manens in digito seu spiritu dei, uiues: tu siccato fonte gratiæ,
 frui gloria: Quisquis sic alienaris ab ecclesia, non es lucidus sed
 in totum tenebrosus, non fructum feres sed arefces, non uiues sed
 deo morieris et angelis, non nectar aut aquæ fluentis in æternam
 uitam pocula gustabis, non gustabis quæ suauis est dominus, non
 Ambrosiā aut supernæ cenæ fercula lumes, nō frui gaudio: sed
 arefactus in igne dolebis, algebis in aqua niuis: sed et omnes tui
 similes qui non manent in uite marcescent et in ignem mittentur.
 Sola est ecclesia quæ prouehit ad hæc cōmoda, sola ecclesia liberat
 ab incōmodis: liberat omnes quotquot ad eam conuolant et ma-
 nent in ea, uocat amicissime filios ad se suos Venite (inquiens)
 omnes qui concupiscitis me. Venite ad me qui laborantes onerati
 estis, et ego reficiam uos. Quæ tam dulciter ad amplexus suos
 omnes inuitat, merito catholica uel uniuersalis appellatur: quæ
 uniuersalis etiam appellari queat quæ per uniuersum orbem expansa
 dilateretur et pateat, nec ullo loco coarctetur. Catholica quæ de
 omni gente, omni conditione, omni sexu, ac omni ætate collecta
 est: sicut ipsis romanis gratulatus sic affirmat Apostolus Fides
 uestra annuncietur in uniuerso mundo. De qua re pariter ita disse-
 rit Augustinus Catholica nominatur ecclesia non solum a suis
 uerumetiam ab omnibus inimicis, uelint nolint ipsi quoque hære-
 tici et scismatum alumni, quando non cum suis sed cum extraneis
 loquuntur: catholicam, nihil aliud quæ catholicam uocant. Hæc ec-
 clesia catholica per orbem ualde longe lateque diffusa, omnibus era-
 rantibus utitur ad profectus suos, et ad eorundem correctionem

Ioānis. 15.

Eccle. 24.

Math. 11.

Catho.

Roma. 11

Aug. de uer-
ra religione,
cap. 70.

I cum euigis

cum euigilare uoluerint: utitur gentibus ad materiam operationis
 suæ, utitur hæreticis ad probationem doctrinæ suæ, utitur scisma-
 ticis ad documentum stabilitatis suæ, utitur Iudeis ad compara-
 tionem pulchritudinis suæ. Est debitor omnibus, ut ait Apostolus.
 Sic alios inuitat, alios excludit, alios relinquit, alios antecedit, om-
 nibus tamen gratiæ dei participandæ dat potestatem: siue illi ad-
 huc informandi sunt siue reformandi, siue recolligendi siue admi-
 tendi. Carnaliter uiuentes tanq̃ paleas tolerat, quibus in area tru-
 menta tutiora sunt donec talibus tegumentis exuantur: cum pur-
 gentur a palea, tunc gloria frumenti hoc est bonorum hominum
 fulgebit. Fulgebit in immensum gloria C H R I S T I qui est ca-
 put corporis ecclesiæ, et in omnibus ipse primatū tenens. Apo-
 stolica nuncupatur ecclesia. Apostolorum namq̃ gloria fulget et
 martyrum, qui plantauerunt eam in sanguine suo. Quæ qui-
 dem ecclesia preciosissimo C H R I S T I sanguine, apostolorum,
 et martyrum bene plantata: plantata uitæ sanctitate, doctrinæ ue-
 ritate: documentis et miraculis Apostolorum præcipuè firmata,
 merito idcirco uocitat̃ apostolica. Apostolica, quandoquidem in
 apostolorū fide fundata, et ubiq̃ cōspersa. Petrus enim et Paulus
 Romæ, Petrus Ierusalem et Antiochiæ, Paulus Damasci Athe-
 nis et Galatiæ, Matheus in Ethiopia, Thomas in India, Bartho-
 lomeus in altera India, Andreas in Achaia, Ioannes in Asia, uterq̃
 Iacobus in Iudea: ceteriq̃ sic Apostoli iuxta sortem ac electionem
 suam, in alios aliq̃ mundi fines propter huius ecclesiæ ædificatio-
 nem abierunt. Veh ergo uobis hæretici qui talem structuram uul-
 tis euertere, qui C H R I S T O bellum indicitis et Apostolis, qui
 contranitimini C H R I S T I præceptis ac apostolorum. Vnus e-
 uobis execrandus Arrius, lingua facilis et eloquentiæ peritissimus,
 supra modum ecclesiam erroribus afflixit. Negauit ipse unitatem
 essentia diuinæ, filium a patre separans in substantia seu natura:
 minorem patre filium et creaturam affirmans. Manicheus, duo
 principia duasq̃ naturas, alteram bonam et alteram malam intro-
 duxit: carnem C H R I S T I non ueram sed fantasticam affirma-
 uit, pas-

uit, passionem atq; resurrectionem et ab hijs exortū baptismum, indignissime cōtempnit. Pelagius Christi gratiam exinanienti, principium et facultatem bene operandi, penes nos esse uoluit, solam consummationem operis ex deo: recens natos originali peccato noluit intici. Origenes, poenā dæmonum et damnatorum alis quando terminandam asserbat. Iovinianus, equandum uirginitati matrimoniū, Heluidius matrem domini non esse uirginem: ut horum multos alios, et multorū aliorum infinitos errores omittam: ut de Nestorio, Vigilantio, Valentino, Sabellio, Donato, Heraclio, Nouato, VVyclio, Ioanne Husio: ut de septuaginta sectis hæreticorum quas enumerat ysodorus, ut de innumeris dicere supersedeam: qui progressu temporis aduersus ecclesiam insurgentes, a sanctis patribus, immo a spiritu dei depulsi sunt et damnati. Nec huius temporis est aut succincti sermonis euagari, uel sparsim omnia complecti. Sed si colligerentur omnes hæreses, quas congeslerunt errores uniuersi: non laborerent ad hanc quæ nūc orbem inuadit, rem publicam inturbat, et christianismi tranquillitatem opprimit. Neq; est operæ precium iterare laborem ut quis colligat ad incendij pabulum: quas uelut in unam cloacam aut sentinam, unus hæresiarcha coargit ad ecclesiæ periculū. Huius unius opera si uorāda cures incendio, totam lernam hæresium extinxisti: multorum capitum beluam certa uictoria domuisti. Tuam o Luthere Luthere, tuam hæresim intelligo: tuam homo mendacissime, tuam impostor hominum perditissime, tuam minister infidissime deo pariter ac orbi christiano, tuam opinionem mutari fideles omnes percupimus: tuum infidelissimarum opinionum cartaceum fasciculū fasciculo ligneo deleri uolumus et optamus: te poenitentem, te saluum, te ecclesiæ restitutū edomitis opinionibus ardentem expetimus. Nec me calumniandi hinc ansam arripas q̃ te dixerim hæresiarcham, quod nomen alijs ante conuenit: nunc tu sublegis ab omnibus, a cunctis surripis: tu quod omnes male inuentum pessime statuunt, multo peius pro uirili defendis. Tu feces, tu quisquilias et purgamenta cūctorum hære-

Pelagius.

Origenes.

Iovinianus.

Heluidius.

Ysodo.

Lutheri hæresiarcha.

I. 1. titorum

ticorum laboriosissime conquiris: tu fragmina singulorum exactis-
 sime congregas: tu qui hæc facis, tu qui bene sepulta male suscitās
 omnium errata: non eris hæreticorum omnium princeps? Quod
 benefidelibus et christianis omnibus male olet, tordescit, fetet: id
 tu rapis ad ornamentum capitis, ad gustum oris, concupiscentiam
 oculorum, ad uoluptatem animi. Abhominandus es, abhomi-
 nandus hæresiarcha. Tu superas omnes omnium ætatum hære-
 ticos o Luthere, tu catholicam ecclesiam (quantum in te est) co-
 naris euertere, prosternere, pessundare: stabit ipsa tamen inco-
 lumis: ut ut cribratur a diabolo reque diabolico, non deficiet. Non
 deficiet fides eius. Quare tu malignari non desinis, cur palinodi-
 am non canis et stas a partibus ecclesiæ: ut animæ salutem quam
 C H R I S T V S lucrificet non amittas? Non potes, non potes non
 amittere, si quod facis facere pergas, si sacramenta pergas oppugna-
 re, quæ sola deo recõciliant: quæ reconciliatos inire gratiã, et in itam
 conseruare faciunt. Eadem tu negas conferre posse gratiam, negas
 in Baptismo dari eãdem, quod inter sacramenta licet extollas unitatē
 tamen eo denique perducis ut prodesse serme nihil assueres. Tu
 sacrosanctam Eucharistiam nescio quā indignis manibus, sed illoto
 sermone tangis: qui bene confessos, nullius peccati mortalis con-
 scios, præmittentes orationes debitas et apta preparatoria, in-
 digne sumentes reputas: solam fidem habentes, merito censēs
 ad eam admittendos: et requirentes opera bona cum ante fidem
 tum post fidem, ut lupos deuittandos ais. Tu contra fidem et de-
 cretum ecclesiæ, panem cum corpore C H R I S T I remanere dis-
 cis. Ast ecclesia per præscripta certaque sanctæ cõsecrationis uerba,
 panis et uini substantiam in uerum corpus ac sanguinem Christi
 ueraciter cõuersam et transsubstantiatam credens asserit: solis spe-
 ciebus panis atque uini remanentibus, substantia in substantiam
 transeunte. Tu laicos sub utraque specie cõmunicandos clamitas.
 Confirmationem quam nulla C H R I S T I promissione sed ritu
 tantum ac ceremonia fulciri dicitis: nullam ais operari salutem,
 et pro sacramento negas habendam. Pœnitentiam prope facis
 irritam,

Luce. 22.

Quo^o in
 meritis male
 sentiat de sa-
 cramentis.

Baptism^o.

Eucharistia.

Confirmatio.

Pœnitentia.

irritam, qui terciam eius partem satisfactionem auferis: confessio-
 nem et contritionem ita tractas, ut pro nullis fere relinquo: quas
 multo alias q̄ hucusq̄ spectatissimus ecclesie usus obtinuit, extor-
 torques. Contritionem quæ sit per dolorem et compunctionem
 cordis, per discussionem, collectionem et detestationem peccato-
 rum, iuxta prophetæ exemplū qui deo promittit *Recogitabo tibi*
 omnes annos meos in amaritudine animæ mee, garris Hypocri-
 sim esse: neq̄ planctum illum ad lacrimas usq̄ (si fieri possit) ex-
 tēsum quem doctores antiqui prædicant, ullo modo uelle uideris:
 sed et attritio magnopere tibi displicet, quam tamen ecclesia piens-
 simissime cōmendat. Confessionem occultorū e sacris litteris assumi
 uel probari posse negas, publicatorum et notiorum criminum
 confessionem exigis: occultorum cum non reijcias ita pertractas,
 ut tam male facias q̄ si reijceres, cū eam relinquo incertam, nec ad
 eam ullos arctari uelis, nisi quibus libet Tibi tamen placere dicis.
 Et laicis ac mulieribus, potestatem confessionis audiendæ iuxta ac
 presbyteris factam affirmas. Matrimonium sacramentum inli-
 ciatis esse, quod nos fideles ideo a te factum interpretamur, ut fa-
 ciem honesti corruptæ tuæ uoluptati prætexas: dum frater mona-
 cham, uotarius uotariam, clericus deo dicatam, sacerdos uelatam,
 matri uirginum uinctus **CHRISTO** nuptam uirginem, pres-
 byter religiosus religiosam iuuenem accipis in uxorem: aliosq̄ ca-
 stitatis professores ad idem belluinum genus libidinis illectas.
 Illud Adamo, illud Noe dictum eructas *Crescite et multiplicamini*
 ut replentes terram, ut hoc a **CHRISTO** dictum aboleas *Sunt*
 qui se castrant propter regnum dei: Qui potest capere capiat.
 Creauit deus Adamum ad multiplicationem, Noe seruauit ad se-
 minarium terrestrium hominum: sed cum adesset plenitudo tem-
 poris, misit e sinu suo pater filium, e throno suo potentia sapien-
 tiam, ad commonstrandam hominibus genituram ecclitum: et tu
 nuptijs hactenus christianismo inauditis, nuptijs infandis uis ad-
 impleri mundum: ut euacuato cælo deniq̄ repleas infernū, Nam
 uel Hieronimo teste *Nuptia terra replēt: uirginitas paradysum.*
 I. 3. Innocens

Contritio

Esa. 38.

Confessio

Matrimoniu

Uirginitatem
Lutherus opo
pugnat.

Gene. 1.

Math. 19.

Hiero.

Innocens Adamus in paradiso uirgo fuit, in terra post peccatum
 cognouit uxorem: et nocentissimus christianorum hostis Luthе-
 rus, a uoto uirginitatis ad nuptias abiit innocens. Primus Adam
 de terra terrenus mundo genuit, secundus Adam de caelo celestis
 a nuptijs abstinuit et temperare docuit. Dementissimus iste Luthе-
 rus illegittimo iam iam coniugio detentus, quod cum consecra-
 ta consecratus inijt, nihil omnino praetermittit quo stabiliat hanc
 uiam iniquitatis, quam tanto tempore precogitatum profligato
 pudore nunc est ingressus. Et quoniam ecclesia decreuit ut cum
 huic CHRISTI consilio plerique non obediant, castrantes se pro
 pter regnum dei, religiosi saltem cum sacerdotibus audientes sint:
 ipse tam sacerdotium, quam religionem impugnatur. Ordinem sacer-
 dotij negat esse sacramentum, et affirmantes irridet. Omnes ex aequo
 christianos esse sacerdotes affirmat, omnes unam et eandem sacra-
 menta ministrandi potestatem habere, nihil inter prophanos et pha-
 no dicatos interesse: dignitatem sacerdotalem quam Crisostomus
 tot uerbis extollit, tot scripturis solidat et argumentis probat, quam
 Hieronimus, quam uniuersi patres e certissimis scripturis appro-
 bant: unus ille mulierosus eneruare contendit et ad nihil redigere.
 Monasticam, fraternam, castam et uirgineam uitam, acerbissime
 deprauat: tantum ut nuptias male contractas impure defendat.
 Ridet ecclesiam quod unctionem extremam pro sacramento statuerit,
 inimicus eius qui scripturam hanc in se proclamat impletam. Spi-
 ritus domini super me eo quod unxerit me, qui discipulis facultatem,
 tribuit oleo ungendi et sanandi: discipulorum inimicus quorum
 Iacobus admonet Orent presbyteri super infirmum, ungentes eum,
 oleo in nomine domini. An non qui de supremo uiatico, sancta,
 unctione, de reliquis sacramentis tam male sentit: salutari sacra-
 mentorum adiumento (nisi respiciat) carebit in exitu? Sed pro H.
 sacramentis o Luthere Rex noster Henricus octauus, rex fidelissi-
 mus et fidei defensor inuictissimus: splendide, grauiter, et copiose
 satis edisseruit, ut de uetustioribus hic nihil afferam: reliquas om-
 nes assertiones tuas, alias alij tum boni tum docti satis erudite
 discussas

Ordo.

Extrema unctione.

Luce. 4.

Iaco. 5.

Illustrissim⁹
 rex. Luthera
 nam heresim
 copiose et
 pugnauit.

discussas exhibuerunt, quibus tu responsum non is quia responde-
 re non potes. Tu beatissime christipare ceterorumq; diuorū adora-
 tiones, imaginum culturas, ieiuniorum et festiuitatum obserua-
 tiones, precum frequentias, peregrinationes, et (ut in summa dis-
 cam) omnia bona opera suggillas: sola fide contemni gratiam hos-
 minibus, incredulitate sola damnari uolens: opere externo nihil
 fieri, in opere bono iustū peccare. At si hæc uera sint (ut omnino
 ueritati contraria sunt) fornicarius, adulter et incestuosus, fur, la-
 tro et homicida, tyrannus, licitor, symoniacus, usurarius ceteriq;
 facinorosi, bonis et iustis uiris sunt exequandi, et participes erunt
 æternæ gloriæ: si sola fides iustificet, salui fient saluificabuntur et
 daemones qui credunt et contempiscunt: quod est a uero alienissimū.
 Quid credant, et quem credunt deum extimeant: audi loquentes
 eos ad CHRISTVM in euāgelio Quid nobis et tibi IESV? Mar. 1.
 Nos scimus quia tu es filius dei. Vides ut ipsi credunt Christum,
 confitentur et ipsum dei filium, ut uenerabundi timent: nunquid
 talem fidem habentes erunt salui? Non erunt. Sed quare non
 erunt? Quia si charitatem non habeam, cetera cuncta bona pos-
 sidens: nihil sum. Charitas non agit perperam, sed bene agit. 1. Cor. 13.
 Operibus ergo bonis opus est ut proba spectataq; fides euadat,
 ut ex informi formata fiat. Sic tu Luthere iam inuertis omnia, cō-
 fundis omnia: pro charitate neglectum rerū omnium, pro mundi-
 tiæ turpitudinem, pro cælibatu pro castimonia muliebre consor-
 tium, pro obedientia contemptum et seditionem, pro christiana
 uita laxam et effrenem filiorum Belial inducens. Sic tu contem-
 nis ecclesiam, contemnis eius auctoritatem, honorem eucharistia
 et omne sacrificium sacerdotum, uota, religionem, uirginitatem,
 castitatem. Tu sacrosancta sacramenta uilipendis, e quibus omne
 remediū et iuuamen atrahimus aduersus omnes animæ morbos.
 Tu uis omnia fieri cōmunia, tu uis soluiagum esse genus huma-
 num quale fuit ab initio: sine principe, sine rectore, sine ordine,
 sine correctione, sine castigatione, sine imperio, sine iusticia, sine
 lege, sine regula, sine uirtute, sine gratia. Tu uis regimina et cas-
 tigatoria

Luther? omne
 ne opus boni
 condemnas.

Lutherus oia
 bona inuertit
 et omnem oia
 dinem.

fligatoria queq; documenta euanesce. Vnde tu in causa fuisti ut
 pluraq; templa dei, pluraq; monasteria splendissima iam diruta
 sint, depoliata, prophanata et direpta: non attendens quod scrip-
 tum est Veh homini illi per quem scandalum uenit, non animad-
 uertens illud Apostoli non solum qui talia faciunt sed qui etiam,
 consentiunt facientibus, digni sunt morte. Si qui consentit ita puni-
 niendus sit: ergo tu qui es ipsa origo totaq; causa, quam poenam
 dabis? Bonum autem esset tibi si natus non fuisses. Multo qui-
 dem melius esset tibi non esse simpliciter q̄ esse sic obnoxium dam-
 nationi, nisi forte uelis in hac re Philosopho coherere, qui præterit
 quaecumq; esse non esse: licet eius sententias toties alioqui repele-
 las a sacris litteris. Nescio, nescio quam libertatem spiritus effin-
 gis hijs, quos diabolicis laqueis innectis. Tu libertatem omnem
 immo libertatem carnalem, C H R I S T I libertatem et spiritus
 ebuccinas: ut populus exlex esse reincipiat. Belluinam certe uiuenti-
 di rationem, belluinam libertatem tribuis, ut nihil libeat quin idem
 liceat: ut licentiam quamlibet adeptus quisq;, quo uelit et ut patet.
 Tu es o Luthere inimicus ille homo de quo testatur quoq; Chris-
 stus in parabola satoris idonei. Seminato bono semini, ueniens
 inimicus homo superseminauit zizania in medio tritici. Bonum
 semen est uerbum dei quod C H R I S T V S cum apostolis et
 doctoribus electis seuit in cordibus hominum: et tu Luthere cum
 tuo collegio superueniens, et adulterina semina proiciens idem ex-
 tirpare niteris. Sed tempore messis ueniēt serui messores, angeli
 dei, qui zizania colligent et alligabunt in fasciculos ut comburant
 triticum uero in horreum domini adducent. Te Luthere tuamq;
 doctrinam corruptiuo lolio simillimam, si non incendio iustissima
 patrum sententia compresserit: certe flāma durior expectat. O Lus-
 there perditissime quid de te dicam aut opinabor aliud, q̄ quod per
 Ezechielem dominus ait: qui multos ante, multos annos, tuos in
 spiritu uidit errores. Veh, ueh tibi. Edificasti tibi lupanar et fec-
 cisti tibi prostibulum in cunctis plateis ad omne caput uiae, edifi-
 casti signū prostitutionis tuæ, et abominabilem fecisti decorē
 tuum.

Lutherus 316
 samic sopers
 seminatos.

Math. 13.

Ezech. 16.

tuum. Ecce nudabo ignominiam tuam, et uidebunt omnes om-
nem turpitudinem tuam, et iudicabo te iudicijs adulterarum et
fundentium sanguinem, et dabo te in sanguinem furoris et zeli, et
dabo te in manus inimicorum tuorum, et destruēt lupanar tuum,
et demolientur prostibulum tuum, et denudabunt te uestimentis
tuis, et auferent uasa decoris tui, et derelinquent te nudum ple-
numque ignominia, et lapidabunt te et trucidabunt te gladijs suis.

Vides hic o Luthere iudicium tuum, uides impendentem dei uin-
dictam, tuis peccatis omnino debitam. Hanc tuam hæreticam,
hanc tuā scismaticam et exicalem uitam præuidit Apostolus Pau-
lus, de qua sic Timotheum admonuit In nouissimis diebus instat

2. Timo. 3.

Luthero hic
sua colubus
delinquitur.Ergo scip-
sum.Hæ-
Cupidus.

Elatus.

imperiolo

I. bunt tempora periculosa, erunt homines amantes seipsos: cupidi,
elati, superbi, blasphemæ, ingrati, scelesti, sine pace, non obedi-
tes, criminatores, incontinentes, uoluptatum amatores magis quàm
dei, habentes speciem pietatis uirtutem eius abnegantes. Nouis-
simos dies appellat hæc nostra tempora, sicuti prius ostendimus.
Experimur hæc tempora plena periculis, miserabilibus onusta fla-
gitijs. Quæ tamen proprietates ut in ipso primum Luthero pa-
teant, introspecto: cuius exemplar sibi proposuisse reor Aposto-
lum, quando hunc pestilentem ecclesiam depinxit aduersariū. Sui
quàm æquū postulat amantior est, erga seipsum cæco rapitur amore, qui
lippos in suis peccatis, in alienis aquilinos habet oculos: qui cor-
pus pascit ad uictimam non dei sed diaboli, qui carnem impinguat
animam spiritali macie corrumpit, nullum in amore suo tenorem
obseruat Stultus et improbus est amor eius dignusque notari.
Cupidus et ambiciosus est, querens sua non quæ IESV Christi,
gloriam querens ab hominibus, gloriam quæ a solo deo est non
curans: contionibus, litteris, uoluminibus, ad famam et auram
popularem dumtaxat aspirans. Sinaliter an tot hæreses per orbem
disseminaret, tot scismata commoueret in ecclesiam, ut hoc nefan-
dum Lutheri nomen euulgaret? Quis elatum esse dubitabit, qui
tot tumidissimi pectoris argumeta uidet? quis superbum esse non
dicet si famosa si pessima religiosuli homuncionis opera, si libros

Blasphem.

Sapient. 1.

Ingratus.

Sapient. 1.

Roma. 12.

2. Cor. 5.

imperioso tonatu, minis, maledictis, probris et blasphemijs plenissimos, acri iudicio perpendat: Blasphemus est qui cum multa christianæ fidei dissona, diuorum sanctitati repugnata deoq; contraria, gloriolæ uirgini sanctisq; omnibus temere pronunciet: sancti spiritus inhabitationem sibi præsumit. At si quem habeat, non sanctum sed malignum spiritum imbibit: cuius ductu tot abturdæ, tot abhominabilia non sane mentis simulacra producit. Spiritus autem sanctus fugit fictum, et aufert se a cogitationibus quæ sunt sine intellectu. Ingratū esse uides deo, cuius amplissima dona, preciosissima charismata, tam male cōsumnit: fingens se in caula dei facere, quod est a deo remotissimum: Ingratum pijs monitoribus, quorum exhortatoria scripta iustaq; consilia, tam mordaciter corrodit: ut pro ueraci monitu cauillationem, pro gratijs iniurias, pro modestis uerbis inuictia, pro suauiloquijs aperta conuicia, pro consilio derisum et cōtempnum, pro amore refrenat inuidiam. Conantur optimi, conantur doctissimi uiri, conantur fidelissimi principes ouem perditam ad ouile reuocare: sed interlix aurem auertit a bene consulentibus, beneq; consulta partim castis, uirulentis, scandalosis sermonibus et inconcinuis excipit, in perpetuum sui obprobrium, suggillationem, ac condemnationem. An qui Regum etiam christianissimis et modestissimis scriptis, impudentissima, odiosissima, uirosissima conuicia regerit: humilissimi pectoris incolam habitatem in se spiritum sanctum habebit? Non habitare posse docet illa præclarissima sententia In malos, iam animam non introibit sapientia, nec habitabit in corpore subdito peccatis. Quotquot habitatem in se spiritum habebant, conuiciabatur minime, non immodestis, n cōuiciosis aut odiosis uerbis usi sunt: sed conciones, sed libros, sed adhortatorias epistolas, et quemuis sermonem hijs ferme modis oceptabāt, Obsecramus: oramus: exhortamur uos in CHRISTO IESU: In uisceribus uel in in nomine Iesu CHRISTI. Sic Paulus assolet Obsecro uos (inquiēs) fratres per misericordiam dei ut exhibeatis corpora, uestra hostiam sanctam. Obsecro per nomen domini nostri Iesu Christi:

, CHRISTI: obsecramus pro CHRISTO reconciliamini deo, 2. Cor. 5.
 , Obsecro uos ego uinctus in domino ut digne ambuletis Roga, Ephe. 4.
 , mus uos et obsecramus in domino IESV, ut quemadmodum 1. Thess. 4.
 , accepistis a nobis quomodo oporteat ambulare sic et ambuletis.
 , Nos (inquit Paulus) maledicimur et benedicimus, persecutionem 1. Cor. 4.
 , patimur et sustinemus, blasphemamur et obsecramus. Sic quoq; 2. Timo. 4.
 , Timotheum ut faciat admonet, Argue, obsecra, increpa in omni
 , patientia et doctrina. Sic Ioannes uilios, filiolos, et charissimos in
 , CHRISTO fratres: sic ceteri tibi dilectissimos appellat: et hac
 , lenitate sermonis, hac suauiloquentia mundum ad se traxere se-
 , quacem, duramq; et saxeam alioquin emolliuerunt hominum pectora. Hec
 , mitis hec placida morum cōpositio, presertim sancti spiritus et inha-
 , bitatione arguit: non ostentatio, non superba reprehensio, non ma-
 , ligna detractio, non uirulenta cōuitatio. Super quem etenim (dis- E sa. 66.
 , cit dñs) requiescet spiritus meus nisi super humilem, quietum et tre-
 , mentem sermones meos? Scelestus est, iniquus, inobediens: supe- Scelestus? An-
 , rioribus inobediens, immo toti cōtradicens ecclesiæ: peccatis abús- quos inobedi-
 , dans, miserrime uiuens, liuore, indignatione, malitia plenus: et diens.
 , sine pace uiuit, cuius animus neq; quiescere potest tantis uitijis in- Sine pace.
 , sectus, neq; sinit homines cum hominibus cōuenire, quos ad tam
 , multiplices discordias, homicidia, atq; bella trahit. Quot Regio-
 , nes, quot prouincias, urbes, oppida, uillas, domos litigijs inex-
 , plicabilibus implicuit? Quot Monasteria, templa, sacra cum pro-
 , phanis, ut prostrata iaceant effecit? Criminator est, qui mala quæ Criminator.
 , non sunt, mala esse fingit, quæ bona, pro non bonis habet: et in
 , hijs quæ fiunt ab alijs nemo censorum oculatior, in suis hypseæ ca-
 , cior. Voluptatum amator, pecuniarum ac inexpletæ libidinis, luxuriarumq; Voluptatum
 , detestandarum. Num arbitraberis incontinentem et uoluptatum ama- amator.
 , torem esse, cui deserta religione uotoq; dissoluto nuplit monachas
 , qui tot simul alios ad consimilem impietatem pellexit? qui tot sce-
 , leribus et impietarum generibus ex omni parte scatur, nouam et in-
 , auditam pietatis formulam affingit, et abnegata plene uirtute, cul-
 , mina uirtutum inesse sibi simulat? Si quid sancti, si quid boni, uel
 , quid hos

S E R M O

quid honesti uitæ eius inesset : causa foret qua iure moueantur homines ad fauendum homini, fauendū eius operibus. At ego nunquā, et quis oro fidem uerbis habebit eius aut scriptis, quem tam uiciose, tam carnaliter et ignominiose, uitam acritate cernit? Repagula religionis diffringit, uoti solennitatem contemnit, castitatem prouertit, illegittimam ducit uxorem, pro nuptia rapit ad se monialiter multa, multa alia detestatu non relatu digna facit, et interim ego pia credam eius esse uolumina? Christus ait. Opera quæ ego iacio, testimonium perhibēt de me: et tua de te Luthere testimonium non, perhibebunt opera? Perhibent plane testimonium, quod non sis bene christianus, non religiosus, non humilis aut pauper spiritu, non castus, non obediēs, non ecclesiæ, non dei filius. Non patrem habes omnipotentem deum: sed ex patre diabolo es, et dei derisus patris tui uis facere. Ille homicida erat ab initio: per te strages abhominanda rerudescit. Ille non stetit in ueritate: in te nulla ueritas. Ille loquitur mendacium ex proprijs: tu mendaciū ab eo colligis quo mundum indignissime tallis, quo genus hominum excas, et teipsum perdis. Ille pater mendacij, te filium habet mendacissimum. Qualis qualis erit ille Antichristus de quo tam multa scribuntur et dicuntur: tu in multis illum equiperas, tu qui multos bene christianos Antichristos appellas: an non ipse es Antichristus. Tu unus es Antichristorum quos multos fore Ioannes in sua epistola affirmat. Nam te rescindis a CHRISTO, rescindis ab ecclesia quorum decretis obuias et uirtuti resistis, tanquam Christo bellum indicturus. Te rescindis ab ecclesia tam quæ triumphat in celo, quam quæ militat in terris. Te rescindis a cōmunionē christi fidelium, a corpore CHRISTI mystico, tunicam illam (de qua præfati sumus) inconsutilem, ecclesiæ præsentis significatiuam diuidere uolens, teipsum ab ea diuidis: et membri instar habes quod excisum a corpore tabescit ac corrumpitur, instar ligni quod arefactum, putridum et cariosum inutile sit ad nihil ualens ultra nisi ut cōculcetur ab hominibus et in ignem mittatur. Sed hic hæresum omnium nequā Lutherane dispiciamus et cōsideremus originem.

An non

Ioānis. 5.

Opera Lutheri de Lutheri testimonium non perhibet.

Ioānis. 8.

1. Ioānis. 2.

An non ortū habent ex malo scripturarū intellectu? Eam causam
 , docet Augustinus inquires Hæretici non ob aliud sūt hæretici, nisi
 , q̄ scripturas aut male intelligūt, aut oīno non intelligūt. Si non in-
 , telligāt non errare non possunt. Sin male intelligāt, aberrēt etiam a
 uero est necesse, et errores solos, ac sensus sui tignenta prodant: in
 , quos dici potest quod ait Christus Erratis nescientes scripturas
 , neq̄ uirtutem dei. Vt qui non intelligant, tacit incitia litterarum:
 ut male intelligāt, tacit solarum litterarum præsumptuosa noticia.
 Nam hæc tacit ut litteratores litterarij ue tyrones, litteram extor-
 queant, litteram plectant, lanient, distrahant, et ex sentētia inueni-
 tant. Facit ut grammaticaster quispiam aut puer elementarius,
 grandeuo se theologo, parū pudenter opponat. Necessaria certe
 Grammatica est, cui tanq̄ fundamento Theologiam cum cæteris
 disciplinis superponas. Verum si solius grāmaticæ uiribus, si solis
 uocibus innitare, sensum e scriptura litteralem, carnalem dumtaxat
 intellectum elicies: tota errans uia. Quærendus est sensus sancti
 spiritus, solius sacrarū litterarū authoris. Hic humilem animum
 illuminat, hic ueritatem studioso suggerit: nec humili dormitanti
 lumen obtrudit, neq̄ studio superbu ad archana ueritatis adhibe-
 rit. Humilis est qui nihil subijpi sumit, humilis est qui omnia sua
 seq̄ totum deo cōmittit: studiosus, qui paternis et auitis uestigijs
 inuolans, methodicas disciplinas præmittit, ut sic abdita Theolo-
 giæ recta subintret. Per grāmaticam, quæ loqui docet, scribere et
 interpretari: per rhetoricam, quæ docet apte, distincte, et ornate
 hæc tacere: per logicam, quæ disserendi uim aperit: per philoso-
 phiam cum physicam tum moralem (interiectis etiam si uacet ad
 decorum et oportunitatem reliquis mathæibus) ueniendum pos-
 tremo est ad piā methaphysicam seu theologiam. Nec est uni
 grāmatice fidendum, nam si sola grammatica sufficeret ad intellis-
 gendas scripturas: esset grāmatice peritus, factus illico consumma-
 tus theologus et oīm disciplinarū expertissimus quæ latina lingua
 tradatur: quod omnino falsū ac delirū est. Nec est opinandum si
 cuiusuis linguae uoces imbibitis: illico te disciplinas intellecturum

Augustino
 supgen ad
 litterā li.
 7. ca. 8.

Math. 22
 Quid sermo
 duo in effi-
 phis capite
 scindit.

Quos spiritus
 sufficit ad
 minor.

am. 8. 12

quæ scribuntur ea lingua. An uis affirmare gallicæ linguæ gnaros, ideo leges huius regni intelligere, quod ipse gallica lingua scribantur? Nequaquam. Quod enim non magis inconuenit aut improbabile est, quam ut sciētias quæ latino, græco, uel hæbraico sermone promuntur: propterea quis intelligat, quod hæbraicæ, græcæ uel latinæ linguæ sit non imperitus. Habet enim suos quæque disciplina terminos, et habet supra terminos peculiare quid in ipsis rebus quæ percipi possunt a muto, uel infantissimo: ab eloquente nesciri. Qui sit aliter ut Geometram, Arythmeticum aut Astrologum insignem esse uideas, et tamen barbarum aut minime sacundum? Sic theologum egregium, et Cyclopediam quidem omnique disciplina absolutum plerumque deprehendas loquelæ politioris ignarum: et elegantiæ uenustioris sermone imple-descentem, theologiæ tamen nesciū. Nihil credibilius est quam ut ea uia perueniri uelit spiritus sanctus auctor sacramentum litterarum ad intellectum earum, quæ trita est antiquis et sanctissimis doctoribus, quos familiares spiritui sancto fuisse comperimus ex illorum uita: quam quos lux hodierna uidet. Illis disciplinæ praeuiae simul uia praestruerunt ad theologiam, non grammatica uel rhetorice sola. Ibi discimus res uocibus esse signatas, nec esse signa: sed hoc singulare theologia possidet, ut res rebus apte signentur. Vbi si grammaticus ad solas uocum significationes expendat omnia: toto caelo aberrabit. Sic iudei decepti sunt in eo, quod Christus agebat ad illos. Nisi manducatis, ueritis carnem filij hominis et biberitis eius sanguinem: non habebitis uitam in uobis. Caro mea uere est cibus et sanguis meus uere est potus: et qui manducat meam carnem et bibit meum sanguinem, in me manet et ego in illo. Litigabant itaque iudei dicentes. Quomodo potest hic dare nobis carnem suam ad manducandum? Existimabant enim ipsum suæ carnis portuiculas impartiturum eis: non intelligentes sacramentum quo corpus CHRISTI conficitur, quo pascit animam. Multi quoque ex discipulis id audientes, simili sum errore et scandalo laesi, murmurantes in hunc modum. Durus est hic sermo, et quis potest eum audire? Sciens autem Iesus quid discipulos offenderet: eos erudit et per eos ceteros omnes quoniam modo

scripturæ

Sunt qui
in se discipuli
ne permittunt.

Grammaticalis
sensus multos
fallit.

Ioannis. 6.

Ibidem.

, scripturæ sunt suis locis accipiendæ Spiritus (inquies) est qui uiuifi- Ibidem.
 , cat, caro non pdest quicq; et uerba quæ ego locutus sum uobis sps Expo.
 , ritus et uita sunt. Hæc hominū massa corporea sine spiritu et aia
 , quid est nisi mortis imago? Non uiuit, non mouet, nihil sentit.
 , Aia sentiendi uim tribuit et intelligēdi: tribuit uisum oculo, auri-
 , bus auditū, palato gustū, naribus odoratum, toti corpori tactū,
 , suam cuiq; parti uitam et sentiēdi formam: quæ tota in toto et tota Phis.
 , in unaquaq; parte uersatur. Parem in corpore scripturæ uitā mihi
 , consydera, quam dei spiritus informat atq; uiuificat. Hic spiritus
 , suum, hoc est uitalem et spiritualem sensum in scriptura relinquit:
 , sine quo scriptura torpet, sine quo mortua iacet. Tolle uitam
 , corpori, et corpus immotum ac iners efficitur: scripturæ tollas in-
 , ternum ac spiritualem sensum, et scriptura mortua fit ac inutilis.
 , Caro non prodest quicq;, Carnalis seu litteralis sensus non prodest
 , quicq; Non prodest neq; lectori, nec audituro. Nam uerba quæ
 , ego loquor (CHRISTVS ait) spiritus et uita sunt. Sunt spiri-
 , ritualia, spiritualem sensum et intellectum habent. Semper ex se
 , spiritus et uita sunt, Tibi quoq; si spiritualiter accipias, spiritus et
 , uita sunt. Sin carnaliter et tantū litteraliter intelligas, si captui tuo
 , dūtaxat litteris iniuriato pertinaciter inhæreas: tibi spiritus et uita
 , non sunt. Grāmata tua spiritualem tibi sensum suppeditare non
 , possūt, sed spiritus tactus quibus uult ipse se reuelat: uel per eos do-
 , ctiores quibus se prius infudit, rursus alijs illabitur. Citra spiritus
 , opem si labores: uanus abibis, nec e scriptura dei uolūtatem ex-
 , cerpes. Sicut enim Nemo scit quæ sunt hominis nisi spiritus hois 1. Cor. 2.
 , qui in ipso est: ita quæ sunt dei nemo cognouit nisi spiritus dei, et Math. 11.
 , cui pater aut filius per spiritum uoluerit reuelare. Quare Christus
 , recessurus a discipulis ait. Expedit uobis ut ego uadam, quia nisi Ioānis. 16.
 , ego abiero paraclætus non ueniet ad uos: si uero abiero, mittā eum
 , uobis. Et quid faciet cum uenerit? Certe ipse cum uenerit docebit Ioānis. 14.
 , uos oia, et suggeret uobis omnia quecūq; dixero uobis. Docebit Expo.
 , iustos homines, pios ac humiles: et perducet eos in uerū atq;
 , spiritualem sensū, in quo uita scripturæ cōsistit. Et quam Christus
 , carnem,

2. Cor. 3. carnem, Paulus litteram appellat: ubi sic scribit Deus idoneos,
 nos fecit ministros noui testamenti, non littera sed spiritu: Littera,
 enim occidit spiritus autem uiuificat. Manifestatio ueteris legis,
 litteris occultata fuit: administratio uero nouæ, fit manifesta spiritu.
 Hic spiritus dat uitam lectioni, et aufert uelamen quod positum
 erat super faciem Moïsis: aufert uelamen a cordibus fidelium, quod
 positum est super corda iudeorum. Iam prodi tu nuda litterator,
 et dic an litterulæ tuæ tibi sufficiant ad scripturas intelligendas: dic
 an solæ litteræ sensum huius sententiæ tibi suggererent. Si elunierit inimicus
 tuus ciba illum: si sitierit porum da illi, hoc enim faciens car-
 bones ignis cogeret super caput eius. Quilibet grammaticus struere
 scit et ordinare sententiā istam: at plerique non intelligunt nec in-
 terpretari ualent. Scis tu quid significet hæc uerba, carbores ignis
 in caput cogeret: sed quid sibi uelint, ignoras. Dic quomodo Chris-
 sto quadrent quæ de CHRISTO dicuntur, si sola dictionū signi-
 ficata respicias. Ego sum panis uiuus, Ego sum uermis et non ho-
 mo, Ego sum hostiū, Ego sum uitis uera, pater meus agricola est:
 dic quomodo cōueniant quæ CHRISTVS attribuit apostolis
 Vos palmities estis. Vos estis sal terre, lux mundi. Dic an uirtus,
 uocum hæc enucleet. Zelus domus tuæ comedit me, Comederunt,
 Iacob et locum eius desolauerunt, Cælum mihi sedes est terra lea-
 bellum pedum meorum, et id genus innumera. Prohdolor, qui
 fit ut cum tanta sit scripturæ difficultas: eam tamen ut facillimam,
 ut cōmunem litterarum uulgus attingat, et illotis fere manibus ex
 uoto tractet? Quibus quadrat quod Hieronymus habet in epis-
 tola ad Paulinum, Quod medicorum est promittunt medici, tra-
 ctant fabrilia fabri. Sola scripturarum ars est quam sibi passim,
 omnes uendicant, cum doctis indocti: hanc garrula anus, hanc
 puer inexpertus, hanc temerarius iuuenis, hanc delirus senex,
 hanc sophista uerbosus, hanc uniuersi præsumunt, lacerant, do-
 cent antequam discant, quadam facilitate uerborum et audacia dis-
 serunt alijs, quod ipsi non intelligunt. Sunt qui cum ad scripturas,
 sanctas post seculares litteras uenerint, et sermone cōposito aures,
 populū mul-

Ioānis. 6.

Psal. 21.

Ioānis. 10.

Ioānis. 15.

Math. 5.

Psal. 68.

Psal. 78.

Esa. 66.

Hieronymus
ad paulinum
presbyterum.

populi mulserint: quicquid dixerint hoc legem dei putant, nec
 (prohpudor) scire dignatur sanctorum sententias et patrum interpre-
 tationes: sed ad sensum suum incogrua aptant testimonia, et ad uo-
 luntatem suam sacram scripturam trahunt repugnātem: quasi grana
 de sit et non uiciosissimum dicēdi genus ita Christi, prophetarum,
 et apostolorum deprauare sententias, et docere quod ignorant, nec
 hoc quidē scire & nesciant. Prohnefas, qualiter audebis indocte
 retrulas et protūdas scripturæ quæstiones, atq; locos a paucis ex-
 cussos, ore rotūdo, linguaq; uolubili in mediam asferre disputatio-
 nem: ad quos inbecillior intellectus tuus nequit aspirare? Qualis
 ter audebis pollutis et illotis manibus, res tam mundas et tam sa-
 cras attingere? Qualiter audebis inscius cum docto, inexpertus
 cum experto litem inferre? Non reuereberis ad errores tuos tor-
 quere et trahere scripturas inuitas? Doctissimi sane sanctissimiq;
 uiri, qui totos annos in sacris studiis bene collocarunt, ad huiusmo-
 di colloquia se nunq; ingerunt: sed ab eisdem subterfugunt: nec
 inuitantur ad interloquendum, tractandum, aut disputandum de
 sacris utcūq; litteris, nisi præmissa protestationis humillime reue-
 rentia, se summittentes in oibus ecclesiasticæ decisionis, doctiorumq;
 iudicio: et tu penitus indoctus, aut minute uel improbe sciens,
 tanq; cathedram in scripturis tractandis occupabis, ut impudentis-
 simus cauillator in rebus ignotis eris? Hei misero. Quomodo non
 formidas scripturas ita pollueri quæ tam preciosæ sūt, immo pre-
 ciosiores lapillis omnibus? Non decet, non decet cerdonē, ruderis
 aut luti plāsten, aurificem suam docere artem, imaginem cōflare,
 deaurare, poculū formare: et addecebit ineruditū, materno tantum
 (quod aiunt) ingenio fretū, aut pubescētem grāmatices tyrūculum
 edocere consummatum theologū sacre scripturæ rationem? A scrip-
 turarum mysterijs procul, procul esto prophane: Caueto tu secu-
 laris homo, nec sis audaculus, non locuteleius, aut furilis in rebus
 minus intellectis: caueto ut istā gemā attingas, ut hoc singulare
 decus attrahes. Nolito plus sapere q̄ oportet sapere, sed lapere
 uelis ad sobrietatem. Tu quoq; sacerdos et clerice Noli sanctum

Indoctorum
 uocis aude
 clare.

Roma. 12.

Math. 7.

K. 3. dare canis

S E R M O

Si mones
dubia statim
eandem circu-
mas.

Que sunt ob-
seruanda pie-
dicatori et q
auditorio.

Roma. 10.

Aditendi qui
predicabunt.

dare canibus, neq; mittas margaritas ante porcos, ne cōculcent eas,
pedibus suis. Caue ut scripturarū adyta, ut abdita scripturarum,
et archana loca coram inerudita plebe patefacias: nisi uel loquēdo
manifestes, uel manifestis expolitionibus adaperias quod obscure
loqueris. Et si quid dicas, aperte dicito. prudenter ac solide: ne si
quid negligenter, improuide, uel minus ueraciter in sermone pro-
feras: auditorem offēdas et deteriorem docēdo facias. Sint uerba
uera, sint mitia, suauia, neq; paucitate friuola, neq; numero redun-
dantia: sed ad rerū, ad temporis et personæ cōditiones accōmoda.
Sumito materiam quæ conueniat auditorio, sic interpretator ut
quotquot assunt ad studiū pietatis inflāmentur. Vos autem oēs
qui nūc adestis christiani, nominis uestri rationē implete. Chris-
tus qui nomen indidit, flāmam audiendi uerbi sui pectoribus ue-
stris ingeneret. Vigiles et prompti sitis ad audiendum graues et
grandeuos homines, litteris et uirtute spectatos. Vosq; Iuniores,
qui procul tantū salutastis, archanas litteras: diutius uolo studijs
incumbatis q̄ prædicandi prouinciam obeatis: neq; tum quidem
nisi autoritate firmati fueritis, Tūc autem uos reuerenter ad fun-
ctionem officij cōferatis. Sed obijciēt isti phibētibus. Seminādum M.
uerbū dei, seminanda fides est. Quomodo credent nisi audiāt? et
quomodo audient sine prædicāte? Seminanda quidem, sed non a
quolibet. Quibus ergo datur, et quibus abnegat prædicādi facul-
tas? Docet id Aplūs dicens Quomodo prædicabūt nisi mittātur?
Spiritus dei mittit, sed per eccliam: nisi singulari quodam argumē-
to demonstrat immediate missum a se. Multi tamen hodie (proh-
nefas) ad prædicādum se precipitāt citra quāuis auctoritatem: cō-
tra tam diuinū hōnorem q̄ ecclīæ præceptum. Quocirca sacerdos
fidelis et prudens serue Iesu Christi, tuos intra limites te cōtinetor:
primum sacerdotij decus moribus et doctrina seruato, mox alios
informandi potestatem meritis impetrans, nōnihil in ecclesiastica
disciplina populo dei proderis. Sin licētiosus in medium prorump-
pens tui cerebri sceturas exhibeas, et propria producas inuēta: sola
scandala paries auditoribus, et qui peccandi das occasionem, reus
damni tes

, dampni teneberis, iuxta quod scribitur. Si quis aperuerit cisternam
 , et foderit et non operuerit, cecideritq; bos aut alinus in eam: red- Exodi. 21.
 , det dñs cisternæ præcium iumentorū, quod autem mortuū est, ipsius Expo.
 , erit. Ipse cisternam aperit et effodit, qui sublimia quidē et abstru-
 sa mytheria, grauiā atq; alta dogmata, intricatas et obscuras quæ-
 stiones in medium profert: neq; sic manifestat, discutit, et determi-
 nat, ut qui audit intelligat. Vnde populus magis impeditur q̄ ex-
 peditur ad diuini uerbi cognitionem, magis oececatur q̄ illumina-
 tur, magis offēditur q̄ prouehitur in cultu dei. Quicquid autem
 mali sic obtingit, eius negligētiæ referetur acceptū: et quod mor-
 tuū fuerit eius occasione, præcium ipse repēdet. Fac ergo sis in pri-
 mis sacre scripturæ studiosus, et inter studendū sedulus obserues
 ne tibi sensuum uarietas imponat. Nam scriptura nuci similis est,
 corticem, testam, et nucleum habēti: quorum cortex amarus mo- Scriptura cō-
 lestatur, dura testa displicet, solus nucleus abūde placet et nutrit. parata nuci.
 Sic in sacra quoq; scriptura si gāmaticalem tantūmodo sensum profe-
 quaris, qui tanq̄ cortex aut superficies exterior apparet: nihil succi,
 nihil emolumentū, nihil suauitatis inuenies. Est tibi talis sensus im-
 perfectus, durus, insipidus: non placens, non nutriēs, inuenustus,
 immo uelut irrationabilis, uelut impossibilis sibiq; cōtradiētorius
 esse credatur. Sed si corticem auellas, si testam effringas, si penitus
 introspicias: ad dulcissimū nucleum, ad succulentiorē scripturæ
 medallam peruenies. Si scripturam ad illustriū doctorum et sanc-
 tissimorum patrū interpretationes expendas, qui non alio spiritu
 interpretati sunt scripturam q̄ qui scripserūt, elocuti sunt: inuenies
 medullæ saporem, inuenies nucleī suauitatem, ueram dulcedinem,
 uitæ gratiam, spiritus hilaritatem, lumen ueritatis: uerū atq; spī-
 ritualē sensum inuenies, inuenies margariti splendorem, præcij
 thesaurū, et agri secundi plenitudinem, immo spīritū et uitam gu-
 stabis. Et hic plane sēsus literalis est, q̄ eū author sacre scripturæ
 spīritu sancto intendat: non quem sola littera prætendit. Quos Sensu sensus
 fallit ars ista scrutandi scripturas, hī grauius errant: hī in hæreses litteralis.
 multiformes incidunt usq; ad persecutionem internicinā ecclesiæ:
 quam sers

S E R M O

quam sermone, quā calamo, gladio, modis oībus exercent. Quos
rū uexillifer et primicarius hæreticus iste Lutherus est, qui spiritus
alem sensū litterali tam pestilēter immiscet: ut per litteram spiritū,
et per spiritum suū litteram occidat. Per hunc noua persecutio na-
citur, pre qua quas prædiximus omnes, nullæ sunt. Tum magna
tormenta passi sūt martyres a tyrānis, spirituales a mundanis, pie
uiuētes ab hariolis, Christiani a Iudeis, orthodoxi ab hæreticis; sed
omnino fideles ab infidelibus. Nunc qui se fide christiana uerdi-
tant: in ecclesiam insurgūt, ecclesiæ fidem impugnant. Nunc qui
serui nati sūt et ecclesia fecit ut essent liberi sibi: hostiliter libertates
eius inuadunt, et auferre iura conātur. Matrem per quam sua stat
ingenuitas, in seruitutem uindicāt. Filij damnationis ad spem sa-
lutis admissi: matrem per quā admissi sunt, usq; ad ruinam perse-
quuntur. Progenies uiperarum matrem enecant, patrem pro cap-
tuo tenēt, papalem sanctitatem in carcere claudūt. Hocce chris-
tianū factū est ut ecclesiæ possessiones, et per sanctam deoq; nunc-
cupatam suppellectilem atrocissime depredētur: ut filij matrem em-
niquaq; cōspurcent, et patrem e sede sua deturbent: ut parētis ho-
nori non parcant, ut uasa templi, uasa deo consecrata, uasa sancta,
uasa in quibus gloriosum corpus et preciosissimus sanguis dñi nos-
stri Iesu Christi consecrantur, custodiuntur, et deo patri grātiter
offeruntur, irreuerentissime rapiant: ut alia donaria pariter ac or-
namēta deo dedicata et eius honori dissipent, ac dilapident: ut sa-
crificium inter alia præuenerandū, quo sola uindictam peccatis in-
figēdam deus abstinet a mūdo, non pro dignitate tractent: Hæc
aures grauatim accipiunt, non fert animus audita. Bone deus, O N.
metuendæ deus, O rex tremende et iustissime iudex: quis gladius
tuus, quenam ultio condigna talium capitibus impendet: Impen-
dere profecto terribilissimam inde colligimus, q̃ in Balthasarū re-
gem tam potentem ob similia: sed non adeo grauiā, tam duritē et
nimaduertisti. Ille uasa aurea et argentea templi Hierosolymitani
quæ pater asportauerat, multū imparia monumentis ecclesiæ, tana-
tum afferri iussit, ut optimates, uxores et cōcubinae, biberent in eis:
et ecce sub-

Ingrati filii
merito proges-
næ viperarū
appellatur.

Dani. 5.

Vindicta dei
in Balthasarū
offensa.

exerce subsecutam illico uindictam. Adhuc recumbens in cōuiuio uidit digitos quasi manus hoīs scribentis contra candelabrū in superficie parietis aulae Manē, Thecel, Phares: quorū primum, numerum: secundum, appensionem: tertium, diuisionem ad uerbum sonat: sensū autem hunc repraesentat. Numerauit deus regnū tuum et cōpleuit illud, Appensum est in stathera et inuērum est minus habens, Et diuisum est regnū tuum et datum Medis ac Persis. Hæc interpretatio Danielis regi prædictū significantis q̄ deus numerasset, compleisset, et appendisset in stathera iudicij sui regnum eius, eumq̄ gladius ante iugularē q̄ natura dissolueret: et regnum eius in Medos atq̄ Persas diuideretur, idq̄ propterea q̄ deum qui habuit statū et omnes uias eius in manu sua, non glorificasset pariendo templi monumentis. Quod et illico perimpletū est. Nam eadem nocte Balthasar interfectus est, Cyrus Persarum rex adiuncto sibi Dario Medo auūculo suo, subuertit imperium Caldeorum. Cum sic aggrauata sit manus dei in Balthasarū filium Nabuchodonosor raptoris uasorū templi ueteris in Hierusalem, q̄ hijs abacos et mēsas suas ornarit in luxurioso cōuiuio: q̄ grauem arbis trahimur futuram hijs hostibus qui Hierusalem nouam, sanctam ciuitatem descēdentem e cælo, a deo paratam sicut sponsam ornata uiro suo, qui tabernaculū dei quod est cum hominibus in quo noua facit omnia truculenter inuadūt, uiolenter spoliant et diripiunt: et post latrocinū insignissimum quo tollunt oīa libidini seruatura, sacrosanctū corpus dñi nostri Iesu Christi q̄ in eo nihil sit mundani precij in terram usq̄ (ut fama est) reijciūt? Non ulciscetur eos qui sanctorū reliquias (quorum honor et iniuria redūdant ad dñm) spargunt in plateis: solū metalli uel tegminis in quo locantur precij sibi reseruātes, sanctitati nihil deterentes, nihil honoris aut impēdentes aut impendi uolentes eorū meritis per quæ dei gratia procuratur, per quæ quottidie remissio peccatorū obtinetur? Non exasperabitur in eos quorū equis sacra dei altaria cæteraq̄ sancta loca, stabula sūt et præsepia: qui palacium magnificum a Constantino magnificentissime donatum irrūpentes cōmasculant:

Expo.

Apoc. 2. 2.

Excrucians
crudelitas ad
uersus sanctā
ecclesiam.

L culant:

culant, precipuam in orbe ciuitatem depopulantur / qui coniuges, uiduas, et uirgines etiam uelatas, ad inaudita turpitudinū genera, publice trahētes : ut si diabolus adesset et uisibiliter ea taceret, non posset abhominabilius aut magis diabolice pudoris omnis et honestatis, diuiniq; timoris obliti, in corruptissimū mundi totius exemplum suisq; damnationem / Audite, audite nouam tyrānidem, nec inter gentes antea uisam . Cum hijs quos in ædibus suis opprimūt ita pactos esse ferunt, ut si præfixam sūmam dependāt, cetera sibi suisq; maneāt intacta: postea tamen hijs, in pie cōsumptis, semel iterum et tertio redeūtes, cōtra oēm fidem ac promissum, uarijs tormentorum generibus et pœnis intolerabilibus, ad nouam sui redemptionem cogere, oīa tollere : ut non eam fidem præclarissimis ciuib; seruēt, quam fures furibus ostendāt . Mirū si quid in tyrānis antiquis inuenias, quod in hijs hostibus ecclesie non perspicias . Trucidant homines, membratim dissecāt, discerpūt, suspendunt, mutilant, incēdunt, et omnia deuastant . O hoies nunq; satis execrandi, hoies miseri, homines dæmoniāci : O progenies uiperarū quis demonstrabit uobis fugere a uētura ira, a uindicta dei / A uindicta dei fugere non possūt . Bene quidē et signanter appellātur progenies uiperarū: qui cum nati fuerint, corrodūt, dirumpūt atq; lacerāt matris uterū . Sic enim isti infelices filij uiolāt, erodūt, et euiscerāt suam sacrosanctam matrē, catholicam ecclesiam: in summam dei offensionem, proximi corruptelam, sui probrū et perditionē, nunq; ualituri tātam ecclesie iniuriam compēsare . O filios ingratos qui sic matrem malis modis accipiūt quæ eos in utero gestauit, quæ peperit, ab incunabilis educauit eos, quæ lauit et exterlit, quæ fouit et lactauit eos, quæ sublimauit et euexit eos ad hos honores et dignitates suas: et ipsā illi cōtra, tam inhumane tractabūt / Manus, manus dei uibrat in uos sua iacula : manus illa quæ scripsit in Balthasarum rescribit in uos Mane, Thecel, Phares . Mane, quia numerauit deus omīa maleficia, nequitia et abominationem uestram : ut uel iota unū non prætereat impunitum . Thecel, qui tanq; sub iustitie trutina ponderauit et ad unguem usq; probauit

in alitiz

Math. 3.
Expo.

Vindicta per
sequentes
ecclesie certo
infligenda.

malitiarum uestrarum grauitatem, rabiem, tyrannidem, furorem, et spurcissimum putorem uitae uestrae circūspexit: ut nec cum uestri cōdemnatio lateat. Phares, Deliberatū ac presinitum ei tēpus est, quo su-
rendi finem furiosis imponet, quo supplicium ab eis sumet, qualibus
et quingentibus tormētis afficiet, quod absque dubio uindictae genus
exercebit in eos. Nec opinetur insanissima multitudo illa non eos
, torrecturū esse dñm, eo quod non subito percutiat. Tarditatem pro- **Hiero.**
, secto supplicij grauitate pene compēsat. Scriptura affirmat quod Ab- **Eccle. 5.**
tissimus sit patiens redditor Et si patiens: at redditor est tamen. **Expo.**
Patiens est qui parcat, patiens est qui sustinet et supplicij tempora
differt: patiens patiens qui peccatoris cōuersionem expectat, qui
pessimis hoibus et inimicis etiam suis misericordiam cum poenitē-
, tia non negat. Sed an has diuitias bonitatis, patientiae, et longas **Roma. 2.**
, nimitatis dei cōtemnitis? An ignoratis quod haec benignitas dei uos
, ad poenitētiā adducit? Si tam caeci sitis Dionisij, Nabuchodonos-
sori, Balthasari et Pharaonis emuli: secundū duriciā istam et im-
, poenitēs cor uestrū, thesaurisatis uobis iram in die irae et reuelatio- **Ibidem.**
, nis iusti iudicij dei, qui reddit unicuique secundū opera eius. Reddit **Reddit deus**
cōmeritis condigna supplicia, Modū suppliciorū, cum modo pec- **condigna pecc**
catorum attemperat. Reddidit quadruplum hijs dñs qui percusse- **carioribus.**
runt Vriam et uxorem eius. Reddet et hijs qui Christū ac sponsam **2. Reg. 12.**
eius ecclesiam oris blasphemia, calami uirulentia, gladij uolentia
, percusserunt: iniuriolissime tractando, lacerando, spoliando. Dñs **Psal. 7.**
, gladium suum uiprauit, arcum tetendit et parauit in hos facinoro- **Psal. 105.**
, sissimos hostes suos et christianissimi subuersores. Eleuauit manum **2. Reg. 12.**
, suam ut prosternat eos. Percutiet eos in tertiam et quartam gene- **Apoca. 6.**
, rationē, Non recedet gladius de domo eorū usque in sempiternū, et
, suscitabit dñs malū de domibus eorū. Patere, patere paulisper ho-
mo christiane, sustine cū Christo, habeto patiētiā, æquanimiter
, accipe, recordare quod scriptū est in Apocalipsi Sustinete adhuc
, modicū tempus, Nam deus ubique paratus est, deus hac mala ca-
stigabit, castigabit certe has iniurias in sponsam suā tam crudeliter
admissas, castigabit has abominationes factas in sancta sanctos

L. 2. rum: qui

Reuerēdissi-
mi ceterosq;
patris congre-
gatio ad extir-
pandam Luth-
erianam heresim.

rum: qui restituens ecclesię libertatem uel reuocabit inimicos eius ab infania, uel infanientes funditus expugnabit. Quam ob rem O. Reuerēdissimus in Christo pater et dominus, dñs Thomas Cardinalis, de latere legatus apostolicę sedis: et reuerēdissimus pater ac dñs Cantuariensis, ceteriq; uenerādi patres huc nunc conuenerunt ad inuocandam dei gratiam, et solenne sacrificium spiritui sancto celebraturi: prius ut eius auxilio famolissimum hęreticum Lutherum, si non in se, saltem in quibuldā eius sectatoribus qui disperserunt et docuerunt in hac urbe passim inq; locis circūiacentibus multos ac uarios pręfatorū errorum, ac hęresium articulos: ad insontium hoim corruptelam, ad ueritatis excreminium, suam ignominiam et obprobriū, immo ad perpetuam sui damnationem, nili poenitentiam agentes resipiscant. Aduersum quos processuri ueniunt prędicti patres, secundū diuina sanctorumq; canonum decreta: ut uel pijs monitis et rationibus reducant ad ecclesiam, uel obduratos erroribus ecclesiastica censura percellant: inde pariter interim oraturi et omnes ad orādum exhortaturi, ut deus ecclesiam suam respicere dignetur, ut blasphemijs et iniquissimorū hostium armis oppressam adiutet, ut ecclesiam uniuersalem et principalem, ecclesiam Romanam ultra cōtaminari non permittat, ut sanctissimum patrem et summum pontificem nūc impiissime detētum miserandisq; modis acceptum libertati restituat, ut ecclesiam quam maledicta multitudo captiuat in libertatē ipse uindictet, ut hijs pijs precibus ecclesiam suam liberet et sanctissimum patrem restituat. Nam sola piorum hominū est oratio qua deus ad miserādum flexatur, humilis oratio omnia potest apud deū, celos aperit et penetrat, ascendens in aures dñi Sabaoth, ascendens in memoriam in cōspectu dei. Deus uult orationem sibi fieri inquit. Ego dico, uobis petite et accipietis. Quicquid orantes petitis fiet uobis., Per orationem sapissime concedit, quod alioqui concessurus non esset. Orante Mose uictoriam dedit hijs quos oratione cessante uinci permisit. Tam uetēris q̃ nouę legis excute lēctionē: et hanc orationis efficaciam ubiq; potentem inuenies. Psalmus ostendit

Clamaues

Utrū oratio
nō ē energia.

Luce. 11.

Exodi. 17.

, Clamauerunt iusti et dominus exaudiuit eos, et ex omnibus tribu-
 , lationibus eorum liberauit eos. Numerā iustos et inspicere iustos
 rum uitam ut experiare quod asserimus. Abelis, Sethi, Enochi,
 • Noe sic uita deo placuit. Abrahamus, Ysaacus, Rachel, Bis Anna.
 • Zacharias et Elizabetha, sterilitatem uteri precibus emendarunt.
 • Oratione Moyses uicit Pharaonis exercitum et euasit ab Egipto tu-
 tus: oratione latera diuisi maris suis pro moenibus erexit, eisdem
 hostes inuoluit: aquam oratione diduxit e saxo durissimo, deserti
 molestias oratione leuauit, oratione populum suum ab igne, a ser-
 pentū moribus, a uindicta dei sapius liberauit. Pro delicto po-
 • puli claudicantis in uitulo conflatili deprecanti, dominus deus ait
 • Dimitte me ut irascatur furor meus cōtra eos, ut deileam eos. Vi-
 • dete ut deus qui se dimitti postulat, se fatetur Moysis precibus esse
 retentum. Oratione Moyses Amalech in bello superauit, Seon re-
 gem Amorreorū et Ogg regem Basan interfecit. Helias oratione
 fecit ignem e cælo descendere, tonitruaq; mugire: oratione orauit
 ut non plueret, et non pluit annos tres ac sex menses: rursus ora-
 uit homo ille passibilis ut nos sumus, et cælum pluuiam, terra de-
 dit fructū suum. Oratione Heliseus hospiti suæ filium impetrauit,
 quem postea defunctum eadem oratione resuscitauit. Oratione
 • Iosue solem a cursu (natura repugnante) reflectens, stare fecit.
 Oratione Ionas e uentre cæti, naute de procellis, et urbs Niniuz ab
 excidio liberātur. Oratione liberātur e carcere Iosephus, Daniel, et
 Susanna. Moyses, Phyneas, Iesus bennun, Gedeon, Iepte, Samp-
 son, Dauid, Abylai, tot præclaris bellis reges alioquin inuictos,
 oratione uicerunt. Sampson leonem solus suffocauit, solus mille
 uiros asini mandibula prostrauit, solus inuitis Philisteis portas ci-
 • uitatis cum superliminaribus et ferreis uectibus in uerticem mon-
 • tis auexit. Oratione Solamon sapientiam et splendorem immen-
 sum obtinuit. Quid non oratione perfectū inuenies si testamen-
 tum uetus exacte percurras? Sed et disquirenti nouum huius rei
 probatio abunde suppetet. Quæ miracula Christus ostēdit, ora-
 • tione ferē media legitur ostendisse. Legitur alios a mortuis susci-
 L. 3. tasse, alios

Psal. 33.
Expo.

Exodi. 14.

Exodi. 17.

Nume. 11.

et. 11.

Exodi. 32.

Exodi. 17.

3. Reg. 17.

et. 18.

4. Reg. 4.

Ione. 2.

Iudic. 16.

3. Reg. 3.

S E R M O

tasse, alios a læpra mundasse, alios cæcos illuminasse, aliorum membra paralisi dissoluta consolidasse: at horum etiam sanitatem petitio proprie uocis uel amicorum omnino præcessisse. Leprosus inclamat Domine si uis, potes me mundare: et eum postea Christus tangendo mundauit dicens Volo, mundare. Clamans cæcus Miserere mei fili Dauid, rogatur a Christo Quid uis faciam: et respondenti Domine ut uideam, ait Iesus Respice, et confestim uidit. Paralyticum in lecto decubentem et summissum per regulas ante Iesum, oratio fidelis apportatum adiuuit. Tres quoque mortuos aliorum orationibus uitæ reddidit, de quarto (nunciante discipulo) similiter audiuit: sed quia defuerunt uiui qui pro eo precarentur, resuscitari non meruit. Propterea dixit Christus Sinite mortuos sepelire mortuos. Chanaanae mulieris oratio, filiae sanitatem impetrauit, Archisynagogi filia, patris oratione reuixit. Hemorrhoyse profluuium sanguinis, oratione subsedit. Centurio puero salutem exorauit. Sancto latroni poenitens ac humilis oratio, uiam perpetuæ salutis aperuit. Thabithæ uitæ oratio Petri reddidit. Sufficiant ista uobis ad persuadendam peculiarem uirtutem orationis: superest ut orandi pro ecclesia necessitas eluceat, et oportunum ac congruum esse sciatur. Christus hanc orandi formam ipse docuit quando dixit Petro Petre oraui pro te ut non deficiat fides tua. Quorsum hæc? Oraui semper et orabo pro ecclesia catholica quæ tuarumque successorum fidei creditur: ut ipsa non labascatur, ut ipsa non deficiat in fide, charitate, spe, constantia, mundicie, patientia, ut ipsa non deficiat in ulla uirtute, non in honore ac splendore suo. Nunquid uniuersalis ecclesia orabat pro Petro uicario Christi, et altero post ipsum ecclesie gubernatore: quem Herodes seruari iussit in uinculis? Lucas ita testatur in actis Petrus seruabatur in carcere, oratio autem fiebat sine intermissione ab ecclesia pro eo ad deum. Post orationem illam nonne deus miserescebat eius pro quo rogabat ecclesia, misit angelum in ipsa nocte qua producturus eum erat Herodes: qui solum educeret de custodijs dicens Surge, surge, uelociter, circumda tibi uestimentum tuum et sequere me. Nunquid ipse re

Math. 8.

Mar. 10.

De peniten
tia. Cap. 10.
Iussit.

Luce. 6.

Math. 15.

Math. 9.

Ibidem.

Math. 8.

Luce. 23.

Act. 7.

Luce. 22.

Expo.

Act. 12.

• ipse se cōfydetata cum exisset, ad se reuersus aiebat. Nunc scio uere,
 • q̄ misit dominus Angelum suum, et eripuit me de manu Herodis
 • et de omni expectatione iudeorum. An non adhuc pro nobis
 • orare perseverat ecclesia, ut ibi in figura facere significatur. Vox in
 • Rhama audita est, Rachel plorans filios suos, nouit consolari quia
 • non sunt. Quāq̄ hic planctus qui fiebat in Bethleem (a qua non
 • procul Rachel est sepulta) potest intelligi: tamen appositissime
 • designat ipsa Rachel ecclesiam quæ de filiis suis quos perire uidet,
 • haud cōsolationem admittit. Hæc nostra omnium mater si quos
 • e filiis degeneres, si quos suæ disciplinæ refugos, si quos ad libidi-
 • nem et peccata procliuēs, uitæ sordibus immeros aspiciat: plorat,
 • lamentatur, ingemiscit, fundit preces, uouet et sacrificat deo patri
 • et sponso suo CHRISTO, donec filios per poenitentiam redus-
 • cat in dei gratiam, donec in gremium suum ipsi redeant. Sic in-
 • numeri seruati sunt, quos perpetuus horror alioquin absumpsisset.
 • Si non hæc cōmunis oratio ecclesiæ iuaret, actum esset de mūdo:
 • peccata dominarentur omnibus, et præ multitudine peccatorum
 • deus omnia disperderet. Cōsyderantes ergo nostræ matris hanc
 • in nos intimam amicitiam, tam præsentia singularis amoris argu-
 • menta quæ nos uirtutum ac sacramentorum administratione la-
 • nat a peccatis, quæ pollutos emundat, famelicos enutrit, ægros
 • sanat, oppressos adiuuat, ac omni modo protegit: non rursum ip-
 • sius infortunium aut calamitatem deslebimus? Non principalis
 • ecclesiæ iacturam complorabimus? non exorabimus primarij du-
 • cis et reitoris ecclesiæ liberationem? Oremus igitur oremus, ut
 • orantes exaudiamur. Exoremus catholicæ matris et summi pa-
 • tris in terra, tam necessariam christianæ religioni libertatem. Si
 • nunc igitur humiliter ac pie comprecemur: quis addubitare pos-
 • terit, quin tot congregatis annuere uelit, qui toties (ut prælocuti
 • sumus) unicam unius orationē exaudiuit? Impossibile est, impos-
 • sibile (authore Hieronimo) multorū preces non exaudiri. Nam
 • inter multos quando non unus probus emerget? Siq̄ uel unus
 • talis suppliciter ac pie deum inuocet, misericordiam assequetur et
 • uoti com-

Hiero. 9.
 et. 31.
 Math. 2.
 Gene. 35.

Quod ecclesia
 pro filiis suis
 orat.

Quod ecclesia
 pro matre
 orat.

Hiero.

uotū compos absist: nedum ad multos tales quos hic adesse in-
dere uideor, amplos misericordie ramos extendet. Ideo quod
mea nunc interesse deputo, uos omnes hic presentes oratos uolo,
ut unusquisque iamiam humillime dominicam orationem et
angelicam salutationem semel absoluat, et deinceps in-
cessanter orare pergat: donec omnipotens deus
petitionem hanc iustissimam grante ac
ceptet, donec suam misericordiam
et miserationū suarum mul-
titudinem ostendat,
donec ecclesie
tranquili-
tatem et perpetuam in
celo gloriam con-
cedat. Amen.

Deo gratia.

CEXCVSVM per Richar-
dum Pynsonum regium
impressorem.

6 0062

h. with preceding

QVINQVE SER-

MONES IOANNIS LONGLONDI THEOLO-
gię professoris, dei gratia Lincolnę Episcopi, sextis quadragesime
ferijs habiti coram illustrissimi regis Henrici octavi, fidei defen-
soris inuictissimi summa maiestate: cui est a confessionibus

ANNO DO. M. D. XVII.

CRELIGIOSISSIMO PATRI. VIRO DI-

uinis litteris exercitissimo, Theologię professori egre-
gio, Richardo VVinchecombenlis cenobij,

ministro Ioan. Longlondus Lin-
colnę episcopus salutem.

VANDO MIHI NVPER (eodem
auspice quo cōdideram) in mētem uenit ea
quę fore putabā in rem multorū edere, tu
mihi cūprimis occurrebas cui pars illa nū
cupāda uidere: quā partim amicitię inter
nos mutue, ptim singulari eruditioni tue,
uirtuti eximie, paternęq; grauitati maxi-
mope cōsentaneā arbitrabar. Siq; dem una

decim plus minus abhinc annis ab inuictissimo rege nro Christia-
nissimoq; Fidei defensore Henrico huius nominis octauo (Colero
Froickoq; iam ante relatis in numerum sanctorū patrum) designa-
tus sū ut coram sua maiestate, auleq; sue splendidissima corona, cō-
tiones haberem singulis quadragenarij ieiunij sextis ferijs. Et quę
tum prima succurrebat ab Ezechiele sumpta Epistola, de morte
tractandi prebuit occasionem: quę uero sequebantur, de donis et
fructibus sancti spiritus tractatum facere compellebant. Iam tu
mihi non inidoneus es uisus quem preter ceteros in utraq; mate-
ria cōpellarem, non q; mortis eternę uel mortis in peccato de qua

M forsan

forſan (ut es in litteris diuinis expertiſſimus) illico reſciſcis intel-
lexiſſe prophetam, ſed a qua tua lynceritas eſt aliena maxime: nec
q̃ mortis illius temporalis (cui nos ad unum debemur omnes) es
admonendus, q̃ in eam per ſingulos non annos tantum aut dies,
ſed etiam horas te prepares et adornes: uerum quia mundo mor-
tuus uni deo uitam omnem dedicaſti, mortuus peccato quod cō-
templando religioſeq̃ uiuendo declinaſti, mereris ut te diligant,
colant et ſuſpiciant quotquot uitam iſtam contemplatiuam uene-
rātur et honorant, cuius obſervationis in te cū integritas et plenis-
tudo, tum preſidium atq̃ decus ineſt. Tu namq̃ unus et es et eias
qui cū multis bene regulam Benedictinam obſeruantibus optime
conſeruaſti, neq̃ conſeruaſti ſolum, ſed etiam conſeruandi uiam
cæteris aperuiſti: qui (quod ſcribis) iam æſtate p̃xima regulæ Be-
nedictine collectanea quedam, annotationes ac tuę religionis cę-
remonias ſub compendio coadunaſti, ut per eadem regula iam ip-
ſa tanto facilius poſſit in quotidianum exercitium adduci. Quem
librum nuper ad me miſſum non ſine magna uoluptate perlegi,
cuius exemplar oꝑto in oēs diocceſis mea domos religioſas tranſe-
fundi. Nec ſolum idoneum caput rectorq̃ meritiſſimus eras n. ul-
torum in vvinchecombix monaſterio obedientiſſime religioſiſſis
meq̃ ſub tutela tua conuiuentium: ſed et tunc ſis exemplar ꝑꝑe-
liare pietatis atq̃ mentis uere chriſtianę religioſęq̃, diu ſponte,
dū cupide renunciata totius honoris, poteſtatis, et cminentię pre-
rogatiua: redis ad æqualitatem cæterorum cū quibus ante ſueas:
ut hoc exemplo uere religioſi ꝑijq̃ perdiſcant ſic honorem et ꝑre-
lationem non recuſare quoad onus recte ſubire, et ꝑꝑeſſe ualeāt:
ubi uero ſenectā aut corporis inualitudine non poſſe ſentiant, ꝑꝑe-
tentibus ultro relinquant. Singulare donum iſtud ſancti ſpīritus,
et fructus abſolutus. Qualis cui non deſit, an ei cæteros fructus
ſpīritus abeſſe putabimus? An charitatem, ſpīrituale gaudium,
pacem internam cōſcientię, patientiam inconcuſſam, benignita-
tem expoſitam et ultroneam, bonitatem incorruptam, longanimita-
tem conſummatam, manſuetudinem cōſpicuam, fidem integram

atq; uiuidam, modestiam, continentiam, et castitatem? Hic sunt fructus spiritus (ut illa Pauli ad Galathas epistola docet) quos ego iam in istis paruis concionibus prolequor imprimis. Et cum in te perspiciam esse tam manifestos nihil prius optare debere uisus sum, q̃ ut has ipsas contiones qualesquales sunt tibi nuncuparem, tuoq; iudicio pariter et patrocinio cōmitterem. Presertim cum in his ipsis de morte, dedonis ipsius spiritus, de cæteris ad religionē attinentibus agamus: et tu bonus, pius, atq; sanctus es et diu isti iam religionis pater et pastor. Tu precor oratione iuues, ut idem spiritus de cuius hic fructibus agitur: conarum mihi secūdet, et sic dirigat ut quæ facio seu facturus sum multis prodesse queant.

Valeto in CHRISTO IESU.

DECLAMATIO

HABITA FERIA SEXTA PRIMAE

Hebdomadæ quadragesimæ coram regia maiestate. An. do. M. D. xvij.

A.

NIMA QVÆ PECCAVERIT: IPSA morietur. In diei præsentis Epistola. Tradit Ambrosius libro (q̃ Hexameron inscribit) Apes natura duce inter se regem habere, qui clarus sit pre cæteris magnitudine corporis et specie, māsuetudine præcipuus, aculeum habens, sed quo uolens non utatur ad uindicandum: quem apes ideo si offendant, aut non obtemperent, propria condemnatione se stimulant, ut sic uulnere sui moriantur aculei. Apes istas quæ (uel Aristotile teste) quando pungunt, cito moriuntur: peccatores intelligo, qui deum suis peccatis offendunt atq; pungunt iuxta illud: Videbit eum omnis populus, et qui eum pupugerunt Qui uel lingua pupugerunt

Exech. 18.

Li. 5. Hexa
Cap. x. j.

Similitudo
ab apibus sus
cepta.

Apoca. 1.

M. ij.

ac crucis

F E R I A S E X T A

ac crucifixerunt ut Iudei, uel appositione manuum uti milites, uel inuerso iudicio sicut ipse Pilatus, uel inprobe denique uiuendo licuti peccatores impij. Omnes istiusmodi qui sic regem suum puniunt morientur, in iudicio cum apparuerint regem suum ante oculos habebunt, et plangēt se super eum. Et hic rex de quo loquimur, **CHRISTVS** est, qui tam pius ac mansuetus est aculeum habens uindictę, quo tamen iam non leuere utitur, sed quasi dissimulat peccata hominum propter poenitentiam. Dissimulat inquam non dissimulatione fictionis (ut ita dicam) sed affectionis, qui peccata ad tempus impune pręterit, ob id nimirum ut ipsimet peccatores interim poenitudine ducantur, dum eos tam dementer expectat, uti Paulus ostendit Ignoras (inquiens) quoniam benignitas dei, ad poenitentiam te adducit? Quod et glossema confirmat in quo scribitur Potentia dei bonitate plena, opus suum propter peccata non despicit: sed per poenitentiam abluit, et ipse se fouet ac nutrit. Deus enim ex natura mansuetus est, pius, et misericors. Sed sicut rex in terra gladium ante se gestatum in argumentum iustitię relictique iudicii habere solet: ita deus tanquam aculeum duplicem habet gladium, ut est in Euangelio Ecce duo gladij hic, quorum alter, altera tantum parte, alter utraq; cernitur acutus. Prior est ipsa misericordia per quam deus hic in multos animaduertit, ne postmodum eosdem acrius affligat, sicut ex illo patet Euagino gladium meum et interficiet eos manus mea. Alter est iustitia, remphea quidem illa bis acuta, de qua dicitur De ore eius exibit gladius ex utraq; parte acutus. Idcirco rex ille deus est tanquam aculeum gladium habens duplicem, gladium habens ancipitem, et tamen pius ac mansuetus: qui ordinem qualem ipse possidet animalibus etiam irrationalibus indidit, et mansuetudinem mansuetudini sug similem rationis expertibus inseuit. Quam ob rem quisquis peccando tam pio tamque mansueto regi rebellis ac inobediens sit poenitentię debet aculeum in se uertere seque supplicijs debitis afficere: quoniam impunitum (ut inquit Augustinus) non potest esse peccatum, Non decet, non oportet, non est iustum. Puniatur ergo a te, ne pu-

Apoca. 1.
Sapient. 11.
Expo.

Roma. 2.
Glos.

Gladius dei
duplex.
Luce. 22.

Exodi. xv.

Apoca. j.

Serm. 43.

ra, ne puniatur ab eo. Nam si non punias hic anteq̃ moriaris, puni-
 eris postea, punietur morte, de qua uerba dicuntur principio su-
 , pta Anima quæ peccauerit: ipsa morietur. Vt hanc mortem effu-
 giamus per poenitentiae sufficientiam, semper oremus, at nunc pre-
 B. iterum ut ecclesiastice cōsuetudinis ordo deposcit. Post hanc ora-
 tionem in assumpto themate Anima quæ peccauerit: ipsa morietur, progrediemur: Duo in primis ex hac presenti Epistola de p-
 pheta scriptis excerpta notaturi, post id, uos uestraq̃ deo cōmenda-
 daturi. Prius est ut malignitatem quæ e peccato nascit̃ aperiamus,
 in illis uerbis Anima quæ peccauerit ipsa morietur. Posterius ut
 , poenitentiae fructus indicemus, in illis uerbis Si impius poenitē-
 tiam egerit, et reliqua quæ sequuntur in epistola. Pro priore tres
 imprementiarum peccati malignitates annotabo, quarū prima col-
 ligitur ex damno quod ipsi humano generi primorum parentum
 , peccatum unicum intulit. Quandoquidem posteaq̃ Deus homi-
 nem creasset et in paradyso uoluptatis posuisset, ubi (sicut Augu-
 stinus ait) uixit ut uoluit, sine fame, sine siti, sine egestate, sine in-
 firmitate, sine molestia, sine morte, semper enim uiuere habens in
 , potestate, si non peccasset (uti magister sententiarum edocet) de sta-
 tu illo translatus fuisset cum uniueria posteritate ad meliorem di-
 gnioresq̃ statum, ubi coelestia ac æterno bono in coelis tibi para-
 , to frueretur. Verum ubi preuaricatus est et dei præceptum trans-
 gressus, ubi peccatum uolens incurrit: uersa res est tota, mutataq̃
 , felicitas. Priuatus enim est omnibus his dotibus et cōmodis, pri-
 uatus his synceris uoluptatibus, priuatus omnibus ex omni parte
 uirtutibus: ad omnia fere pertractus incōmoda et grauamina, per-
 tractus in mortem, nec unicam, sed plane bifidam: neq̃ id etiam
 , solum sed et in alean ac discrimen tertiæ mortis, mortis æternæ.
 O semper exosum, pessimum, et modis omnibus detestandū pec-
 , eatum. Ad te loquor, te nunc accuso, te iterum atq̃ iterum dam-
 no. Tu ne beatum ante hominem, infelicem modo reddidisti? nū-
 quid innocentiam ei rapuisti? nonne iustitiam originalem primorū
 , geniam illam uirtutem sublegisti? nūquid e cæteris cum bonis ex-
 M. 3. pulisti?

Ezech. 18.
 Triplex mali-
 gnitas peccati.

Gene. 2.

Aug. 4. de
 ci. Cap. 26.

Scdm senten-
 tiam. Ca. 17.

Triplex mor-
 tem huiusmodi
 tu peccatum.

Iob. 13.
Expo.

Iob. 14.

Roma. 4.

Hebre. 9.

Roma. 6.

pulisti nōne de beata sede i hoc laborum, periculorū, et mīarum
ergastulum deiecasti? nonne per te. Homo natus de muliere bre-
ui uiuens tempore repletur multis mīerijs? Repletur certe. Quo-
niam in hac ipsa uita quæ tam brevis et incerta est innumera lere
concurrunt incōmoda, angustia multæ, multæ tribulationes, in-
fortuna q̄ plurima, offensiones et grauamina multa, ætatum igno-
ra discrimina. Pueritia ualde periculosa, adolescentia propior ad li-
bidinem, ad negligentiam, ad omne malum. Iuuentus iocis et la-
sciis omnibus corporum exercitijs exultantior, ferocior, iracun-
dior, et magis effrenis. At cum senectæ demum obreperit: quid
incōmoditatum simul accedat nemo nescit. Tunc uires imminu-
untur et imminutæ deniq; fatiscunt, tunc per intirmitatem pedum
atq; brachiorum opus est baculo, tunc fit edentulus homo, stoma-
chus hebescit, caligant oculi, surdesunt aures, canescit caput, in-
tremiscit: lingua balbutit, animositas et uiuacitas iuuenilis euanes-
cit, omnes partes corporis una testantur imbecilitatem, quod et ex-
sequenti litera clare colligitur ubi sic scribitur Quali flos egredi-
tur et conteritur et fugit uelut umbra, et (quod maius est) nunq̄
in eodem statu permanet: sed nunc iuuenis, nunc senex, nunc sor-
mosus, nunc deformis, nunc diues, nunc inops, nunc gratus, nunc
e gratia reiectus, nunc liber, nunc seruus, nunc sanus, nunc egro-
tus, nunc uiuens, et paulo post mortuus. O fragilem hanc homi-
num naturam, O inconstantem et quæ nunq̄ in eodem statu per-
manet. Nec illis malis uorax tua contenta fuit inuidia: donec
hanc mortem simul inferes. Nonne mortem in mundū induxisti?
Induxisti plane triplicem: corporalem, spirituale, et æternam.
Qz mortem corporis introduxisti, illud apostoli probat Per unū,
hominem peccatum intrauit in mundum et per peccatum mors,
Vnde nūc statutū est oibus semel mori, Cuius cuius sint honoris,
qualicunq; habitu, cuiuscunq; conditionis, hanc mortem euadere
non possunt: sed hac lege iam nascunt, ut moriātur. Deinde mors
spūalis p te peccatū subiit, ut per ap̄lm ad Romanos cōmonemur
Existimate uos quidem mortuos esse peccato, Et rursum cum mor-
tui essetis in

tui essetis in peccatis et delictis uestris. Ali timeo ne multi inter nos sint qui iam ad hanc mortem non aduertunt, qui splendidissime corpus adornant et huius rei curam negligunt, cutem et gulam exquisitissime curant, hoc tamen mortis genere iam mortui iunt, atque coram deo reuera fetent, uel Augustino teste Multi animas mortuas corporibus uiuis portare dinoscuntur. Sane peccatorem mortuum asserere possumus ob illa fere omnia quae in mortuis corporibus esse cernimus, quibus similia in peccatoribus inuenimus. Mortuus enim (ut uidemus) non mouet, non loquitur, non uidet, non odoratur, non gustat, fetet, ponderosus est, uiuis terribilis, grauis atque portatu difficilis. Idem peccator ad opera bona non mouetur, ad mala fit impiger, ad alia atque alia subinde peccata, diabolica tentatione pellicitur Gregorio sic admonente Peccatum quod per poenitentiam non deletur, mox suo pondere ad aliud trahitur. Non loquitur, deum ut oportet laudando, Non est speciosa laus in ore peccatoris, quod et Ioanes asseuerat Scimus (inquiens) quod deus peccatores non audit, Nam uox et petitio peccatoris est deo quod homini bruti mugitus, hoc est deo minimū placet eius oratio seu petitio. Siq; deo non placeat, nullo modo prodesse poterit, ut illud Gregorij manifestat Cum is qui displicet ad intercedendum mittitur irati animus ad deteriora prouocatur. Dicit autem diuus Thomas quod deus peccatores non audiat in quantum sint in animo peccandi, et quādiu peccata peccatori placent: sed ubi primum homo fit poenitens de peccato, ubi primum homo relinquit peccatum et orat: statim audit, statim indulget deus. Sin aliter nulum penitus exaudiret, alioqui Publicanum non audisset, qui recte et probe precationis erit omnibus exemplo sicut Phariseus improbe. Siquidem iactuose Phariseus inquit Ego bis ieiuno in sabbato, decimas do omnium quae possideo, non sum peccator sicut caeteri hominum et sicut hic Publicanus. Publicanus uero stans a longe humiliter pronunciat Deus propitius esto mihi peccatori. Longe nimirum stans ut qui reueritus est altaris accessum, ueritus ad sancta sanctorum ingredi, se multo indignissimū esse indicans, qui uel

Ephe. 2.

Augustin.

Peccatoris
mortuus non
cupatur.Propitius
modus.

Grego.

Eccle. 15.

Ioanis. 9.

Expo.

Peccatoris
petitio non ex
auditur.

Grego.

S. Tho.

Luce. 18.

Ibidem.

Expo.

Johns. 9.

Pfal. 113.

Prover. 15.

**Elongatio tri-
plicē circa de
um generat
errorem.**

**Alma delia
ria fallu fenfo**

facit rotundum iudicari. Sic peccator quoque qui remotus admodum est a deo, in his tribus aberrat. Dei qualitas est eius sapientia siue *Qualitas dei.* cognitio quam nihil omnino laret, ut scriptura demonstrat Oia nuda et aperta sunt ei, sed is qui peccat intenebris et peccatum occultare cupit ut a deo non uideatur: id non animaduertit. Deus tamen ita uidet ut illum pro eodem condemnaturus sit. Quantitas dei potentia eius est et iustitia, qua nihil non rectissime facit: *Quantitas dei.* sed etiam peccator non reneretur ut ibi docemur Non est timor dei ante oculos eorum. Nam si sciret homo et consideraret dei iustitiam: non uel semel peccaret ut totum inde mundum lucrificeret. *Psal. 13.* Figura dei est misericordia eius et pietas quam desperatus peccator negligit, secundum illud Peccator cum in profundum malorum peruenit, contemnit. Qui si reuocaret ad mentem misericordiam quam Mariae Magdalene pepercit, latroni scelerosam uitam condonauit: non ob infinita etiam peccata desperaret. Non odoratur peccator, non gustat qui feruorem deuotionis abiecit. Friget, cuius animam malitia frigidam facit sicut cisterna aquam, et sicut aqua extinguit ignem sic haec malitia diuinum amorem, Qui quidem amor ignis est ut illud Euangelij sonat Ignem ueni mittere in terram et quid uolo nisi ut ardeat? Sed, sed uereor ne sit adimpletum *Iere. 6.* illud Euangelistae Abundabit iniquitas et refrigescet charitas multorum. Fetet peccator cum sit infamis, fetet qui per conuersationem malam alijs peccandi rationem ministrat, Quo circa comparatur in Euangelio peccatores sepulcris dealbatis quae aforis speciosa sunt *Luce. 12.* atque nitida, intus uero plena sunt ossibus mortuorum et omni spurcitia. Sunt insuper peccatores uiuis horribiles, Nam sancti qui uere uiuunt uel in coelo per gloriam, uel in terra per uitae puritatem et gratiam: peccatorum societatem contemnunt, uitant, fugiunt, abhominantur. Sunt etiam graues et ponderosi: quia peccatum adeo de se ponderosum est, ut illud coelum sustinere non potuerit, *Math. 23.* quod angeli ruina docuit: terra ferre nequiperit, ut in filiis Israel apparuit, inter quos Dathan Abyron et Chore terra cum eorum coetaneis absorpsit, sicut scriptura clamat Deglutiuit eos terra: *Num. 16.* *pondus peccati intollerabile.* *radysus te*

FERIA SEXTA

radysus tenere non ualuerit, quæ parentem Adamum extorrem e-
 git. Ipsa peccati grauitas, ipsum peccati pondus tantum est ut ad
 internum subito demergat, quemadmodum illud ostendit In pñs,
 cto ad infernum descenderūt, tantum ut ipsemet deus qui omnia
 portat et sustinet, peccatotes ferre sustinere ue non posset. Vos e-
 nim estis onus mihi, proiitiam uos dicit dominus. Sicut onus im-
 portabile quis a sese proiicit, ita deus peccatorem ad interna detru-
 dit, uelut illa scripturæ sententia testatur Descenderunt in profū-
 dum quali lapis. O peccator, peccator exonera nunc animā tuam,
 ab isto peccato: quod morte tam multiplici temet alioquin aggra-
 uat. O quam terribilis mors illa prima, corporis inquā Et enim
 ultimum terribilum mors est ait Phylosophus. Sed multo peior,
 multo terribilior mors est secūda, quæ animam corpore longe pre-
 stantiorē interimit, Melioris est enim peior corruptio. Verū pes-
 sima tertia mors est, quæ corpus et animam sempiternæ morti cō-
 demnat, de qua scribitur Sicut oues in inferno politi sunt mors
 depascet eos. Nam unaqueq; inferni pœna non absurde mors di-
 citur, quando quisquis in ea sit politus, mori desyderabit, sicut ex
 scriptura patet Desyderabunt mori et mors fugiet ab eis: et minia-
 ma quæ est in inferno pœna, maior est omni supplicio martyrum
 in terra. Sed illic magnitudo pœnarum incomparabilis, et diuersa
 sitas innumerabilis, illic de morte transitur in mortem, et tanq̃ de
 uno inferno migratur ad alium. Hic famis infernus aperitur, ubi
 qui sunt in illas dolorem et pœnarum angustias impelluntur, ut
 mille mortes temporales precupiant. Illinc subito uenitur ad sitis
 infernum, Illico ceu sentine, fecis, et fetorum occurrit infernus.
 Dehinc ille uerissimus infernus, terrificentissimorum dæmonum
 horribilis aspectus obuiat. Mox hinc in barathrum descenditur,
 ubi glaciale frigus enecat: unde reeditur ad clibanum ignis inextin-
 cti. Sic subitanea tumultuariāq; sit itio atq; reeditio de pœna i pœ-
 nam, de tormento in tormentum. de angore in angorem, de cruce
 in crucem, et de uno inferni genere ad infernum alterum. O de-
 um maxime formidabilem qui pœnas istas ordinauit, O miseran-
 das animas

Iob. xxj.

Iere. 23.

Esa. xiiij.

3. Ethico.

xxiiij. q. 3.
Si habes.

Psal. 48.

Expo.
Pœna unaq;
q; inferni moris
dicitur.
Pœne infer-
nalis varie.

das animas quibus ordinate sunt, Ve ue his miseris peccatoribus qui cum isthec audiant interni pericula, torpescunt neque uitā suam impiam corrigunt aut emendant, Ve his qui pro modica delectatione supplicium incurrunt aeternum. Plurimique tamen omnes (quae dementia hominum est) mortem corporis extiment, mortem autem animae quā paucissimi: qui plerumque cum priorem mortem timeant incidunt in alteram. Mors inquit depascet eos, mors scilicet aeterna per quam quis semper in agone mortis est: semper mories at nunquam emoriturus. Sicut enim oves herbas depascunt quas non penitus extirpant aut eradicant sed radices relinquunt ut iterum herbae succrescant: sic in inferno miseri corroduntur a morte, sed eadem afflictis aeternum iterabitur. Mors depascet eos. Quae est ista mors quae pascet eos? Habet alia litera Mors pastor est eis. Et quisnam iste pastor est? Certe diabolus. Ipsa pascet eos et ipse mors appellatur, ut illud Ioannis ostendit Nomen illi mors. Nam ut CHRISTVS uita est sicuti dicit Ego sum uita: sic mors et est et dicitur diabolus, non quod reuera sit mors: sed quia per illum mors introiuit in mundum, per illum mors inuadit animam, per illum mors administratur in inferno. Fidelium pastor est uita: infidelium pastor mors, Fidelium CHRISTVS: infidelium diabolus. In caelo ergo sunt oves quibus pastor est CHRISTVS qui dicit Ego sum pastor bonus: cognosco oves meas et cognoscunt me meae, in inferno uero sunt oves quibus pastor est mors seu diabolus, de quo propheta scribit O pastor et idolum derelinquens gregem, dum uis ab hominibus adorari. Locus huius pastoris infernus est, ubi pascit oves suas et eas de una pascua ducit in aliam: dum damnati de poena in poenam, de carcere in carcerem transferuntur. Huic astipulatur illud Ibunt ab aquis niuium ad calorem nimium. Fit enim ibi commutatio poenarum de maximo frigore ad maximum incendium ut eo maior sit afflictio, dum subitas mutationes subterfugiat natura. O mors, O mors mors, haec mors est de qua scribitur Mors peccatorum pessima. Quae tibi o homo insipiens, bona uidetur et honorifica: pessima dubio procul est

Expo.

Quomodo mors depascet in inferno.

Apoca. vii.

August.

Ioannis. 10.

Zacha. xij.

Iob. 24.

Phis.

Expo.

Psal. 33.

Mors peccatorum pessima.

procul est et despicibilis si introspicias. Nunc o Christiani cogno-
 scite et perdiscite ex Euangelio CHRISTI qualis sit mors pec-
 catorum, quia ipsa sit pessima. Nunquid recordamini quod scribitur
 Luce. 16. quomodo duo fuerunt, Diues et pauper de quibus superiore domi-
 nica pauca protuli: quomodo Pauper in coelo et Diues in inferno
 depaisti sint a suis pastoribus? Qualis illa mors pauperis? Insua-
 missima, uilissima, tordidissima, pessima, nonne? Petebat ne? nun-
 quid rogabat uel ipsas micas sed nec habere potuit? Iacuit ulce-
 ribus plenus, fame confectus, et ita tandem moritur. Mors ista
 contemptissima, nunquid erat? Non sane: sed erat preciosa, im-
 mo preciosior, et (ut uere dicam) preciosissima. Preciosa siquidem,
 in conspectu domini mors sanctorum eius. Preciosa uero propter
 Sapien. 3. requiem quam sic promittitur. Non tanget illos tormentum mali-
 tiae. Preciosior propter nouitatem, quia de bona uita transibunt ad
 meliorem: de calamitosa ad tranquillam. Nam hic timor est, ibi
 nullus: hic sitis, fames, infirmitas, frigus, ardor: ibi nihil horum
 Psal. 83. sed perpetuum refrigerium, secundum illud Beati qui habitant in
 domo tua domine: ubi sunt omnia uoto parata, omnia grata, om-
 nia secunda, Parata domui, corpori, et animae. Horum omnium
 hic magnus est defectus. Sed preciosissima profecto est propter
 securitatem, quoniam ibi certissima uita est et tutissima: uita prae-
 clara, uita felix et aeterna, immo felicitas et beatitudo perfecta.
 Mors pauperis istiusmodi fuit ut audistis. Et qualis illa diuitis? E-
 qualis solet esse in purpura et bysso? quae sumptuosa? quae pomposa?
 quanto apparatu funus effertur? quae magna turba sequitur elatum?
 quae uiam exequie preparantur et psalmi canuntur? quantis aroma-
 tibus cadauer illud est conditum? et tamen in inferno sepultum.
 Expo. Vbi cum in tormentis esset, ex istius contempti pauperis digito, sala-
 tem unam aquae guttulam expetit et implorat. Mors? O mors,
 peccatorum pessima. Pessima immo mala, peior, pessima, Mala,
 quidem in mundi ipsius amissione per quam mundum deserunt i-
 uiti, quem tantopere dilexerunt et percoluerunt: in quo tantum
 spem sitam habuerunt, et a quo proinde tanto cum dolore recedunt,
 Virum

Virum iniustum mala capient in interitu. Mala quidem cum capi-
 pient, capiet diabolus, et quæ in morte cōsueuerunt mala contin-
 gere innumera. Presto diabolus tunc erit ut pactum nostræ pro-
 fessionis aperiat, bona malaque quecumque prius egimus coram ob-
 iiciet, de fide tentabit, et nisi misericors deus ultro subueniat ele-
 ctis suis: eius uiolentiæ nemo resistet. Professionem cōtra nos ad-
 ducet, qua pmissimus nos diabolo cunctisque pompis eius abrenū-
 ciaturos. Fidem obijciat qua deo nos astringimus, ut eandem ab-
 negemus. Bona nostra proferet, Quam ob rem quæro? ut in his
 deum laudemus? Nequaquam. Sed, sed ut nos in arrogātiā illiciat.
 Mala producat, an ut ea defleamus, poenitudineque ducamur? Nō
 plane, cur ergo? ut in desperationem nos intrudat. Scit enim quod
 peccator cum in profundum malorum uenerit, cōtemnit. Ecce ui-
 des in morte peccatoris nihil esse solaminis, nihil refrigerij. Peior
 est in animæ seperatione dum carnem exuūt et derelinquunt: circa
 ea quam tantum curæ, laboris, et impensę, sumpserunt: diligenter
 exornarunt, omni uoluptate pauerunt, suauiter enutrierūt et om-
 ni modo condecorarunt. Pessima uero, pessima in uermium cor-
 rosione quando corrodingi uermibus, tæterrimi ignis obijciuntur
 incendijs, uti scribitur Vermis eorum non morietur: et ignis eo-
 rum non extinguetur. Nam memoria pariter, intellectus, et uo-
 lūtas, semper intra se murmurabunt: et cōtra se propter illam pec-
 catorum admissionem atque cōmissionem, ubique nulla non obli-
 gantur urgentissima damna. Memoria quidem et uoluntas sic aduersus
 intellectum insultantes immurmurant. Cur tu per species inuisi-
 biles animæ delectationes improbas intulisti? cur carnales affec-
 tus, cogitationes impias, imaginationes iniquas, scedas estimas-
 tiones, et illusiones absurdas instillasti, qui diuina solum et ad dei
 cognitionem pertinentia gustanda proponeres ac infunderes? Rur-
 sum intellectus et uoluntas sic in memoriam insurgunt. Tu cur
 sic asseruasti, cur in repositorio tuo tam diu tenuisti species istius-
 modi carnalium uoluptatum, diabolicarum oblectationum, unde
 damnabiles illecebre et ardentissima desyderia nascuntur in carne:

N quæ fueras

Psal. 139.

Expo.

August.

Insidie diabo-
li carcer ho-
ram mortis.

Prouer. 18.

Esaie ult.

Expo.

F E R I A S E X T A

quæ fueras ob id in animo constituta ut actiones ei studiosas, di-
 uinos affectus et celestium rerum apprehensiones solum ostendē-
 da retineres? Intellectus autem et memoria his deniq; uerbis uos
 luntatem incessunt. Quare tu domina reginaq; motuum et actus
 rum qualemq; tentationem: admisisisti. Tu imperatrix, tu caput
 et gubernatrix tam interni q̄ externi hominis. Quicquid ego intel-
 lectus concipio uel comprehendo, quicquid ego memoria teneo
 seu custodio, te pœnes est o uoluntas uel eligere uel recusare: stat
 in arbitratu tuo suscipere ne uelis an renuere. Nos quidlibet exors-
 diamur: nihil mortiterum, nihil damnable prodit e nobis nisi tu
 condelecteris, nisi consensus tuus accedat, nisi per te uicium inuas-
 dat, nisi tua potestas annuat. Ergo te duce, te causa, te impulsore
 damnatur et perit anima. Tu perdis eam, tu nos perdis et te ipsā,
 Omnis corruptionis et condemnationis occasio generatur ex te.
 Sic ipsius animæ tres he potentia; concertant, sic inuicem sese cō-
 mordent, sic inter se cōmurmurant: ipsam interim animam tormē-
 tis affligentes ac si ad inferos esset intrusa, usq; adeo ut nonnunq̄
 ipsemet peccator in baratrum desperationis incidat, gladio, flama,
 laqueo, unda, uel alio pacto sibi mortem consciscens. Neq; sit
 hoc in hac uita tantum: sed et postmodum ipse dānatam animam
 sic inquietant, eo furore feruntur in se ipsas, ut mors quecunq; alia
 millies eligibilior esset intrinsecis hisce tormentis et cōmurmura-
 tionibus, conscientia; remorsibus, quia non est pœna super pœ-
 nam morsus consciētiæ Bernardus ait. Hic qualicunq; quis infir-
 mitate uel ægritudine, qualicunq; miseria labores: aliquam interim
 quietem et consolationem inuenit, amicorum subministratiōibus
 aut alia quadam non inidonia ratione: habet q̄ assideat: habet qui
 fomēta paret, medicum roget ut eum curet et suscitet, ac natis red-
 dat charisq; propinquis: Vxor sedula sanum esse cupit, nati labo-
 rant, uicini omnes notiq; succurrunt, suo quisq; subsidio quanta
 merei amoris inditia monstrat: in inferno nulla solatia, quies nula,
 nullum refrigeriū, amicus nullus: sed ubiq; miseria, gemitus,
 sed omnes ibi tortores, oēs inimici sunt et furioli. Quid iam tibi
 prodest

Bernar.

prodest o homo faciē pingere uel fucare, manus ornare, corpus p̄-
 ciosis ornamentis induere, et aiam habere incultā, aiam habere uir-
 tute nudatā, pctōq; sordescētē? Quid prodest huius mūdi copijs
 abūde delectari, societatem et grām apud hoies suauiter inire, ab
 amore gratiaq; dei alienum? Quid prodest hic omni corporis uo-
 luptate perfrui, et post hanc uitam uri, incēdijs tradi, uinciriq; p̄-
 petuis? Age poenitentiam ergo dum potes, quia deus delictum
 sine ultione nō patit. Nam uel homo per se punit uel deus absq;
 homine morte puniet, illa uidelicet de qua pronūciat epistola pre-
 sens Anima quæ peccauerit ipsa morietur. Et sequitur in episto-
 la Filius non portabit iniquitatem patris, et pater non portabit ini-
 quitatem filij. Quibus uerbis propheta docet atq; probat qd unusq;
 quisq; suo peccato poenas luet et non alius. Quod tamen in du-
 bium uerti potest consideranti crimen lese maiestatis, in quo dant
 poenas filij delicto parentum. Est insuper diuina sententia Vili-
 tabo iniquitates patrum in filios in tertiam et quartam generatio-
 nem. Sed hoc duobus modis intelligi potest, Vno modo de poena
 temporalī quam plarumq; deus pro commisso patrum filiis inflit-
 git, sicut in diluuiū manifestum euasit, in excidio Sodomorum, oc-
 cidione primogenitorum egypti, plaga quoq; pestilentie qua prop-
 ter peccatum Dauid deus septuaginta milia uirorum uno eodemq;
 die e medio sustulit. Alio modo de poena quidem æterna, quam
 etiam de filiis ob peccata parentum deus sumere uidetur: qui infā-
 tes sine baptismo decedentes in limbum perpetuo demittit, ubi
 gaudio carent et poenam damni patiuntur, qua contenti sunt. Ma-
 nifestabunt id hic pueruli tenuis conditionis infimo qd loco nati,
 quorum si unūquemuis interrogas ad quid aspiret, qualem se fore
 speret, an rex cupiat an dominus esse, num inter proceres et mag-
 nates censeri uelit: respondebit se nolle regem esse, non dominum
 aut procerum quemlibet: sed suo se calcio meteri uelle, hoc est sua
 sorte contentum esse, suocq; in statu manere uelle. Quid in causa
 est qd ita uelit et ita respondeat? Certe causa est quā supra de infā-
 tibus attulimus, Vt ad dominatum natus non est, ita nec habere
 N. cupit: Sic

Grego. 4.
 Moral.
 Expo.

Unusquisq;
 pro suo pctō
 respondebit.

Exodi, 20.
 Expo.

2. Reg. 24.

cupit: Sic infantes quoque sine baptismo defuncti non ignari quod
 citra baptismum nemo titulū pretendere queat quo celestem glo-
 riam iure uendicet: sua fortuna damni et poena contenti manent,
 se non dissimiles his esse conscij, quorum possessio iam dudū culpa
 parentis amissa disparuit, Gnari liquidem se recuperare non polle-
 curam abijciunt, contentique sunt. Qualiter ergo uerum erit quod
 hic propheta dicit Filius non portabit iniquitatem patris? quo-
 modo quadrāt et concordant sacrae scripturae in quibus ita loci ua-
 riant? At o frater homo, sic habet scriptura sicut nux. Nux corti-
 cem habet, testam, et medullam seu nucleum. Cortex amarus est,
 testa dura, medullaque dulcis et alimēti plena: Sic in scriptura pars
 eius exterior, uidelicet litteralis sensus et superlicie tenus acceptus,
 amarulentus et obdurus est, sibi quoque contrarius apparet. Sin eam
 enuclees et penitus inspicias spiritus intentionem, sanctorūque do-
 ctorum expositiones: medullam inuenies, et quandam ueri nutri-
 menti dulcedinem. Probant id he due sententiae Vilitabo iniqui-
 tates patrum in filios. Et filius non portabit iniquitatem patris.,
 Contradicere uidentur, et tamen ambe sunt uere, si ueraciter acci-
 pias. Prior est uera temporaliter intelligendo: posterior aeterna-
 liter et pro peccato exteriori atque mortali, nisi cōtingat ut filius pa-
 tris peccato consentiat aut ediuerso. Veruntamen Augustinus po-
 sitionem istam in scriptis ad Bonifacium tractans aliter exponit
 Filius (inquiens) regenerationis non portabit iniquitatem patris.,
 originalis scilicet peccati poenam nunquam sustinebit. Nam qui rege-
 neratur non punitur pro peccato prothoplasti a quo traxit unus-
 quisque reatum illum: quia omnes uirtualiter erant in illo quando
 peccatū admisit. Cum uero sit alter effectus ab eo qui genuit, pec-
 cato alterius sine sua consensione non tenetur obnoxius: sed pro
 suo quisque peccato coram deo plectetur, quod et littera sequens ap-
 probat Iustitia iusti super eū erit, et impietas impij erit super eū.,
 Oportet enim nos omnes manifestari ante tribunal CHRISTI,
 ut referat unusquisque propria corporis prout gessit siue bonum si-
 ue malum. Quando dicit oportet, iudicium istud inuitabile fore
 significat:

Scriptura
et simile.

Exodi.xx.

August.
Ad Boni.

Aug.1.q.4

1. Cor. 5.
Expo.
Omnes in iu-
dicio compa-
rebunt.

significat : quando nos omnes , generatim designat : quando manifestari ait, palam illud inturum ostendit . Apparebunt enim illic et patres et filij simul omnes, manifestū erit illic tam patris peccatum q̄ filij, manifesta bona patris manifestaq; filij, ibi recipiet pater secundum quæ gessit in corpore, recipiet et filius : pro bono bonum, pro maloq; malum, ut referat unusquisq; propria corporis prout gessit. **Littera** prosequitur Si impius egerit pœnitentiam, ab omnibus peccatis suis quæ operatus est et fecerit iudicium et iusticiam, uita uiuet et non morietur. Sub quibus uerbis pœnitentia fructum exprimit . Quippe pœnitentia peccata relaxat, infernum euadere facit, diabolū uincit, ut æterna pœna temporali cōmutetur obtinet : omnes animæ defectus remouet, uirtutes restituit, mortuos ad uitam reducit, omnes angelorum choros exhilarat, regnumq; cœlorum acquirit. Plena est utilitate, plena fructu, plena gratia. Cuius nūc quattuor fructus inter ceteros attingam. **4. fructus pœnitentia**
Philoso. Primus est meriti uel restitutionis, Cum sit enim quis in peccato mortali mereri non potest, quando gratia radix et causa est omnis meriti sicut radix in arbore causa uitæ eius. Deficienteq; causa deficit effectus . Igitur deficiente gratia quæ causa uitæ est in operibus, cesset effectus operum bonorum id est meriti eorum est necesse . Tria sunt enim operum genera. **Triplex opus,** Viua certe, mortificata, et mortua . Viua sunt quæ fiunt ab eo qui manet in statu gratia, uiua quidem ob id nuncupata q̄ uegeta sint ac uiuatia in conspectu dei, cui grata sunt et accepta, sua inde merita secundum recipientium pietatem trahentia . Mortificata uero sunt illa quæ fuerunt ante uiua, facta tempore quo qui faciūt sub gratia steterant, et nūc per peccatum suum fiunt mortua . Nam quæ sui natura bona sunt uelut oratio, ieiunium, eleemosyna, cæteraq; similia q̄ diu mortale peccatum inest facienti pro mortuis habentur . Ac idem si resiliat a peccato atq; uitam pœnitēdo corrigat: quæ facit bona, renouantur ad uitam et pro uiuis haberi debent , Mortua deniq; sunt quæ fiunt ab eo qui cum mortali peccato subiectus sit in eo perseverat, nec ut gratia denuo fiat particeps uitam emendat . Verum illa q̄
N. 3. dem opera

dem opera quæ sic sub tali statu fiunt nunq̃ erunt gloriæ cœlestis participia, quamq̃ mundani et tēporalis premij multis modis cōmoda capellant, quia nullum benefactum abibit irremuneratum. Per quod hic ad honores euehitur et in singularem principū amorem ac gratiam influit, ille potitur rerum diuitijs affluens, alius lōga fereq̃ continua corporis incolumitate fruitur, pleriq̃ felicitate mercimoniorum ditantur, multi beantur amicis, alijq̃ semp̃ alio munere donantur pro ratione bonorum quæ fecerint. Qui uult itaq̃ opera uina facere, per pœnitentiam mortale peccatum deponere debet, Vt enim Philolophus ait Noua forma non potest introduci nisi prius expellatur antiqua Et ad hoc, quod in Epistola scribitur alludit Si impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis suis, hoc est si formā illam antiquam excludat et uitam mutet, peccataq̃ per pœnitentiam funditus euellat, et custodierit præcepta mea faciens iudicium et iustitiam: id est si nouam hanc formam introducat, nouamq̃ pœnitendo uitam assumat, uita uiuet et non morietur, restitutus ad statum gratiæ ac meriti: secundum illud quod in Euangelio de filio prodigo perscribitur, q̃ posteaq̃ ad patrem est reuersus eiq̃ reconciliatus: ait pater, Date ei stolam primam, date priorem gratiam, restituetur prior innocentia. Imitemur igitur, apostoli consilium, abijciantes opera tenebrarum et induamur arma lucis. Imitemur et id consilium Deponite neterem, hominem secundum pristinam cōuersationem uestram et induite nouum hoīem .i. nouam xp̃i uiuendi formam. Secundus pœnitentiæ fructus, est fructus delectationis: Pœnitentia siquidem est animæ mirum in modum delectabilis instar horti delicijs et amenitatibus pleni, pleni rosis, uiolis, et id genus alijs floribus: sed qui foris tamen est spinis septus ut furaces arceat. Sic et pœnitentia forinsecus spinis plena uidetur et hominibus amara, tamen est intus animæ suauissima, consolationibusq̃ plenissima. Multi uidēt cruces nostras sed unctiones non uident ait Bernardus, uident afflictiones externas, sed internas affectiones internas meditationes, et cōsolationes, cœlestesq̃ uisiones dulcore intenso cœlestiq̃ rore consperfas

2. physico-
rum.

Luce. 15.

Roma. 13.

Ephesi. 4.

Bernar.

conspersas nequaquam uident. Dilucidum id et manifestum erit uitae eorum et facta contuentibus, qui talis perfectionis scalam conscenderunt. Siquidem horum aliqui sic istius internae suauitatis intuitu uelut rapti detinentur, ut omnis forinseci habitus obliti probentur. Quos si tangas, si urgeas, si comprimās haud te sentiunt. Nam uirtutem tactus uehementia contemplationis excludit. Si pretergrediaris apertis oculis non te uident: uisum enim illa uis ad se uocat et compellit. Loquere, predica, clama: non audiunt, quia uox dei sic sonat in aure cordis ut externa uox nihil illuc efficere possit. Oppone quemuis odorem naribus: nihil ipsi percipiunt quos gratissimus odor sancti spiritus impleuit. Nil extrinsecum gustum mouet his: qui gustant et uident quod suauis est dominus. Horum enim anima etiam in caelis est quamquam corpus remaneat in terris. Corpus ante te uides, at illi te non uident: qui uelut absorpti sunt illuminatione diuinae bonitatis, uocati, rapti, ad deum mente sunt attracti: uidentur mundo mortui, ab eo penitus seclusi, quasi e corpore soluti, soli deo uiui, solis diuis ac beatis adiuncti: accedunt ad id quod in apostolo factum est, qui raptus in tertium caelum (siue in corpore siue extra corpus nesciebat) sed audiuit archana quae non licet homini loqui. Cumque post istiusmodi contemplationem post suauissimum et caelestem raptum ad sese redeant, cum eodem apostolo clamant Cupimus dissolui et esse cum Christo, cupimus ista dulcedine perpetuo frui. An non hinc euidenter intelligitis quales unctiones et consolationes habeant qui perfecti sunt?

H. Tercius fructus participationis est. Verus enim poenitens omnia bona participat quae fiunt in ecclesia militante, cuius bona spiritualia communia sunt membris uiuis, et eorum omnium est particeps quisquis deo placet, timens eum, ac ipsius mandata custodiens: iuxta illud Particeps ego sum omnium timentium te et custodientium mandata tua: particeps insuper illorum quae sunt in ecclesia triumphante ubi sunt omnia communia. Quartus fructus satisfactionis ac remissionis est, Efficit namque peccatorum purgationem et poenarum diminutionem ac remissionem si sit completa, quoniam

Delectationes
internae perfectorum.

2. Cor. 12.

Ad phil. 1.

Psal. 118.

FERIA SEXTA

quoniam tanta potest esse poenitentia exterior cum interiore, q̄ per
eam relaxanda sit non culpa solum tota, sed et poena tota peccatis
debita. Id quod Publicanus edocet qui uere poenitendo dicens
Luce. 18. Propitius esto mihi peccatori, iustificatus erat. Docet hoc idem
Luce. 7. Maria Magdalena cui respondit dominus Remittuntur tibi pec-
Luce. 23. cata tua. Docet sanctus ille latro qui dolendo succlamitans Me-
mento mei domine dum ueneris in regnum tuum, statim audit ab
illo Hodie mecum eris in paradyso. Agatis ideo poenitentiam
Luce. 13. quia Gaudium erit in caelo super uno peccatore poenitentiam a-
gente. Non dicit docente poenitentiam, talis enim poenitentia
Mat. 23. est uerborum predicatorum, qui dicunt sed non faciunt, et quo-
Grego. rum uita despicitur restat ut eorum doctrina cõtemnatur sicut as-
firmat Gregorius. Neq̄ dicit poenitentiam fingente, quod est hy-
pochritarum qui ueniunt ad uos in uestimētis ouium intus uero sũt
Math. 7. lupi rapaces, Nec dicit cogitãte poenitentiam, quod pleriq̄ faciũt,
Poenitentiam agere commo-
nemur. sed super uno (inquit) peccatore poenitentiam agente, que quidem
Mat 3 et 4 poenitentia sola bene piorum ac religiosorum est. Sic igitur poeni-
Ambros. tentiam agite et appropinquabit regnum cœlorum. At quidnam
est hæc poenitentia? Est peccata præterita plangere et plancta non
iterum cõmittere. An non aliud est poenitentia? Non plane. Pus-
taram q̄ esset uti cilicinis uestibus, solum laneis, aquam potare, et
huius generis alia. Hæc profecto tibi non impono, sed tantum
plange peccata et noli recidiuare: peniteat te peccatorum, cõteras-
tur intus affectus animæ, et saluus eris. Nam Hieronymus inquit
Hierony. Nullum est peccatum quod non contritione deleatur. At si plus
Luce. 3. mereri uelitis Ioannis Baptiste consilium implete dicentis Facite,
Expo. dignos fructus poenitentia. Qui sunt isti fructus poenitentia di-
Deut. 25. gni. Sic sunt, sic esflagitant, ut pro mēsurā delicti sit plagarū mo-
dus, pro magno peccato magnam poenitentiam ut agas, pro par-
uo minorem, pro maximo maximam. Et hæc poenitentia
sic integre paracta, dei fauorem et regnum æter-
nam obtinebit. Quod nobis concedat ipse
Christus q̄ regnat in eternũ. Amen.

Sermo

SERMO DECLARATVS

MATVS FERIA SEXTA HEBDOMADÆ

Secundæ Quadragesimæ coram
eadem maiestate regia.

- I. **R**EGNUM DEI DABITVR GENTI Math. 21.
facienti fructus eius, Euāgelista Marcus diuinā
in operibus suis potentiam admirans, clamat
Bene omnia fecit. Etenim nihil unq̄ a deo fa- Marci. 7.
ctum est quod non secundum exigentiam rei p-
fecit, omnia noua et necessaria pduxit: Et quat-
tuor sunt quæ reddunt artificem laude dignum, uel quia quod pru-
denter inchoat in laudabilem finem adducit, Alioquin in eo locū
inueniet illud Euangelistæ Luce Hic homo cepit edificare et non Luce. 14.
potuit cōsummare, nam Philosophi testimonio A fine sunt om-
nia denominanda. Vel quando quæ uult omnia facile perficere po-
terit, nihil quod ad rem facit omittens: quoniam multi uasa lutea,
nasa fictilia perite conficiunt et ornate, quoad natura rerum patit-
tur: sed aurea, sed argentea nullo modo possunt. Multiq; solis, lu-
ne, uel stellarum artificiose in lapide lignoq; figuram incidunt et
depingunt, qui piscem uel minimum aquis innatantem, uermicu-
lum in terra reptantem, aut stellulam in cœlo fulgentem nequeūt.
Achic summopere laudandus artifex qui nulla nescit facere. Vel
cum quod quis operatur, utile sit, cōmodum, et alicui usui aut ne-
cessitati seruiat: perit enim labor si quod facis in nullius cōmodum
accidat. Postremo quando rem nouam, miram, extraneam, raram
ac in usitatam, non imperite deducit. Siquis nunc quærat quo res
hæc pertinet: illuc pertinet, ut in doctrina spiritus hunc artificem
omnipotentem deum interpretemur, qui quod bene cœpit ac sapi-
enter, optime sapientissimeq; perfinit, ut ibi scribitur Omnia in Psal. 103.
sapientia fecisti. Cui consonat etiam illud Dionisij Optimi est op-
tima facere, omnia creauit siue uitio. Potest ipse et scit pro uolun-
tate cuncta

id. redditor
artificem laude
dignum.1. physico-
rum. 2.

Morale.

2. Senten-
dist. 3.

rate cuncta facere sicut psalmigraphus affirmat Omnia quaecumque ,
 uoluit fecit . Sermoni liquidem eius potestas nulla defuit, ut idem ,
 Psal. 148. asserit Ipse dixit et facta sunt omnia, mandauit et creata sunt uni-
 uersa. Tot certe res ipse protulit in medium, ut nihil huic mundo ,
 mundi ue decori necessarium relinqueret improductum . Omnia
 denique utilia fecit, inusitata, mira ac inimitabilia . Nempe dei per-
 Gene. 1. fecta sunt opera . Viditque deus cuncta quae fecerat et erant ualde ,
 bona, ad aliquem usum accommodata, quia non sactor aut interpo-
 lator rerum ueterum erat: sed optimam et speciosissimam unicuique
 rei formam quam natura ferebat coaptauit, ut in eo uerissimum tue-
 rit quod uulgo dici solet, Opus opificem probat et commendat : qui-
 uis nos in multis ignari simus, et res ipsas rerumque causas ignore-
 mus, Vnde et ansam inutilium saepe questionum imprudenter at-
 ripimus . Sicut enim fatuus, et architecture nescius atque iners, in-
 strumentum, bipennem, aut telum cuius usum nescit quod eo manum
 imprudens ledat aut uulneret, abijcit : ad quid (inquiens) hoc uas-
 let : ita nos creaturarum et uirtutis earum insciji, plarumque dubita-
 mus an bone sint et utiles: quæstionesque uanas et abs re mouemus
 indocti, quas doctissimi non audent, aut meticolose et reuerenter
 attingunt . Vis tu disputare, uis tu indoctissime uerbis triuolis a- K.
 gitare : uis tu in dubium uocare quod elaborauit doctus et in id-
 totius uitæ studium insumpsit : tractare tamen aut meminisse for-
 midat : Vis tu tam audacter sermonem inferre de rebus ita subli-
 mibus quas sapientes et ipsimet doctores mouere nolunt : sin mo-
 ueantur ab alijs, sistunt, morantur, et obtinent: meruentes de talibus
 uel fabulari, uel ita fabulari solitos patienter inaudire. Per quicquid
 quid numinis in coelo est, quicquid uere pietatis in terra, per gra-
 tiam quæ præsens et gloriam quæ futura est : te posco, rogo, sup-
 plico, Facito quod te decet et conditioni tuæ conuenit, facito facito,
 August. sicut ecclesiæ norma te dirigit, docet, præcipit. Quare deus res ta-
 les et taliter effecit ac condidit, noli quærere si non uis errare, Au-
 gustinus ait, quare mundum sic instituit ac ordinauit, hominumque
 status ita distribuit et enariauit, noli quærere, quare prædestinauit
 hunc

De operibus
 dei indoctos
 disputare im-
 pium est.

, hunc et illum reprobauit, Hunc trahat et illum non trahat, noli
 , querere si non uis errare. Sin pertinaciter inquiras : causa respon-
 , deri non potest alia, q̄ q̄ deus sic uoluit. Disputando de prædes-
 , tinatione male facitis. Vultis uos archana secretaq̄ dei cognos-
 , scere? uultis uos occulta dei iudicia scrutari? Iudicia dei abyssus
 , multa. Igitur uel ethnici poetæ consilium sectemini Mitte ar-
 , chana dei, et illud Socratis Altiora te ne quaerieris, Fecit eni deus
 , mirabilia magna et multa nimis ut queant ab homine dinosci. Et
 , hinc magna quoq̄ laus surgit artificis quando res mirandas effi-
 , cit, saltem cum tam mire sint et diuerse, ut cūctos in stuporem ad-
 , ducant. Quis enim naturam apum si consideret, formicarum, a-
 , raneorum, et aliarum rerum etiam minutissimarum non admirari
 , stupereq̄ cogitur? Quoniam opera dei tam alta sunt, tam profū-
 , da, tam longa, tam lata, ut nemo possit ad perfectam cognitiōem,
 , uel minime creaturæ peruenire. Verum multo magis stupere cogi-
 , mur in cōtemplatione corporum celestium. Miramur solem, lu-
 , nam, et stellas: naturam horum demiramur, motus, lumen, et in-
 , fluxus. Sunt et effectus eorum mirabiles atq̄ prodigiosi. Gaudi-
 , orum quoq̄ coeli quæ sunt propter hominem ordinata, subit ad-
 , miratio singularis. Maxima tamen admiratio est hæc, Quare deus
 , qui fecit cœlum propter homines, dare non uult sine meritorijs o-
 , peribus, et quare cum sit homo creatus ad cœlestem illam beatitu-
 , dinem, tam mere gratis non accipit? Quippe perennis regni præ-
 , destinatio ita est ab omnipotente deo disposita: ut ad hoc electi
 , non nisi ex labore perueniant. Vt tu domiciliū extruis quod ælo-
 , ces alicui sed ab eo uectigal annuum expectas: ita deus habitatio-
 , nem cœli bonis hominibus constituit, sic ut pios labores pro tri-
 , buto persoluāt. Hos etenim labores deus exigit multiplici de cau-
 , sa. Primum propter honoris amplificationem, Maiori siquidem
 , electis erit honor si regnum suis meritis et bonis operibus acqui-
 , rant, q̄ si gratis accipiant: sicut eques auratus si suis strategematis
 , et præclaris actis dignitatem illam obtineat: honoratior est q̄ si p̄-
 , ter ista pericula talis honor obtingat. Hic plurimi fieri, laudari,
 , donari

August.

Psal. 35.

Cato.

Socrates.

Opera dei al-
te profunda. 15
ga laia.Greg. 29.
q. 4. obtis-
neri.Regnum dei
non est conce-
dēdū nisi stre-
nue militanti.

F E R I A S E X T A

donari debet qui plurima iacula, iaculorum et telorum ictus amore ducis obit et forti animo sustinet, in acie manet irrepulsus, nulla discrimina fugit aut declinat, uulnera, uulnerum cicatrices in facie, brachijs, tybijs, immo toto corpore secum asportat: centum hic talibus est preferendus qui pugnare, ferire ueriti tergiuersari lo-
 lent. Sic est in militia **C H R I S T I** quam obierunt inuicti marty-
 res, qui propter plagas et tormēta corporibus uiriliter accepta, cer-
 tam atq; inestimabilem percipient gloriæ coronam. Sic inq; sic est
 in militia **C H R I S T I** de qua Paulus inquit Labora sicut bonus
 miles **C H R I S T I**, sta in acie, stationem serua, honestam ante
 mortem oppete q̄ turpi fuga uitæ consulas. Labor iste et frequen-
 ratio bonorum operum aratrum est domini de quo scribitur Ne-
 mo mittens manum suam ad aratrum et aspiciens retro aptus est,
 regno dei. Pater idipsum in infantibus statim a baptismo decedē-
 tibus, quibus in cœlo minus erit præmiū q̄ ex se nihil meritorum
 habeant: sed **C H R I S T I** solius meritis subnixi seruentur, et (ut
 Gregorius affirmat) ad magna præmia non peruenitur nisi p̄ ma-
 gnos labores: apostolo quoq; teste Nemo coronabit nisi qui le-
 gitime certauerit. Nam martyres et confessores qui tot labores
 et laborum discrimina fortissime peruaferūt: propter ipsa stigmas
 seu cicatrices quas gestabūt in corpore certam in cœlo gloriam
 inuenient et coronam, quæ gaudiū accidentale et est et nuncupat.
 Deinde propter uirtutis charitatem: ut clarum sit ac manifestum,
 q̄ deus summo prosequatur amore uirtutum opera quæ fiunt ab
 hominibus: pietatem scilicet, castitatem, charitatem, patientiam,
 et id genus alia quæ tanto præmio, cœlesti profecto remunerāda
 censeret. Tam chara nanq; deus habet pietatis ac uirtutis opera,
 ut eorum unico, geminam mercedem ultro decernat, in uia unam:
 alteram in patria, gratiam in uia: in patria gloriam, et ipsam quæ-
 dem æternam, iuxta quod Gregorius ait Tanq̄ deus diligit uir-
 tuosa opera, q̄ uni bono operi, duas mercedes reddet: unam i uia,
 alteram in patria. O desides multo omnium perditissimi: nolite
 credere, nolite sperare uos ob id fore saluos q̄ a **C H R I S T O** nos
 men ad-

2. ad tim. 2.

Luce. 9.

Grego.

2. ad tim. 1.

Greg. ho.
de Euāge.

men adepti, Christiani iam uocemini. Non nomen, non uerba
 quæuis animæ salutem parant, sed bona dumtaxat opera. Tercio
 propter iustitiæ diuinæ misericordiæq; sinceritatē ac meram equi-
 tatem, quorum effectus est æternæ uitæ retributio: quoniam hæc
 iustitiæ regula scitur, ut inquit Gregorius, q; iustum sit ut illi con-
 sequantur stipendium, qui suū impenderunt obsequium. Ange-
 lis enim id deus gratis conferre noluit, sed pro meritis eorum: ut
 qui promeriti sunt per diuinę dilectionis integritatem qua deo sic
 adhæserunt, ut omnem Luciferi tentationem euincerent, authore
 diuo Thoma. Postremo ob corporis CHRISTI conformita-
 tem, CHRISTVS enim multis laboribus, bonorum operum
 exercitijs, et passionum tolerantijs gloriam promeruit, quem nos
 imitari debemus, cum eius uitam nostræ exemplar oporteat esse.
 Scriptum enim est per apostolum Multi unum corpus sumus in
 CHRISTO, CHRISTVS caput, nos membra. Iam non
 est consentaneum rationi ue consonum, ut caput CHRISTVS
 per sudores multipharios, pœnas intolerabiles, tormenta q; uaria
 deueniat in gloriam suā, et nos membra per oblectamēta, delicias,
 et uoluptates eandem occupemus. Vultis ut sint lasciuia, mollia,
 delicataq; membra, tam laboriosi pœnoliq; capitis? Non oportet,
 Rationabile putatis ut ille pelagi procellis urgeatur et cōtorquea-
 tur, terraq; iactetur et undis: et nos ad anchoræ tranquillitatem ia-
 ceamus oscitabundi, uel in portu nauigemus? Non, non. Vultis
 ut ipse coelum per cruciatus, dolores, et tormenta subintret: et nos
 cum suauitate uitæ iocunditateq; cum delitijs et libidinibus nos-
 tris inuadamus? Non, non, non. Cohæredes erimus, si tamen cō-
 patimur ut glorificemur. Si compatiamur æquo animo perturba-
 bationes, et pios labores accipientes sicut ipse perpessus est: cum
 ipso conglorificabimur, sicut etiam ex illo apostoli colligi potest
 Per tribulatiōes oportet intrare regnum dei. Cum oportere dicat,
 necessitatem addit: et conditionem offert, qua quidem obseruata
 merces obtinetur. Sin illa negligatur, ista merces amittit. Opor-
 tebat autem CHRISTVM pati et sic intrare in regnum dei.

Grego. 12.
 que. 2. Cha-
 ritatem.

Tho. sup. 2

1. ad cor. x.

Ross. 8.

Actu. 14.

Luce ulti.

O Oportebat

F E R I A S E X T A

Oportebat ipsum pati futurum exemplo nobis, ut nos ad similiter patiendum alliceret. Quo quidem modo si collaboremus et compatiatur, merito regnum consequamur: de quo thema pronunciat Regnum dei dabitur facienti fructus eius. Declarat hodie Math. 21. **M**ne lectionis Euangelium qui et quales sint regnum coelorum possessori sub huiusmodi parabola. Homo erat paterfamilias qui plantauit uineam, sepem circumdebit ei et edificauit turrin, locauit eam agricolis, et peregre profectus est. Cum autem tempus fructuum appropinquasset, misit seruos suos ad agricolas ut acciperent fructus, et agricole (apprehensis seruis) alium ceciderunt, alium occiderunt, alium uero lapidauerunt, alios alia morte affecerunt. Iterum misit alios seruos, et fecerunt illis similiter. Nouissime misit ad eos, filium suum, quem uidentes dixerunt intra se Hic est haeres, uenite et occidamus eum et habebimus haereditatem eius: et apprehensum eiecerunt eum extra uineam et occiderunt. Cum ergo uenerit dominus uineae, malos male perdet et uineam suam locabit alijs agricolis qui reddant ei fructum temporibus suis. Haec uinea filij sunt Israel de quibus intelligitur illud Esaie Vinea domini exercituum domus Israel est, His dominus leges et mandata uelut culturam peculiarem adhibuit, hos ipsos ut uineam suam electam sacerdotibus et principibus locauit, ad quos spectabat ceteros in uero cultu dei iustitiaeque uitae continere. Tum peregre profectus est ab eis, liberum relinquens arbitrium per quod quisque quod uelit operari possit. Misit inde seruos suos ut fructus acciperet ab agricolis: quando predicatorum emisit: qui cessantes in uinea, uel improbe contra uoluntatem domini facientes arguerunt. Sed horum alios occiderunt, Esaia terra discerpserunt, Amos uelut per tempora transfixerunt, et Zachariam inter templum et altare lapidibus obruerunt. Atque alios iterum atque iterum beneficentissimus dominus in eorum salutem misit, qui similem casum inter manus eorum experti sunt. Nouissime filium ipsum dei IESUM Christum quem deus ob amorem unicum destinauit ad eorum salutem, crudelissime peremerunt et crucifixerunt. Quapropter perdidit illos dominus

Esaia. 5.

Quae sit uinea dñi.

los dominus et e medio fere sustulit, illamq; uineam suam locauit
 alijs agricolis : qui synagoga deserta suam nunc Ecclesiam Apo-
 stolis apostolorumq; sequacibus excolendam secundandamq; fru-
 ctu ueræ prædicationis ac bonæ sanctæq; uitæ quasi per manus tra-
 didit. Sic autem nunc procedemus ut alium huius parabole sensu Mystice.
 expromamus. Cuilibet enim sapienti sua uita, sua mens, sua
 conscientia uinea est : quam diligenter excolit quando uirtutes in
 ea componit et coadunat, ut fructum earum inde recipiat. Ani-
 ma tua uinea est : quam colere, aratro uertere, laborare, plantare,
 , seminare, cunctisq; uirtutum generibus inserere teneris. Quid eni Luce. 9.
 , prodest homini si totum mundum lucretur, animæ uero suæ detri-
 , mentum patiatur ? Aut quam dabit homo cōmutationem p anis
 , ma sua ? Nil autem incultum, nihil desertum in se uir sapiens des- Stultus stultus
labruscas trahit.
 relinquit : stultus non item. Cuncta apud eum neglecta inuenies,
 cuncta iacentia, cuncta inculta ac sordida. Non est uinea stulto.
 Quomodo nanq; uinea ubi nihil plantatum, nihil elaboratum
 apparet : sed tota urticis, spinis ac tribulis tota siluescit quæ uinea
 stulti est, tota redacta in solitudinem ? Vbi uitis ipsa uirtutum ?
 ubi gemme bonarum cogitationum, ubi uuæ sanctarum delecta-
 tionum ? ubi botri bonorum operum : et ubi uinum lætitiæ spiri-
 , tualis ? Vertuntur omnia in labruscas : uertuntur in folia. Per a- Profi. 24.
 , grum hominis pigri transiui (inquit Sapiēs) et per uineam stulti, Expo.
 , et ecce totum repleuerāt urtice, et operuerant superficiem eius spi-
 , ne, et maceria lapidum destructa erat, quod Ordinaria glossa sic e-
 narrat : Per agrum et uineam pigri et stulti transire, est cuiuslibet
 uitam inspicere negligentis : quam urticæ et spinæ replent, quādo
 in corde negligentium prurientia terrenaq; desyderia, et punctio-
 nes uitiorum pullulant. Maceria lapidum destructa est in uinea,
 quādo incepta uirtutū opera aut hominum improbitate, aut dæ-
 monum suasionem quisq; negligens perdit. Audis iam sapientem
 hic reprehendentem stultum, q; bona naturæ gratiæq; dona quæ
 plātauit in eo deus : male uiuēdo corrumpat, et uineam in non ui-
 neam negligendo redigat. Contra, nonne sapientem cessabūdum

F E R I A S E X T A

1. Cor. 3.

Gal. 5.

Expo.

Duodecim fructus spiritus.

fructus verus

22. Dirige te
in istis operibus

aut negligentiusculum uides? an apud eum aliquid uacare uel superuacaneum esse? num eius sermo dormitans? an euanida cogitatio? nunquid inanis aut improba conuersatio est? Etiam si quid aliud ab eo fit, totum dei agricultura, totum dei ædificatio est, et uinea domini Sabaoth: quæ multum fructum affert. Sic igitur ex his quæ dicta sunt intelligitis, quod ista uinea sit homo spiritualiter uiuens: cui sunt intus omnia culta, omnia germinantia, omnia fructificantia, spiritumque salutis parientia. Sic habet Euangelium ab initio recitatum Regnum dei dari genti facienti fructus eius. Eius inquit: Cuius eius? Eius spiritus sancti, cuius fructus hoc modo Paulus enumerat, Fructus autem spiritus est charitas, gaudium, pax, patientia, longanimitas, bonitas, benignitas, mansuetudo, tides, modestia, continentia, castitas. Et sunt et uocantur hi fructus spiritus. Fructus appellatur (si uelitis etymologiam uocis) quem fundus et quæ in fundo sunt ferunt: sed tunc fructus uere dicitur, cum id quod ex planta producitur ad perfectionem uenerit, habens in se delectationem et utilitatem. Huic similia quæ fiunt ab hominibus opera bona uirtutemque premita fructus etiam appellantur. De uinea uero nascuntur gemme, de gemmis flores, de floribus botri et uue, de uuis uinum elicitur. Sic ab anima iusti hominis nascuntur bonæ cogitationes, quæ sunt bonorum operum initia sicut omnium fructuum principia gemme sunt: de quibus ut flores egerminant, ita de sanis cogitationibus bonæ uoluntates emergunt: utque de floribus uue, sic ex bonis uoluntatibus operationes bonæ manant: et sicut uinum ex uuis confluit, ita de bonis operibus cum in presenti tum futuro tempore gaudium magnum enascitur. Atque hos fructus facienti (quod diximus) regnum dei N. dabitur. Quorum tres presertim hodie tractabo, charitatem certe, fidem, atque gaudium. De charitate Gregorius inquit Charitas magna operatur si est Vbi ubi uere sit, mirificas operationes edit. Quasi operabatur ista charitas in martyribus, confessoribus, et uirginibus, immo in omnibus sanctis: qui tot labores, poenas tam uarias, totque cruciatus ingentes, amore dei propeßi sunt: ut de martyribus max.

• tyribus maximopere scriptum sit, Lapidari sunt, secti sunt, tentati Hebræ. 12.
 • sunt, in occisione gladij mortui sunt. Lapidari sunt Hieremias, Expo.
 • Ezechiel, Naboth, Stephanus alijq; permulti. Secti sunt Elaias Tolerantia
 et septem fratres Machabei, atq; his alij non impares. Tentati sunt martyrum.
 Mathathias ac eius filij, Eleazarus et septem illi fratres blandicijs 1. Mach. 2.
 et magnificis promissis, ut a cultu dei se flecterent ad idolatriam, et 2. Mach. 6. et. 7.
 Qui quoniam noluerunt obedire consilijs, præceptis et suasionibus, sed nec minis oppressorum, in occisione gladij mortui sunt:
 paratiq; sustinuerunt omnia genera mortis et passionum, et eorū
 • alius hoc, alius illo genere mortis excessit e uiuis Ibant gaudētes Actu. 5.
 • a conspectu consilij pro nomine I E S V contumeliam pati, mortem pati. O bone I E S V, uerū dixit beatus Gregorius, quia charitas magna operatur si est: fortis est, fortis ut mors, Fortis enim Canti. 8.
 • dilectio ut mors, ut in Canticis habetur. Sed quare fortis est ut Expo.
 mors? Mors enim omnia uersat, omnia præmit, et omnes homines superat. Superat summos pontifices, superat inuictissimos imperatores, reges magnanimos, prepotentes reginas, et illustres ac
 • locupletes dominos Omnes enim morimur et quasi aqua dilabimur. 2. Reg. 14.
 • Sic habet charitas ubi uera relucet. Et sicut mors animam a carnis sensibus auellit, ita dilectio dei et eharitas a carnalibus concupiscentijs alienat: Vt mors animam a corpore separat, sic amor dei ab amore temporalium auocat. Est ergo fortis ut mors, tam fortis in hominibus pfectis, ut propter amorem dei pœnam etiā mortis haud timeant: quod heroica martyrum uirtus aperte probat, qui nec ignæ, nec aqua, nec gladio, neq; ipsa morte separare
 • potuerunt a deo, dicentes intra sese Quid separabit nos a charitate Rossi. 8.
 • te C H R I S T I? an tribulatio, angustia, persecutio, fames, nuditas, Expo.
 • periculum, an gladius? Quali dicant, tot sunt in nos a te domine collata beneficia, ut nullo pacto repensare queamus. Sed audi
 • di quid dicant Ecce nos reliquimus omnia et secuti sumus te: scis Math. 19.
 • entes uerum esse quod ais Qui non reliquerit patrem et matrem,
 • uxorem et filios atq; domum suam: non potest meus esse discipulus. Et qui uult uenire post me abneget semetipsum et tollat crucem suam Luce. 9.
 O. 3. cem suam

FERIA SEXTA

Rom. 8. cern suam et sequatur me, scientes quoque nullis unquam tormentis
ualeamus condigna tibi retribuere. Quia non sunt condigne pae-
siones huius temporis ad futuram gloriam quae reuelabitur in nos,
bis Quae quidem omnia beneficia huc tendunt: ut stabiles et fir-
mi simus, ut radicati atque fundati in charitate et dilectione. De
Chrysost. quibus inquit Chrysostomus Si milles moriamur, et si uirtutes ani-
mi expleamus omnes, nihil tamen dignum gerimus ad ea quae pro-
cipimus a deo. Nam afflictiones et cruciatus omnes quos ullus
unquam hominum in hac uita sustinuit, in alteram bilancem obuertas,
in alteram ipsa dei beneficia nobis tam frequenter exhibita com-
ponas: et diiudices utra alteris preponderabunt. te dices cum Iob
Iob. 6. Quali harena maris haec grauiora. Magnum forsasse pondus il-
lorum erit multitudo quae magna quasi harena maris: sed horum
multo maius et numerosius pondus extat. Tot enim in nos dei
beneficia sunt ut si nunc iterum atque iterum, si centies, si milles
Rom. 8. moreremur: nequaquam meritis illius in nos responderet. Quid ergo,
Expo. separabit nos a charitate CHRISTI? Nihil omnino: quod ul-
tra prior illa littera demonstrat. Neque mors, neque uita, neque instan-
tia, neque fortitudo aliqua poterit separare nos a charitate dei quae,
est in CHRISTO IESU. Non timor mortis aut amor uitae,
presentis, non humane potentie fortitudo, nec blande uocis instan-
tia nos separabit a dilectione dei: qui non imitabilem amorem in
nos omnes ostendit. O quantum et quam forte uinculum erat chari-
tatis illius quo deus ipse sic ligatus est ut in uterum uirginis descen-
deret, et ad inferos usque pertractus est? Amor etenim nostre salutis
ad columnam, ad crucem Christum alligauit et in monumento detinuit
ait Bernardus. Vinculo charitatis est deuictus quando sub persona
Bernar. prophetae sui dicebat patri Ecce ego, mitte me: ecce pater, presto,
Esa. 6. sum qui mittar ad redimendum genus humanum, mitte me ad
Expo. quascumque poenas pro demerendis hominibus subeundas: et pa-
rebo uolens uoluntati tue. Quid enim ad illud impulit? quid attraxit?
Bernar. An nostra merita? Non, An nostra sanctitas? Nequaquam. An uita
nostra? Minime, Charitas uincit inuincibilem et ligat omnipoten-
tem, De mar-

O. tem, De martyribus hec fere dicta sint, Et quid itidem cōfessores
 ut idem dei regnum obtinerent fecisse scribuntur? In littera premis-
 sa sequitur Circūierunt in melotis, in pellibus caprinis; egentes,
 angustiatī, afflicti, in solitudinibus errantes, in montibus, in spel-
 luncis, et in cauernis terræ. Melota uestis est (ut eximij doctores
 ostendunt) de pelle Taxi confecta, aspera, et uilis: qua uti perhi-
 bentur Helias, Iohannes et alij: uel (ut peculialiter habet diuus
 Thomas aquinas) Melota uestis est facta de pilis camelorū. Qzā
 si græcæ lectioni uelimus inhærere: uera germana q̃ littera est hæc
 ἐρμινώτατος καὶ ἀγνίστος hoc est in ouillis et caprinis, ut Μελωτὶ
 grece, latine Melota, sit ouis exuuium, id est pellis corpori detra-
 cta una cum lana, In pellibus caprinis, et alijs id genus asperis et
 hirsutis tegumentis. Egentes quibus res necessarie, uictus et ue-
 stitus defuerunt. Angustiatī, per animi molestiam et curam dis-
 uexati, sicut in apostolo per sportam dimisso patuit. Afflicti, labo-
 re corporali fatigati, pœnisq; q̃ plurimis usq; delassati. In solitu-
 tudinibus errantes, in montibus, in speluncis, et in cauernis terre:
 qui domum propriam in qua caput reclinarent, nec habuerūt, nec
 habere uoluerunt: sed omnia quæ sunt in mundo delectabilia, sus-
 giebant propter deum. In solitudinibus errantes, in montibus,
 speluncis, et cauernis terræ: quæ loca sunt aptissima contempla-
 tionī perfectorum hominum, pœnitentiæq; peragende. Qua-
 propter philosophus in suis politicis ubi probasset hominem ani-
 mal esse ciuile ac sociale: subiunxit Ille qui fugit cōmunem habi-
 tationem hominum, uel est bestia uel melior homine. Si per ma-
 liciam fugiar, qua moribus et uita deprauatus ceterorū hominum
 societatem ac cohabitationem ferre non potest: belluinam uiuendi
 formam exprimit. Sin cōmunem humanæ uitæ sortem ob id se-
 dulo declinet ut eo liberius contemplationi, doctrinæ sanctæ, syn-
 ceræq; uitæ uacet et immaneat, cōmunem hominum cōditionem
 excellit: eiusdemq; philosophi testimonio Est quidam deus inter
 tales homines. Sed quam deniq; charitatem huius regni gratia
 uirgines ediderunt? Nimirum illud prophetæ quadrat eis Prop-
 ter te mortis

Habre. ii.

Expo.

Zelleritis et
fessomm.

i. Poli.

Ibidem.

Psal. 43.

Expo. ter te mortificamur tota die. Tota uita sua sine relaxatione, sine
Tolerantia pietate, sine compassione castigant, affligunt et mortificant se pro
virginum. CHRISTO, corporaq; sua uarijs pœnis ac tormentis, ieiunijs,
 orationibus, uigilijs, et id genus afflictionibus: sed aliter alij.

Col. 3. Quare uos similiter o Chrittiani, chrittiani Mortificate membra,
 Expo. uestra quæ sunt super terram. Non membra dicit quæ sunt sub
 terra, nec quæ sunt in terra, sed quæ super terram. Snb terra post
 mortem est homo, quando tarde nimis agetur pœnitentia: desy-
 derari potest, agi non potest. In terra capularis senex hoc est mor-
 ti uicinus ac propemodum extinctus est, q de se uulgariter inquit
 Ego sum in terra modo, q in terram appropinquet et tanq in ip-
 so margine mortis sit, libitineq; proximus, de q pœnitentia tum
 August. suscepta sic habet Augustinus Pœnitentia in sano est sana, in in-
 firmo infirma, in mortuo mortua. Super terram dicitur esse floris-
 da iuuentus, de qua q uiuida sit, ferox, et agilis: dici cōsueuit Iste
 homo supra terram est, non in terra sed quali ultra terram prouo-
 lans nec segniciei quicq habens. In qua etate quem uult penitere,
 gratam et acceptam deo pœnitentiam offert. Mortificate igitur
 membra uestra quæ sunt super terram. Sed quid hoc sibi pos-
 scit Mortificate membra uestra? Certe nihil aliud ista preceptio
 1. Petri. 2. signat q̄ quod alibi scribitur Abstinete uos a carnalibus desyde-
 Rom. 8. rijs. Mortificate desyderia carnis. Nam, nam Si uixeritis secundū
 carnem moriemini, si autem spiritu facta carnis mortificaueritis,
 uiuetis. Quoniam qualia membra mortificanda sint, expressius
 Colo. 3. ostendit apostolus in priore littera Mortificate inquit fornicas-
 tionem, immūdiciam, libidinem, et concupiscentiam malam. Ista
 sunt membra mortificāda, desyderia ista membrorum, de quibus
 Rom. 7. apostolus Video aliam legem in membris meis repugnantem le-
 gi mētis meæ, Hanc opprimite cum desyderijs suis et mortificate.
 At quonam modo mortificāda sunt uel mortificari possunt? Pros-
 fecto per austeritatem uitæ, per ieiunia, uigilias, et orationes assis-
 duas, aliosq; pios et diuinos actus, actus pœnitentiæ. Quæ sic
 obeunda sunt, ut hæc omnia quis oportune rectaq; cum ratione
 discernat,

discernat, et tali cum proportionē talique iudicio utatur, quo naturæ
tuta seruetur habilitas ad deo seruiendum, et officio in omni re des-
bita perfungendum: ut uicia curentur quæ uitæ perfectionem im-
pediunt optimasque dotes bonæ naturæ corrumpūt, et uirtutis uia
P. teneat ac maneat incolumis. Qui sic agunt, faciunt fructum eius,
fructum charitatis: et talibus regnum dei dabitur, ut ab initio ex
Euangelio recitauimus. Fructus alter pro quo datur regnum dei
, fides est. Scribit autem Apostolus in hunc modum Dedit deus Ephe. 4.
, quosdam apostolos, quosdam prophetas, alios Euāgelistas, alios
, pastores et doctores in consummationem sanctorum, in ædifica-
, tionem corporis C H R I S T I, donec occurramus omnes in unis
, tatem fidei et agnitionem filij dei. Misit hos deus ut per prædica-
tionem edificarent C H R I S T I corpus, C H R I S T I ecclesiam,
ut uocarent nos ad fidem Christi I E S V: utque simus omnes fides-
les in ipso C H R I S T O. Præmisit hos ante se quos ipsemet tã-
, dem est affecutus, de seq̃ pronunciat Non ueni uocare iustos sed Luce. 1.
, peccatores ad poenitentiam. Non ad uocandum iustos qui se ius- Expo.
tificari uenerat: sed humiles peccatores qui suam agnouerunt intir-
mitatem, nec se peccatores esse diffidentur. Talibus enim dat gra-
tiam deus. Venit dico, ut uocaret peccatores ad poenitentiam, in-
iustos ad iustitiam, et infideles ad ueram fidem: sine qua nulla bo-
, na prodesse possunt: Quoniam omne quod non est ex fide peccatū Ross. 14.
, est, quod sic Augustinus exponit, Omnis infidelium uita peccatū Expo.
, est: non sic intelligendo ut quicquid ab infidelibus sit, credatur es- August.
se peccatum: cum multa bona, uirtutesque morales faciant. Sed
illa uerba Augustini præterea sanctus Bonauentura sic interpreta- Bona. 2.
, tur Ideo dicit Augustinus Omnis infidelium uita peccatum est, sen. di. 4.
quia p̃ nullam actionem quam agunt liberantur a culpa, q̃ diu ma-
, nent in infidelitate. Sensus igitur hic uerus est Omnis infideliū
, uita peccatum est, hoc est non sine peccato, et absque ullo merito:
quæcumque ea quæ agunt, de se naturæque sua bona sint. Sicut etenim
arborū rami sine uirtute radicis arescunt: sic omnia bona opera si-
ne fundamento fidei uacillant, et tanquam mortua dispereunt. Mor-
tua fuit

*fides mor-
tua sine opib;
op̃a sine fide.*

Libro de mor-
tibus philoso-
phorum.

Pyttacus
sapiens.

2. tra. xi. Jud.

Aug. sup. Jo.

1. Cor. iiij.

Hebra. xj.

Expo.

Fides quid.

7. Metha.

Elc. de Del.

tua fuit i Euripide philosopho uirtus abstinentia, qui a carnibus et
coctis omnibus abstinuit. Mortua est Marci Tullij castitas qui sor-
rorem Hircij principis recusauit: affirmans se non posse uxori et
philosophia pariter operam dare. Mortua uirtus paupertatis in
Pythagora et discipulis eius, qui nihil proprium habere uoluerunt:
sed in comunem uisum omnia protulerunt. Mortua patientia uir-
tus in Socrate, qui frequentem et a cerbam uxoris iniuriam equa-
nimiter accepit. Mortua uirtus pietatis in Pyttaco qui talionem
non reddidit: sed sui quoque filij interfectorem absoluit a morte, p-
legem debita Indulgentia inquit melior et prestantior est uir-
dicta. Mortua denique uirtus omnis sine fide, iuxta illud Iyrani So-
la illa uirtus est, quae catholica fide decoratur, et hoc Augustini Fi-
des est fundamentum omnis gratiae, meriti, uirtutis, et beatitudi-
nis Fundamentum enim aliud (inquit Paulus) nemo potest po-
nere preter id quod positum est quod est **CHRISTVS** Iesus,
id est fides **IESV** Christi. Sed quid est fides ista in qua tale fun-
damentum iacitur? Ostendit apostolus ubi scribit Fides autem,
est sperandarum rerum substantia, argumentum non apparentium.
Substantia est et fundamentum uirtutum omnium, sine quo nul-
la uirtus est uirtus, Ideo quod substantia dicitur quia substantia sub-
iectum est accidentium omnium et causa eorum substantiae, sine
qua nullum accidens per naturam esse potest. Nam accidentia non
sunt sine subiecto, non sunt entia nisi quia entis. Sic fides est sub-
stantia fundamentum quod totius meriti, Tolle fidem, et ubi est uir-
tus? Tolle fidem, et quae uirtus uirtus erit? Tolle fidem et uirtus
non est uirtus Tolle fidem et omnis uirtus uicium erit Nam ois
uirtus a fide procedit. Exempli gratia ponatis ante oculos uirtus
tes quilibet, uirtutem primo timoris. Ob id homo timet infer-
num, quia credit locum esse poenarum his qui damnabuntur: fu-
turam ideo beatitudinem sperat, quia credit bene operantibus eam
datum iri. Idcirco deum diligit quod per fidem sciat eum summopere
diligendum: qui summe bonus sit, summe misericors, et qui stu-
diosius ex equo praemia distribuat, Quia credit eum talem esse, et
iustum,

iustum de peccatoribus supplicia sumpturum iustosq; largissime remuneraturum, eum ideo timet: timens a futuris peccatis abstinere, et prætorum ueræ poenitet. Fides ergo rectæ dicitur substantia uirtutum et rerum sperandarum seu præmiorum. Argumentum quoq; non apparentium hoc est certitudo rerum illarum quæ non apparent. Argumentum (ut etymologia utar) quasi mentem arguens ob peccatum, si insit. Sunt igitur peccatores læpissime tristes et attoniti, ipso pectoris interni morbo tabescentes iuxta illud Iussisti domine et ita est ut omnis inordinatus animus sit sibi ipsi poena. Contra, uirtutis internæ recordatio letitiam parit ineniam: ut illud apostoli probat. Hæc est gloria nostra testimonium conscientiæ nostræ. Argumentum præterea (si non talis est etymologia) dicitur uelut argutam faciens mentem: Hilarem, acutam, claram, et conspicuam: superna quodamtenus et ea quæ sursum atq; deorsum, in cælo pariter et inferno sunt aspicientem. Per hanc fidem gloriam speras in cælo futuram: per hanc ego spero, sperat omnis homo, credit et optat. Veruntamen ista fides cū lateat intus in anima, non potest a nobis intelligi nisi per actus exteriores. Nam (ut philosophus inquit) Habitus cognoscuntur per actus, et actus per obiecta. Et alibi opus bonum aut malum foras egressum iudicat qualis homo sit intus in anima. Quare et CHRISTVS ait Opera quæ ego facio testimonium perhibent de me. Sic et opera tua docent (quisquis es) qualis in animo fueris: fidelis an infidelis, bonus an malus, ut ipse CHRISTVS asserit Qui credit in me opera quæ ego facio et ipse faciet. Et alibi Exemplum dedi uobis ut quemadmodum ego feci: sic et uos faciatis. Scrutemur ergo et uideamus, quæ nobis opera Christus imitanda proposuerit. Dicit Discite a me quia mitis sum et humilis corde. En habes humilitatem cordis tibi propositam, quam imitari debeas. Habes et eius humillima facta, qui nulla non opprobria, contumelias, et aduersitates, tui causa sustinuit. Pauperis tatis exemplum audis ab ipso dicente Vulpes foueas habent et uolucres cæli nidos, filius autem hominis non habet ubi caput suum reclinet.

Aug. li. fol

2. Cor. 1.

2. de Aia.

Ioannis. 5.

Ioan. 14.

Ioan. 13.
Exempla nos
bis a xpo pro
posita.
Math. 11.

Luce. 9.

suum reclinet. Pacem ceu rem postrema uoluntate legatam reliquit Pacem (inquiens) meam do uobis, pacem relinquo uobis, Absolutissimum obedientiae praeiungit exemplum cum tactus sit obediens pro nobis usque ad mortem, mortem autem crucis. Patri nimirum obediens ut ait Sicut mandatum dedit mihi pater, sic facio. Cui tamen ita supplicabat ante passionem Pater si possibile est transeat a me calix iste. Protulit hoc pars inferior, pars ipsa lesionum: sed continuo pars superior ipsaque ratio, ipsamet synteresis subdidit Non sicut ego uolo pater sed sicut tu uis, fiat uoluntas tua. Guttesque statim sanguineae defluebant in terram ex representatione illa suae passionis: significantes quanta foret intus angustia, quam ingens animi molestia. O Christiani, o Christiani, quanta Christi passio ipsa fuit: cuius erat sola memoria tanta poena doloreque plena? Quam tamen CHRISTVS ante sustinere uoluit, quam obedientiam uiolare. CHRISTVS ne perderet obedientiam perdidit uitam. Iniurias illatas facile remittere docuit: qui post tot cruciatibus et tormēta subintulit Pater ignosce illis quia nesciunt quid faciunt. O mira res, admiranda charitas, immensa bonitas, inextinguita pietas. Dum illi cruci manus affigunt, ipse rogat Pater ignosce. Dum pedes clauis perforant, ueniam perforantibus imporat. Clamant illi crucifige, ipse contra Pater ignosce. Vociferantur illi Tolle tolle, at ipse, ignosce pater ignosce. Illi uindictam crudeliter inelamant: ipse misericordiam patris suppliciter inuocat. Vbi nunc sunt ueri Christiani? ubi qui sic uocantur quam CHRISTVM imitari debeant? O tu superbe miser, quomodo Christianus appellari presumis? quomodo potes? quid christiani nomen arrogas indignae, qui CHRISTI humilitatem non imitaris? Tu luxuriose, quomodo ueraciter Christianus eris si contra CHRISTI doctrinam exemplumque, delectationes istas carnales amplectari pergas? O uos auari, raptores, et inuidi, qui diuturnum in corde gestatis odium, ad enormem uindictam in omni causa parati: quales Christiani uultis esse, qui CHRISTI doctrinam in cruce prestatam, uimque passionis eius operibus uestris evertitis et contemnitis?

cōtemnitis? Multi sic iactitant, Nos christiani sumus, christiani:
 nos sumus filij dei. Nonne Iudæi quoq; se sic ostentarunt Christo
 q̄ dixerunt, Pater noster Abraham est? nos filij sumus Abrahæ, Ioan. 8.
 sanguine suo, nomineq; paterno superbiētes et glorioli, fidem au-
 tem eius minime tenentes: iuni seminis et natiuitatis adhaerentes,
 moribus omnino degeneres: nomen arrogantes, a uita prorsus a-
 lienī? Quibus CHRIS TVS ita respondit Si filij Abrahæ estis Ibidem.
 opera Abrahæ facite. Nolite ergo uos christiani dicere apud uos
 metip̄os Patrem habemus Abraham, iactuosī de genere, superbi
 de nomine, gloriosi de sanguine: quia Dico uobis, potēs est deus Math. 3.
 de lapidibus istis suscitare filios Abrahæ. Non erit Abraham sine Expo.
 filijs. Si uos deus ad inferos condemnauerit: alios suscitabit tis
 filios electos. Ipse nouit e duris et saxeis hominū cordibus mollis-
 sima facere tractabilia q̄ reddere. Nouit ipse etiam ante de ueris
 lapidibus homines educere qui uerī fient Abrahæ filij, q̄ deesse si-
 bi debeant. Non uult egere sectatoribus, ueris filijs, et electis.
 Non eget ipse nobis, rebus ue nostris: nos autem sic egemus illo,
 ut sine ipso simus minus q̄ nihil. Vult ipse replere cœlos electis
 suis et prædestinatis. Ergo si filij Abrahæ estis, opera eius facite.
 Si christiani sitis, opera CHRIS TI facite. Quis (proh pudor)
 audebit nomen assumere si a complemento rei, proprietate q̄ nos
 minis abhorreat? Fac uos millies appellari filios Abrahæ, filios dei
 uita scilicet dissimiles et degeneres Vna atq; alia ratione se iudæi
 frequēter extollebant, quibus quid CHRIS TVS obiecit? Vos Ioan. 8.
 (inquit) ex patre diabolo estis et desyderia patris uestri uultis fa-
 cere. Nomen habere christiani diaboliciq; uitam degere: quid in se
 succi? quid uerī? cōmodi quantillum habet? Quis tam insanus ut
 se militem esse fateatur, si nesciat arma gestare? Nemo sortitur no-
 men ullum sine causa. Sutor siue calciarius siue uestiarius, appella-
 tur q̄ artium illarum peritiā habeat et operandi facultatem.
 Faber lignarius, qui ligna dolare, fabricam facere, cōplanare, dor-
 mum erigere, omnia construere nouit. Pari modo de paribus est
 censendum. Legimus in decretis beatum Hieronymum quod in
 P epistoliz

filij Abrahæ
non desierunt

Ed. Pontano
et cōm. B. H.
dist. xvii. l. 10.
gimus.

Dionysius
coram tribunali
dei flagellat.

Tertius prin-
cipale.

1. Ioan. 4.

Bernar.

Interdum gau-
dium mundanum
non excludit.

epistolis quoque suis ipse narrat, cum Platonis et Ciceronis opera nimis auide perlegeret tanquam his solis deditus et sacrorum oblitus, fuisse nocturna uisione tribunali dei presentatum, et illic ab angelo flagellatum, ut liuentes scapulas uigil inuenerit. Quod magis studiosus Ciceronis quam CHRISTI uilus esset, dictum est illi Ciceronianus es, non christianus: ut hic colligamus nomen inde plerumque trahi, quo mens potissimum inclinet et opus exeat, nec debere nomen assumi si non imitatio rei subsequatur. Unde nomen christiani neminem saluat: sed imitatio operum CHRISTI. Quis, qui perimplet et fructus eius facit, regnum dei dabitur illi: quod premissa uerba sonant. Tertius fructus et postremus de quo iam S. dicturi sumus, cuius exercitatione dabitur regnum dei, gaudium seu delectatio uocatur Gaudium inquam seu delectatio in rebus bonis. Generatur autem istud gaudium ex presentia rei amate: quantoque magis adamatur, tanto maius gaudium efficitur. Avarus enim qui summo prosequitur amore pecuniam, in summoque pretio diuitias habet, quando gaudio perfunditur: quando iocatur: quando pro gaudio gestit et exultat. Certe quando magnam et numerosam pecuniam adipiscitur, quando opes adauget, et tanquam in aceruum congerit. Mulier quae maternum in morem filium deamat, sicut eius absentia dolet et tristatur: ita presentiae non nihil applaudit. Iam qui charitatem et fidem erga deum integre tenet, presentem ipse deum possidet, quando Qui manet in charitate, in deo manet et deus in eo. Habens igitur deum intra se quem amat intime: non potest non impendio gaudere. Nam sicut bonum quod amat summum est, omne bonum aliud infinitis partibus excedens: sic gaudium eius, quicquid est mundani gaudij longissime superat. Etenim mundanum istud gaudium quod fallax, quod fragile, breueque sit: superioribus huiusce diebus ostendi. Nunc uerum est illud gaudium, quod non de creatura sed de creatore concipitur, cui comparatum, omne gaudium aliud, ut meror est: omne dulce amarum: et omne ne decorum secundum. Tu mihi testis eris in hac re quisquis mundum amore dei reliquisti, tu teipsum interroga, tibi credas. Ad te namque

namq; nobilis femella sermonem uerto. Tu femina iuuenis, ingenua, formosa, quæ uicisti fragilem sexum et etatem, formam et genus nihilifecisti: quid impulit ut ita faceres, nisi q; hæc corporalia desyderia si comparentur ad interna quæ solantur et delectant intus, uilescant? Nec immerito, quoniam modica et trāitoria sūt terrena quæ despicias, maxima et æterna illa coelestia quæ appetis. Et (quod plus est) tibi ueræ dicam, tenebras deferis, lucem ingrederis, de profundo fluctu ad portū emergis, de seruitute in libertatem, de morte ad uitam aspiras. Istud gaudium quod e deo percipitur, facit hominem fortiter, facilliter, et perfecte operari. Nempe delectatio perficit opus ut scribit Sapiens, et aliquādo tam intentum est, ut occultari non possit quin exprimatur: ut in Elizabeth patuit, quæ repleta spiritus sancto præ immenso gaudio quod e præsentia CHRISTI præsensit, exclamauit uoce magna laudans beatissimam uirginem fructumq; uentris eius. **Benedicta tu** in mulieribus et benedictus fructus uētris tui: et ipsa uirgo in dei laudem erumpens, ita gaudium suum est confessa. **Magnificat anima mea dominū** Et exultauit spiritus meus in deo salutari meo. Quale gaudium si nos sectemur, facillimam bene operandi uiam assequemur, et fructum bonorum operum de quo prædicatur **Regnum dei dabit fructu facienti fructus eius**. Quod nobis concedat deus. **AMEN.**

Luce. 11

Ibidem.

SERMO DICTVS

FERIA SEXTA TERTIÆ HEBDOMADÆ

Quadragesimalis coram regia maiestate.

T. R. EGNUM DEI DABITVR FACIENTI Ioan. 4.
R. fructus eius. Meus cibus est ut faciam uolūtatē eius
 qui misit me, ut perficiam opus eius. Docet Euangelistā
 hodiernum quomodo saluator noster **IESVS** circuibat in mul-
 tis labo-

P. 2.

tis laboribus atq; angustijs orbem terrarum ad quarendum reparandumq; quod perierat, quomodo relinquens Iudæam, ubi doctrinæ Euangelicæ rudimēta prima iecerat: reuerti parabat in Galilæam unde uenerat. Oportebat autem eum ire per mediam Samariam, Venit ergo in ciuitatem Samarię quæ dicitur Sichar, olim uero Sichem, iuxta prædium quod dederat Iacob Ioseph filio suo. Erat ibi fons quem Iacob ipse toderat. I E S V S autem fatigatus itinere, sedebat illic ut locus ipse dabat fonti imminens, ac uelut ex aura fontis refocillationem captans. Interim uenit mulier de Samaria ut ex eo puteo cui I E S V S imminebat, hauriret aquam. I E S V S ut ex eo quod agebat mulier, uenaretur eam ad salutem, prælongum cum ea dialogum miscet in hunc modum, Mulier da mihi bibere. Illa comperiens e cultu linguæq; Iudæum esse, respōdet Quomodo tu cū iudæus sis, bibere potcis a me quæ sum mulier samaritana? Non enim contutur iudæi samaritatis, immo solent a cōmercio Samaritanorum abhorre: nephas esse credentes si quid consuetudinis cum eis habeant, adeo ut eorū occurſu quoq; et colloquio se cotaminari putent. Odium autem istud tribus maxime de causis exortum est. Prima fuit memoria per uim occupatæ regionis et incolarum suis sedibus expulſorum. Samaritani nanq; de prophanis gentibus hinc atq; illinc contracti iudæos expulerant, suis conuenis introductis. Dehinc horum ritus et religio diuersa fuerunt. Fuerunt enim Samaritani idololatræ, donec multis afflictionibus diuinitus eruditi, aliqua ex parte iudæorum religionem amplexi sunt: deum unum colere scilicet incipientes, licet alio modo rituq; diuerso. Nam Moli solius libros admittebāt: prophetas recipere noluerunt. Moliq; legem sic admiserant, ut suæ tamen ueteris superstitionis multa uestigia superessent. Postremo quæstio mansit inexplicabilis, et inextinguibile dissidium inter Iudæos et Samaritanos de ratione adorandi deum. Cōtendebant Iudæi deū nūq̃ adorandū nisi Hierosolymis in templo, q̃ deus alibi non exaudiret uota precantium. Contra Samaritani: simili sed alia superstitione negabant deū nūq̃ alibi debere adorari q̃ in monte

Joan. 4.
Ibidem.

Quom est du
bū inter tu
deos et fama
ruinos trib
maxime de
causis.

q̄ in monte hoc, in monte Sarizim: q̄ is locus a Mose decretus es-
 set ubi patriarchæ benedicerent populo seruanti præcepta dei. Sed
 IESVS qui non tam sitiebat aquam illam (q̄q̄ uere iuxta carnis
 naturam sitit et sitire poterat) q̄ salutem animarum, tenum allicie-
 bat mulierem ad Euangelicæ gratiæ cognitionem sub hoc myster-
 io respondens, quo magis inflammaret eam ad discendi studium,
 Si scires donum dei et quis est qui dicit tibi da mihi bibere: torlan
 petisses ab eo et dedisset tibi aquam uiuam. Si scires donum dei q̄
 preciosum q̄ eximium sit: donum inq̄ illud de quo cecinit Esaias.
 Paruulus natus est nobis et filius datus est nobis, et si scires quis
 est qui dicit tibi da mihi bibere, q̄ potens, q̄ magnificus, q̄ para-
 tus ad elargiendum omnibus, tu torlan petisses ab eo et dedis-
 set tibi aquam uiuam. Hoc dixit de gratia sancti spiritus quam e-
 rat acceptura cum cæteris credentibus Euangelio. Sitire uero chris-
 tus non potuit nisi quatenus homo: talem aquam uitalis gratiæ
 dare non potuit, nisi in quantum deus erat. Vnde mulier non hu-
 milem de illo cōcipiens opinionem mysterij ignara, sed discere ta-
 men cupiens quid hoc esset: dominum eum appellat. At aquam
 non nisi naturalem intelligens, quomodo dare possit addubitat:
 qui neq̄ situlam, aut uas aliud, neq̄ funem quo trahere ualeat ha-
 beret. Domine (inquit) neq̄ quo haurias habes, et puteus altus
 est. Vnde igitur habes aquam uiuam quam promittis? Nūquid
 tu maior es patre nostro Iacob, qui dedit nobis puteum, et ipse bi-
 bit ex eo et filij eius et pecora eius? Ac si dicat tu dare non potes
 hanc aquam, Sin ita dederis, certo miraculo dederis. Sicq̄ iam hoc
 præstiteris: maior es patriarcha Iacob quem et uos nobiscum co-
 litis. Ille puteum istum primus effodit, et nobis pro magno mu-
 nere dedit: adeoq̄ paratam in usum suum hanc aquam habuit ut
 ex ea bibere sit solitus, et tota familia eius una cum pecoribus. Vi-
 dens autem IESVS docilem esse mulierculam: ostendit aquam
 esse spirituales de qua loquebatur quæ reficeret animam, per illam
 aquam Iacob, mundi uoluptates designari. Quare inquit Om-
 nis qui bibit ex hac aqua sitiet iterum. Nam omnis amor quarili-
 alijs mlti

Ibidem.

Esaias. 9.

Hæc quæ
 et ista sanna
 ruanæ obruit.

Ioan. 4.

Expo.

Ibidem.

P. 3.

bet rerum

Ouidius.
Ioan. 4.
Expo.
August.

bet rerum mundanarum, dilitiarum, honoris, dignitatis, et diuitiarum, habendi sitim non relinquit: sed hæc quo magis augent et crescunt, eo maius indies sui delyderium accedunt. Tales enim (ut inquit poeta) quo plus sunt potę: plus sitiuntur aquę. Sed qui, biberit ex aqua quam ego dabo, non sitiet in eternum. Qui biberit de paradisi fluuio cuius gutta maior est Oceano: restat ut in eo sitis penitus extincta sit. Huius fluuij guttam unam hausit Paulus, quę statim superbiam omnem in eo, furorem, spiritumq; cędis et minarum extinxit: lupum uoracissimum mutauit in agnum mansuetissimum, et ex persecutore squissimo, doctorem ac predicatorę humillimum effecit. Huius aquę guttam Matthæus rapax et peculator imbibit, quę mox auaritiā eius compescuit, rapinas in mundi cōtemptum uertit: ut qui prius aliena rapuit, postmodum sua uilipenderet, erogaret, et abijceret. Gustauit inde Maria Magdalene magnum huic mundo exemplum pœnitentię, quando luxuriosam uitam et uniuersam libidinem dereliquit, quamq; charissimam prius habuit, ut rem odiosissimam protinus auerit. Gustare percipijt hæc Samaritana, de qua nunc agimus: cuius tanta simplicitas erat ut quum huiusmodi parabolas Iudei sinistrae soleant interpretari, illa tamen cum non intelligeret quid esset dictū, credens et amans qualicq; gradatim in CHRISTI cognitionem assurgens diceret Domine da mihi hanc aquā ut non sitiam neq; ueniam huc haurire. Sitis mihi magna pœna est, fatigatio maior, labor maximus dum et uenire cogor et haurire sola. Da mihi igitur hanc aquam quę pœnam sitis aufert, fatigationē tollit, et hauriendi laborem amouet. IESVS autem ueluti non cōmunicaturus rem tātā nisi marito præsente, iubet ut maritum accersat, illoq; comitata mox ad se redeat. Mulier existimans apud hominem solummodo se loqui, muliebriq; pudore dissimulans stuprū suum Domine (inquit) uirum non habeo. IESVS et suam declarans deitatem et uitam mulieris comiter arguens Recte ait dixisti, non habeo uirum. Quicq; enim uiros habuisti, ad libidinem, non ex lege: et nunc quem habes non est uir tuus, legitimus. Vbi sensit illa

Ibidem.
Profectus
mulieris in
cognitione
quasi sub
mysterio
eque.

sensit illa uitae suae domestica probra **CHRISTO** constare, quae
 cunctos homines latere credidit, non resilit ab illo pudenda, non
 imitata contumeliam regebat ut fere solent: sed magis in illius ad-
 mirationem accensa dicit Domine ut uideo propheta es tu. Hunc
 in modum profecit mulieris credulitas, ut quem primo tanquam
 Iudeum compellarat, mox dominum diceret: et nunc honorem pro-
 phetici tituli tribuat, quod ex sese nosset aliorum archana. Nunc igitur
 relicto de rebus humilioribus sermone, uolens et propheta sub-
 limiora quaedam scire, proponit controuersiam illam inextricabi-
 lem inter Iudeos et Samaritanos de modo locoque deum adorandi.
 Quum enim utraque gens unum et eundem deum adoraret, Iudaei
 tamen asseuerabant non adorandum alibi quam in templo Hierosoly-
 mitano. Samaritani uero quod possint et debeant adorare deum in
 monte Samariae, cum patres sui, Iacob et Ilij, ibidem adorassent.
 Mulier ergo uelut et propheta rerum istarum haud imperito, disce-
 re cupit utrius nationis solidior ac sanctior cultus esset: quasi secus
 , iura quod melius esse cõperisset. Ait igitur Patres nostri in monte
 , te hoc adorauerunt, non alibi fas esse rati deum colere. Et Vos Iu-
 , dei dicitis quod Hierosolymis locus est ubi adorare oportet, nec al-
 libi fas esse deum adorare creditis. Haec pia mulieris instigatio, se-
 citur **CHRISTVS** uerum diuini cultus modum aperiat, qui
 non aedificio manibus facto concluditur, nec in Iudaea solum, sed
 toto orbe terrarum peragendum: immo nullum determinatum lo-
 cum priuatim exigere, neque referre, num in templo quis deum oret
 an domi, foris an intrus, in agro an in lecto, cubiculo an horrio,
 quocumque loco, modo ueram orandi rationem obseruet, quae con-
 X. desit et pura uoluntate. Quocirca **CHRISTVS** ita respondit
 , Mulier crede mihi quia uenit hora et nunc est quando ueri adora-
 , tores adorabunt patrem in spiritu et ueritate. Non tantum in illo
 nel hoc fabrefacto templo, non in hoc monte terreo: sed in templo
 cordis interno: sed in monte contemplationis caelum uersus erecto.
 Veraciter inquit in spiritu et ueritate patrem adorandum, non in
 templis solum manufactis, non nidore pecudum, non rebus cor-
 poreis, non

Ibidem.

Ibidem.

Ibidem.

Expo.

Sicut etiam
de modo.

poris, non umbris, non figuris: ut falsa religio gentium et carnalis cultus iudeorum spirituali cedant, umbræq; legis Euangelicæ luci. Non deo curæ est cum ueraciter illum adores ubi sis, non curat hoc an illo modo te componas, genua flectas an stes erectus, sed eas an procumbas, ambules an quiescas, pectus tūdas, oculos an manus eleues, os et labia conuoluas an tanq̃ mutus et immortus consistas: dummodo patrem adores in spiritu et ueritate, corde tenus omnia perficiens ut ibi cōsuleris Fīli præbe mihi cor tuū. Hæc oīa susq; deq; habet. Nam ediuerso queritur apud Esaiam.

Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longe est a me. Quare subdit euangelista In uanū me colunt. Multa uerba fundūt, effutiant, blaterant, linguas et labia uolutant, sæpissime quidem exclamant domine domine quorum corda tamen alio uagantur: labia mouentur, corda circa nummos in archa sunt: labijs orant, corda rapiuntur in curam diuitiarum: ore precantur, corda circa semētem in agris errant, circa fruges in horijs et granarijs: labijs honorant, et equos in stabulis ac pecudes in pascuis corda curant: corda circa ludos, iocos, et nugas uersantur, et ad me non attendunt ait dominus. Tales ore deum adorant, non in spiritu: tales deum labijs honorant, non ueraciter. Sed uenit hora et nunc est, nunc in propinquo est, instat, et tanq̃ manum impellit: quando, ueri adoratores in spiritu et ueritate patrem adorabunt. Sic adorant quorum uerbis uita consonat: sin bene loquantur et male uiuant, labijs et non corde deum honorāt. Hoc sermone, uaticinio, sanæ doctrina I E S V tantum profecit simplex et patiens mulieris credulitas, ut quem prius iudeum, mox dominum, deinde prophetam appellarat: nunc ipsum Messiam prophetam illum eximū.

e Iudæis exoriturū esse suspicietur, sic inferens. Scio q̃ Messias uenit qui dicitur C H R I S T V S, qui cum uenerit annunciabit oīa. Explicabit hæc omnia quæ de cultu dei dicta sunt saluti nostræ necessaria, neq; patietur nos quicq̃ salutiferum ignorare q̃ tumuis occultum. I E S V S ut uidit ardens hoc cognoscende ueritatis studium, dignatus est aperte dicere quis esset. Expectas inquit mulier Mes-

Esa. 29. Et
 Marci. 7.
 Expo.

Ioan. 4.
 Ibidem.

Ibidem.
 Adducta est
 Samaritana
 ad ueræ christi
 fidei noticiam.

lier Mes-

, lier Messiam uetulum, at scito uenisse Ego sum qui loquor tecum. *Ibidem.*
 Hijs dictis, continuo uenerunt discipuli, redeuntes ex oppido: et
 mirabantur qd cum muliere loquebatur, mirabantur tantam illius
 humanitatem et clementiam. Reliquit hydriam suam mulier ob-
 stupetacta sermone I E S V, nunc enim aquae illius sitis exciderat
 gustata aqua quam I E S V S promiserat, et abiit in ciuitatem ut
 multorum coniciencia suam notitiam confirmaret: et tanq aposto-
 la facta ex peccatrice, dixit illis hominibus Venite et uidete homi-
 nem occultarum reru interpretem, qui dixit mihi omnia quaecuq
 feci, qlibet abdita, dubia omnia abfoluit. Nunquid ipse est Chri-
 stus? Fieri potest ut is sit: sed nolite dictis meis fidere, potius spi-
 riculum facite. Exierunt ergo de ciuitate et uenerunt ad eum:
 quorum etiam precibus comotus ipse C H R I S T V S ciuitatem
 intrauit, et ceteros ad fidem adduxit. Interea rogabant eum dis-
 , cipuli dicentes Rabbi manduca, suspicantes eum fame cruciari:
 Dicunt igitur Recrea, refocilla te ipsum. Iesus autem ubiq captans
 occasionem homines a cura rerum corporalium ad spiritualiu stu-
 Y. dium euehendi: quemadmodum cum muliere loquebatur in mys-
 , terium ecclesiae future de gentibus Venit enim querere quod per- *Luc. 19.*
 , rierat, et sicut eam ex aquae mysterio pertraxerat ad cognitionem
 fidei: ita nunc discipulos adhuc rudes ex occasione cibi prouocat
 ad studium Euangelizandi. Tum forte non sitiebat aquam putei
 aut si sitiret, magis sitiebat salutem hominum. Ita qd esuriret se-
 cundum naturam carnis, maior tamen fames habebat illum seruans
 di generis humani cuius causa descenderat e caelo. Ille igitur dixit
 , eis inuitantibus ad refectionem corporis Ego habeo cibum ma- *Ioan. 4.*
 , ducare quem uos nescitis. Hoc non intelligentes discipuli, sicut
 nec mulier aquam intellexerat, nec audentes tamen interrogare p-
 , reuerentia praeceptoris, dicebant adinuicem Nunquid aliquis at- *Ibidem.*
 , tulit ei manducare interim dum nos absumus? I E S V S ut ma-
 , gis infingeret animis eorum quod obscure dixerat, dicit apertius
 , Meus inquit cibum est ut faciam uoluntatem eius qui misit me *Ibidem.*
 , ut perficiam opus eius. Haec mea fames, haec mea sitis est, ut im- *Expo.*
 pleatur

illuminatur
apli sub para
bola ubi.

pleat quod ipse pater precepit. Hic mihi cibus multo magis cordi
est q̄ ille quem uos offertis, ut fiat uoluntas eius. Voluntas pris est
ut credatis in eum, uoluntas patris ut credatis in filiū quem ipse mi
sit, uoluntas patris est conuersio peccatorum, et uoluntas est pa
tris salus hominū ac sanctificatio. Hic meus cibus, hæc mea uo
luptas, mea delectatio est, ut sic faciam uoluntatem eius ut perfici
ciam hoc opus eius. Sicut enim cibus et potus famelico et sitibū
do gratissimi sunt, ut angusta necessitudine pressus unū cibi mis
sum aut morsum forsan, et unum ceruise, uini, uel aquæ deniq̄
poculum aut haustum, centum libris emere non recusarit, et nū
lum interea nec aurum nec argentum cum illis contulerit: tantum
mihi sui desyderium uoluntas ista patris incussit, qua uult omnes
hoīes saluos fieri, et per quam ego ueni ut uocem peccatores ad ius
ticiam, Sic autem euangelium istud hodiernum absolui cursim et
crassa (ut aiunt) Minerua. Superiore uero die fructus sancti spiri
tus introduxi: et qui dicuntur illic fructus, hic opera nuncupan
tur. Sunt enim fructus sancti spiritus eius opera. Sunt autem ut
supra recitauī numero duodecim, quorum tres tum pro uirili ma
nifestandos in medium adduxi, uidelicet Charitatem, fidem, et
gaudium, supremam huic ibi negotio manū imponere cogitans, et
deinceps Euangelium aut epistolam de more pertractaturus. Sed
egerunt mecum quidam amici non uulgares, qui id iure postulare
uidebantur, ut residua sancti spiritus opera seu fructus, ordine
quo ceperam, enudiarem. Persuaserunt illi mihi serio mecum ani
mo repetenti quod ante protuleram, in artifice bono multa spec
tari: principio ut opus inceptum omnino perficiat, ne non imi
tetur opificem optimū maximum deum de quo scriptum est et ibi
recensui Dei perfecta sunt opera. Quoniā ergo diuini operis me
thodum imitādam arbitror: quod incepti, perficere conabor, tres
deinceps fructus sancti spiritus uicissim afferam, Pacem scilicet
patientiam: et longanimitatem. De pace primo dicendum, Pax Z
est tranquillitas animi ordinata concordantium in bono. Recte
pax inter bonos et in bono concordia dicitur. Pax enim siue cons
ensio mas

Diffinitio
pax.

Pax duplex.

sensio malorum, propriè pax non est. Partiuntur sane pacem au-
 thores haud obsecrari, in bonam et malam. Illam autem in aeternā,
 temporalem, et spiritualem subdiuidunt. Hanc, in inordinatam,
 simulatam, falsam, et inquinatam. Bona et aeterna quæ etiā in-
 terior ac celestis appellatur, nunquā cessat nec ulla parte potest au-
 terri uel impediri: quā quisquis habet, totā solidam atq; plenā
 quietem obtinet, ut ulterioris appetitus esse desinat, cum constas
 et aeterna iocunditas habeatur, in quam tota cogitatio rapitur, ad-
 impletur, satiatur. Et hæc pax est supernæ lætitiæ, qua beati per-
 petuo fruuntur: de qua scribitur Sedebit populus meus in pulchri-
 tudine pacis et in requiē opulenta. Et de eadem ad discipulos Chri-
 stus inuicit, In mundo pressuram habebitis in me autem pacem;
 ad quam cum peruertum sit. Iam non erit neq; luctus neq; clamor
 sed nec ullus dolor. Non esurient neq; sitient amplius: et non ca-
 det super illos sol neq; ullus æstus. Bona temporalis et exterior: est
 pax amicitiae et concordiae mutuae inter homines: quæ consistit in
 pacifica modestaq; conuersatione cum proximo, ad quam Paulus
 hortatur ut simus (si fieri potest) pacem cum omnibus habentes.
 Ad idem nos ratio nostra naturalis impellit, q; pax tot com-
 moda secum afferat et ex omni parte procuret, litem et discordiam
 infinita sequantur incōmoda: et ubicunq; discordia regnat impro-
 uisa ruina subintrat. Nihil enim ita domum, nihil ita ciuitatem,
 aut regnum firmat stabilit et conseruat ut pax, ut unanimitas et
 concordia: et nihil istorum unumquoduis tam facile subuertit, dis-
 sipat et consumit, q; dissensio, lis et discordia. Quæ domus tam
 stabilis quæ ciuitas tam firma quæ non odijs et dissidijs sūdita
 possit euerri? An non ipsi uidistis, an non legistis aut saltem au-
 distis, urbes multas in bellis ira uictorum undiq; disiectas et pe-
 nitens excisas? muros aniete percussos et solo tenus prostratos? ar-
 cem et munimenta tormētis ac omni telorum genere consumpta?
 quæ multis alioqui sæculis per pacem et concordiam steterant im-
 mota ac illesæ? sequitū in omnes cines, nulli aut sexui aut etati para-
 sum iri? raptas et oppressas uirgines? de matrū uberibus ereptos
 ab ense

pax bona
 triplex.

Esai. 32.
 Ioan. 16.

Apoca. 21.
 Apoca. 7.

Roma. 12.
 pax crescit
 omnia quæ dis-
 cordia dilao
 buntur.

Tullius de
 Amici.

ab ense tenellos infantes? spoliata ubiq; substantiam? familiam
interfectam? ubiq; necem? ubiq; incendium? ubiq; ruinam? uer-
sa subuersa omnia? En quo discordia ciues perduxit miseros. Nō
ne I E S V S ita iudæis urbis suæ prædixit excidium mutuis odijs
et dissidijs fore, dicens Omne regnum in se diuisum desolabitur?
Quomodo ciues illi regni celestis e tanta gloria ceciderūt? Num
per discordiam superbæ comitem? Qualiter Aegypti regnū exci-
dit? Discordia fecit ut asserit Esaias Cōcurrebant Aegyptij aduer-
sus Aegyptios, et pugnabat uir cōtra fratrem et amicum suum, et
ciuitas contra ciuitatem, et deficiebat. Huius rei nusq; non occur-
runt exempla, pluraq; sunt q̄ ut nunc dici debeant aut cum re pro-
posita possint. Controuersie tales, certamina, et dissensiones in-
uicem ab infensis frequētatē, statum ubiq; bonum funditus euer-
tunt: omnia mutant, omnia uiolant, sacra prophanis immiscet,
omnia deiiciūt, omnia pessundant, et ad nihilum redigunt: a quo
non abludit historicum illud Concordia parue res crescunt, dis-
cordia maxime dilabuntur. At quam huius dissensionis occas-
io? quæ causa discordiæ? quodnam infringendę uiolandęq; pacis
et soluendę concordie principium? Superbia profecto. Nam ubi
superbia, ibi discordia: quod illud in prouerbijs approbat Inter
superbos semper sunt iurgia. Pbnite ante oculos uel ipsos Christi,
discipulos, Quid eos impulit et huc pellexit ut inuicem concerta-
rent quis eorum maior esset, adeo ut hunc in eis affectum Chris-
tus argueret? Certe subierat illorum animos stimulus quidam li-
uoris et ambitionis, quæ radicitus e superbia nascitur. Subinui-
dere cœperant Petro Iacobo et Ioanni, q̄ C H R I S T V S eos se-
orsum uelut in peculiarem quādam præ cæteris familiaritatem nō
nunq; leuocarat, præsertim in monte transfigurationis tempore
Petro quem uiderant saepe cæteris apostolis prælatum, quum natu-
minor esset. Sic simulas inter discipulos esse cœpit, sic odium in-
testinum emerfit, sic illa seditiosa uox erupit Quis eorum maior
esset, quis futurus primas in regno cœlorū. Et primarium illum,
sanctitatis christianæ gregem hæc cōtagia læsissent nisi maximum
Christi

Luce. 11.

Esa. 19.

Ambros.
Salust.

Prou. 13.

Math. 18.

Ibidem.

Christi bonitas præsens medicamen adhibuisset, et iratorum animos benignissime pacasset. Is ut hunc affectum ex eorum animis prorsum eximeret, aduocans paruulum statuit eum in medio eorum et dixit. Nisi conuerli fueritis et efficiamini sicut paruuli non intrabitis in regnum coelorum. Nisi unusquisque uelstrum omnem superbię speciem, omnem simulationis faciem deposuerit, totus immutatus ac protinus abiectis cunctis affectionibus huiusmodi transformatus fuerit in habitum, humilitatem, et simplicitatem huius paruuli, non admittetur in regnum coelorum. Nam sub persona paruuli proponebatur humilitas intelligenda, ueraque simplicitas, sine qua nemo regnum coelorum intrare poterit. Contra tamen, illi quæstiones commutantes interrogant. Quis putas maior est in regno coelorum? Quibus CHRISTVS ita responsum adaptabat. Quicumque humiliauerit se sicut paruulus iste: hic maior est in regnum coelorum. Puer paruus iracundus non est, commotus ad iram facillime pacatur, offensus illico remittit, non est pertinax, affectibus ambitionis et inuidię uacat: est simplex, est purus, natureque ductu uiuens: sic humilis animoque summissus neminem ledit, neminem odit aut insensus obseruat, erga neminem ardens odium gerit, non elatus inuidet, sed mitis, sed concors et placabilis est, uerum esse quod dicit non ignorat. Quanto humiliter te gesseris, tanto gratior deo et acceptior eris: quo deiectior et apud te summissior, eo maior eris hic per gratiam, in coelo per gloriam. Spectata Marię uirginitas deo citra humilitatem non placuisset, de qua et ipsa cecinit. Respexit humilitatem ancillę suę. Hanc igitur ut discamus CHRISTVS ammonet. Discite a me quia mitis sum et humilis corde. Discere iubet, et quid discamus addocet: non fabricare mundum, mortuos suscitare, non demones eicere, non infirmos curare aut alia miracula facere. Quid ergo? Discite inquit esse quod ego sum, quia mitis sum et humilis corde. Corde inquit. Etenim humilitas ista causa est pacis et concordię, sicut ostendimus superbiam esse litis et discordię. Simus itaque cum omnibus pacem habentes. O quod bonum et quod iocundum est habitare fratres

Ibidem.

Dumtaxat ad
celi puerum.

Ibidem.

Luce. 14

Math. 11.

Rom. 12.

Psal. 131.

Q

in unum?

2. Theff. 3.

Deus vocat
deus pacis
quatuor de
causis.

Gene. 18.

Luce. 2.

quod delectabile, quod suaue est, si christianorum omnium una cōcor-
dia sit et unita societas: Tollit hæc pax et ista societas ubique diffidiū
atque discordiā, quam ut cōcedat nobis deus obsecrat apostolus di-
cens Deus pacis det nobis pacem. Deus pacis ait. Deus ibi vo-
catur deus pacis quatuor præsertim causarum una, Fecit enim pa-
cem inter deum et hominem quando humanitatem deitati per in-
carnationem associavit et univit Magnus ille caduceator erat qui
magnam pacem inter deum et hominem procuravit. Nam ubi
tantam aduersus hominem deus cōceperat offensionē ut quiquies
mille annos pro exule reppulerit in internum, inque internum; solus
CHRISTVS ineunde pacis viam præstruxit, et ut homo cum
deo rediret in gratiā ut homini deus recōciliaretur, effecit. Cœpe-
rat a multis pax affectari, pax illa requiri, sed a nemine synceri-
ter est obtenta donec CHRISTVS attulisset. Optauit eam Is-
raelitis Moyses, Sodomitis Abraham, quando dixit Domine no-
li perdere iustos cum impijs si inuenti fuerint decem iusti. At so-
lus CHRISTVS plenam plene nobis obtinuit. Fecit pacem
mutuam inter hominē et hominem in passione, quādo tam misē-
ram et calamitosam mortem oppetiit, ut mutuam hominibus di-
lectionem atque charitatem qua sola peruenitur in cœlum, concilia-
ret: cuius argumētum illud esse voluit quod Pilatum et Herodem sub
passionem concordēs effecerit, et hanc etiam per omnem prædica-
tionē suam assidue cōquisiuerit. Fecit pacem inter angelos et ho-
mines in ascensione, quando quos vera concordia nutruerat, cum
angelicis cetibus in sedibus gloriæ collocauit. Pacem denique fecit
inter animam et corpus in spiritus sancti missione, qui corda disci-
pulorum ita solidauit in fide ac charitate, ut debitus ordo deinceps
seruaretur inter corpus et animam: cum animæ imperio corporis
seruicio magis uteretur. Deus ergo pacis author, et amator est pa-
cis ut ab ecclesia legitur, quia pacem nobis attulit mundum ingre-
diens per natiuitatem, quando pacem futuram concinebant angeli
In terra pax hominibus bonæ uolūtatīs, pacem sua prædicatione,
firmauit mundum obambulans, discipulis idipsum quoque postmo-
dum ins-

• dum iniungens In quancunq; domum intraueritis primum dicite **Luce. 10.**
 • te, pax huic domui. Pacem ab inferno rediens in mūdum post res
 • surrectionem, discipulis apprime cōmendauit. Pax inquit uobis.
 • Pacem pro parte non minima testamenti reliquit de mundo
 • exiens et ad patrem ascendens, Pacem meam do uobis pacem res **Ioan. 14.**
 • linquo uobis. Sed hanc temporalem pacem sapius auert auferi
 • ri ue finit a nobis, q̄ illam cum ipso pacem non clare teneamus, p̄
 • diuē istam ad peccata libidinem non cohibentes: et (ut clamat
 • **Esa. 59.**) Peccata uestra diuiserunt inter uos et deum. Ergo pacem
 • imprimis cum deo quærite, gratiam inite, ferite sœdus æternum cō
 • missa in posterū peccandi uoluntate, uel inducias saltem ab eo ex
 • petite, quibus si sæpe peccetis, toties ad penitentiae remediū con
 • fugiatis. Consciētiam quotidiē puram excolite, quo mens sit sa
 • na in corpore sano, sana mens a perturbationibus internis, et ab
 • affectibus libera: corpus uero sanum ab exteriorum sensuum insi
 • dijs et motuum ac titillationum machinamentis, quibus diligētia
 • declinatis deo complacebitis, sensus ipsos omnes in uno deo cō
 • glutinabitis: et sic magnam atq; ueram apud eum pacem inuenies
 • tis, præsertim quando hæc pax corporis et animæ rite præcessit.
 • Et hæc est interior illa pax quam diximus, consciētiae protecto pus
 • re tranquillitas. Hæc pax est serenitas mētis, tranquillitas animi, **August.**
 • simplicitas cordis. Quamdū sine peccatis manet homo, pacem **per quid.**
 • hanc et iocunditatem internam uere possidet: ubi primum ad pec
 • cata ruit, conscientia reclamat, conscientia mordet, murmurat, in
 • quietat. Impij autem quasi mare feruens quod quiescere non pos
 • test, et redundant fluctus eius in conculcationem ac lutum. Non **Esa. 57.**
 • est pax impijs dicit dominus. Huius figura legitur in filiis Israel,
 • quibus non pluit manna q̄diu manserant in Aegypto. Postea q̄ ex
 • Aegypto cōmigrarant, sūpsere secū omnem supellectilem usq; ad
 • sacculos, manticas, et peras. Q̄diu farinam ægypti, q̄diu ægyp
 • tiacam scilicet uiscerationem, panificiū, et alioqui p̄uisionem ha
 • bebant, non pluit illis dominus Manna ad manducandum: non
 • pluit donec post exitum ægypti mare rubrum pertransierant et in
 • deserto

F E R I A S E X T A

deserto fuerant. Aegyptus tenebræ Māna uero requies interpre-
tatur. Quoad in ægypto farinam habes ægypti, Manna deerit :
nec in ægypto nec ægyptiaco mari quies est, sed solum in deserto.
Qui sunt in peccato, qui sunt in peccandi proposito uel oblecta-
mento, deficiet illis Manna, quietem animi et conscientię non ha-
beunt. Postq̃ in deserto fueris et ista deserueris, cum mundum
abnegaris et teipsum, ut ibi iuberis Qui uult uenire post me ab-
neget seipsum et sequatur me : in ægypto esse defines, in tenebris,
non eris, quietus eris, sancti spiritus unctiones ac uisiones inters-
nas et suauissimas senties, eius lumen clare uidebis. Videbis, ui-
debis certe et audies archana quæ non licet homini loqui. In de- **C.**
sertum igitur abito, desertum poenitentię: quod facis dum ueteris **C.**
uitæ malitiam deseris et bonitatem synceriter innouas. Si farinam
ægypti, si malitiæ uetustatem, si uitæ præteritę delectationem im-
probam retineas : si non consensum, propositum ue peccandi pe-
nitentis amittas, non habebis intus in conscientia requiem. Sicut Is-
raelitę cupientes in ægyptum reuerti quādo dicebant Vtinam es-
semus in ægypto ubi sedebamus super ollas carniū manna non
habuerūt : ita tu si desyderium non relinquas ad caninum peccati
uomitum recidendi, quietam conscientiam habere non poteris,
sed intra pectus tuum tormenta semper inuenies et remorsus ut
ex augustino doceris Iussisti domine et ita est ut omnis inordi-
natus animus sit sibiip̃i poena Ille est inordinatus animus qui
peccatum intra sese habet, ille inordinatus animus qui propositū
et delectationem asseruat, cui nūq̃ deesse solet interior poena, Si
retractes animo cur id fiat, scito bonitatem esse dei, qui facit ut ho-
mo recurat ad integritatem uitę, ad cōscientię puritatem, ubi cer-
tam pacem et quietem obtineat : teste propheta qui de se sic ait
Conuersus sum in ærumna mea dum configitur spina. Conuersus,
sum ad dominum uerum mihi medicū, uerum mihi chyrurgicum
in ærumna mea, quum spiritus afflictione quid sit faciendum et
quid uitandum intelligere eogor. Dum configitur spina, dum
compuncta est conscientia, dum conscientiam acriter ratio com-
pungit.

Math. 16.

Exod. 16.

August.

Causa remor-
sus conscientie

Psal. 31.

Expo.

pungit. Nam remorsus ipsemet conscientie stimulus est. Quia superior pars rationis (quae Synteresis appellatur) semper pun-
 tur et stimulat peccati memoria, contra quod obnoxe murmurat: et
 murmur istud intraneo morsu poenam maximam infligit. Tristis-
 ciarum et dolorum corporis hic quaedam habemus refrigeria: ut si
 negotium habeas in propatulo, labores in agro, iurgijs, contentio-
 nibus et iniurijs afficiaris in foro, et alijs alibi molestijs diuexeris,
 habes quo te recipias ut quiescas: habes domum quam intres ut
 recreeris ac sedeas, habes cubiculum quo recubes, et cubile quo sua-
 uiter idormiscas, et tanquam in balneis undique te refocilles: his etenim
 forinsecis turbis et negotijs quies domestica seruit. Sin intus in
 animo per peccati conscientiam (ut oportet) molestari coeperis,
 quorsum ibis ut requiescas? Domum intras, ibi memoria peccati
 mordet: subis cubiculum et in lectum reclinas, ibi sensus compo-
 nere se ad quietem mordax urmis conscientiae non permittit. Quo-
 nam igitur abibis? Si ascenderis in coelum, si descenderis in terram,
 quocumque te uerteris, praesens illa remordet conscientia. Peccator lor-
 cum pacis aut quietis nullum neque intus neque foris habet. Quocumque
 fugit, se secum trahit: quocumque fugit, conscientiam fugere nequit,
 intra quam peccati morsus illitetur: et Nulla poena grauior quam mor-
 sus conscientiae, ut asserit Ambrosius. De qua Ioannes Baptista loquitur
 hijs qui malis operibus infectam et pollutam habebant con-
 scientiam Progenies uiperarum quis demonstrabit uobis fugere
 a uetura ira? a uindicta dei? Licet peccata uestra lateant homines
 et in conspectu populi manifesta non sint, immanifesta tamen esse
 non poterunt in conspectu et iudicio dei, cui tunc et ceteris omni-
 bus Manifesta erunt abscondita cordis. Fuge igitur ab hac ira, fue-
 ge a deo. Sed quomodo fugiam inquis? quis potest a deo fugere?
 reclamante propheta Quo ibo a spiritu tuo et quo a facie tua fu-
 giam? Rectissime, nam idem propheta clamat ad deum Si ascen-
 dero in coelum tu illic es, si descendero ad infernum ades: si habita-
 uero in extremis maris illuc manus tua Et dixi, forsitan tenebrae
 conculcabunt me, hoc est obscurabunt me, Non plane, non non. See

Sincere
quid sit.Nullam hanc
quietem meo
mole confusa.Ambrosius
in officijs.Math. 3.
Expo.

1. Cor. 4.

Psal. 138.
Ibidem.

Quis enim
se abscondat
a deo.

Quis enim
se abscondat
a deo.

Quis enim
se abscondat
a deo.

1. Petri. 4.
Expo.

Math. 3.
Expo.

Ovidi li. 8.
Metha.

15. de ciui-
tate. ca. 13.

quitur enim Quia tenebrae non obscurabuntur a te. Sed quare
Nulla ne licet a deo fugere. Vis scire qualiter a deo fugias, con-
siliū inaudire: uis uerū discipuli instar addiscere? Si uelis a deo
fugere, ad teipsum fuge. Fugiens a deo ad animā confuge, intra qua
si peccatum aspicias, illud absconde, absconde te a deo, animam
tuam, peccata tua a deo absconde. Verum a deo te non abscon-
dere posse putas ut nec ipse latere. Abscondere potes et diluere,
sed non alioquin abscondere poteris nisi peccata confitendo diluas.
Confiteri potes ut ita deleantur: si silentio retineas, latere non po-
tes ut ipse nesciat, aut impunita dimittat. Fugias ergo in tempus D.
sum, fugias in animum diligenter inuestigando quoniam peccata D.
insunt, ut per confessionē aboleas: et ita fugies a deo ut eadem hic
non uindictet aut alibi uindicandā reseruet, fugias confitendo non
latendo, confiteri potes latere non potēs. Confessio namque quae
procedit ex charitate cooperit peccata tua iuxta illud Charitas
operit multitudinem peccatorum ne se uideantur ut diuino iudi-
cio puniantur. Quare baptista superius ait his qui uitam renou-
nare debent et semet cum deo in gratiam reducere. Facite fructus,
dignos poenitentiae, id est confitemini. Nam desideat homo domi,
uel in aliud quicquid se referat dolendo et lachrymando, tantū de
peccatis cum confiteri possit, noli remuili ille dolor, non facit
hic fructum dignum poenitentiae, neque sic ab ira fugit dei. Confi-
tearis ergo (ut praemonui) peccata. Sicque fugies a deo, sic fugies ab
ira dei, Nam operientur peccata quae deus non uidebit, ut uidendo
iudicet et castiget sed ut remittat et indulgear. Charitas enim istae
operit multitudinem peccatorum ne uideantur tanquam diuino iudi-
cio punienda. Sed diabolus ille, diabolus inquit, diabolus: diabolus
plerumque confessionem istam impedit. Cui quadrabit (ut uel e fab-
bula consilij dexteritatem exerpam) quod de Daidalo labyrinthi
architecto narrat Ouidius, neque me fabellā in re seria tractare pude-
at, quam in opere grauiissimo recitare nō dubitauit Augustinus, in
libro inquit de Ciuitate dei Hic artifex domūculā uarijs itinerū abas-
gibus, erroreque multiplici perplexā et inextricabilem fabricauit, ex
cursus

cursus ac recursus inexplicabiles et creberrimas fores habentem ad
 fallendos exitus: redeundumque tubinde in errores eisdem, quo si
 quis introierit sine glomere filii, egressum inuenire nequeat. Porta
 solissimū hoc humani ingenij opus labyrinthus est appellatum:
 in quo monstrum hominibus inuisum. Minotaurus nomine al-
 tera parte formam hominis, altera bouis habēs includebatur, hu-
 manis ubi carnibus perpetuo pacendum. Artifex iste Dedalus di-
 abolam nobis representat, qui dum cernit animam humanam per
 enormia delicta monstri instar habere, facit illi conscientiam laby-
 rintho similem, in qua tot mentis et morum inconstantias, tam p-
 plexas uitæ uias ac multiplices errores, cogitationum ambages et
 irreperiabilia uoluntatum itinera fabrefacit, ut nūc in pudorem ni-
 mium nunc timorē inextricabilem iniiciat, ne dei misericordiam et
 clementiam respiciat: nunc adeo per presumptionem tollat in altū
 ut ipsum deum negligat: nūc spe dilationis inesseet et illaquiet, nūc
 in desperationis baratrum intrudat, ut nili confessionarius uelut
 ariadneum filum sicut alteri Theseo caute subministret, nusq̃ pec-
 catori patere possit exitus. At confessionis auditor apta interro-
 gationum fila sic applicabit ut eisdem primo monstrum illud con-
 scientiæ quod tot enormia uariaq̃ peccata ingenerant perimat, inde
 cunctas ambages et errores aperiat, ut e peccatis peccator liber-
 re remigret in apertam christianæ uitæ lucem, qui forsā alioquin
 ceciderat in profundum desperate salutis, contempta confessione.
 Nunc o christiani uitam ostendite uestram, nude confitentes et ap-
 pette peccata uestra: monstrum istud expellite, non uigear intra
 uos, Quidiu manet in pectoribus uestris nunq̃ eritis quieti, nunq̃
 iocundi. Vultis in quiete uitam agere: letari uultis? Expurgate ue-
 ras fermentum, purgate conscientiam sæpiissime per confessionem,
 Nā ubi frequens confessio ibi decor et pulchritudo ait bernardus,
 domus illa conscientie requiem et pacem habet interruptam, secus
 dum illud Intrans in domū meam conquiescam, nō habet ama-
 ritudinem sed gaudium et læticiā, dicente apostolo, Gloria nōs-
 tra hæc est testimonium conscientie nostræ. Nunc de mala pace
 paucis agēs

277
 277

Confessio ma-
 la labyrintho
 comparata.

1. ad cor. 5.

Bernar.

Sapien. 8.

1. Corin. 5.

Mala per
quadruplex.

Math. 26.

2. Regū. 1.

Pfal. 71.
Expo.

Ezech. 13.

paucis agendum: quæ quattuor modis obtingit, quando superior
interiori sicut dominus seruo, anima corpori, uel ratio sensuauitati
seruit et obedit, uelut hinc inde seruitutis et domini pax paribus
obseruata: sed hæc pax inordinata nūcupatur et pax stulta, obedi-
entia stulta, cui reclamar apostolus Non regnet (inquiens) pec-
catū in uestro mortali corpore ut obediatis concupiscentijs uestris.
Est et pax simulata, qualis erat Iudæ qui prodidit christum, suis
complicibus hoc symbolum pacis antea contradens Quemcumq;
osculatus fuero, ipse est, tenete eum. Similis erat pax Ioab mili-
tariæ principis ad Abner cui dixit Salue mi irater, et intixit gladium
in uiscera eius. De qua pace habetur in psalmo Loquūtur pacem,
cum proximo suo, mala autem i cordibus eorum. Est quoq; pax
falsa, quam habuerunt Herodes et Pilatus qui concordēs et amici
facti sunt ut CHRISTVM morti condemnarent. Talem ami-
citiam ineunt multi facinerosi ut in alterius uiri boni necem cons-
pirent. Postrema pax est inquinata, qualem peccatores in rebus
suis obtinent et inter se custodiunt: cōtra quam psalmigraphus
insurgit Zelauī super iniquos pacem peccatorum uidens. Vidi
pacem peccatorum inquit, sed qualem? Ad omnes malos adūs
cōcordem et pronam. Vidi pacem peccatorū, pacem inquit pec-
catorum uidens, sed qualem? Certe temporariam, terrenam, fra-
gilem, fluxam, et caducam. Cur tamen habent illi pacem et in ge-
te degunt? Causam ostēdit ibidem Quia non est respectus mor-
ti eorum, Non est temporale flagellum eorum sed scmpiternum.
Latrones inter se pacem istam habent. Hanc Dauid habuit cum
Bethsabea quando seduxit eam et concubuit. Hanc pacem habuit
Solomon cum mulieribus alienigenis, cum quibus adulterium cō-
milit. Hanc habent singuli fornicatores et adulteri. Pacem istam
habuit hæc mulier cum uiro non suo de quo loquitur hodiernum
Euangelium, q; CHRISTVS ei dixerit uoca uirum tuū, et illa
responderit Non habeo uirum. Scottator enim et cōcubiniarius
eius erat. De tali pace scribit Ezechiel q; per eam multi deceptis
populum dicētes Pax pax, et non est pax. Sic ait peccator ad pec-
catorem,

catorem, pacem habeamus: ueni insidiemur sanguini iusto, mitte
 nobiscum sortem, cōcordes sumus in omne malum. Sed hæc pax
 , uera non est, quia pax malorum non est pax. De qua bene pos-
 , test intelligi quod ait Christus Non ueni pacem mittere in terram
 sed gladium. Non uenit ad mittendam malam pacem, sed gladiū Math. 10.
 qui talem abscinderet et male concordēs a malis separaret. Hanc
 pacem qui boni sunt ut odiosam et damnabilem fugiunt, bonam
 , affectant, non oblitī quod CHRISTVS ait Beati pacifici quos Math. 5.
 , niam filij dei uocabuntur. Sunt autem pacifici qui in se non tantū
 pacem custodiūt: uerumetiam alios discordātes ad unitatem pa-
 cis reducunt. Et hanc pacem bonam boni diligunt, prosequuntur
 et pro uirili perficiunt. Delectat enim hæc pax deo seruientem ut
 cibus esurientem, quod sententia CHRISTI docet dicentis
 , Meus cibus est ut taciām uolūtatem patris, ut pficiām opus eius. Ioan. 4.
 F. Iam ueniamus ad secundum fructum spiritus sancti hodie enucle-
 F. andum de quo promisi me dicturum impresentiarum. Est autem
 , patientia per quam animus dirigitur in aduersis. Illam geminam
 , constituo. Diuinam et humanam Diuina patientia, est longa-
 , nimitas expectationis qua nos expectat ad poenitentiam, nolēs
 , malos continuo uindicare. Nam altissimus est patiens redditor Ecce. 5.
 , ait Solomon. Patiens, patiens hic p̄ misericordiam qui totius uis- Expo.
 , te spatio moratur ut poeniteat. Redditor demum in futuro p̄ ius-
 , titiam, inferens grauissimam poenam impoenitēti. Expectat (dis- Esai. 30.
 , xi) poenitentiam nostram ut ibi scribitur Expectat uos ut misere-
 , atur uestri. Sed est admiranda patientia hæc qua cum sustineat
 , ipse mala nostra, beneficia tamen non subtrahit sua: sed et solem
 , suum oriri facit super bonos et malos. Quippe qui patienter agit 2. Pe. 3.
 , apud uos nolens aliquem p̄ire sed omnes ad poenitētiām reuerti.
 , Humana patientia est quam ita definit Augustinus Patientia est Aug. ser-
 , uirtus qua equo animo aduersa et omnia mala toleramus propter mone. 323.
 deum. Non est igitur in prosperis sed in aduersis patientia, quæ
 conclusio quēdam est omnium uirtutū: et omnia opera bona per-
 ficit. Quare monet Augustinus Hic ure hic seca ut in eternū par-
 cas. Agri-

patientia
 duplex.

patientia m̄
 denotat p̄ res
 bñ mūdano.

cas. Agricola qui duram terram uertit aratro, operarius qui manus ambas opere torquet, mercennarius omnis qui mercede laborat nihil non insistent, nullum ardorem, nullum frigus euitant, sola spe præmij quod finito labore sub noctem expectatur. Quanta tolerantia militis qui iuuentam totam graui truculentæ militaria consumit, bellis omnibus, prælijs et pugnis adest: in obsidionibus et expugnationibus urbium ac oppidorum assultat, arietes, machinas, et tormēta tractat, sub pellibus extra domos hyemat, et ardentissimos estate soles foris ultro sustinet: tantum ut sepulchro peculio quærat quo senex in oia tuta recedat. Quod duros corpore labores, quot animi dolores, quantas anxietates, quæ magna pericula sustinuerunt homines imperiti pro rebus etiam quas non sine uitio captant. Quod opere sudatum est a multis pro fallaci diuitiarum copia et uanis honorum imaginibus et titulis, fortunæ ludibrijs et prauarum uoluntatum indignis atque auidis affectionibus. Ardentissimos solis æstus, frigidissimas hyemes, nimbos, imbres, niues, pluias, glacialia frigora, pelagi fluctus et procellas, terræ tempestates, incertos bellorum casus, aspera, dura, seu patiuntur omnia: ictuum plagas et uulnerum cicatrices pro corporum inlignibus asportant: sursum, deorsum, undique cuncta ferunt. Vnde ut hoc Augustinus. Vis desideriorum facit tolerantiam laborum et dolorum inquit Augustinus. Ut ad minora descendamus: aucupum, uenatorum quæ magna patientia est, qui feris capiendis intenti, prædarum auidi, sitim, esuriem, uigilias, quoscunque labores et fatigationes ultro perferunt. Nunc equis insident, subito desiliunt, nunc currunt, illico recurrunt, nunc cursu fessi non libere spirant, nunc stando frigescent, stationem non deferunt: uisa præda, quæ diligentes et laboriosi sunt ut arte uulnus infigant aut arte nilos emittant et elapsam et fugientem nihil quin persequantur impedit: uocant, uociferantur et clament, nunc animare uolentes canibus acclamant, nunc cornibus inflant, ore, manibus, pedibus, equis, instrumentis nihil non faciunt, nihil non patiuntur, ut prædam (nescio quantillam) apprehendant. Demum impij legum præuaricatores, scelerosi, quicunque mali, quid

mali, quid mali non sustinent, quae pericula non subeunt ut ad
 id perueniant ad quod sceleribus anhelant: Latrones insidiaturi Latrones.
 uiatoribus aut in domibus inopinatos nocturnis excubijs inuasuri
 quot noctes totas transeunt in omnes, in quos non se gladios im-
 mittunt: quantam coeli intemperiem, quot locorum asperitates et
 temporum incommoditates patienter obeunt, ut compotes uoti sui
 redeant: Quid horum patientiam nomino? Patientia certe non
 est sed quaedam duritia, maliuolentia, uel potius consummata malitia.
 Veruntamen cum pro temporaria hac uita, praesentis uitae sa-
 lute, comoditate, iocunditate, pro temporali substantia, pro uo-
 luprate, denique pro scelerata libidine tot metuenda mala, tot hor-
 renda pericula nonnulli perferant: quanta, o quanta usque perferen-
 da sunt pro uita futura, coelesti et aeterna salute, infinito gaudio sceleris
 licitatemque secuta? Non paterentur illi scelerum causa quicquam, sed sceleribus
 suis abstinere, insolentias amouere. Cum patiantur
 tamen, exemplo uobis esse debent qui uiri christiani uultis esse, ut
 non solum quod facitis recte uiuere pergatis, sed et pro bona uita,
 pro uirtute, ob amorem CHRISTI, quantacunque damna animo
 libenti sustineatis. Ob premium future beatitudinis quod ex- Que sit uera
patientia.
 pectamus christiani, labores et tribulationes tolerare debemus,
 memores illius paulinae sententiae Quod in praesenti est momen- 2. Cori. 4.
 tantum et leue tribulationis nostrae, supra modum aeternae gloriae
 pondus in nobis operatur. Tribulationes inquit huius temporis
 momentaneae sunt et leues, future gloriae praemia sunt aeterna, plu-
 rimo ualentia, preciosissima, maximi ponderis et momenti. Quo-
 circa CHRISTVS quoque praemonet ut pro patientiam haec pre-
 mia quaeramus In patientia uestra possidebitis animas uestras. Luce. 21.
 Animas inquit non praedia, non fundos aut uillas, non laudes aut
 gloriolas, non luxurias aut uoluptates, in quibus possidendis si
 tam graui ferat homo, si tanta ferat anima ut possideat unde pereat:
 quanta ferre debet ne pereat? Si tanta ferat quis pro remedio
 morbose carnis et salute corporis a medicis acerbissima pharmaca
 ministrantibus, et inter manus ac cauteria chirurgicorum secantium
 ac urentium,

et urentiū : quanto plura pati debet ne corpus simul et anima miterantur in Gehennam ignis ? Videre tamen est ut plerique corporearum infirmitatum curationes inquirunt, morbos autē animi nō respiciunt : sed ubi paupertas, ubi angustia, tribulatio : liliiorum, parentum, aut amicorum interitus : Latitudiniorum aut diuitiarum, amissio nolentibus obueniunt : bone deus bone deus ut contra te commurmurant ? tecum ratiocinantur et dicunt Cur mihi sic lae-
cis ? cur hæc inters incōmoda ? Non cōmerui, non adeo peccaui. Qui si repeterent animo Iob eximium exemplar patientiæ, mentem istam ponerent, ethnicam contēdendi curiositatem omitteret, et humiliter ac simpliciter cum apostolo dicerent Gloriamur in tribulationibus, scientes q̄ tribulatio patientiam operatur, patientia probationem, probatio spem, spes autem non cōfundit. Tribulatio patientiam efficit : quæ consistit in aduersitate, patientia probationem : quia per patientiam in aduersis probatur aliquis q̄ sit filius electionis, probatio uero spem : nam qui sic probatur sperare potest et expectare debet futurā beatitudinem Ideo dicit spes non confundit. De cuiusmodi Iacobus ait Beatus uir qui suffert tērationem, quoniam cum probatus fuerit, accipiet coronam uitæ, quam repromisit deus diligētibus se. Sed audite patientiam illius, Iob, ut aliquotenus imitari possitis. Ille uir simplex et rectus, timens deū et recedens a malo : uexatus et percussus est a Sathana. Primum boues et asinas, inde cūctas oues et camelos, omnia animalia et iumenta, deniq; filios et liliās miserandis calibus amisit. Post horum interitionem et domus exterminiū, a uertice ad plantam pedis doloribus inarsit, ulcere pessimo percussus, scatebat caro uermibus, cutis sanie disfluebat, quam testa quoq; radebat sedens in sterquilinio. Manabāt e corpore uisceribus infectis pus et putredo, solus animus remāsit et seruabatur integer. Aduenit uxor sua fura blāspemiā, aderanr amici condolitur de tantis cruciatibus, inter quos patientia tamen inuiolata manebat. In omnibus hijs non peccauit Iob labijs suis, neq; stultum quid contra deum locutus est. Sed dixit Dominus dedit, dñs abstulit, sicut domus, no placuit

Rom. v.
Expo.

Iacob. j.

Iob. j.

Iob exemplar
patientie.

Iob. j.

no placuit ita factum est. Sit nomē domini benedictum. Si bona
 de manu domini suscepimus: mala autē quare non sustineamus?
 Disce christiane, disce quomodo patientiam in tribulationibus
 et in aduersis obserues, addisce quid te scriptura doceat. Fili acce-
 dens ad seruitutem dei sta et prepara animam tuam ad temptationē
 Sic tentauit deus Abraham cui praecepit ut filium immolaret, cui
 ius uitam ubiq; pater exoptat. At qualem hic filium immolare iu-
 betur? Nempe dilectum, unigenitū, et illius unice promissionis
 filiū de quo inquit scriptura In Isaac uocabitur tibi semen. Neq;
 reclamauit tamen, non contradixit, non immurmurauit, sed patiē-
 ter obediuit, pietissima crudelitate sese in filium armauit, alliga-
 uit eū, gladiū attripuit, sup struem lignorū imposuit ut immolaret:
 immolare tamen uolentem angelus astans inhibuit, dicens Abra-
 ham Abraham: non extendas manū tuam sup puerū, neq; facias illi
 quicq; nūc cognoui q; timeas deū et non pepercisti unigenitū filio
 tuo propter me: pro re ipsa uolūtatem deo significans acceptam.
 Beatus iste uir q; talem tēstationem ptulit, nec cōtra deū quid stul-
 tū dixit aut fecit, ostēdens manifeste q; deus hic probet electos in
 fornace tribulationis. Quāta apostolorum et martyrum erat pa-
 tiētia qui (ut scribitur) lbant gaudentes a conspectu cōsiliij p nos
 mine I E S V contumeliam pati: quanta Confessorum et Virgi-
 num: quanta sanctorum omnium? Inter quos tamen singularem
 C H R I S T I patiētiā semper animo reuoluite, iuxta illud apo-
 stoli. Recogitate eum qui talem sustinuit pro peccatoribus aduers-
 sus semetipsum cōtradictionem, ut non fatigemini animabus ues-
 tris deficientes. Etenim C H R I S T V S patienter accepit et ex-
 quissimo animo sustinuit iniurias atq; opprobria, contumelias et
 maledicta. Obloquebant et detrahebāt ei tam occulte q; aperte.
 Detrahebat occulte Phariseus quando Maria Magdalene pedes
 C H R I S T I lauit et osculabatur. Dicens intra se. Hic si esset p-
 pheta sciret quae et qualis esset mulier quae tangit eum, quia pecca-
 trix est. Aperte uero multum et saepe detrectabant et blasphemaba-
 bant. Quando sanauit paralyticum iacentem in lecto, scribarum

Ioh. 8.

Eccle. 3.

Gene. 22.

Apostoli.
Martyres.

Actu. 5.

Confessores.

Virgines.

Hebra. 12.

Christi sumus
martyres.

Luce. 7.

R

unus

- Math. 9. unus obiecit Hic blasphematur, quia dixerat ei Remittuntur tibi pec-
- Luce. 11. cata tua. Quando erat eiiciens demonium mutum, quidam dixerunt In
- Joan. 8. Beelzebub prince demoniorum eiicit demonia. Quando dixit Qui
- ex deo est uerba dei audit, uos non auditis quia ei deo non estis?
- Joan. 8. ridentur Iudaei Nonne benedicimus quia Samaritanus es tu et de-
- monium habes? Quando sanauerat caecum a natiuitate indignum phari-
- Iohis. 9. saei maledicunt Nos scimus quia hic homo peccator est. Alia multa
- sustinuit inter Iudeos opprobria, sicut Euangelica historia percurrere
- et patebit. Graues praeterea pertulit inter eosdem inimicos. Primum quia
- Joan. 8. dixit Priusquam fieret Abraham ego sum sustulerunt lapides ut iacerent in eum.
- Quia respondit pontifici Quid me interrogas Unus assistens ministrorum
- Iohis. 18. dedit alapa ei dicens Sic respondes pontifici? Prope passionis tempus uos
- Math. 26. lauerunt caput eius et percutiebant eum dicentes Prophetiza nobis christe
- quis te percussit, Plectentes quoque coronam spineam in caput eius, et
- ponebant et arundinem in dexteram, genibusque flexis illudebant
- Math. 27. dicentes Aue rex Iudaeorum. In cruce pendentem sic irridebant
- Ibidem. Si tu es CHRISTVS, salua teipsum: sic obrectabant ei Alios
- Ibidem. saluos fecit, seipsum saluum facere non potest: sic fastidiosi clama-
- bant in eum Vah qui destruis templum et in triduo reaedificas il-
- lud. An non uidetis christiani quales, quantas, et quam acerbis ini-
- urias intulerunt ei, in hunc modum percutientes, flagellantes, co-
- ronantes atque crucifigentes? Sed intus et in corde uidere. An au-
- dire potestis hac passum esse CHRISTVM redemptorem et
- seruatorem nostrum nec illachrimari, non suspirare, gemere, eiu-
- Esai. 53. lare? In his tamen omnibus ille Tanquam ouis coram tundente non
- aperuit os suum, nisi quando pro eisdem inimicis sic orabat Pater
- Luce. 23. ignosce illis, nesciunt quid faciunt. Omnia patientia CHRISTI.
- O christiane, christiane, CHRISTI patientiam imitare quoad
- potes. Quid dubitas? quid moraris? cur non extrema pateris?
- Corpus interire debet, anima non potest: sed et corpus cum ani-
- ma resurget integrum ad gloriam si promerueris, uti Christus mar-
- tyres suos hortatus ad patientiam aperte demonstrat, quibus nuli-
- us membri sed ne capilli quidem iacturam in fine faciebant as-
- firmat illic

, firmat illic Capillus capitis uestri nō peribit. Seruis ergo dei pre-
 , cipitur Sustinete adhuc modicum tempus. Modicum enim est
 tempus tribulationis, et æterna retributio. Cui consonū est etiam
 , illud Vsq; ad tempus sustinebit patiens, et postea redditio iocun-
 ditatis. Patienti nanq; redditur pramium æternæ gloriæ, quod
 , alibi quoq; significatur Fructum afferunt in patientia. Quare
 , CHRISTVS, ut prædiximus ait In patientia uestra posside-
 , bitis animas uestras, Non dominia, non luxus, non uoluptates
 , ait, sed animas uestras. Et quid hoc est? quid est animas possi-
 dere nisi perfecte in omnibus uiuere, nec in secundis rebus ex-
 tolli, nec in aduersis deiici: sed in omnibus equanimiter ac humi-
 liter deum laudare et gratias agere? Nam si molestis et acerbis ca-
 sibus, aut uerbis obstrepas aut facto recalcitres: imperfectæ men-
 tis argumentum ostendis. Vis id exemplo scire? Quomodo co-
 gnoscis uas ne plenū sit an uino uacuum? Certe si digito percus-
 sum resonet, uacuum intelligis: si uero sonitus ictui non respon-
 deat, plenum inuenis. Sic tu si tribulationū et aduersitatum tanq̃
 attractu murmura, querelas, et blasphemias, ore polluto deblate-
 res: te uino sanctispiritus uacuum approbas. Sin humilis et pa-
 tiens inter omnia perseueres, gratia dei te plenum esse demonstras
 Talis nanq; patientia ex deo est et opus sanctispiritus, sine qua nulla
 constat hūilitas, uirtutū oīm solidissima radix: de qua (sicut dixi-
 mus) Christus inquit Quicūq; humiliauerit se sicut paruulus iste,
 , hic maior erit in regno cœlorū. Quo hūilior et deiectionior fueris ap-
 pud te, in corde tuo, in iudicio tuo: eo fies apud deū maior et subli-
 mior. Aufer hūilitatem indiuiduā patientiæ comitem, et quāti res-
 liqua uirtus erit? Aufer hūilitatē et quæ uirtus tāta, ut uera uirtus
 appellari mereat? Tolle humilitatem et uirtus p uicio reputabit,
 tolle hūilitatem et euanescit oīo tua, non placet tua castitas, nō est
 tua eleemosyna grata: sed hæc oīa teu uitio corrupta tabescunt,
 tolle hūilitatē et oīs uirtus uitii erit, affirmāte Bernardo, Nolis eri-
 go superbire quisquis habitū religiosum induisti, noli cæteros ha-
 bere despectui, noli putare q̃ sis futurus alijs in cœlo superior, No

Luce. 21.

Apoca. 6.

Eccle. 1.

Luce. 8.

Luce. 21.

Expo.

Argumentum
presens facti
spiritus.

Math. 18.

Ioan. 8.

Tulli.

Luce. 17.

Gene. 19.

Expo.

Luce. 9.

Salte pro
prietate.

li cartusiarum, noli monasticarum noli fraternarum observationis, noli ceterarum religionum nominibus gloriari. Dico namque tibi quod deus iuste possit ob id quod comeruisti, te damnare. Dico quod succutere possit filios Abraham de lapidibus istis in terra iacentibus, quod possit monachos cartusienses, fratres observantes aut alioqui religiosos, quod possit filios aeternae salutis de saecularibus istis ubilibet excitare. Habitus, habitus iste non facit monachum, sed vitae sanctitas: non sola professio, sed observatio regulae, non uerbosa deprecatio, sed uera religionis opera. Gloriabatur (alijs contemptis) Iuon nomine iudaei, Nos iumus filij Abraham dicentes: quibus ita Christus respondit. Si filij Abraham estis opera Abraham facite. Sed uos ex patre diabolo estis, ideo opera eius facitis. At restat tertius fructus paucis enarrandus uidelicet K. K. cetera longanimitas, cuius haec est descriptio. Longanimitas est stabilitas cum constantia perseverandi in bono, et permanentia diuina ac finalis in bono. Vel (ut optime definit Tullius) perseverantia, quae eadem est longanimitas est circa bene considerata stabilis et perpetua mansio. Cuius uis ut manifestior et dilucidior esse possit titi monet Euangelista. Memores estote uxoris Loth. Sed quare, memores illius esse iubemur? Quia Loth egredienti de terra Sodomorum praecipit angelus ut non respiceret post tergum. Quod praecipit ipso seruante, quoniam uxor eius uiolauit respiciens post se, uersa est in statuam salis: hoc facto significans, quod bonum opus incipienti desistendum non sit, donec finis accedat. Nam ut scribitur Nemo mittens manum ad aratrum et respiciens retro, aptus est regno dei. Memores igitur estote uxoris Loth, memetote supplicium eius quo uersa est in statuam salis. Cur in salem uersa? Nimirum ut sal ciborum condimentum est, sic hoc supplicium sapientiae condimentum esse debet poenitentibus ne recidiant ad peccata pristina, ne delectationem pristinae maleque actae uitae teneant, ne negligentes in opere dei sint. Sal sapidum est, acre est, cibum condit, temperat, carnes siccatur, et a putrefactione defendit: quo nomine sapientiam saepe significat, quae facit hominem intelligere et sapienter in omni re sibi prospicere, ne deo displiceat, ut sibi recte

sibi recte uiuat, et proximum non offendat; cui propterea dicitur
 Accipe sal sapientiae. Mementote ergo uxoris Loth. Nam ut dis-
 ctat Ordinaria Glossa Poena impij eruditio est iusti. Memento utis
 ut per eius exemplum mala declinetis et in bonis inceptis iugiter
 insistatis, neue negligētes sitis, aut diuinorum praeceptorum ob-
 liti, sed in dei obsequio perseverantes. Quoniam de pericuerantia
 in bono scribit apostolus Multi in stadio currunt sed unus accipit
 brauium. Vnus iste perseverans est, quia frustra cursum uelociter
 instituit, qui priusq̃ ad metam perueniat desinit, frustra currit qui
 de uia cessat. Certissimos uos esse iubeo q̃ nisi unus in orbe sal-
 uus erit, solus unus de futura salute securus. Multi quidem currunt
 sed unus accipit brauium. Quis hic unus est, uide: quia scriptum
 est, Qui perseverauerit usq̃ in finem hic saluus erit. Quam ob-
 rem iubetur in lege sub omni sacrificio, cū capite, et corpore, cau-
 da simul offerri: quo nos ex hac figura discamus omnes uite nostre
 partes, principium uitae, mediam etatem, et finem, per uirtutum
 exercitia deo consecrari debere. Nam Incassum bonum agitur si
 ante uitae terminum deleatur. Cui consentit illud Chrysostomi
 Tolle perseverantiam et nullum obsequium habet meritū. Quod
 exempla p̃multa docent, in primis Pauli et Iudae. Sanctus Pau-
 lus male coepit, seuerissimus ecclesiae persecutor, sed bonum exitum
 habuit qui postq̃ bonam uitam est ingressus, in eadem usq̃ ad fi-
 nem perdurauit, sanctissimamq̃ uitam consummauit. Contra, Iu-
 das apostolus optime coepit, sed in finem pessimum desijt, qui p̃-
 pterea cōdemnatus legitur. Dicit ergo scriptura Esto fidelis
 usq̃ ad mortem, et dabo tibi coronam gloriae: quam
 nobis concedat omnipotēs deus qui trinus
 et unus uiuit per infinita saeculorū
 saecula. Amen.

Glossa ordi-
 naria.

1. Corin. 9.
 Expo.

Solo p̃sentia
 rancia coror
 natur.

Math. 10.

Leuiti. 3.

Grego.

Cryso.

Apoca. 3.

SERMO

PRONVNCIATVS FERIA SEXTA

Hebdomada: Quartæ quadragesimalis
coram regia maiestate.

Math. 21.

¶ Ihesus fotor
rū laiori erga
fratrem.

Ioan. 11.

Auguf.

Auguf.

Auguf.

Auguf.

Luce. 6.

Expo.

REGNUM DEI DABITVR GENTI
facienti fructus eius. Euangelium quod in ho-
dierno sacrificio de more legitur ac cōcelebratur:
enarrat, ut dum quidam Martha frater et Mariæ
Magdalenes infirmabatur: hæ sorores eius ipsi
sanitatem expetentes, miserunt ad IESVM q
dicerent ei Domine ecce quem amas infirmatur. Nec mādabant,
nuntio uel renunciari uolebant ut ueniret, minime quidem igno-
rantes quod Augustinus ait Sufficit amāti nunciare necessitatem,
amici. Male quidem Lazarus habebat, grauiter ægorabat, nimi-
oq̃ infirmabatur et clanguescens instabat morti. Sic metuebant
illæ sorores, nec alia coniectura subibat, Quibus tamen ita Iesus
responsum ibat Infirmitas hæc non est ad mortem sed pro gloria
dei, ut glorificetur filius dei per eam. Diligebat IESVS Laza-
rum et sorores eius, ut quibus frequens hospes et familiaris erat:
audita tamen hac illius infirmitate mansit ante biduum q̃ prouise-
ret, mansit donec Lazarus expiraret, sepultus iaceret, ut sic mira-
culum euidentius et luculentius appareret. Prudenter mulieres illę
pro salute fratris miserunt ad summum medicum, medicum illum
de quo scribit Augustinus De cœlo uenit magnus medicus, quia,
ubiq̃ iacebat ægrotus. Vbiq̃ dicit, quoniam in uniuerso mundo,
in omni ferme mundi totius angulo languidi iacebant, infirmi sca-
tebant et ægroti Morbi tam magni et multiplices, tam graues,
purulenti sanieq̃ repleti quo minus medicorum ullus in mūdo sa-
nare ualuerit, sed solus ipse deus medicorum medicus et Chyrur-
gorum summus: de quo scribitur Omnis turba quærebat eum
tāgere, quia uirtus exibat de illo et sanabat omnes. Sanabat om-
nes per

nes per orbem uniuersum aegrotos ad se ueniētes et suppliciter penitentes. Morbus quantumuis grauis, quantumuis lanie corruptus et inueteratus erat, ipse facillime curabat: curabat alioquin incurabilem. Quod solus homo nō ualuit: deus et homo quod plene potuit ubiq; præstitit. Non corporis solum sed et animi morbos sanat, sanat peccata. Peccata uero quis remittit aut sanare potest nisi solus deus? Sciebant autem cordatissimæ mulieres corpus ab eo facile sanandum qui tam potenter sanat animam, non dubitabant ab eo sanitatem impetrandam qui se fratremq; suum tam charos habebat: certo sperabant ei petitionem suam exaudiatum iri quem toties hospicio susceperant, quem toties fessum leuauerant, tamelico sitientiq; pastum atq; potum liberaliter erogarāt, quem in omni necessitatis articulo iuuerāt, quem recrearāt et semper in omnibus humanissime tractarant. Certe quarto deinceps die quo secum deliberarat eundum, discipulis suis ait **I E S V S**, Eamus in Iudæam iterum. Cui discipuli non immemores iudaicę similitudinis et implacabilis aduersus eum inuidię, neq; solum domino, sed etiam sibi metuentes, respondebant ut dehortarētur ab hoc regressu. Domine nunc quarebatur te Iudæi lapidare, et iterū uadis illuc? Tam manifesto periculo temet obijcis? Per imbecillitatem abhorrentes a morte, ut qui nouum a spiritu sancto corroborati fuerant hoc dicebāt, humanum erga **I E S V M** cōmonstrantes affectum. Iesus autem consolaturus hos formidolosos, hoc uelut enigmate discutit formidinem. Nonne duodecim sunt horę diei? Quo subsignificat nihil hijs timendum esse qui Christo coheserunt, cum sit ille dies et uera lux mundi. Nox habet inanes formidines: quas dies expellit. Nam dies efficit ut quis uidens euitet offendicula, quando quisquis ambulat in nocte statim impingit, eo q; luce careat. Iam Christus se diem indicans, admonet discipulos nihil esse periculi, q̃ diu prius ipse luceat eis, et sequatur illi ductum eius, cuius luci non præire debeant sed subsequi. Monet etiam ut nō nimium haerent opinioni sue, quoniam omnium rerum uicissitudo est, et tempus aliquando mutat uoluntatem. At res

Luce. 9.

Ioan. 11.

Ibidem.

Expo.

Christus met
ditur timori
discipulorū.

FERIA SEXTA

tem At res quocumq; uerteret, monet non esse metuendū hijs qui se ducem haberent, et pręuiā lucem diei sequerentur. Nam si quis ambulet in die, non offendit inquit. Si quis ambulet in uia Christi, si pie, si sancte, iussit q̄ uitam agat : non est ut ulq; tibi timeat. Innoxia uita facit esse securum : facit ut non infortunium, aduersitatem, ægritudinem : nō inimicicias, sed neq; mortem extimeas. Iustus enī si morte preoccupatus fuerit, in refrigerio erit. Postq̄ hijs uerbis apostolorum formidinem mitigarat causā protectionis aperit inquit Lazarus amicus noster dormit. Quod declarans Euangelista subinfert Hoc dixit de morte eius. Iesus autem addit, Vado ut a somno excitem eum. Maluit dormientem q̄ mortuum dicere, qui iuxta morem sacrę Scripturę spem resurrectionis ostendit. Nam potius istiusmodi mors somnus q̄ mors appellatur, et uerius dormientes q̄ mortui dicuntur qui reuicturi quiescunt in sepulchris. Et Christo facilius erat ad uitam reuocare mortuum, q̄ unicuius nostrū excitare dormientem. Sed opinantibus discipulis q̄ de sola dormitione sentiret, ut intelligerent etiam nihil occultū esse quod ipsum latere possit, aperte subdit Lazarus mortuus est. Verum quia responderat hijs qui nunciabant egrotasse Lazarum, morbum non esse mortiferum : sed ideo tantum euenisse ut gloria dei manifestaretur in illo, iam ut discipulos in fide corroboret subdens ait Gaudeo propter uos ut credatis, quoniam non eram ibi. Gaudeo q̄ non adfuerim dum ægrotabat ac moriebatur amicus, idq; uestri causa : ut fiducia uestra quam adhuc habetis infirmam, euidenti miraculo confirmetur. Si (Christo pręsente) reualuisset ægrotus, si sororibus intercedentibus recens defunctum excitasset : casui forsan attribueretur et arti, calūniosi Pharisei causarentur nō mortem sed stuporem et extasim esse. Quoniā plus semel accidere uidemus, ut aliquot horas consopita corpora reuiuiscant. Iam cū spectata certaq; mors fuerit, ualidius erit argumentum ad fidem faciendam. Quam ob rem eamus ad eum inquit, Ceteris autem discipulis mœstis ac sollicitis q̄ esset rursus proficiscendum Hierosolimam aut Bethaniam ei uicinam, unde tam grande periculum immine-

Sapi. 4.

Ioan. II.
Expo.

M
M

immineret : non audentibus tamen iussum domini detrectare, uel tam grauem ac piam itineris causam refellere : Thomas qui Didymus (hoc est gemellus) appellatur, audita morte cum sui tum
CHRISTI ipsius amici, dicit Eamus et nos, et moriamur cum ipso. Verus christi discipulus non uult ab eo separari, etiamli morituro : fidelis amicus cum amico commori non reculat. At o qualis et quā uerus amicus iste : quantus ac quā syncerus amor illius qui cum amico pariter uiuere, morique desyderat : Pernoscite peranoscite uos auditores hanc dilectionem, et quid in ea uobis praesertim annotandum, intelligite. Eamus (inquit) et moriamur cū eo. Quidnam est hoc, cum eo moriamur : Nonne sic dicere uidetur. Prouisamus qualiter amicus noster agat animam, atque in eius morte discamus et ipsi mori : Mortales enim sumus, neque mortem euadere possumus, utcūque mortis horam et moriendi tempus ignoramus. Visamus itaque mortem eius, et per eam bene mori condiscamus. Nihil, nihil in humanis homini tam necessarium, quā per morientem mori discere : quā sic uidere languentem, in extremis angoribus decubantē, in ipso mortis ac uitae medio certamine conflictatum : quā uidere quomodo tunc natua facies corporis euascescit, habitudo uultus immutatur, color alienatur : qualiter acies oculorum hebetatur, aurium officium impeditur, lingua distringitur et omnium sensuum atque uirium corporis habilitas aufertur : qualiter oēs partes et commoditates corporis sensim extinguuntur : nihil utilius, nihil utilius quā expirantem uidere, quā defuncti corpus intueri. Quoniam ita quis allicitur ad se considerandū, ad ipsam sui noticiam, ad cognitionē suae fragilitatis et miseriae : ad memoriam sui finis, ad cōtemplationem dei, ad dei timorem, amorem, imitationem, atque obseruantiam : ad desyderium eternae salutis, penaeque perpetuae formidinem. Eamus ergo et moriamur cū eo.

N. Sed dicet mihi iunior aliquis et rerum imperitior, Essemus certe quā stultissimi si uel mori, uel mori discere cupiamus. Quis adeo desipit, ut mori disceret, si uiuendi uiam addiscere possit : Parentes itaque nostri nos, alios alijs disciplinis, uni aut alteri nos arti tradiderūt : qua gratia

Expo.

Quia fides
 Veri amici.

¶ necessarium
 sic uidere mori-
 entem.

Liberos suos
 dno et amicis
 tradunt par-
 tes: nō ut ui-
 uere solis sed
 et mori discant.

qua gratia precor? an ut mori? non, sed uiuere perdisceremus. Multi liberos ad regale sanclitium, magistratum obsequium, ad istiusmodi seruitium intromittunt: sed quam ob rem aliam q̃ ut uiuere non mori discant: ut laute splendideq; uiuendi uiam atq; artem inueniant: non turpiter, non humiliter, aut insuauiter cuncte tempus absumant, quandam mortis imaginem in uita praeferentes? Nonnulli studia iuris, alij multi studia medicine lectantur, an aliud instituentes q̃ ut rem suam actitantes honeste, salubriter, et copiose degant: non arcte modiceq; uiuendo uiam mortis affectent, aut mori discant? Medicina seruit uitae curandae, iura quietandae: de morte non meminit ars alterutra. At ego dico uobis q̃ parentes me mei miserint Oxoniam, ad Achademiam, tradendum studio mortis addiscendae. Sed hoc facilius dici q̃ persuaderi potest, si non lucidius explicem quod dico. Expectatis forsitan ut quod dico probem. Certe traditus eram a parentibus bonae sanaeq; doctrinae, scientiae salutaris, studio uirtutum, disciplinae legis dei: per quam bene, per quam pure, studioseq; uiuerem et alios itidem edoceram: scio namq; piorum parentum hanc uoluntatem, hoc uotum extitisse) sed, sed qui studiose probeq; uixerit: mori discit, male mori nequit. Disces bene mori si didiceris bene uiuere, sicut ait, Augustinus. Iam studiis applicatus, si (quod conari debeo) studiose uiuam: tunc insequenter ut bene mori discam. Quoniam actionis studiose mors istiusmodi finis est, et finis ut est executione postrema, sic manet in intentione prima ut affirmat philosophus. Quare non male dico, qui liberalibus et sanctis disciplinis addictus, e quibus studiosas omnes actiones elicimus: me literis ad discendum mori traditum affirmo. Praecipua mihi causa disciplinae bene mori, de qua uitae totius institutio paritur, ut inde mors eadem foelicissima succedat deniq;. Nec potest male mori (teste eodem Augustino) qui bene uixerit. Huic dicto sic obstabit aliquis, Pleriq; iustorum naufragio perierunt, plures gladio, multi a latronibus occisi, a bestiis alij laniati, sicut de multis Martyribus iusticia tradit Hystoria Scolastica, de multis alibi: inter quos quorundam cor-

dam corpora canibus abiecta, multorum carnes a felis deuoratae,
 quorundam ossa tremata, prolecti cineres in ventos, in flumina.
 Vitant horū quis negabit optimam? Mortem tamen istiusmodi
 nunquid bonam arbitrabitur? Quisquis intuetur hoc modo mori-
 nentes, male mori uulgo putabit. Verum absit haec opinio. Cui
 serm geminos hic oculos consuli uideo, Carnis et fidei. Iam in-
 terroge carnis oculos, et ipsi dicent istos male mori. Sin oculos
 fidei roges, ipsi dicent Non potest male mori qui bene uixerit.
 Dicit itaq; Thomas Apostolus, et nos cum eo dicamus. Eamus et
 moriamur cum eo cum Lazaro, cū quocunq; moriente. Discamus
 et nos eo uiso, preparare nosmetipsos ad moriendum. Cum uen-
 sisset autem Iesus in locū: inuenit eum quattuor iam dies in mor-
 numento habentem. Martha soror eius ut audiuit uenisse Iesum,
 occurrens illi dixit Domine si fuisses hic: frater meus non fuisset
 mortuus, nempe qui morbum istum uel facili dicto depulisses.
 Iesus ut illius fiduciam confirmaret, adiecit Resurget frater tuus.
 Illa iam tota resurrectioni fratris intenta, plena bonę spei domum
 properat, et sorori clam seuocatę, rem latam in aurem insusurrat
 Magister adest et accersit te. Maria simul atq; sciuit aduenisse do-
 minū, humiliter ac suppliciter adiens etiam ait Domine si fuisses
 hic, frater meus non fuisset mortuus. Videns Iesus eā plorantem
 et iudeos qui uenerant cum ea, infremuit spiritu dicens Vbi posui
 istis eum? Dicunt ei Domine ueni et uide. Dixit ipse Tollite la-
 pidem. Respondit Martha Domine, quid agis? quid grauiolen-
 tiam sulcitas? an cadauer attinges q̄ in fetorem ematurijt? Iam
 foetet, quarriduanus est. Iesus uero lachrimatus, uoce magna cla-
 mauit. Lazare, Lazare ueni foras. Et statim prodijt qui fuerat
 mortuus. Multi qui uiderant quę fecit Iesus, crediderunt in eum.
 Quorsum haec tam longanarratio, nisi ut hodiernę lectioni euang-
 gelij aliquantulum pro uirili satisfaceremus? Iam ut promissi tra-
 ctatus quod restat exequamur, tres alias sancti spiritus uirtutes ex
 Apostolo prosequamur. Sunt he Bonitas, Benignitas, et Mansue-
 tudo. Bonitas (authore diuo Thoma) uirtus est quę perficit ho-
 minē in

Sermon
oculus.

sancti spiritus
uirtutes

colit 2
alio 22

de bonis
uirtutibus

Deus
S. Tho.

minem in corde, per rectam et bonam voluntatem. Bonitas est quædam rectitudo, quædam dulcedo animi et delectatio voluntatis ad bene operandum. Et ista delectatio gaudium est, de quo iam diximus. Nam gaudium est delectatio p[er] conscientiam. Bonitas uero (de qua iam agimus) est interna delectatio, et deliberata uoluntas seu determinata bene operandi. Si ceteras homo potentias animæ promptas atq[ue] bonas, si bonam memoriam et felicem intellectum habeat: nisi bona quoq[ue] uoluntas accedat, quam usus bonus et idoneus omnium rerum consequitur, haudquaquam homo bonus existimabitur. Bonitas enim aut esse bonum perfectionem quandam includit, et quid modo perfectum denominat. Ast ea perfectio rei duplex est, Naturalis et spiritualis. Prior, est ipsum esse rei, Perfectum hoc modo dicimus hominem quem partium suarum integritas, statura, cunctaq[ue] liniamenta corporis, et animæ pulchritudo condecorant, accedentibus et corporis et animi donis ac habitibus: cuiusmodi sunt corporis agilitas, uires, fortitudo, uenustas: animi sapientia, sagacitas, ars, et uirtus. Sic præditus homo plene perfectus adhuc non est, si spirituales perfectionem non adiuxerit, non est alioqui ex omni parte perfectus. Illa posterior perfectio rei, est eius operatio. Si quidem operatio rei facit plenam perfectionem rei, et illud dicitur perfectum quod pertingit ad perfectam sui operationem. Et est hæc perfectio sicut absolutior, ita priore præstantior atq[ue] melior. Eni uero queuis arbor radicem, truncum et ramos habens, quodammodo tenus est perfecta: sed perfectior tamen ubi quam prius accepit fructificandi uim, aperte demonstrat, fructus ædens. Illa namq[ue] fructificatio est arboris perfectio. Nimirum homo est arbor euersa, cui pro radice caput est, pro trunco corpus, pro ramis brachia, tibie, pedes, et digiti: fructus opera sunt, quæ quisquis abunde perficit, homo uere perfectus inde iudicatur, et est. Non qualis acunq[ue] corporis ornamenta, non quecunq[ue] naturæ dona, non ipsa liniamenta, non habitus omnifarii, perfectum ostendunt hominē: si non actus ipse fructificandi subintret et operatio studiosa pro-

Perfectio
duplex.

S Tho.
ad Gala.

Homo est
arbor euersa.

ad T. 2

sa procedat. Quando quis perfectæ operatur pro perfecto habetur: actio iugis et continua prosecutio uirtutis, efficiunt hominem perfectum. Habitus non tacit monachum; non gestus, non facies, non ceremonia, nō ulla species externa: sed sola pietas, et uera promptaq; pij cultus executio. Non si monastico uestimento tegar, intra septum me contineam, religiosa cuculla ueler: non si iaceam, uigilem, dormiam, studeam, comedam, abstineam uti religiosus: non si castitatis, obedientiæ, et paupertatis dem fidem ut religiosus, continuo religiosus ero: nili fidelis, nili inops, castus et obediens, in tota uita uere perseuerem: nisi plenariam normam religionis obseruem, et opus istud supererogationis religioso debitum semper adimpleam. Si sic faciam si sic; et iugiter hoc pacto me geram, uere perfectæq; sim religiosus. Itaq; perfectus est homo quisquis in ea uocatione qua uocatus est, se dignam suoq; statui semper accomodam operationem ostendit: et is homo bonus est, in eo uirtus hæc (de qua loquimur) bonitas inest. Sic ego, sic tu, sic ille, sic quilibet est bonus aut perfectus quem bona uoluntas inducit et opus bonum: neq; bonus aut esse aut uere dici poterit, si non habeat hanc uoluntatem bene operandi: uoluntas denominat hominem ut uel bonus uel malus appellari debeat, uoluntas bona bonum, et mala malum efficit. Deus opus humanum ab hac uoluntate ponderat, ab hac intentione denominat: ut talis apud eum sit operator et eius opus tale: qualis interna uoluntas et ipsius intentio fuerit. Homo uoluntatem ac intentionem ex opere discernit et denominat: qui per bonum opus uoluntatem bonam, per malum opus uirum esse malum iudicat. Sed hic sepe fallitur et toto celo deerrat, qui libere uoluntatis technas haud internoscit. Potest enim bonum opus edere mala uoluntas, et bona malum. Qui male uult, pretendit bonum: et malū sepiissime dissimulat. Igitur (ut inquit mellifluus Bernardus) apud homines cor ex uerbis, sed apud deum uerba ex corde pēantur. Homo uideat ea quæ patent: deus autem intuetur cor. Quare qui uidet intus et in corde, facta solum externa uidentibus inquit Nolite iudicare

Debat 25 in
et monachis.

Ab intentione
iudicat homo

Bernard.

Regū. 16.

S dicare

FERIA SEXTA

Bernar.

Luce. 6.

Augus.

Luce. 6.

Varietas in
intentione vult
habet effectum.

Roma. 8.

Gala. 2.

Ephe. 5.

dicare secundum faciem: sed iustum iudicium iudicate. Iustum iudicium, dei est: qui dum cor intuetur talli non potest: CHRISTUS est, cui datum est omne iudicium: ceteri quilibet incerti sunt et errare labique solent, quos ipsa uoluntas humana fugit. Ista uoluntas (eodem Bernardo teste) est origo omnis boni et mali, causa et principium omnis operis in homine, sicut radix in arbore. Et uoluntate uirtus hominis sicut arboris e radice surgit, Proueniunt e radice truncus, frondes, rami, gemme, flores, proueniunt et folia: quibus nisi fructus denique succedant, est arbor inutilis. Sic e uoluntate multa ueniunt, quibus si non addantur opera cum circumstantiis eorundem, manet imperfectus homo. Nec arbor est perfecta quæ ramos solum et folia profert: et erit homo perfectus propter sua uerba, propter sola cogitata si non operando fructum adijciat? Maledixit CHRISTVS in frugifere ficui, quæ sola folia produxerat: ut hinc discas uoluntatem sine opere non sufficere, illinc opus sine recta uoluntate non probari. Manat ex amaro stipite fructus amarior, e dulci dulcis: quemadmodum e mala uoluntate malum, et ex intentione bona bonum opus oritur. Genere tamen arbor acerba si suauiori mixta uel insita fuerit, mutat amaritudinem: sicut intentio mala si deposita bene uel conmutata fuerit, ad bonum opus aspirat. Alioqui uerissimum semper erit quod etiam Christus ait Non potest arbor mala bonos fructus facere, sicut neque bona malos. Vnde secundum Augustinum uoluntas aut intentio dat operibus meritum siue culpam. Homo uero qui non producit e bona uoluntate bonum opus, tanquam arbor est de qua Christus ait Arbor quæ non facit fructum bonum, excidetur et in ignem mittetur. Si quis uelit, manifeste uidere poterit ex ipsa Christi, prodicione cardine actionis humane in intentionis uoluntate uerti. CHRISTVS a patre traditus, a se ipso traditus, et a Iuda proditore traditus erat. Pater filium mundo tradidit et Iudæis ut populo moreretur: quia proprio filio non pepercit sed pro nobis, omnibus tradidit illum sicut inquit Apostolus. Et idem Apostolus, Qui dilexit me seipsum tradidit pro me. Iterum ad Ephesios, Christus, dilexit eos

dilexit ecclesiam et seipsum tradidit pro ea. Quod sponte seipsum tradiderit hostilibus insidijs, ultro patibulum ascenderit, et mortem uolens oppetierit: nemo dubitabit qui lamentabile crucifigendi tempus ad memoriam reuocabit. Prenotā sibi passionem et prestituram, oratio plane demonstrat quam fudit in monte: quando terror occurrentis animo passionis, sanguineas e facie guttas expressit. Quo tempore discipulis etiam indicauit quod tradendus inimicis et crucifigendus esset pro salute mortalium: quos quod dormientes inuenerit, sic illos hostes inuaderent ita submonuit. Non potuistis una hora uigilare mecum? Ecce appropinquabit hora et illius hominis traderetur. Surgite, eamus, Eamus obuiam ei qui me tradet. Vt quod manifestissima res esset quod seipsum traditurus esset, sese incurrentibus offerens dixit. Quem queritis? Respondentibus, Iesum Nazareum: ait, Ego sum. Quod ubi dixisset, illi tam quod mortui corruerunt in terram, non ualentes resurgere donec ipse permitteret. Iam se subducere poterat a prostratis et occultare, sed noluit: sed et surgere et iterum insurgere tolerauit. Denuo querentibus inquit Quem queritis? et subdentibus Iesum Nazarenum, addit Nonne dixi uobis quod ego sum? Ego sum illa Iesus quem ad mortem quem ad crucem queritis. Ergo si me queritis: sinite hos abire. En quemadmodum ultro se tradiderit in manus aduersariorum. Itaque si pater filium et filius seipsum ita tradiderit: quid his amplius fecisse Iudam arbitrabimur? Nam et hic Christum prodidit, inquit Iudeis. Quid uultis mihi dare, et ego eum tradam uobis? Hic in eodem facto patrem, filium, et Ischariotem deprehendimus: an eodem modo reos? Non ferunt id aures christianae. Immo patrem benedicimus et glorificamus, filium benedicimus et predicamus: et detestamur Iudam proditorem. Quid hoc facit, nisi quod hic uoluntas et intentio, non operis ymago sola ponderetur? In patre filioque (sicut Augustinus ait) benedicimus charitatem: detestamur iniquitatem in Iuda proditore. Quicquid pater fecit, quicquid filius, ex mera charitate processit: pater salutem nostram per filium operari uoluit, filius mortem in cruce pro

Math. 26.

Math. 26.

Aug.

S. 2.

nobis ipsi

F E R I A S E X T A

nobis ipse tulit: pater præcium ordinavit quod filius pro nobis impendit, sic patri reconciliati sumus, a filio redempti. Iudas autem multo læcus, pro uendito domino temporale præcium appetebat. Optima patris uoluntas, foelicissima intentio filij: sed Iudæ perueria quidem et maliciosa. Idem factum in patre bonum, optimum in filio, et abhominandum in Iudæ: quoniam Intentio et, uoluntas operi nomen imponit, aut bonum aut malū, ut affirmat, Ambros. Mala mens, malus animus, mala uolūtas et intentio læpe sola tanti est: q̄ si opus etiam ipsum adiungas, sæpeq; uoluntas pro facto reputatur. De cuiusmodi sic Hieronymus affirmat, Licet gladio non occidas uoluntate tamen interlicis. Tante uirtutis est uoluntas, hanc deus imprimis aduertit: qui magis affectum q̄ effectum cōsiderat, neq; tam quid fiat q̄ quo animo, quæue uoluntate fiat attendit. Sed quod Augustinus ait Volūtatē, pro opere reputari, potest multis modis accipi. Vel sentit de uoluntate in opere bono, uel malo. Voluntas qua quis affectare bonum potest et non exequi: tempus aut præteritum, præsens, aut futurum respicit. Si præteritum aut futurum respiciat: non reputatur uoluntas pro opere. Nam si me ieiunasse uelim, aut elemosynas erogasse, non continuo ieiunij uel misericordiæ meritum inueniam apud deum, nec illiusmodi uoluntas habenda pro facto: at neq; uoluntas, sed quadam potius uelleitas (si sic loqui liceret) dicenda foret. Accidit ista uelleitas quoties hoc aut illud me facere uoluissē dico, si scissem: si scissem (in q̄) si scissem, hoc et illud egissem, si quod nunc cogito perrexissem, ieiunium hoc quadragesimale obseruare, et synceriter orare uoluissē. Et hæc ipsa sic euaritata cogitatio, proprio nomine uelleitas et non uoluntas appellatur. Siq; proponam abhinc ad mensem ieiunare, si præcogitem elemosynas erogare, q̄q̄ hoc propositum, hæc uoluntaria piæq; præcogitatio non uacat suo merito: non perinde tamen est ac si opus ipsum adiiciam. Si tempus sit præsens: aut ea uoluntas impleri potest, aut non potest. Si possit, et neglectim aut incuriose prætergrediar: nihil inde mereor. Eleemosynas dandi uoluntatem

Ambros.

Voluntas q̄
pro facto re-
putatur et q̄
non.

Hierony.

Augus.

Voluntas et
uelleitas dif-
ferunt.

luntatem habens, cupiditate tamen aut incuria retractus: haud a deo præmium indipitcar. Voluntas orandi, quam pigritia detinet: non est efficax: uoluntas benefaciendi quam negligentia uel turpis obliuio præpedit, non habetur pro opere. Necesse est necesse, sequatur effectus si meritum inde expectetur. Non satis est bene uelle nisi studias bene facere. Non sufficit sola uoluntas non sufficit bona uoluntas cum adest facultas ut asserit Augustinus. Huiusmodi quasi uoluntas et non uoluntas est: quemadmodum sonat illud in Prouerbijs Vult et non uult piger, Minuta, leuis, et in efficax est uoluntas isthæc. Verum si quis uoluntatem habeat destinatum atq; fixam, quam sola rei difficultas aut necessitas a facto retētat: meretur nihilominus, poenam euitat, et præmium assequitur: et hæc uoluntas pro facto reputatur, quamuis si factum adiungas, præmij quantitatem augeas, et eo poenam amplius euadas. Voluntas autem in malum auersa: uel plane deliberauit, uel adhuc incerta manet et non deliberata, cum rationis assensus non accesserit. Hoc posteriori modo pro facto nō habetur Quoniam ut Augustinus ait Primi motus non sunt in potestate nostra nec quibus uisis tangamur. Mens humana tam ymaginando capiendoque ferox est et tam bonas q̄ malas cogitationes admittit, diabolus ad manū paratissimus solum malas insidiosè suggerit, mūdus sepiissime malignas raro probas obtrudit, caro simili dolo contra salutem hominis elaborat: ut homo quidem ipse nisi fortiozem et ualde strenuum se prebeat, cum bonis malas, et sepe multo plus malarum q̄ bonarum cogitationum hauriat. Ceterum non est cogitatio tam praua quæ polluat mentem si ratio non consenserit ait Gregorius. Cogitatio quautumuis pessima tibi uenit in mentem si non descendens inhereat, sed ingredienti ratio statim contradiscat, repugnet et expellere cōtendat: deus idcirco te commendabit, et tanto plus tibi tribuet q̄ si resistendi causa non forit. Sic enim te promereri uoluit quando præmonuit. Fili accedens ad seruitutem dei sta et præpara animam tuam ad tentationem, sic te tentat ut probet, sic te probet ut coronet. Sin cogitatio talis diu manens

Ambrosio,
dist. 86,
non satis.
August.

Proue. 13.

August.

Grego.

August.

Et cogitationes
aliquando nō
nocent sed au-
uant.

F E R I A S E X T A

Grego.

Math. 5.

Voluntas bona triplici modo pensatur.

2. Cor. 8.

in pectus alte descendat, sensus oblectando recipiendoque decipit, et rationem excacando molestat. Frequentes hæc tentationes nihil obsunt dummodo ratio non admittat. Tentationes uero contra fidem non sunt curandæ: quia non nocent dum displiceant auctore Gregorio. Priore modo siue uoluntas præteritum tempus respicit quando malum perpetrasse non poenitet, siue futurum cum peccatum committere proponat, siue presens quæ destinatur ad latus, pro facto sane reputatur: sic ut pro peccato capitali, poenam subitura sit æternam quamuis non consequat effectus, qui tamen si subsequatur, poena tanto grauior simul accedet. Deus autem, cor interrogat et non manum, ut ibi manifestat Qui uiderit mulierem ad concupiscendum eam: mæchatus est in corde suo, Voluntate sit mæchus, per quam poenam meretur æternam: sed non adeo magnam quæ si superaddatur actus impudicus. Videtis quoadusque lædat hæc morosa (quod dicunt) cogitatio: sed nimioque R. durum estimatis hoc arbitrium, ut eatenus sola uoluntas abeat. R. Vel hoc exemplo perdiscatis quæ conueniat. Lupus ad ouile subide uenit rapiendis inhians ouiculis, Si uigilantia pastorum canumque latratu uertatur: an ideo non lupus noxius et rapax erit quia non interimit? Satis est ad noxæ querelam ut deuoraret aduenisse. Fur noctu ueniens ut perfossa uel effracta domo furetur, si diligentia custodum procul inde pellatur anteaquam aliquid abstulerit, turti nihilominus alligabitur, et ob furandi solam uoluntatem morte condemnabitur. Idem in deo consideremus ordinatissime factum iri. Voluntas nostra seu bona siue mala nos apud deum liberat aut accusat: bona iustificat, mala condemnat. Voluntas hæc bona triplice mensura trutinatur. Ex posse nostro, ex nostro nosse, uelleque diuino. Si quod opis est nostræ, fideliter impleamus: si, uoluntas prompta est, secundum id quod habet accepta est, uti, Paulus affirmat. Sed multi dum uelle simulant: posse suum dissimulant. Cupimus (inquiunt) multa bona facere, quæ per inopiam non ualemus: optamus præclara, sed uires non suppetunt: per opera pietatis ad cœli gloriam aspiramus, sed conatus hos nostra pau-

stra paupertas intercludit. Sic causantur inopiam qui ditiores sūt
 q̄ uideri uolunt, multo plus habent quod impendant q̄ impendere
 dignantur: ueritatem tanq̄ nube contegentes excusationem quæ-
 runt in peccatis. Quotus enim quisq̄ est qui quod possit faciat in
 hijs quæ spectant ad deum? Curios stimulant (ut canit Ethnicus
 , poeta) Bachanaliam uiuunt. Verum qui inspector est cordis, ipse
 , intelligit. Si quo benefiat alijs habeas, fac omnino benefacias: si
 quod des, proter et eroga, citraq̄ furtū quicquid facis effice. Si nō
 habeas, deo syncera uoluntss sufficit. Pauper in archa sed uolun-
 tate diues, ipsi deo satisfacis. Non tam archa q̄ animus te diuitem
 ostendat: si donet animus, etiam manu uacua, liberalis et miseri-
 cors esse comprobaris. An nihil aut parum est habere bonā uo-
 luntatem? Immo totum est, ubi facultas ipsa deest. Vt certo sci-
 as, audi nato domino uel clamātes angelos Gloria in excelsis deo
 , et in terra pax hominibus bonæ uoluntatis. Quid iustis, quid li-
 beralibus et pijs actionibus tuis aliud intendis: q̄ ut deo gratus,
 coeli gloriam tandem obtineas? Atqui uoluntatem bonam habēs
 tibus pax et æterna requies, quæ eadem est gloria cœlestis hic ap-
 te promittitur Pax hominibus bonæ uoluntatis. Vides q̄ exiguo
 regnum cœlorū emitur, neq̄ potes dicere Non habeo unde possi-
 sim emere regnum cœlorum. Non est non est eius loci possessio
 cuiusmodi mandanorum esse solet. In mundo chare domus emis-
 tur, periculose tenerur, et cito surripitur: locus ille patet omnibus,
 quibuslibet est expositus, uolentibus haud negatur: et semel acq-
 situs securissime suauissimeq̄ seruatur. Non potes fūdos hic aut
 ædes comparare nisi sedecim, uiginti, aut uiginti quattuor annos
 rum prouentus, æquali precio depēdas: cœlum uolenti multo mi-
 noris, plerunq̄ gratis impendit. Tanti cœlum ualet quanti es tu.
 Non plusq̄ habes, nec id totum exigetur. Quantillum habes,
 sufficiet ad emendum cœlum. Zacheo suffecit dimidium bonorū
 , cum esset diues. Sic enī inquit Ecce dimidium bonorum
 , meorum do pauperibus, acceptus est CHRISTO: qui domū
 illius ingressus, suam illi possessionem hoc est cœlestem, est elargi-
 tus. Suf-

Iuuenalis
 Pro. 24.

Luce. 2.
 Expo.

Quali precio
 cœli comparat.

Luce. 19.

FERIA SEXTA

Expo.

Luce. 21.

Math. 10

Expo.

Luce. 2.

rus . Suffecit discipulis id quod habebant, qui cum uere dicerent
 Ecce nos relinquimus omnia et secuti sumus te : electi sunt a Chri-
 sto . Sed quid ipsi reliquerunt, qui tam pauperes erant ? Relique-
 runt certe, reliquerunt omnia . Reliquerunt patres, matres, nauiculas,
 rhetia, hamos, piscatorias lineas, cordulas, machinamenta
 et artis suæ omnia instrumenta : quibus uictū queritabant . An
 hæc omnia quæ relicta sunt ? Reliquerunt omnem mundi substā-
 tiam ad quam laborando peruenire poterant, reliquerūt uoluntas-
 tem suam et CHRISTVM secuti sūt . Paupercule uidue suffe-
 cere minuta duo : quæ cum misisset in Gazophylatium quidnam
 Christus aiebat, et nonne quod ipsa plus omnibus miserit ? Cæteri ,
 de abundantia sua miserunt : hæc autem totum quod habuit mi-
 sit, sic regnum emptura dei . Quid in hijs omnibus, quid in hac S.
 muliere potissime CHRISTVS pōderauit ? An rem oblatam S.
 Non plane, sed uoluntatem offerentis . Immo quod plus est, di-
 co . Calix aquæ frigide quæ duobus minutis multo uilius est, mer-
 cedem tamen istam inuenit apud CHRISTVM qui dicit Qui ,
 dederit uni ex minimis meis calicem aquæ frigidæ tantū, non pdet ,
 mercedē suam, Non perdet sed recipiet in regno dei Neque calidā
 sed frigidam inquit aquam . Nam fieri potest ut lignū aut ignem
 habere nequæas quo califacias : nūquā sere fit quin frigidam inue-
 nias . Vel si non ipsa contingat, si nihil possis : tantum ut uelis ex-
 igit . Quid aqua frigida uilius aut cōmunius ? Tamen illa facilior
 et paratior est sola uoluntas : quæ si non defuerit, erit id uerissimū
 quod Angeli canendo consitentur In terra pax hominibus bonæ ,
 uoluntatis . A nihil habente deus nihil expectat : uoluntatem ab
 omnibus ubiq; postulat, quia bona uoluntas nemini nisi uolenti
 deesse potest . Instanter igitur operare, quicquid manus tua po-
 test : in cæteris uoluntatem adhibe non fucatam, et uir bonus eris
 deoq; placebis . Ista profecto uoluntas habetur, ista factum red-
 dit acceptum, hac homo sicut temone nauicula gubernatur : hæc
 ducit et reducit, ducit ad portum æternæ gloriæ : hæc optima, cha-
 rissima : hæc uilissima quando quæris, præciolissima quando pos-
 sides : hæc

fides : hæc sufficientissima, quæ si cætera deficient sola satisfacit.
 Meritis itaq; uoluntatem e scire tuo tuq; notitia, quia quodam-
 tenus excusat ignoratïa . Quæ scis esse bona, facere uelis oportet;
 et quæ mala declines Bonum scienti et non facienti, peccatum est
 illi Iacobus ait, Et Eusngelista Qui scit uoluntatem domini sui
 et non facit uapulabit plagis multis. Multo nanq; maius est pec-
 catum si quis sciat q̄ si nesciret . Q̄q̄ ignorantia peccatum omnis
 no non excusat . Cæterum quod omititur, aut est bonum neces-
 sitatis et cuiusmodi factum oportuit, cuius omissio mortale pecca-
 tum ingenerat : Aut bonum supererogationis est unde ueniale so-
 lum oritur, aliquando nullum . Sed de ignoratïa uidendum alias
 abundantius . Merienda deniq; bona uoluntas secundum uelle
 diuinum : ut quæ deus fieri uelit, et nos eadem uelimus : quæ pro-
 hibet, omnino respuamus : ut imitationem C H R I S T I nobis
 ita proponamus, sicut Apostolum fecisse legimus, qui dicit Viuo
 ego, iam non ego : uiuit in me C H R I S T V S . Quanta uolun-
 tas huius, q̄ integra, q̄ sincera : sed tam itaq; magnam oportet
 tuam esse : si uere bonus, et esse et dici uelis . Quicunq; uoluntas
 tem suam diuinæ coaptat, qui sic bene pieq; uoluntatem (uti dixi-
 mus) ordinat et iustituit : fructum sancti spiritus qui bonitas ap-
 pellatur possidet . Talis coordinatio uoluntatis, hominem bonū
 efficit : per quam sit C H R I S T I cultor amantissimus et paratissi-
 mus oppugnatur diaboli : per quam uirtutes amat, odit uicia : q̄
 pro uirtutibus habēdis elaborat, afficitur ad omnia quæ bona sūt :
 ad unamquanc; rem bonam tam spiritualem q̄ temporalem, tam
 suam q̄ alienam : qui male cogitare non uult, qui nescit inuidere ,
 qui scit et uult omnibus omnino prodesse : qui quem in seipsū ha-
 bet, in alios quoq; refert amorem . Qui sic habet, huic uere quas
 T. drat hoc quod attulimus Regnum dei dabitur facienti fructum es-
 T. ius, dabitur facienti quod bonum est. Secunda uirtus hodie pers-
 tractanda benignitas est. Benignitas autem est uirtus disponens
 hominem ad sponte benefaciendum, et subueniendum necessitati
 proximorum : aut qualitas est mouens homines ad pietatem, ut
 proximo

2,

Jacob. 4.

Luce.

3.

Voluntas no
sua diuine co-
aptanda.

Gala. 2.

2. princ.

Benignitas
distinuit.

FERIA SEXTA

Benignitas
duplex.

Titū. 3.

Bernar.
Psal. 102.

Dei benignitas
erga peccatores & misericordia

Ioānis. 1.

Math. 11.

Psal. 73.

Ioan. 1.

Math. 9.

Esa. 30.

Cant. 9.

Expo.

proximo compatiatur et subueniat. Bonitas, bene uelle beneque, tacere cogit, deū respiciens. Benignitas proximo, dei gratia: misericordiam excitans erga necessitatem et miseriam proximi. Ceterum duplex est benignitas, dei quidem et hominis. De priorē scribit Apostolus Apparuit benignitas et humanitas saluatoris nostri dei, non ex operibus iustitiæ quæ fecimus nos, sed secundū suam misericordiam saluos nos fecit. Priusq̃ apparebat humanitas, latebat benignitas: et tamen prior erat benignitas uti Bernardus inquit, et probat psalmus. Nam misericordia domini ab æterno et usq̃ in æternum. Misericordiam, pietatē atq̃ benignitatem in eius humanitate percepimus. Quod enim amplius beneficium quæ benignitas maior esse potuit q̃ ut pro nobis carnem nostram induens, homo fieret? Caro factus est et habitauit in nobis ut in firmitatem nostram sustineret, ut nos redimeret, sanaret, pascendo foris et intus docendo recrearet, ut ubiq̃ subueniret imbecillibus, ut illuminaret animo cecos, ad fidem et poenitentiam uocando stabiliret. Quanta queso benignitas hæc et misericordia, dum erat in mundo cunctos ad se conuocare? Venite (inquit) ad me omnes, qui laboratis et onerati estis: et ego reficiam uos. Laborantes ad se uocat et oneratos, peccatis oneratos et errore laborantes: Vocat ut saluti restituat atq̃ ueritati: Salutem operatur in medio terre, et illuminat omnem hominem auerentem in hunc mundum. Omnes a peccato uocat ad poenitentiam, ab odio ad gratiam, a morte ad uitam. Venire nolentes non continuo percutit: sed benigniter expectat, diu peccatores expectat: quibus ait Non ueni uocare iustos sed peccatores ad poenitentiam. O peccatores, peccatores omnes Expectat uos deus ut miseriatur uestri. Expectat poenitentiam uestram, differens uindictam suam: differt flagellū ut ultro conuersis sit uia tutior ad salutem. Neq̃ differt solū et expectat, sed tanq̃ post tergum etiam aspiciens abeuntes ad reuertendum hortatur in hunc modum. Reuerte reuerte sunamitis, reuerte reuerte ut intueamur te. Ecce benignitatem admirandam, pietatē absolutam, et dei misericordiam erga nos infinitam.

Quater ut

Quater ut reuertamur in clamat : qui nullius in orbe partis homines uult exceptos, quin si uelint ad salutem reuerti, possint. Vocat hos miraculis, illos prædicationibus, nonnullos instinctu suæ gratiæ. Sunamitem captiuam peccatis animam appellat : cui dicit Reuerrere ad redemptoris tui cognitionem, ad creatoris amorem, ad amplexum seruatoris, et ad fœdus ac pacem omnipotentis dei. Reuerrere a delectatione captiuitateq; peccati, reuerrere a damnabili consensu, reuerrere ab execrando opere, reuerrere nunc ab iniqua consuetudine : Reuerrere reuerrere per pœnitentiam, reuerrere per contritionem cordis, reuerrere per oris confessionem, et reuerrere per operosam satisfactionem. Reuerrere reuerrere ut intueamur te : reuerrere ut pacta pœnitentia te puram, integram, et tota uita peruenustam aspiciamus : reuerrere scilicet anima ut hâc sponsi tui uocem audias Pulchra es amica mea, suauis, et decora. Magna hæc dei misericordia, benignitas immensa qui sic animam per peccatum alienatam reuocat, redire uolentem tam suauiter admittit, et manentem sæcum in delicijs habet. Hæc dei misericordia q; sumus, qua peccata uitamus et mortem effugimus, qua præsentem uitam uiuimus et futuram expectamus : Misericordia domini q; non sumus consumpti, Misericordia hæc et benignitas dei perducit in pœnitentiã, sicut et Apostolus asseuerat Ignoras inquit q; benignitas dei ad pœnitentiam te adducit : Benignitas dei adducit ad pœnitentiam, ad gratiam, adducit ad uitam et gloriam, sempiternã. Benignitas hominis, est interior illa dispositio quam diximus : illa uirtus, illa pronitas quæ mouet hominem ad subueniendum proximo, in his quæ deficiunt, De qua sapiens inquit Vnicuiq; mandauit deus de proximo, Mandauit ut ei subueniat in necessitatibus illius Si bona temporalia, si panem, uinum, aurum, si argentum et eiusmodi possideas, si diues fueris et abundans : adiuuato pauperiores, inopes subleuato : Frange esurienti panem, sitiienti da potum, egenos atq; uagos induc in domum et hospitium, operi nudum uinctum et infirmum uisitans consolare, erranti consule, quo potes omni modo subueni, Redime peccata tua elemos

Benignitas
dei.

Ibidem.

Trefi. 3.

Roma. 2.

Domine be-
nignitas.

Eccle. 7.

Esai.

Daniel.

Ioan. 3.

1. Petri. 4

Expo.

tua eleemosynis. Qui medicus es, medere gratis egentibus: Qui aduocatus, oppresso subueni, defende uiduam, orphano patrocina: Qui iudex, pupillo pauperiq; iudica, sic Alter alterius onera portate, et sic adimplebitis legem CHRISTI. Qui uidet fratrem suum necessitatem habentem, et uiscera sua claudit ab eo quomodo charitas dei quæ eadem est benignitas manet in illo? Esto te (dicit Petrus) prudentes et ante omnia mutuam in uobismet ipsis charitatem continuam habentes: Vnusquisq; prout accepit gratiam in alterutrum illam administrantes sicut boni dispensatores multiformis gratiæ dei. Iubet in alterutrum ministrare, dare mutuas operas, auxilia mutua, dare gratis omni petenti, sua cæteris communicare, cunctis egenis opitulari. Maxime tamen qui dei notitiam habes et scientiam præceptorem eius, fac proximum instruas et informes ignorantem. Hæc summa benignitas et misericordia singularis ut labantem animam adiutes. Asinum proximi qui cecidit in puteum (uti debes) extractum alleuas, egredienti uel uulnerato corpori medelam administras: et animam quam multo magis adiuuare teneris, missam facies? contempnes? ridebis aut tacebis in eius periculo? Erit anima tua pro anima illius si sic feceris. Magna benignitas in hominibus utcumq; iuuandis, maior in pauperibus, in adiutandis animabus maxima. Peccatum periclitari facit animam, Anima nanq; quæ peccauerit ipsa morietur. Vigilabis utiq; quo liberes eam ex hoc periculo. Quod si neglectim prætereas, si derelinquas eam, si fugias, si non consulas, non soles, si non manum apponas et remedium adhibeas: immisericors, crudelis et immitis esse comprobabis, Multo misericordius operatur quis circa animas q̃ circa corpora. Quicumq; uero compatitur in necessitate uel animæ uel corporis posito: pius, benignus et misericors est: adeoq; deo placet, ut de eodem Hieronymus affirmet Non memini me legisse hominem piū ac misericordem, mala morte periisse Quia talis multos habet intercessores, et impossibile est preces multorum non exaudiri. Quamobrem sic monet Apostolus Exercete ad pietatem, pietas ad omnia ualet. Quam quisquis affectatur

Bernar.

Hierony.

1. Thi. 4.

V. affectatur, fructum sanctispiritus operatur: et Regnum dei datur
 V. bitur facienti fructum eius. Tercia sequitur, mansuetudo quae se-
 cundum Philosophum mediocritas est circa iram. Virtus est ira-
 rum moderatiua, seu cohibens iram. Duplex autem ipsa est, Dei et
 hominum. Mansuetudo dei cohibet iram eius: hominis mouet
 hominem ad remissionem, et parcendo facilem esse facit, semper
 ut imperum iracundiae refrenet, ne sit maior quam recta ratio probat,
 neque tam feruens ut animo perturbationem interat. Sed quid aio?
 Iram in deo esse, in qua nulla perturbatio, nulla passio cadit? Est
 ira in deo, quoniam id affirmans Apostolus ait Reuelabitur ira dei
 de coelo super omnem impietatem et iniusticiam hominum: sed non
 ira illa quae perturbatio est seu passio animae cum talis nulla cadat in
 deum. Nempe deus irasci dicitur cum ira demonstraret effectum in pu-
 nimine peccatorum. Sic de templo uidentes et euentes eiecit cum
 fecisset flagellum de funiculis, sic nummulariorum es effudit et men-
 sas euertit, sic suos sub passionem persecutores prostravit in ter-
 ram, sic ab origine mundi pro temporis exigentia plagas inflixit:
 sic quotidie suam in peccatores iram ostendit quibus bella, pestes
 et famem, quibus uastitatem ac sterilitatem agrorum: grandines,
 pluuias, ariditates, frigora, calores et noxias istiusmodi tempe-
 rates immittit. Caeterum quomodo refrenet et cohibeat hanc iram
 aperte cernitis, uidetis ut peccatorum supplicia differt, quemad-
 modum dissimulat peccata hominum propter poenitentiam. Quot
 et quae multiplicia peccata regnant? quot iniuriae premunt? blasphe-
 miae maculant? luxuriae contaminant? quot usure, quot simoniae
 quot odia, quot uanitates inundant? Et tamen deus ulticem ma-
 num abstinet, iram tamen cohibet, et uindictam reprimat: non
 percutit, non castigat. Tantum ideo facit ut nosmetipsos castige-
 mus, et poenitendo repensemus quod impie uiuendo peccauimus.
 O terra Anglia, o anglia quot peccatis, quot enormitatibus abun-
 das? quot superabundas iniquitatibus? Quid de te fieret si puni-
 ret ex merito deus? si semper poena peccato responderet? Sed non
 secundum peccata nostra facit nobis, neque secundum iniquitates
 nostras re-

Terat pater
apale.

Erthe. 4.

Mansuetudo
diserta.

Mansue-
tudo dei.

Qualiter in-
sit ira deo.

Roma. 1.

Psal. 102.

nostras retribuit nobis. Deus clariſſimus est, manſuetiſſimus .V
 est dominus: ad peccata noſtra cōiunct, quaſi cecus, tanq̃ lurdus .V
 efficitur qui diſſimulans ſcelera noſtra, ſic parcit nobis. Igitur a-
 gnoſce homo, agnoſce Angeli manſuetum dominum, agnoſce par-
 centem iniquitati tuæ. Tu corruis, ipſe ſuſtinet: tu rogas ueniā,
 ipſe parcit: tu peccas, ipſe remittit: remittit tibi poenitenti, remit-
 tit conſiteri uolenti. Non horruit latronem conſitentem, non la-
 chrymantem peccatricem, non ſupplicātem Chananeam, non de-
 præheſam in adulterio, non ſedente in teloneo, non humiliantem
 te publicanum, non negantem diſcipulum, non diſcipulorum per-
 ſecutorem, non ipſos crucifixores ſuos: pro quibus iam motiens,
 clamauit Pater ignoſce illis quia neſciūt quid faciunt. O præda-
 ram, o immenſam, o uere diuinam, et ſolius dei māſuetudinem.
 Manſuetudo hominis, uirtus quadam in illo eſt iram cohibens. ,
 Ira nanq̃ eſt inordinatus appetitus uindicandi, a qua manſuetus ,
 uel proriū abſtinet uel cito reſilit, neq̃ punit aut reprehendit ut
 ſatis animo ſuo faciat aut indulgeat, ſed tamen ut per punitionem
 peccatorem a peccato retrahat et ad uirtutem alliciat. Omnis af-
 fectus iſtiusmodi et cupiditas ulciſcēdi a uiro bono ſemper abeſſe X.
 debet, non modo actus. Vnde CHR I S T V S aduerſus ſcribas X.
 et Pharīſeos qui contra ſentiebant, ait at ad Iudaos Niſi iuſti-
 tia ueſtra abundauerit pluſq̃ ſcribarum et Pharīſaeorū non intra-
 bitis in regnum cœlorum. Vana quidē et irreligioſa ſuit iſto-
 rum opinio, qui cauēdum prædicabant a malis cœpenibus, a malis
 gnis autem uoluntatibus et affectionibus non item: cum tamen a-
 gentes et conſentientes pari pœna puniendi. Reſpicientes illi ſo-
 lum actiones externas, negligebant internos affectus et deſideria
 nocendi. Sicq̃ uolebant quod præcepit CHR I S T V S intel-
 lectum iri Non occides. Volebant homicidium ſolum, non occi-
 dendi uoluntatem a deo prohiberi. Quorum CHR I S T V S ſic
 reſponſum ſabat errori Ego dico uobis q̃ omnis qui iraiſcitur fratri,
 ſuo. reus erit iudicio: qui dixerit Racha, reus erit conſilio: qui di-
 xerit ſatue, reus erit Gehēne ignis. Quibus uerbis non actus non
 do, ſed

Luce. 13.

Manſuetudo
hominis.

Auguſt.

Math. 9.

Expo.

Roma. 1.

Math. 9.

Expo.

do, sed et agendi cupiditas cum maledictis et contumeliosis uerbis inhibetur, Oculio prohibetur et quicquid in eam afficit aut inducit, prohibetur omnis intentio maleficiendi, seu nocendi proximo. Actum non animum uetari dicebant Pharisaei: actum cum animo prohibere sciunt ueraces et integri Christiani. Iam qui res frenat ut tunc ulciscendi desyderium, istam nocendi cupiditatem, messem atq; intentionem malam: qui cohibet animum iracundum ac ferocientem, paratus ad condonandum offidenti placideq; tractandum delinquentem, neq; mouetur ira seu rapitur ad uindictam: hic mansuetus est, in ipso inest uirtus (de qua loquitur) Mansuetudo. Per quam non lit ut nunq; irasci liceat: sed uel nunq; uel tantum ut recta ratio iubet Irascimini et nolite peccare Prophetes inquit. Non irasceris homini nisi contra deum conanti, peccataq; perpetranti: nec homini quidem ipsi, sed soli uicio potius irasci. Qui uero mansuetus est, suarum nunq; ultor est aut uindex iniuriarum uel offensionum: in quo diuinae se benignitatis mansuetudinis, et clementiae (de qua praelocuti sumus) praebet imitorem: quae multis offensa malis et lesa peccatis, prouocantamen est ad miserandum q; plectendum. Nrm ad te reditu expectat, et manus ad recipiendum nos paratissimas habet: suosq; in hac re remunerat imitator: res quemadmodu Augustinus ait Vnusquisq; talem indulgentiam accepturus est a deo quale ipse dederit proximo. Quoties peccauerit in te frater tuus: toties remittas ei, remittas ex aio. Petrus ut in hac re uoluntatem domini sciret, inquit ad eu Domine quoties peccabit in me frater meus et remittam ei? Usq; septies? Respondit, IESVS Non (dico tibi) usq; septies: sed usq; septuagies septies, hoc est quotiescunq; deliquerit in te remittere teneris, interprete Augustino. Sape sub certo numero scriptura pronunciat, quod abit in incertum. Remittere teneris offensam, sed non itidem iniuriam. Esto quis fratrem aut filium, alium ue propinquum interfecerit: esto domu tuam inuaserit et diripuerit, esto quid aliud grauissimum in te comiserit: offensam omnino condonare debebis, ob illatam iniuriam in ius uocare potes, ut compenset iniustam actionem: pro

Psal. 4.

August.

Math. 18.
Expo.

Quid remissio
scire tenes
amur.

nem: pro pecunia debita potes legitimam actionem instituere. Sin
amore CHRISTI quicquid est iniuriæ uel debiti, relaxes: ex ab
bundantia mansuetudinis operaris, saltem quando qui tenetur ob
noxius, impos ad redhibendum aut inhabilis est. In tali priorum
articulo uel euentu, charitas non querit quæ sua sunt. Et quisquis
hanc uirtutem habet ac diligenter obseruat, quisquis est offen
dendo rarus, remittendoq; frequens atq; facilis: ad fru

ctum sancti spiritus ascendit, et Regnum dei
dabitur ei sic facienti fructum eius;

quod nobis concedat om

nipotens deus.

Amen.

 Dominus dedit. Deo gratias.

SERMO DECLA=

MATVS FERIA SEXTA QVINTAE

Hebdomadæ quadragesimalis coram
regia maiestate.

Math. 23.

Ioan. 11.

REGNUM DEI DABITVR FACI
enti fructum eius uti præfati sumus. Posteaq; Y.
IESVS Lazarum a morte suscitauit (ut in hodi Y.
erno legitur Euangelio) multi Iudæorum qui ue
nerant officij gratia ad Martham ac Mariam La
zari sorores, uiso tam insigni prodigio, putau
erunt illum esse Messiam tamdiu Iudæis expectatum: illius doctri
næ coherentes cuius tantam et tam efficacem uirtutem aspexerant.
Nonnulli uero Hierosolimam reuersi Phariseis referunt quæ Iesus
fecisset iuxta Bethaniam. Quod eos fecisse bono zelo quidam do
ctores opinantur, ut illos ex conspecto miraculo ad emendum eum
qui tale patrarat incitarent. Alij censent q; uesania ducti fecerint.
Nam quis

, Nam quibus signis et miraculis boni facillime cōuerſi credunt, eiſ-
 , dem mali frequenter obdurant. Hoc autem facinus tam inſigna-
 , ter prodigioſum cum audiſſent pontifices et phariſei : inuidie ſti-
 , mulis acti, colligerunt conſilium aduerſus I E S V M. Iam ſibi nō
 , temperant amplius quin impio conſilio conuocato, conſultent in-
 , ter ſe quo pacto futuris periculis poſſit occurrī. Fuere de Symeone
 , phariſei, de leui pontifices exierunt ut inquit Ieronimus. Quorū
 , impia conſilia ſic aduerſus I E S V M inſita, de poſteritate filiorum
 , ſuorum Symeonis et leui fore et de eorū peſſimo conſilio aduerſus
 , I E S V M Iacob moriens hoc modo predixit Symeon et leui fra-
 , tres Vaſa iniquitatis bellantia, in conſilium eorum non ueniat a-
 , nima mea, quia in furore ſuo occiderunt uirum. Nolebar animam
 , ſuam uenire in cōſilium eorum quorum impijs ſimulatibus et oc-
 , cultis machinamentis contra deum futuris nequaquā aſſentiebam, co-
 , natus improbos non approbauit, ſed inſenſus odit, et deteſtatus
 , eſt illorū affectus qui in turore ſuo uirum omnium uirorum opti-
 , mū maximum ſeruatoreſ ac redemptoreſ mundi Ieſum Chriſtū
 , interfecturi fuerant. Quod uaticinium implebant poſtea pontifi-
 , ces et phariſei, qui cū priuati cōmodi reſpectus et animi morbus i-
 , rabiē ageret aduerſus C H R I S T V M: uideri uolebant hoc nego-
 , tiū ad populi totius incolumitatem attinere. Quo circa, queſtio-
 , nem iſtam medio conſilio pertrectabant. Quid facimus : cur ip-
 , ſum patimur : cur uinctum non tenemus et ultro citroq; rationes
 , atq; argumenta deducunt. Quidam ita conferunt Hic homo mul-
 , ta ſigna facit, edendis miraculis quottidie ſeipſum uincit. Magis
 , ergo credendum ei q̃ Moſi qui nec tot nec tanta ſigna fecerat. Hic
 , ergo recipiendus, audiendus, ac honorandus eſſe uidetur, uerax
 , et magnificus eſſe uidetur, uidetur ipſe Chriſtus. Sic alij rationes
 , contra ferebant Si dimittimus eum ſic: omnes credent in eum, ſi
 , periamur eum pergere quo cepit, futurum eſt ut quemadmodum
 , multi nunc e populo magnifice de illo ſentiunt, ita mox omnes
 , ſint illum habituri pro Meſſia. Et iam inquiunt ecce totus mūdus
 , abiit poſt eum. Sciebant nanq; ſecundum ſcripturas regnū Chriſti
 , ſto deberi,

Ioan. 8.

Ieroni.

Gene. 49.

Expo.

Conſiliū tuū
cum ad uero
ſuo ſpū.

Ioan. 8.

Ibidem.

Ibidem.

Ioan. 8.

F E R I A S E X T A

sto deberi. sed non quale putabant, temporale. Veruntamen illud dehinc perdere cogitabant, ne si peruenisset ad regnum illud, sue uoluntati contrarios opprimeret. At ut non aggredierentur perdere, populi timor obstitit: de quo dicebant Non in die festo, ne forte tumultus fiat in populo. Ut perdere festinarēt timor Romanorum impulit, de quorū aduentu in CHRISTI subsidium trepide clamabant Venient Romani et tollent locū nostrū et gentem, si rumor iste percrebuerit ad aures Romanorum gentem Iudaicam Cæsare deserto descivisse ad novum regem suum: seuiant armis in nos, et locum hūc nostrum occupabunt, totumq; genus nostrum internitione delebunt. Ast hic timor templi eueredi ac ciuitatis diruende, synceram rationem et ingenuum rationis usum in eis extinxit. Nam eo solum tendebat hæc consultatio, ut prætextu publice salutis occideretur author humane salutis IESVS Christus, quæ Cayphæ uisa est tarda nimis et frigidior esse. Is erat pōtifex illius anni, qui cæteris omnibus magis impius increpat illorum ignauiam q̃ lentis adhuc consilijs deliberarent an IESVS esset occidendus: cum id omnibus alijs rebus omisissis protinus esset agendum Vos inquit qui sedetis hic consultantes an sit leuius occidendus, rem ut habet non perpenditis, omnium interesse ut hic morti tradatur, at expedit uobis ut unus moriatur pro populo, ne tota gens pereat. Hoc Cayphas ignorans protulit, nesciebat enim quid diceret, os illius spiritus sanctus dirigebat uelut per eum elocutus quem non inhabitabat, uelut propheta quod erat futurum predixit: nec propheta tamen erat. Nempe spiritus sanctus expedire uidens ut Christus moreretur pro generis humani salute, per os eius quod uoluit expressit: nec ob id ille uerus et perfectus propheta fuit, cum secundum Augustinum super genesim ad litteram tria sint quæ faciunt hominem perfectum prophetam. Ut ipse qui prophetauerit aliquas habeat uisiones a deo. Secundo quo uisiones ipsas et reuelationes intelligat. Tercio ut ipsas uisiones alijs manifestare sciat. Prima species illa Nabuchodonosori inerat, qui statuam uidit i somno cuius caput erat aureum, pectus et brachia

Math. 16.

Ioan. 11.

Cayphæ
uaticiniū.

Ibidem.

Augus.

Tria faciunt perfectū prophetam.

Dani. 2.

et brachia argentea uenter creus, crura ferrea et pedes lutei : cuius
significationem quia non intellexit neq; Danieli uisionem enarrare
potuit, haud propheta dici debuit. Pharaoni uisio propior euer
nit per quem septem bones primo pingues inde totidem macilenti
ros aspexit et eandem Iosepho seriatim expressit : sed quia signifi
cationem rei non percepit minime propheta fuit. At horu uerq;
Caypha longe superior erat ut qui uisionem habebat, ipse nullam;
sed hoc unu habuit ut quod spiritussanctus instillarat enarrare po
tuerit, et manifestare populo : prenunciauit enim et aperte pradi
xit mortem CHRISTI necessario futuram : cuius nullam nec
revelationem habuit nec intellectum. Quocirca propheta censē
dus non est. Verum spiritus ipse sanctus qui os a fine aperuit ut
domini sui Balaam uitam et improbum conatum improbarer, sic
eum ad perniciem destinatum arguentis cur me cedis : etiam os
Cayphae maligni interpretis aperuit ut necem istam prelagiret.
Sic spiritussanctus per os peccatoris saepe loquitur : per peccatore
saepe spiritus operatur. Spiritus per peccatorem plerunq; demon
ia corporibus excludit et arrepticios liberat. Peccatori spiritus
edendi miracula potestatem saepe tribuit, Spiritus per peccatorem
nonnunq; futura predicit et ceu prophecias edit, uti uaticinium is
stud ore Cayphae magni peccatoris mirifice protulit. Expedit uos
bis ut unus moriatur pro populo. Quare sequitur in Euangelio
Hoc autem a seipso non dixit : sed cum esset pontifex anni illius p
phetauit, non dicitur q; cum illius anni potifex esset propheta fue
rit, sed q; tantummodo prophetauerit. Quod in eo spiritussan
ctus operari uoluit non ob meritum eius ullum quod precessit, sed
ratione dignitatis et officij in quo constitutus fuit. Ita deus non
raro prophetiae spiritu malos et peccatores donat, uti de Balaam

Gene. 41.

Nuñ. 12.

Ioan. 11.
Expo.

Etiam malis
datur spiritus
prophetiae.

Nuñ. 24.

Math. 7.

Z. praefati sumus : qui malus, idolorum ac demonum cultor erat, at
Z. spiritu tamen duce de CHRISTI natiuitate sic prophetauit
Orietur stella ex Iacob. Ad quod alludit illud CHRISTI p
loquium apud Matheū Multi dicent mihi in illa die (supremi scilis
cet iudicij) Domine nōne in nomine tuo prophetauimus, demo
nia eiecimus

nia eiecimus et multas uirtutes fecimus : et respondebit eis Non ,
 Expo. noui uos . Quare qui nouit omnia, dicit non noui uos ? Non no ,
 ui uos inquit approbationis notitia . Prophetias et miracula pro-
 bo, uitam non approbo uestram quam pessimam et contamina-
 tissimam esse perspicio . Quare uobis omnibus aio Discedite a ,
 Ibidem. me qui operamini iniquitatem . Prophetia donum, eijciendi de-
 Expo. monia, ac uirtutes alias prestandi, fere datur ad communem uti-
 litatem ecclesie catholice, non eius ipsius cui donat: ut illud Apo-
 1. Cori. 12. stoli docet Vnicuique datur spiritus ad utilitatem. Non ait ad uti-
 litatem suam hoc est prophetantis, sed utilitatem simpliciter, ut ec-
 clesie cōmunis utilitas intelligatur : quo Glossema quoque nos ad-
 ducit ad utilitatem inquiring edificande ecclesie . Vnde in eodem
 Ibidem. apostoli loco scribitur Alij datur per spiritum sermo sapientie, al-
 lij sermo scientie, alij gratia sanitarum in eodem spiritu, alij ope-
 ratio uirtutum, alij prophetia . Et hæc omnia dari declarat ad ho-
 norem dei, et ecclesie utilitatem . Sic prophetauit ille Cayphas quod
 CHRISTVS esset moriturus pro gente, ne tota gens pereat .
 Nec pro gente solum uidelicet Iudæorum, sed ut filios qui dispersi,
 erant cōgregaret in unū . Proficiscebatur hæc oratio nō ex animo,
 pontificis qui sceleratus erat ac parricidij plenus (ut diximus) sed
 spiritussanctus per os impij pie pdidit tore ut IESVS sua mor-
 te reparaturus esset salutem Iudæorum, illorum qui fidem Christi
 susciperent: nec id solum acturus sed etiam e gentilibus toto terras-
 rum orbe dispersis qui fuerant ad hoc destinati ut aliquando p fi-
 dem Euangelicam filij dei fierent , congregarentur in unum, et in
 cōmunis ecclesie societatem una pperarent Britanus, Italus, Gal-
 lus, Hispanus, Græcus, Barbarus, Indus, Erhiops, Scitha: q tunc
 ueri filij dei non erant at esse possent et eius ductu faciliter essent,
 Augus. quia predestinati erant ut hic enarrat Augustinus Hæc autem se-
 cundum predestinationem dicta sunt . Quoniam ipsi gētiles suis,
 adhuc ritibus irretiti, et occaecati multis erroribus lōge lateque spar-
 si fuerant a deo, quibus ideo necessaria mors CHRISTI fuit, ut
 sic dispersos in unam fidem congregaret, qua filij dei ueraciter et
 essent et

essent et dicerentur. Fecit ergo CHRISTVS quod strenuus
 vexillifer, campiductor, aut armis dux inclitus in bello solet. Is
 ubi uidet stationes desertas, solutas acies, et sparsum exercitū aut
 palancem atq; uagum: timens ab impendente graui periculo, pri-
 mum altisona tuba reuocat in ordinem, quæ si non sufficiat, inde
 vexillum quod longius aspici potest q̃ audiri tuba, tollit et alte le-
 uat, lato spatiose q; protendit, ut officij militaris nihil omittat: Ita
 miles omnium strenuissimus, fortissimus, inuictissimus I E S V S
 CHRISTVS, primū tubicines et buccinatores emisit, qui dis-
 persas gentes et errabundas ad ordinem christiane fidei conuoca-
 rent. Fuerunt hij prophetae ueteres et recentiores apostoli, per
 quorum priores illud in omnē terram insonuit. Anima quæ pec-
 cauerit ipsa morietur. A posterioribus hoc proclamatur, Pecca-
 tum cum consummatum fuerit generat mortem. Sed quoniā hos
 audire noluerunt nec in ordinem suum per horum classicum aut
 ebuccinationem redire, ipse quoq; dux clementissimus clementissi-
 me suis assonat, ut i alam quēq; suam reducat et cōponat. Venite
 (inquiens) ad me et ego reficiam uos, et eo uos ordine constituā
 ut futura nobis indubie uictoria sit: et obtenta clamat iterum alta
 uoce, consummatum est, stat a nobis uictoria presens. Quare nūc
 ingrediamini. infectemini, fugit enim hostis uictus, prostratus,
 profligatus est: Arrident omnia, en merces uestra ad manum est.
 Sed quia non omnes audierunt palabant, uagabantur et in anti-
 quis erroribus erroneq; uitæ suauitate remanserunt, facti a deo
 diuino q; cultu remotissimi: at ille tamē eos haud ita dereliquit sed
 quia non hac successit: ipsis alia uia prospexit. Vexillum q; longis-
 us intueri poterant erexit, crucem ascendit. Crux enim CHRIS-
 TI uexillum est, et uexillum rubrum rite uocandum est Christi
 sanguine præcioso tinctum. Huius uexilli lignū crucis hasta fuit,
 caro CHRISTI cruci affixa uelum, quod tinctum est rubro co-
 lore quia caro CHRISTI per effusionem sanguinis nulla non ex
 parte rubicunda fuit. Itaq; qui sunt a deo dispersi congregari des-
 bent omnes ad istud uexillum, audientes illud quod ab Esaia scri-
 bitur Les

Impendens
 duos i bello

Ezech. 13.
 Iacobi. 1.

Math. 11.

Tertius crux
 et omnes ad
 se vocat.

Esa. 11.

Expo.

bitur Leuabit dominus signum in nationes, et congregabit profugos ex Israel, et dispersos Iuda colliget a quattuor plagis terrarum. Propheta signum crucis intelligit in quo quaesita est uictoria, superatus diabolus, et peccata prostrata ac crucifixa, per quod CHRISTUS profugos Israel et dispersos Iuda, hoc est peccatores errantes a fide et a uere pietatis intuitu recedentes, reduxit et collegit ad unam fidem, a quattuor plagis terrarum id est ab omnibus undique mundi partibus. Virtus enim crucis CHRISTI in omnes se terrarum fines effundit, quod ipsemet in crucem leuari uolens ita significat Si exaltatus fuero a terra, omnia traham ad me. Omnia traham ad me ait: non qui uenire cogam, sed per amorem et suauem desiderium alliciam. Traham omnia quia quendam amorem mei creaturis omnibus inseui: uel omnia solos homines intelligit quod homo qui continet in se aliquid omnis creaturae, plerumque denotetur omnis creaturae nomine, sicut illud Euangelij monstrat Praedicate Euangelium omni creaturae. Genus autem humanum per immensum illum erga homines amorem in cruce singulariter ostensum in amorem sui pellicit, et ad redamandum tam teneriter amantem attrahit, quamque uim magneti natura tribuit in ferro, talem in mentibus hominum inuitandis passio CHRISTI gratia suscepit. Sed quomodo cum exaltatus in cruce fuerit, omnium hominum ad se corda pertraxit. Qui uidetur a merito passionis alienissimi, Iudaeos ad memoriam reuocate. Etiam illi posteaque audierant uirulenta uerba, maledicta, probra quae iactata sunt in eum, blasphemias, et impropria dicentium Vah qui destruis templum et in tri-
duo reaedificas: illud et acetum ac fel ori eius appositum, caput spinis insignitum, manus et pedes crucifixos, lancea latus apertum, corpus undique cruciatibus oppletum uiderant: et tamen inter haec omnia tormenta misericorditer inclamantem Pater ignosce illis, nesciunt quid faciunt: receptui canunt, ab iniquitate cepta desistunt, antiqua facta deponunt, gaudium fletu, risum reuerentia uenerationeque commutant, suspirant, gemunt, eiulant, pectora tundunt, precantur, optant optant ut sanguinem illum gratiosum degustent, quem super

Ioan. 12.

Expo.

Homo ois
creature no-
mine intelligit
Xpistum uis
mo.

xpis omnia
ad se trahit.

Math. 27.

Luce. 23.

, quem super se filiosque suos prius imprecabatur clamitantes. *Math. 27.*
 , quis eius super nos et super filios nostros. Quid Centurio? *Ibidem.*
 , quid ille sic respuit ut clamaret. Vere filius dei erat iste? Quor-
 , alij in similes voces eruperunt, vere homo iste iustus erat? Sic om-
 , nia traxit, omnes homines ad compassionem induxit, omnes ad
 , fletum inflexit, ad singultus, ad pectorum tunctiones adegit, ab
 , oculis subinde lachrymas excussit, ad omne genus poenitentiae vo-
 , cavit, omnibus syncerum amorem sui persuasit: quorum aures hoc
 , terribili sono percussit. O uos omnes qui transitis per viam attente *Treno. 1.*
 , dite et videte si est dolor sicut dolor meus. quod et Gregorius in- *Gregoris.*
 , nuit. Si passio CHRISTI ad memoriam reuocetur: nihil tam
 , asperum quod non equo animo toleretur. Qua ratione recte di-
 , cere potest. Omnia traham ad me. Coelestia terrestria, et inferna.
 , Coelestia, quoniam coelestes ille creaturae angeli inque cum intere-
 , sent passioni reuerentiam debitam exhibentes: paratissimi iuerunt
 , ad expugnandum Iudaeorum insanam crudelitatem si CHRIS-
 , TUS non uetuisset qui dixit Petro serui patris omnipotentis au-
 , ricularum amputanti. Conuerte gladium in locum suum, an putas *Math. 26.*
 , quia non possum rogare patrem meum et exhibebit mihi modo plus
 , quam duodecim legiones Angelorum? Idem ipsi angeli tanquam ab eo
 , tracti, summa cum compassione quam habebant ergo dominum
 , suum, lamentabantur quoadusque poterant, dolebant quantum ua-
 , luerunt, flebant quo modo licuit: quod et Esaias propheta sic mul- *Esai. 33.*
 , to ante precinuit. Angeli pacis flebunt amare. Sanctos patres ab
 , inferorum limbo reduxit et liberauit: terrae filios gentiles huius mun-
 , di cultores, ad ueram fidem introduxit: quotidie peccatores ad se
 , trahit: hos per poenitentiam, per certam fiduciam illos, spe quos-
 , dam, alteros copiosa beneficiorum collatione, nonnullos per pau-
 , pertatem, egritudinem, et alias tribulationes, quam plurimos instin-
 , ctu gratiae, demum omnes ad se sed alios alio modo trahet, quan- *Ioan. 10.*
 , do sicut Euangelista scribit. erit unum ouile et unus pastor. At quis
 , nam ille modus est quo res irrationales attrahit? Audite quae doc-
 , cet Euangelium et inde iudicate: num et he naturali impulsu fe-
 , rantur in

rantur in amorem dei. Dum author nature patitur, in plerisque re-
 bus natura commouetur. Velum templi scissum est, terra tremuit,
 sol obscuratus est, contracti lapides, et apertis sepulcris mortui,
 surrexerunt atque apparuerunt multis in sancta ciuitate. Quam,
 ob rem uerissime pronunciat. Si exaltatus fuero: omnia traham,
 ad me. Verum ipsa euangelica lectio prosequitur: Ab illo die cogita-
 nerunt ut interficerent eum, illa scelerosi pontificis uoce comminati,
 pharisei, quod prius per occasionem saepe tentauerant, nunc certo
 decreto statuunt I E S U M quoquo pacto de medio tollere, ues-
 luti reip consulentes incolumitati: ac ne parum esset impiu faci-
 nus, pietatis furore pretextunt, iam causam se nactos esse rati quae
 populum uniuersum permouere possit ad palam et legitime necan-
 dum I E S U M ceu toti genti perniciosum. I E S U S ergo quem
 nihil fugiebat, hominem agens, iam quid diu uersabatur in Iudea, non
 palam ambulabat apud iudeos, sed a publico abstinebat ne furo-
 rem adderet furori et abiit in regionem iuxta desertum in ciuitatem,
 quae dicitur Ephraim parua ciuitas, et ibi morabatur cum discipu-
 lis suis. A uicinia hierosolime prophetarum interfectricis se lub-
 duxit in urbem parua cum discipulis (qui sibi quoque timebant
 misere) usque ad propinquum pascha iudeorum, quando uerum pas-
 cha per sui corporis immolationem facturus erat. Interea tamen
 Rex Abagarus epistolam ad eum misit rogans ut ad se ueniret (uti
 diuus Thomas indicat) cui C H R I S T U S faciem sudario impres-
 sam remisit, ut illa figura loco sui frueretur. Et haec sunt quibus
 hodierni euangelij lectionem enucliatam uoluimus, nunc ex pro-
 fesso tris supremos spiritus sancti fructus ad uos afferemus: mo-
 destiam, continentiam, et castitatem. Ut ordiamur a primo Mo-
 destia est uirtus uti docet Thomas tenens modum in omnibus ex-
 terioribus ut nullus offendatur, a quo quidem illa glossa interlinia-
 ris non abhorret. Modestia est uirtus seruans modum in dictis et
 factis et docet qualiter se quis gerat, atque componat uitam in actis,
 omnibus nec ab hac finitione discordat illa. Modestia est uirtus,
 docens hominem prudenter et discrete se habere in dictis et factis,
 docet ho-

Math. 27

Ioan. 11

fugit ipse
 ut iudeorum
 non cederet.

Ibidem.

S. T. ad ti-
 tum. 3.

Modestia
 quae sit.

docet hominem ut recte se habeat ad deum illum adorando, ad p-
ximum ipsum ædificando, et ad seipsum recte ac honeste uiuendo,
Verba digerit, facta cõponit, ordinat gestus, uultus dirigit, æter-
næ omnia disponit, nihil sine modo ac ordine derelinquit. Quic-
quid enim inordinatum est, ingratum et odiosum esse solet. Vnde
recte dici potest, honesta obseruatio modi in agendis, aut si li-
bere uelis interpretari, est honestus modus in rebus agendis, te-
nens decorum in omnibus exterioribus et indecẽtiam ante omnia
cauens. Circa uirtutem istam tria potissimũ attendenda sunt: per-
sona, locus, et tempus. Conuenit enim uni quod in altero sordescit.
In laico non grauate uides immo laudes, quod in clerico non
feras. Plebi cõgruit, quod sacerdotium dehonestat. Plebeio uesti-
mento unusquisque color arridet, in ecclesiastico delectus habendus.
Igitur habenda personæ ratio: sed nec omittenda loci. Arari licet
sed in agro, inserere licet sed in sylua uel horto, negotiari licet sed
in uenali foro, iudicare capitalemq; sententiam ferre licet sed in fo-
ro iudiciali, non in eade sacra. Sacris et prophanis locis, cultis et in-
cultis, feracibus et infecundis, uenustis et sordidis, non eadem de-
center accõmodes. Temporis præterea nulq; non retinenda cau-
tio. Nam opera seruilis cõmendantur et necessaria sunt, sed suis
temporibus obeunda. Diebus illa pro festis assignantur, festis ue-
ro prohibentur. Sit ergo modestia uirtus, qua nihil quod dede-
ret admittamus: sed in tribus illa rebus presertim elucescat. Ore,
uultu, gestu. Parca uerba ac cõsiderata, moderatus risus et tem-
pestiuus, motus corporis, actus, habitus aut ornatus temperatus
et compositus, omnino seruari debent. Futilis et uana uerbolitas
solutior et profusior risus atq; gestus fractior cum moribus incõ-
positis, neminem non deturpant ac infamant. Sed risui et corpo-
ris habitui moderari tua te prudentia (nisi libeat insanire) Christi-
ane frater edocet. At quoniam bona pars hominum immodestia
uerborum et petulantia linguæ sæpius offendit, de hac re pauca di-
camus oportet si tamen res tanta tamq; multiplex paucis absolui
queat, quia non est res altera tam infrenis et immoderata q̃ lingua
uolubilis,

Tria circa
modestia
attendenda.

Modestia in
tribus presertim
elucescat.

24. Vicia
linguae.

Iacobi .3.

Proū. 18.

Eccle. 18.

Lingua tertia
multos decet
pi.

Eccle. 18.

Tria linguae
genera.

uolubilis, si nō prudenter immittas habenas. Nam uiginti quatuor uaria uicia de uno linguae nascuntur abusu. Blasphemia quae dei contemnit omnipotentiam et uirtutem inimitabilem, in iulurandum et periurium confidenter erumpens. Murmur per quod quae sunt animo male concepta, peiore uoce prorumpunt in auditum contra deum, et pia facta iustorum. Mendacium: detractio adulatio: maledictio: conuicium: derisio manifesta: consilium prauum et roganti noxium: seminata discordia: loquacitas et bilinguium seu linguae duplicitas: iactantia: archanorum reuelatio: imprudens comminatio: et promissio stolidi: ociosa uerba et perniciofa: Multiloquium: Stultiloquium: Turpiloquiū: Scurrilitas: susurro: et inconiulta taciturnitas. Hijs ac alijs multis modis per linguam effrenem peccat homo, sapissime sciens ac uolens: non nūq̃ imprudens. Lingua modicum quidem membrū est (inquit, Iacobus) et magna exaltat, uniuersitas est iniquitatis, cōstituitur, in membris quae maculat totum corpus et inflamat rotam nationis nostrae, inflāmata a Gehenna. Et ut ait Solomon Mors, et uita in manibus linguae, mors et animae et corporis. Quot iam, ante hac blandicijs, prauisq̃ colloquijs inescati sunt, uicti, decepti, et in peccatorum laqueos illecti? Nonne fallacibus promissis et inanibus uerborū inuolucris Eua seducta fuit? Nūquid mulieres itidem aliae saepius adulatione falluntur? Nōne si uerbis turpibus et lascinis aures inclinent et annuant, in turpia saepe facta delinūt? Lingua tertia mulieres ueritas deiecit et priuauit illas laboribus, suis. Veritas inquit hoc est honestas pudicas et uerecundas: uel, (ut in alio contextu legitur) uiratas id est uiros habentes. Magis tamen sententiae quadrat lectio prior. Priuauit laboribus quae premia bonorum laborum abstulit. Susurro et bilinguis multos turbauit pacem habētes ut idem habet Solomon: Lingua tertia multos commouit et disperfit illos. haec tertia lingua multis gratiam, et fauorem indignissime praeipuit, et in summam indignationem adduxit. Linguam tertiā appellat, quandoquidem tria linguarum genera sunt: diuina lingua, cuius proprium est ea loqui quae spectant

spectant ad salutem æternam, uti Petrus CHRISTO cōfiteatur.
 Domine ad quem ibimus uerba uitæ æternæ habes. Similis est Ioan. 6,
 lingua perfectorum ad quem ibis ut uerba uitæ æternæ perdiscas,
 salubria monita, sanam doctrinam et coeleste consilium audias: ut
 audias uerba salutis, uerba trahentia, trahentia ad uitam æternam.
 Ast hæc lingua semper est bona, semper cōmoda, semper honesta.
 Est altera lingua humana, quæ res humanas et quas mūdana ne-
 cessitas efflagitat tractare solet: et hæc illorum est de quibus scribitur
 in Euangelio. Ipsi de mundo sunt, ideo de mundo loquuntur. 1. Ioan. 4.
 Imperfectorum est ista lingua, nunc bona nunc ediuersio mala.
 Reitat tertia diabolica, quæ mentiri suevit, adulari, detrahere, scur-
 riliter et turpiter omnia loqui. Scurrilitas ista consistit in leuitate,
 molitiæ uerborum: dum quis uerbis nimium iocosis immorat,
 salibus et iocis improbis irritat ut risū excitet, hæc scurrilitas non
 pertinet ad rem, nihil habet utilitatis, nocumenti plurimum, nihil
 habet pōderis aut momenti, leuitatis et uanitatīs multum: a qua,
 nos propterea Paulus ita deterret. Scurrilitas quæ ad rem non p-
 tinet, nec nominetur in uobis. Scurrilia ista, lasciuia, leuia impu-
 dica, uanaq; uerba feciū instar habent. Sicut enim per feces qua-
 lis erat liquor estimamus, quādo sapor, odor, aut color index erit:
 ita per uerba uirum bonum ab improbo, pium ab impio, iustum
 ab iniusto, castum a luxurioso, facilliter internoscimus: ad quod ac-
 cedit illud Matthæi. Loquela tua te manifestum facit. Itaq; uerba Math. 16.
 solum honesta proferamus, et solum eadem in alijs patienter au-
 diamus quoniam ut Paulus ait. Colloquia praua corrumpunt bo-
 nos mores. Ergo non licebit nobis amice, suauiter, et blande lo-
 qui? non licebit interdum salibus et facetijs, mutuis libere collo-
 quijs uti? (licebit, licebit bone deus) modo necessaria quies cor-
 poris et animi recreatio quaeratur: absit inhonestas ac turpitudine.
 Interponenda nostris interdum gaudia curis, et omne corpus Cato.
 quod caret alterna requie, durabile non est, quia finita est immo
 modica uirtus eius, quæ nimis laboribus citissime uicta cædit, et
 sæpe lassata subito tota labascit: Animus uero qui tanq̃ ergasculo
 V. 2. corporis

corporis immergitur, e corpore necessario suscipit ut simul cū corpore farigetur, immodicoq; labore si sapius opprimas, ultro fatiscat. Quam ob rem pro uitio non habeatur ut corpus et animum uenustis et decoris modulis, iocosis atq; urbanis uerbis, honestis q; ludis, subinde refocilles. Cuiusmodi modestiam circa ludos et dicta facta ue iocūda, philosophus Eutropeliam appellitat, et est uirtus qua aliquis scit cōuertere dicta uel facta ad solatium honestum. Quæ libi si non temperent ut honestatis limites neutiq; excedant: uitium excusari nequit, sic tradente scriptura Ex uerbis iustitaberis, et ex uerbis cōdemnaberis. Insuper obseruanda modestia est in cultu uel ornatu corporis, in quo si tria præcepta teneas, haud facile delinquas. Vitanda superbia, uitanda ostentatio: dignitatis et officij habenda ratio. Vitanda omnis libido, respicienda conuenientia personæ. Postea corporis honestas est introspectiunda, quo celare magis studeas inhonesta ac indecora membra, q̄ ut nitidus, et clarus, bene ue cultus appareas in oculis hominum: ut neq; curtior sit uestisq; quæ membra plene contegat, neq; longior aut laxior q̄ necessitas exposcat, non elegantior aut sumptuosior q̄ conditio tua requirat. Demum uidenda personæ conditio, Religiosus ne sit, uir sacer, an e media plebe laicum non decet habitus religiosus, ut nec religiosum plebeius. Viro non cōuenit indumentum muliebre, neq; mulieri uirile. Non est perpendenda honestas quam uulgus uocat, ut illam in qua consistit uirtus omittas. Vulgus quadraturam, plicaturam, et concinam omniquaq; coaptationem: attendit ut pedi calceum, tibiale tibiz, togam tunicam corpori, galerum capiti componas. Ast ego ut uirtutis et naturæ quæ uirtutem inchoat, partes agam, nihil interesse iudico cui membro quam formam addas, non dedecere si capiti tibiale uel indusium apponas, modo nullo predictorum modorum offendas modo propter ostentationem non facias. Nam si proprie excellentie nimium habeas desyderium ac inordinatum appetitū, deuias et nimis ad sinistram flectis, Ideo quod poeta scribit Est modus in rebus, sunt certi deniq; fines, quos ultra citraq; nequit consistere

4. Ethic.

Eutropelia quid.

Math. 12.

Tri sunt obseruanda circa ornatū corporis.

Horatius.

Modus seruandus in omnibus.

consistere rectum. Hic modus observandus est, in singulis rebus agendis: quem qui transilit, preterit aut excedit, in uerbis, ritu, gestu, cultu, uel actu quolibet: immodestus erit modestiam non ieruat. Appetitum enim inordinatum et sui nimis amantem habet, qui non recta tendit sed deuiat, non media, publica, regia ue uia incedit: sed alterutra semper inclinat. Nec ulla res tam bona, tam pia, tam sancta, quin nausiam pariat et uilescat si nimis effundas. Confluunt ad sacerdotem ut ab eius manu lustralem aquam tentant, petunt humiliter et libenter spargam accipiunt. Sin aspergat abunde, et totam uasis in caput unum largiter effundat, repellitur et improbatur. Quid rei sanctae repullam efficit? Imprudentia conferentis: qui praeter modum erogat et immodestiae, crimen incurrit. Modus enim ipsa re prestator et formosior esse solet, modus rei formalior est ipsa re ait philosophus, quem quisquis synce-
 , riter obseruat et ubiq; tenet, deo pariter ac hominibus gratissimus
 , erit, et inter eos numerabitur, de quibus in exordio diximus. Re-
 , gnum dei dabitur facienti fructus eius. Nunc ueniendum ad frus-
 , ctum secundum huius diei concioni prefixum. Est autem conti-
 , nentia, quae secundum Hieronymum in epistola ad Damasum pa-
 , pam Est appetitus omnium rerum malarum refrenatio. Et haec uir
 , tus magis ad animam quam corpus attinet. Modestia siquidem de qua
 , praelocuti sumus, honestatem et modum in rebus exterioribus:
 , Continentia eundem in interioribus exculpit. Haec docet et praeci-
 , pit ut ratio concupiscentijs obliuiscatur, et perturbationes omnis euil-
 , rat: prohibet haec internas affectiones et peccata cordis, quae quae
 , homines lateant, deo pateant, iuxta illud Homines uident quae
 , foris apparent: deus autem intuetur cor. Sunt omnes auidi ex-
 , ternae pulchritudinis et bonitatis in se rebusque suis quas ad usum ap-
 , petunt: similem intus et in corde non ita requirunt, qui tamen (na-
 , tura duce) uenustatem istam a corpore ad animam sedulo transfer-
 , rent. At haec nunc hominum extrema dementia est, ut externa
 , uiribus ubiq; curent, interiora sepe negligant: quae sunt corporis
 , appetant et preuideant, quae sunt animi non respiciant. Quis fu-

Phis.

Continentia
quid.

1. Reg. 16.

Mior est q
corpore habet
da cura.

ror o miser homo, quæ te demetia cepit. Vis corpus animæ præferre? uis quæ foris appareret bona querere, quæ uere bona sunt non considerare? uis bona desiderare (quod naturaliter facis) et tamen non esse bonus? Quid hoc est, quid sibi uult ut nihil eorum quæ possides malum esse uelis præter teipsum? Tu uir, uxorem bonam, pulchram, pudicam, comptam, et honestam appetis: tu scemina, uirum: pater filium, auite paternæque uirtutis imitatore: mater elegantem et dotibus egregium: Dominus seruum fidelem, taciturnum, utilem et obsequiosum. Denique uis infelix homo tunicam bonam et aptam corpori, uis togam oculis intuentium conspicuam, immo uis caligam pro modulo tybiæ concinnatam, et inter hæc tam multa bona uis uitam habere malam? O christiane, christiane, audi consilium Augustini. Prepone uitam tuam, animam tuam caligæ tuæ. O homo, homo, quid tua nunc anima tibi displicuit? unde tantum offendit ut inter omnia tua, solum hanc malam esse uelis? ut togam bonam beneque purgatam exquiras, animam malam atque turpem esse permittas? ut pileum decentem et idoneum capiti circumponas, animam neglectam introspicias et tanquam rem nihili prætereas? ut domum solidam et ornatam, tybiale citra uel unam rugam, togam diligenter ab omni athomo et puluere purgatissimam, faciem ad speculum examinatam ut ne una quidem macula remaneat, calceum pro modo decoroque pedis examissim aptatum habere uelis, adeo ut si contra quid horum eueniat, scopina uocatur ad expiandum: aqua queritur ad eluendum, spongia ad detergendum, aliaque uel uasa uel instrumenta utcumque necessaria minime defunt: et tamen animam omniquaque sordescentem et improbam nullo non peccato deformatam? Hei mihi, hei tibi, O miseros homines? Vis homo miserrime par istud tuum calciorum decem aut duodecim nummulis emendum, animæ tuæ præponere quæ tam magno præcio constitit: quam non corruptilibus auro et argento, sed præciosissimo sanguine suo dominus noster Iesus CHRISTVS ultro redemit? Vis rem uilissimam præcio diuini sanguinis anteferre? O homo: o miser homo, homo memeto tui, animæ

August.

Curtiosus homo
mihi in omni
tu corporum.

August.

Augustus
mihi in omni
tu corporum.

mihi in omni

mihi in omni

animæ memor esto tuæ, memento quanto præcio deus eam redemit, memeto quæ charam habet, quæti tacit, quæ tenere desiderat, caue ne sic amittas quæ deus tam magno præcio crudeliq; cruciatu quesivit, calcus iste tuus ad quattuordecim dies, uel ut multum in mensem tibi seruire poterit ut eum inde detritum abijcias, in angulum recondas situ corrumpendum, aut (quid optime potes) pauperiori dones: anima uero non est caduca, non uilis, non abiecta, paruo non est empta sed pluris hoc cõparata est, immo plurimo stetit ementi. Quid ergo te cecum reddidit ut oblitus tui, cætera tantopere cures: ut inter omnia bona tua, tu duntaxat malus euadas? Omnia quæ spectant ad corpus elegantia uis et ppulchra quæ iuuent hominum oculos, et tutemet interim coram deo uilis ac foedus esse perseverabis? Si tibi respondere possent tua quæ bona putas, nonne sic tibi dicerent, Sicut tu nos res tuas bonas habere cupis: ita nos bonum quoq; dominum habere uolumus? An non legisti, nonne succurrit tibi qualiter Asinus Balaam attoli dominum, increpabat ob peccatum eius et extremam dementiam? Misit enim Balach rex moabitarum ad Balaam, ut ueniret et malediceret populo dei qui egressus ex Egypto operuit superficiem terræ, uolens eijcere de terra sua, pollicitus honorare eum et dare quicquid uoluerit. Surrexit Balaam mane et strata asina profectus est cum nuncijs regis, Et iratus est deus: stetitq; angelus domini in uia contra Balaam. Cernens Asina angelum stantem in uia euaginato gladio, auertit se de itinere et ibat per agrum: Quam cum uerberaret Balaam et uellet ad semitam reducere, Asina denuo uidens angelum in angustijs duarum maceriarum quibus uinee cingebantur, iunxit se parieti et attrinit sedentis pedem, et illo iterum uerberabat eam. Nihilominus angelus ad locum angustum transiens, ubi nec ad dexteram nec ad sinistram poterat deuiari: obuius stetit. Cum uidisset Asina stantem angelum, concidit sub pedibus sedentis, qui iratus uehementius cedebat latera eius suste. Aperuitq; dominus os Asine, et dixit ad dominum suum Quid feci tibi? cur percutis me, ecce iam tertio? Respondit Balaam. Quia cõmeruisti et illuisti mihi,

Asinus arguit Balaam

sti mihi, utinam haberem gladium ut te percuterem. Dixit Asina, nonne animal tuum sum cui semper insidere consueuisti usque in presentem diem? Dic quid simile unquam fecerim tibi. At ille ait nunquam. Et statim apparuit dominus oculos Balaam et uidit angelum stantem euaginato gladio et dicentem sibi Cur tertio uerberas asinam tuam? Ego ueni ut aduersarer tibi quia puerila est uia tua mihique contraria. Et nisi asina tua declinasset de uia, te occidissem et illa uiueret. Ille protinus adorauit in terram et dixit peccaui, nesciens quod tu stares contra me. Derelinquentes uiam rectam (inquit Petrus) filij maledictionis errauerunt, secuti uiam Balaam ex Bosor, qui mercedem iniquitatis amauit correptionem uero habuit suae uesaniae subiugale mutum animal, quod in hominis uoce loquens, prohibuit prophetae insipientiam. Mutum animal arguit hominum dementiam, arguit uoluptatem sectantes coinquinationis et maculae delicijs affluentes, in conuiuijs suis luxuriantes, oculos habentes plenos adulterij et incessabilis delicti, pellicientes animas instabiles, cor exercitatum in avaritia habentes, uelut irrationabilia pecora naturaliter in captiorem et in perniciem in his quae ignorant blasphemantes, in corruptione sua percipientes mercedem iniustitiae. Te peccator arguit qui uoluptatem tuam, corporis illecebras, et res mundanas atque exiles animae saluti preponis. Omni asino asinior est qui non facile perspiciat aeternis inter transitoria deferendum. Ab hoc asino Balaam erudiendus et corrigendus est quisquis impendentem animae mortem non uidet, nisi uiuens et uolens a peccatis absteat: ab eo docendus est quoniam eo tardior, obtusior, et insensibilior est, qui corporis habitum tam curiose tractat, et animae salutem atque cultum non considerat. At quis est qui mortem magis amat quam uitam? Tu quoque peccator mori fugis. Sed quia mors ultima linea rerum est, et statutum est omnibus semel mori: tu bonam mortem optas, et dicis, Auertat deus a me malam mortem. Male mori times, male uiuere non times. Male uis uiuere, malam tamen uitam dissimulare. Sic hominibus imponere potes, deum fallere non potes qui te nouit intus et in

2. Petri. 2.

Ibidem.

tus et in cute. Quid ergo tibi proderit exterior humilitas quam
 contaminat interna superbia? Quid proderit pretextus amoris si
 rancidulus liuor illitescat in animo? Quid proderit simulata libe-
 ralitas quam labes auaritiæ polluit? Quid pretenſa caſtitas ſi ſiā-
 ma luxuriæ ferueſcat in corde? ſi uitam cōcupiſcentia labelactet?
 Habent cætera animalia appetitum ſine ratione, uimq; naturæ p-
 ſequuntur, appetitum habet homo cum ratione ut appetitum ra-
 tio uincat et reprimat, cui præcipitur Poſt cōcupiſcentias tuas nō
 , eas, hoc faciet te in gaudium inimici. Nam concupiſcentia eſt ra-
 , dix et principium omnis mali. Niſi quis ante concupiſceret, nihil
 unq; mali perpetraret. A ſenſu porrigitur occaſio, quam ratio ce-
 , cata prendit quia nihil eſt aut eſſe poterit in intellectu quin prius
 , fuerit ſub ſenſu. Claudas ergo, claudas, claudas hanc exteriorum
 ſenſuum ianuam, claude Borialem ianuam animæ tuæ et quæ cir-
 , cum te ſunt omnia tuta manebunt. Et ſi mors (ut propheta ſcri-
 , bit) intrat per fenestras: hoſtium tamen boriale claudas, et ipſe
 , ſecurus habitabis. Nam ab aquilone pandetur omne malum ut
 ſcribitur. Boreas quidem aſper, algidus et durus, tam moleſtus et
 , tam frigidus, ut uetus inde perſians arefaciat et corrumpat omne
 genus fructuum ac omnia quæ plantata ſunt atq; inſita. Vita nāq;
 , in callido humidoq; conſiſtit quorum utrumq; frigus opprimens,
 , naturæ uim enecat: neq; præterea quicq; ſub ſole tam iniſmicatur
 , humane uitæ naturæq; rerum omnium q̄ frigiditas nimia: quan-
 do calorem naturalem extinguit et humiditatem deuaſtat. Non
 igitur abs re propheta ſcribit ab aquilone pandetur omne malum.
 At hinc forſan arripient anſam aliqui calumniandi quodaio.
 Nec enim licere ſic regiōem ullam notare. At hiſ uiderint ob quā
 cauſam loquor, neq; alioſum atq; dico, ſentiant. Sentio ego pla-
 ne quod et propheta preſenſit. Verū ſcriptura ſparſis in locis ob-
 ſcurior eſt et mirabilior q̄ ut ab omnibus intelligatur aut ab ullis
 facile capiatur. Quapropter multi parue lectionis homines, mi-
 noris intelligentiæ et memoriæ, minimi uero iudicii quibus non
 ſuppetit exacta facultas ſacram ſcripturam uel inueſtigandi et tru-
 tinandi,

Simulatio
nihil prodest.

Phis.

Jeremi. 1.
Expo.

Quid ſit ma-
lū ab aquilone
ne pōt.

F E R I A S E X T A

tinandi, uel eandem exponendi: sapissime tales abditas et abstrusas sententias aut non capiunt aut male capiunt, et prorsus a uero deuiant. Quisnam iste est aquilo a quo malum omne procedit? Illa pars orbis, illa regio aquilonaris non uacat ea bonitate quam deus cunctis mundi partibus indifferenter addidit. Quid igitur est dicendum? Ego quod spiritus in hac re quod bonitas diuina dabit, et quod mea mihi suggeret eruditio dicam: Dicā quod etiam ni fallar ipse propheta uoluit et intēdit. Duobus (ut uocant philosophi) preluppositis, quod uolo succincte deducam. Prius est q̄ nos orientem uersus adoremus et sacrificemus. Alterum q̄ cor D. hominis situm sit in leua pectoris. Priorem istam suppositiōem docet illud **Leuitici** Facies ad orientem, adorabant ad ortū solis. Ad orientem orantes aut sacrificantes uertimur, non q̄ ibi solummodo sibi deus sedem fixerit ceteris mundi finibus derelictis. Sed sed quam præterea causā inferemus fide digna mī? Profecto triplicem. Prima est q̄ oriens sit pars mundi clarior et illustrior alijs ubi diluculascit, ubi lux emanat et dies oritur. In oriente, cœli seu (q̄ philosophi dicunt) primi mobilis motus incipit, iuxta illud **Principium** motus i oriente, ibi cœlum, sol, luna, stellæq̄ minores, in nostrum hemisperium ascendunt, ut hunc orbem terrarum ingrediantur, ut infirmamento luceant, ut diuidant diem ac noctem, ut sint in signa et tempora, dies et annos, ut illuminent terram et uarijs influentijs ubiq̄ fecundent. In oriente primum indicium diuinæ maiestatis emergit. Altera q̄ Paradisus ad orientem sita sit, e qua nos meritum primi parentis eiecit: ut hac memoria frequēti celerem illuc reditum expectamus. Postrema q̄ **CHRISTVS** qui totius mundi lux est oriens appelletur, ut ex mariano cantico patet **Visitauit nos oriens ex alto**. Ab oriente ueniens ascendit, ab oriente uenturus ad iudicium expectatur, et ab oriente pendēs in cruce faciem illam suam dulcissimam ad nos ex sūma charitate conuertit, uultum gratiæ salutisq̄ nostræ significatiuum ostendit: quem nos ob id in orientem uerli uenerabimur, et quod facimus, suppliciter ac sedulo facere debemus. Ob has enim præcipue causas ecclesia

Leui. 1.

*Triplex causa
scilicet quare ad orientem
omnis
tempus et sacrificamus.*

Philis.

Luce. 1.

, sas ecclesia statuit ut oratio pariter ac oblatio fiant orientem uersus, non tanq̃ necessarium iniūgens, sed ut decens et opportunum ad memoriam predicta reducens. Suppositio posterior ab Aristotele comprobatur ubi scribit q̃ (cor ceteris animalibus in pectore situm sit, homini tātum in partem sinistram potius uergat, paulū a māmaram distinctione ad leuam inclinans papillam pectoris: a quo non abludit illud Cornelij Celli Cor est in pectore sub sinistriori parte sitū, Ideo miles qui lanceam in CHRISTI latus impexit, a dextera parte Iudæorū consilio cœpit, ne cor quod in sinistra latet, effugeret. Hijs ita positis et admissis: protinus luculentra fiet huius scripturæ ueritas Ab aquilone pandetur omne malum. Homo nanq̃ conuersus ad oriētem ut deum adoret: cor quod in sinistro latere iacet, ad plagam aquilonarem habet inclinatum et expositum. Et ab hoc aquilone uenit, a corde malum omne procedit De corde exeūt cogitationes malæ (ait dominus) homicidia, adulteria, fornicationes, furta, falsa testimonia, et blasphemiae hæc sunt quæ coinquinant hominem, horum pessime concupiscentiæ et omnium similium coinquinant hominem et animā cōspurant. Huiusmodi cōsilia, colloquia, et affectationes ad hæc perpetranda, proficiscuntur e corde: nec unq̃ homo quisq̃ talia cōmitteret nisi præuio cogitatu concupisceret. Quare sapiens ut ante monet Post concupiscentias tuas non eas, et auerte te a uoluntate tua, quia hoc faciet te in gaudium inijmici. Quamobrem te rogo, per uiscera misericordiæ dei præcor, ut purges cor tuum et animam tuam, ut cum deo quotidianis præcibus suppliciter agas, ut ipse te purificet, ut humillime cū psalmigrapho dicas Cor mū dum crea in me deus. Nam deus intuetur cor Non quærit (ut inquit Augustinus) deus pulchram carnem, sed pulchram mentem. Non quærit q̃ sis formosa q̃ uenusta facie, q̃ compto capite, corpore ue decoro: sed, sed q̃ sis corde decoro, q̃ formosa anima, mēteq̃ uenusta. Scriptum est in laudem castissime uirginis Agnetis, q̃ fuerit pulchra facie, sed pulchrior fide: Scriptum est de uirginibus alijs quid simile: tu fac similiter ut simile merearis elogium.

Libro.1.de
na. aialiū.
ca.17.

Cornelius
celsus.

Math.15.
Cor diligēt
expurgandū.

Eccle.18.

Psal.50.
August.

F E R I A S E X T A

Accessor ad
mensam dñi
ut animā.

1. Cor. 11.

Ioan. 6.

Ioan. 6.

ut simile merearis laudē . Recordare, recordare tu christiane quas
lis et quantus hospes sit ad te modo uenturus, recordare q̄ lis ad
sanctorum cōmunionem accessurus, recordare q̄ corpus dominis-
cum, q̄ deum et hominem sis in sacramento percepturus . Caput
ergo laua, laua manus et pedes, omnes animæ partes elue . Ad
rem tantam, tāq̄ sublimem tu christianæ caue accedas illotus, im-
mundus, aut undeuis indignus . Vide lis ante accessum lotus, sis
purus et mundus totus . Ad mensam accedis domini ut ædas et
bibas . Sed audi quid Paulus pronunciet, et reuerere Quicumq̄ ,
inquit manducauerit panem et calicē domini biberit indigne, reus ,
erit corporis et sanguinis domini . Quare subdens admonet Pro-
bet autem seipsum homo, et tunc de pane illo ædat et de calice bi-
bat . **C H R I S T V S** uero surgens a cæna in qua sacramentum
istud instituit, uolens ostendere discipulis quid ipsi sibi facerent, et
alijs faciendum edocerent, postea cœpit lauare pedes eorū . Cum
uenisset ad Petrum, dixit ei Petrus Domine tu mihi lauas pedes ,
Non lauabis mihi pedes in eternum . Respondit ei **I E S V S** Nis ,
si lauero te, non habebis partem mecū . Dicit ei Petrus Domine ,
non tantum pedes meos sed et manus et caput . Hoc a te quoq̄ ,
christianæ frater quisquis es cōmunicaturus, et dici et fieri debet .
Sic oportet caput, pedes, et manus abluere . Caput, prauæ cogita-
tiones sunt: pedes, affectiones et desyderia peccatorum: et manus
iniqua sunt opera: quæ nunc omnia comunicaturo diligentissime
lauanda sunt et expurganda . Ab impijs cogitationibus, peruersis
affectibus, et malignis operibus, per synceram confessionem
te lauato, quo uere tibi dicatur Confessionem et decorem induisti ,
tunc q̄ cum sic probatus fueris, tanq̄ totus diuinę gratiæ deuotus
et addictus, accede . Quo quidem modo Si quis mandauerit ex
hoc pane, uiuet in eternum . Si continentię limites non excedat .
Hoc enim uirtus (ut iam paucis ostendimus) huc hominem ad-
ducit ut sese refrenet a cōcupiscentijs, ut singulis oblectationibus
caute moderatur, et a quibusq̄ malis operibus prudenter abstin-
eat . Hæc qui perimpler ad prestantissimam uirtutem continen-
tiam aspirat,

tiam aspirat, inter operarios qui faciunt fructus spiritus sancti connumerandus, et ut in exordio propoluimus Regnum dei dabitur facienti fructum eius. Superest iam tertia uirtus et earum postrema de quibus nos dicturos promissimus, castitas. Et ut ordiamur a definitione Castitas est uirtus impetum carnis sub iugo rationis refrenans. Est enim tripartita: coniugalis, uidualis, et uirginalis. Sunt hij soli status per quos itur ad superos, nec uia patet illorum nisi sub istorum aliquo bene pieque uiuenti. Vbinam ergo futurus habitandi locus, mecho, fornicario, adultero, uoluptatio? Me latet, sed quod scriptum est aperte scio. Deleantur de libro uiuentium et cum iustis non scribuntur. Et quod iterum asserit Apostolus Omnis fornicator aut immundus non habebit hereditatem in regno CHRISTI et dei, nisi per poenitentiam ueram ad istorum aliquem reuocetur. Castitas coniugalis, est uirtus qua uitatur illicitus concubitus licito tamen concubitu retento in actu matrimoniali. Huius tria bona numerantur: Fides, spes, et sacramentum. Fides matrimonij est illud peculiare uotum quo quis ait, Ego Ioanes, ego Guilielmus accipio te Margaretam te Katerinam in uxorem, et illa ego Margareta accipio te Ioanem in uirum. Sunt haec solennia uerba quibus nuptiae peraguntur in foribus ecclesiae, Ego N. accipio te. N. in quamuis sortem ac conditionem, ditior ne sis an pauperior, in quemuis habitum uenustior an deformior exeres, in omnem casum futurum seu melior siue peior existat, in utranque qualitate sana ne perseueres an ualitudinaria fias, in equanimetotius uitae comunione et indiuiduam societatem. Foelix uir foelix mulier qui tale uotum obseruant, et ex professo ius omne matrimonij plenae prestant Foelix (inquit Solomon) qui nesciunt thorum in delicto, habebit fructum in refectione animarum sanctarum. Matrimonium hoc meretur et debet ab omnibus impolutum integrumque custodiri: tum quia sacramentum, tum quia primitus institutum, in loco summo in Paradyso, tempore precipuo innocentie dico, ab authore optimo maximo deo, in cuius honorem et peculiare decus CHRISTVS in Chana Galilee praesens

Quid sit castitas. Aug. 11. de 108.

Triplex castitas,

Eph. 5.

August. 4. ser. d. 31.

Tri bona matrimonij.

Sapient. 3.

X. 3.

nuptijs,

F E R I A S E X T A

Ephe. 5.

nuptijs, aquam uertit in uinū. Quare Viri diligite uxores uestras, sicut xpus ecclesiā, Sit casta dilectio ūra, sit honesta, synctera, fide-

.4. dist. 31.

liter et pure semp in oibus obseruata. Alterū matrimonij cōmo- dū spes plis est, quod non oēs cōtinuo cōiuges obtinent etli prole

*Educatio
bona prolis
prodest mala
nocet.*

habere contingat. Nam Multi prolem habent qui bono prolis ca- rēt. Vt qui liberis suis licentia peccandi fenestram aperiunt, in uicijs et peccatis eos insolenter enutrient, nec ut uirtutibus imbuant ul-

.1. Timo. 2.

lam curam habent: quæ quidem æducatio omnis neruos animi et corporis frangit. Neq; parum immo totū refert, hoc an illo mo- do quis educetur ab adolescentia. Mollis et uiciosa educatio non

proli solum sed et parentibus multum obest, educatio prudens et ingenua etiam parentibus apprime prodest ut ex illo paulino licet

Ephe. 5.
*Quatuor sa-
cramenta
magna.*

olacere Mulier saluabitur per generationem filiorum, si perman- serint in fide, dilectione, sanctificatione, et sobrietate. Talis ere-

nim eruditio bona bonum prolis appellatur, non ipsa per se plis. Tercium est sacramentum quod sacre rei est signum: coniunctio

uis .i. dei et ecclesiæ per inseparabilem unionem, continuam dile- ctionem, et immensam charitatem; secundum illam Pauli senten-

tiam Sacramentum hoc magnum est, in C H R I S T O et eccle- sia. Nimirum quattuor sacramenta magna uocantur. Baptismus,

magni effectus causa: nempe qui culpam omnē diluit, poenam au- fert, et paradisi ianuam aperit. Confirmatio, ratione ministerij,

quod solis pontificibus administrandum conceditur. Eucharistia ratione cōtinentiæ propter ingentem et sacratissimam rem illam

et uirtutem quā intra se tenet, totum uidelicet C H R I S T V M, deum et hominem. Donorum omnium quæ deus contulit homi-

nibus unum hoc est maximum, sanctarum reliquiarum una hæc est sanctissima, sacramentorū hoc excellentissimum. Quid enim

maius potuit ipse deus hominī q̄ seipsum hic relinquere, nobiscū hic morari seipsum totum dare? Quid potuit amicus aut magnis- ficentius q̄ seipso, q̄ corpore suo te pascere, te præciosissimo suo

ob unicam

ob unicam significatiōis efficaciam, qua singularem copulam xpi
 et ecclesiae designat. Quāobrem Paulus inquit Honorabile con-
 nubiū in oibus, et thorū immaculatus. Immaculatus erit, si seruet
 synceriter et immaculate. Igitur immaculatus esto. Quum talis sit,
 taliter a vobis o vobis uxores et mariti semp obseruet. Qādoquidē
 puritas et immaculata thori cōseruatio spectat ad fidem matrimonij
 F. de qua prediximus, quā bene ac inoffense custodiētibus in remune-
 ratione Christi triceimus ex Euāgelio fructus spondet, Vidualis
 castitas est per quam in posterū ois concubitus euitat, ut animus
 deo liberius seruire possit: licet in eo statu contractus matrimonij
 fuerit licitus, at in loco vitare quod potes deo gratius, ubi necessi-
 tas non contra uocat aut urget. Vt ibi Paulus innuit Mulier alligata
 est legi q̄diu uir eius uiuit, q̄ si dormierit, liberata est a lege:
 cui uult nubat, tantum in dño, beatior tamē erit si sic permanierit.
 Beatior erit si uidua pmanierit, quia sic liberior erit et ad deo serui-
 endū aptior. Nam quae nupta est, cogitat quae mūdi sunt et quo-
 modo placeat uiro. Filiorū educatio, familie dispensatio, supelle-
 ctilis honesta dispositio, domestica cura, curaq̄ placēdi uiro quoti-
 tidie sollicitat. Ponat ante oculos Thabita uidua cuius exēplo mo-
 ueamur ad huius status dignitatem, et attendendam et imitādam
 Erat plena bonis operibus et eleemosynis, ministrans pauperibus
 et egenis: tandem ex infirmitate morit, ea mortua cōcurrebant ad
 Petrū pauperes flentes, tunicas et alias uestes ostendētes quas illa
 fecerat eis, clamātes, ecce et nos nūc morimur, nostra iam cōsolatio
 mortua est. Quid faciemus? quomodo uiuemus? Quorū miser-
 tus ap̄lus (oratione facta ad deū) suscitauit eam a morte. En bo-
 nam, en sanctā, et scēlicem uiduā, en prōptum uere uiduitatis exē-
 plū. Per hāc optime potes intelligere, quāto deus amore psequat
 uiduas bene sanctaeq̄ uiuētes, quae oīū fugiūt, peccata deuicant,
 subueniūt egenis, deo suppliciter obediūt, et humillime diuinis re-
 bus insistent. Cuiusmodi castitati fructus Euāgelicae promissionis
 sexagesimus expectat. Castitas uirginalis est uirtus p quam ois cō-
 cubitus simpliciter euitat. cōstans utrinq̄ mētis et corporis casti-
 tate, quae

Hebre. 13.

Castitas
vidualis.

1. Cor. 7.

Ibidem.
Expo.

Actu. 19.

Castitas
uirginalis.

Auguſt.
Hierony.

Ambro.
Cante. 1.
Expo.

Aurea.
Aureola.

1. Cori. 15.

tate, quæ maximopere cōmendatur ab oībus, uti meret. Sic eam laudat Auguſtinus. Virginitas eſt uita angelica, uita glorioſa, uita excellētiffima et ſūme cōmendabilis. Hieronymus quoq; In carne præter carnem uiuere angelica uita eſt non terrena. Et Ambroſius. Nemo miretur etſi angelis uirgines cōparant, quia angelorū dñō copulātur. Quare ſponſe ſpōlus acclamat Surge, ppera amica mea, ſpōſa mea, formoſa mea et ueni: ueni coronaberis. Hæc excellētiffimam uitā eſſe perſpicias: cui tāta remuneratio dat. Veni coronaberis inquit, Nam bonis ut audiſtis cōiugibus et perfectis triceſimus fructus, pfectis uiduis ſexageſimus, et nūc ſyncere perfectæq; uitæ uirginibus, centeſimus fructus debet. Coronādā ait, cui non aurea ſolū ſed et aureola repromittitur. Præceptum eſt ut fieret mēſa et ſuper mēſam corona et ſup corona Coronula. Hoc eſt aurea ſimul ac aureola. Vt intelligatis, aurea nelut eſſentiale gaudium eſt ſaluādorū oīm: aureola, gaudiū eſt accēſſoriū uel accidentale quod ſoli Martyres, confeſſores, ſeu prædicatores, et puræ uitæ uirgines, ſeorſum obtinebunt. At hæc res fiet exemplo maniſeſtior atq; dilucidior. Quibuſdam decem libre, quibuſ uiginti, et alijs alia ſūma cōſtituitur a dominis pro ſtipendio annuo. Nihilominus ipſi domini ſeruis bonis et fidelibus, gratis, taciturnis, et bene ſedulis, ſupra ſtipendium dona quedam ſinguliria et ſeoda ſeorſum conferūt, quæ uel equiualeant, uel ipſi ſtipendio prepolleant. Sic dñs deus noſter ſupra ſtipendiū æternę uitæ gloriæq; cœleſtis coronam in cœlo futuram, quę gaudijs eſſentialis typologiatur: gaudiū accidentale pro meritorū differētia prefixit, ut ibi Paulus edocet. Stella differt a ſtella in claritate, ſic et reſurrectio mortuorū. Ergo uirginū erit hoc magnū et ſingulare gaudiū, q̃ ſimpliciſſime caſtitaſis florida uita reſplēdeant, cādidiſſimū ſanctiſpiritus fructū producētes, quibus ppter ea quadrat quod in initio diximus Regnum dei dabit facienti fructus eius. quod nobis concedat oīporens deus, qui in eternum et ultra uiuit et regnat trinus et unus. Amen. Deo grās.

